This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

61
G-29
R

MICHAELIS GAVASSETII NOVELLARIENSIS

PHILOSOPHI ET MEDICI,

NVNC PATAVII ARTEM vtramque medicam exercentis.

LIBRI TRES.

Primus de Natura Cauterij, & eius accidentibus,
Secundus de Præludijs Anatomicis, seu totius artis medicæ fundamentis.
Tertius de exercitatione methodi Anatomicæ.

CVM PRIVILEGIO.

UNIVERSITAS CENTRAL DE LA FACULTAD DE MEDICINA BIBLIOTECA

VENETIIS, Apud Paulum Meietum Bibliopolam Patauinum.

M D LXXXVII.

Soy de la Librería
del Colegio
de la Concepcion
de Alcalá.

INDEX RERVM MAGIS MEMORABILIVM,

QVAS IN ERRATIS RESTITVENDIS OBSERVAVIMVS.

UNIVERSIDAD CENTRAL BIBLIOTECA FACULTAD DE MEDICINA

A

Abscessus quid fol. 19. a
Abscessus curatio ibid.
Aristotelis locus de putredine & coctione explicatus 11. a

C

Calor quotuplex esse dicatur ex mente Arist. & Gal. 11. b
Calor innatus quomodo patitur seu absumitur & extinguitur. 20. b
Calorem innatum dupliciter pati posse. ibid.
Calor insitus aliarum partiū quomodo privetur subsidio caloris cordis. ibid.
Calor insitus quomodo patiatur secundum sui naturam. ibid.
Calor omnis quomodo fiat. ibid.
Caro succrescens qua ratione auferenda fo. 22. b
Caro sentire potest quamuis non sit particeps neruorum. ibid. & 23. a
Caro & cutis omnis non est particeps neruorum. fo. 22. b. 23. a
Calli quomodo eximendi. 23. a
Cauterium proprie acceptum quid significat. 1. a
Cauterium improprie acceptum quid. 1. a
Cauterium ut est materia remedij quid. 1. a
Cauterium est materia remedij præseruatorij 1. b
Cauterium non potest esse indicatum seu remedium. ibid.
Cauteriū cuius remedij sit materia 1. b. 2. a
Causticum cōpositum benignum. 3. b
Caustica validiuscula. 4. a
Caustica generosa. ibid.
Capitellum quid & quomodo paratur. ibid.
Cantharides quomodo præparentur. 3. b
Cauterij differentia à causa finali. 4. b
Cauteria ad materiam uaporosam & soliddm euacuandā non sunt opportuna. ibi.
Cauterium simpliciter euacuans quando dicitur. ibid.
Cauterium deriuatorium quid. ibid.
Cauterium reuulsorium quid. 5. a
Cauterium interceptorium quid. 5. a
Cauteria uidetur agnouisse Galen. 5. b. 6. a
Cauteria a quibus prohiberi possunt. 6. a
Cauterium pro specie acceptum quid. 5. a. b
Carnosum genus non prohibet cauteria. 6. a
Cauteriorum recta administratio in quod quibusue posita sit. 6. b
Cauteriorum recta administratio. 6. b. 9. a. b. 10.
Cauteria interdum mutanda. 24. a
Coctio a duplici calore celebratur. 11. b
Color omnis quomodo fiat. 20. b
Consuetudo imperitorum. 2
Corpora in quibus tuto cauteria excitari possunt. 5. ab
Crustam siue escharam detrahentia. 21. b

D

Definitio accidentis qualis esse debet. 1. b
Definitio accidentis quomodo ad formam syllogisticam deduci potest. 1. b
Deriuatorium remedium a quo indicatur. 4. b.
Dermationis conditiones. 5. a
Dolor i cauterijs quomodo sedatur. 14. a. b

E

Oedematis phlegmonosi curatio. 17. b. 18. a.
Aegiptiacum unguentum ex quibus paratur.

tur. 21.b
Emollientia primi, secundi, tertij & quarti ordinis. 23.a.b
Erysipelatis phlegmonodes curatio. 16.b. 17.a.
Escharam detrahentia. 11.a.b.
Error multorum in definitionibus proponendis. 2.a.b
Exustio quid. 5.a
Exustionis recta administratio 7.a
Excoriationes quibus corporibus contingant. 22.a
Excoriationes quibus curantur. 22.b
Essentia definiti tota pendet a forma. 2.b
Euacuatio quando fieri licet per partem affectam. 4.b

G

Angræna origo. 20.a.b
Gangræna incipientis signa. 20.b
Gangræna magnitudo & eius vitio. 21.a
Gangræna curatio. 21.a.b

I

INflammationes quomodo curandæ. 15.a.b.16.a
Inflammationes œdematodes curatio. 17.a.b.18.a.
Intercipiendi remedij à quo indicatur. 5.a
Interceptionis conditiones. ibid.

L

Ligaturæ sinus qua ratione administrari debeant. 20.a
Ligaturæ cauteriorum quales. 24.a.b

M

Materia remedij differt a remedio. 1.b
Materiæ ex quibus fiunt cauteria quandoque in corpore existunt. 3.a
Materiæ quæ in expectandis cauterijs corpori admouentur, vel actu vel potestate adurunt. ibid.
Materiæ quæ actu adurunt. 4.a.ibid.
Materiæ quæ potestate adurunt. ibid.
Materiæ leuiores, mediocres, & vehementiores. ibid.
Materiæ ante administrationem fiunt præparandæ. ibid.
Materiæ causticæ quomodo parantur. 3.a.b
Materiæ putrefacientes. 12.a
Materiæ medicinales dolorē sedantes. 14.b
Medicamenta attenuantia quæ. 15.a.b
Medicamenta cephalica quæ. 12.a
Medicamenta in pudendis & oris partibus internis opportuna. 12.a
Modus efficiendi cauterium unica hora. 14.a
Morbus tripliciter considerari potest. 1.a
Membri substantia et spiritus innatus quādo corrumpitur. 20.b

O

OLeum ex vitriolo quomodo paratur. 3.b.4.a

P

PArs quomodo ad indicandum concurrat. 17.b.18.a
Phlegmonis scirrhosi curatio. 18.a.b
Pruritus curatio. 22.b
Puluis putredini resistēs quomodo paretur. 21.b
Putredini resistens aqua quomodo paretur. ibid.
Putredini medicamentum aduersarium. 21.a.b
Putredo duplex esse potest. 11.a
Putrefacientia. 11.a.b

R

REpercussorium remedium à quo indicatur. 5.a
Reprimentia qualia sint, & esse debeāt, & quando administranda. 15.a
Reuulsorium remedium a quo indicatur. 5.a
Reuulsionis conditiones. ibid.

S

SAnguis peccans est illud quod indicat fui euacuationem. 17.b
Scarificationis ratio quæ. 15.b
Scirrhi plegmonosi curatio. 16.b
Separatio carnis putridæ a sana est opus naturæ. 14.a
Septica. 11.a
Sinus curatio. 19.b.20.a

Setacei recta administratio, 8.b
Setaceum quid. 5.a
Spiritus non prohibent cauteria, 6

T

Temperatura, neque aer, neque ætas & his cognata per se nec indicant, nec permittunt sanguinis euacuationem 17.b

V

Vesicatoria seu caustica benigna. 3.b
Vesicatorium ex cantharidibus optime præparatum. ibid.
Vesicatoria quomodo benigniora, & potentiora fieri possunt. ibid.
Vesicatoria unde dicantur, ibid.
Vesicatorium quid. 5.a
Vesicatori recta administratio. 7.8.
Virtus duobus modis debilis esse potest. 9.b
Virtus robusta est illa quæ permittit sanguinis euacuationem. 17.b
Vlcusculum est morbus. 1.a
Vlcusculum interdum est materia remedij. ibid.

INDEX CAPITVLORVM OMNIVM.

OCCASIO ſcribendi. cap.1
Propoſitio rerum de quibus futura eſt diſputatio. cap.2
Quid per Cauterium audiendum ſit & quæ ſit illius natura. cap.3
Definitio Cauterij & cuiuſlibet paſſionis quomodo in formã ſyllogiſticam ſit commutanda. cap.4
Differentiæ Cauterij eſſentiales. cap.5
Differentiæ Cauteriorum accidentales & primo a materia in qua. cap.6
Differentiæ Cauterij a cauſa efficiẽte. cap.7
Materiæ quæ actu aduruntur, & quæ poteſtate. cap.8
Cauſtica compoſita adeo benigna vt veſicatoria vulgo dicantur. cap.9
Cauſtica compoſita, quæ nedum cuticulam, verum etiam cutim & carnem attingũt leuiora tamen. cap.10
Cauſtica compoſita carnem ſubiectam adurentia & ualidiuſcula. cap.11
Cauſtica compoſita carnem ſubiectam exurentia & valde generoſa. cap.12
Cauterij differentiæ ex cauſa finali deprompt æ. cap.13
Deſcriptio Veſicatorij, exuſtionis, Setacei & Cauterij pro ſpecie accepti. cap.14
Corpora & paſſiones quæ Cauteria deſiderare uidentur. cap.15
Quæ conſideranda ſunt in recta Cauteriorũ adminiſtratione. cap.16
Recta Veſicatorij & exuſtionis adminiſtratio. cap.17
Recta ſetacei adminiſtratio. cap.18
Recta fonticulorum adminiſtratio. cap.19
Cauteria non poſſunt ſpatio bidui vel triaui vt quidem aſſerunt conformari. cap.20
De his, quæ Cauterijs ſuperuenire ſolent. cap.21
De dolore. cap.22
De inflammatione. cap.23
De Phlegmone Eryſipelaceo. cap.24
De Eryſipelate Phlegmonode. cap.25
De Phlegmone Oedematode. cap.26
De Oedemate Phlegmonoſo. cap.27
De Phlegmone ſcirrhoſo. cad.28
De ſcirrho Phlegmonoſo. cap.29
De abſceſſu. cap.30
De ſinu. cap.31
De Gangræna & ſphacelo. cap.32
De Excoriationibus. cap.33
De Carne ſucreſcente. cap.34
De Calloſitate. cap.35
De ſiccitate Cautoriorum. cap.36
De mutatione ſitus Cauteriorum cap.37
De vitandi praui odoris ingratitudine et elegant faſciatione adhibenda. cap.38

Finis Tabulæ Cauterij.

ERRATA SIC RESTITVES. LITERA A. priorem paginam, B. posteriorem, L. lineam significabit.

Fol.1 b.l.42.sit.l.8.9.loco abundat particula.aut.fo.5.a.l.41.exitus.b.l.4.fine.l.30. tan[illegible] fol. 7.a.l.28.applicanda.l.ult.subligatio.b.l.9.futuris.fo.8.l.34.alterius.b.l.19.quæ.fo.12.a.l.6.thuris.b.l.14.cicerit.fo.13.b.l.36.contactum.fo.16.a.l.17.redactiunc.b.l.2.carnis occupat.l.19.dea. i.l.27.si fol.18.a.l.13.digerendi.l.16.linquetur.l.36.m.t.b.l.10.animi deliquium.l.35.pertusa. l.42.rosacei.fo.19.b.l.39.betonica.fo.20.a.l.penul.υχρωεις.b.l.10.ut.l.29.contactu.fo.22.b.l.8. post dictionem pertusione, addendum. uel unguentum ex cerusa admouebimus, vel huiusmodi.fo.24.b.l.8.secare.

INDEX

INDEX RERVM MAGIS MEMORABILIVM.

A

ACTIO, vsus, & constitutio partium similarium substantiam declarant. fol. 26.a
Actio totius corporis humani vt est instrumentum quoddam compositam quid 27.b
Actiones partium similarium vnde prodeant. 26.a
Actionis necessitas. 33.b
Actio ab affectione distinguitur. ibid.
Actio secundum naturam duplex. 34.a
Actio quælibet opus nominari potest non e contra. ibid.
Actio quid. ibid.
Actio musculorum vtrum communis. 43.b
Accidentia cur quædam dicantur consequi temperaturam, quædam necessario accidere. 59.b
Agere a tota substantia quid. 42.b
Anatomes diuisio seu quot modis dicatur 25.a
Anatome quid. 25.b
Anatomes forma & finis internus. ibid.
Anatome vtilis est nedum ad actionem, & vsum perquirendum verum etiam ad cōstitutionem. 26.a.b
Anatome utrum sit peritia. 26.b
Anatome tota nomine peritiæ uocari potest. ibid.
Anatomicæ facultatis diuisio. 31.b
Anatome diuiditur in ostealogiam & Sarcologiam. ibid.
Anatome diuiditur in absolute utilem & vtilem ἐκπεριουσίας hoc est supra usum. 32.a
Anatome utilis duplex. 33.a
Animæ communis subiectum est cor. 40.b
Anima duplicem habet facultatem naturalem & animalem. ibid.
Agens debet esse quid compositum. 40.a
Antidota & Alexipharmaca qua ratione venenis aduersantur. 50.a
Apospasma quid. 54.b
Argenterij opinio de vnitate impugnatur. ibid.
Ars anatomica quomodo conferat ad temperiem cognoscendam. 26.a
Arteriarum substantia plurimum confert ad generationem spiritus animalis. 50.b
Auerrhois opinio de vnitate impugnatur. 54.b

C

CAlidum innatum quot modis nominari possit. 44.a
Calidum innatum quid. ibid.
Calidum innatum est corpus quare non tēperatura. 44.b
Calidum innatum duplex. ibid.
Calidum innatum a primordio generationis fit ex semine dum pars tenuior in spiritum vertitur. 45.a
Calidum innatum non est temperatura. 45.a
Calidum innatum quomodo conducit ad operationem. 45.b
Calidum innatum maiorem habet virtutē in corde quam in cæteris partibus. 46.b
Calidum innatum quomodo sit animæ instrumentum. 47.b
Carnis vsus. 59.b
Chirurgus qui proprie dicatur. 29. b
Compositio quomodo ad operationem conducit. 43.a
Compositio quid. 55.b. 56.a
Compositionis vsus. 56.a
Cōstitutio partium dissimilarium in quibus posita est. 26
Constitutio partium similarium in quibus posita videtur. ibid.
Cōstitutio è instrumentū eternū. 51.b. 52.a
Cōstitutio corporis optima ex quibus. 51.b

Constitutio

Cor a naturali ſtatu citius recedit quã aliæ partes. 46.b
Corpus humanum qua ratione dicitur ſubiectum philoſophiæ naturalis, moralis, & anatomicæ ſpeculationis. 28.b. 29.a

D

Diſciſſio quid. 38.b
Diuiſio quid. ibid.
Diuiſio artis medicæ inepta. 29.a

E

Error communis medicorum in arte medica partienda. 29.a.b
Error medicorum in frigida & ſicca uentriculi intemperie curanda. 38.b
Æqualitas ad pondus vtrum detur. 53.a

F

Facultas animalis duplex communis et definita. 40.b
Facultas naturalis, vel ad vitam vel meliorem vitam pertinet. 41.a
Facultatis naturalis minuta diuiſio. 41.a
Facultates naturales vtrum indigeant auxilio uirtutis ſui principij. 48.a.b
Facultas vtrum indicet opportuna remedia. 31.b
Fernelius immerito carpit Auicennam. 52.a.b
Finis externus anatomes qui. 30.a
Finis primarius & ſecundarius medici qui. ibidem.
Finis communis conſeruatoris & curatoris. ibid.
Finis externus anatomes remediorum inuentio dici poteſt. 30.b
Finis operationis qui. 39.a
Forma non agit abſque organo. 40.a
Forma rerum cum ſit ignota quid pro ea uſurpari liceat. 26.a

I

Inſtrumentum quid. 35.b. 36.a
Inſtrumenta prima tria ſunt & quomodo. 47.a
Inſtrumenta quæ ad operationem conducũt proprie & improprie dicta. 56.b

L

Libri Galeni in quibus anatomica ſpeculatio comprehenditur quo ordine ſint collocandi. 31.b
Locorum Galeni inter ſe pugnantium explicatio. 31.a
Lingula eſt pars præcipua laringis. 57.a.b

M

Methodus anatomica vnde ſumatur. 56.b. 57.a
Methodus anatomica ſumitur a poſitura partium. 56.b. 57.a
Morbus in ſoluta unitate quare dicatur cõmunis partibus tum ſimilaribus tum diſſimilaribus. 54.b
Morbus in ſoluta vnitate vtrum pertineat ad partes ſimilares tantum, vt voluit Auic. an ad diſſimilares tantum vt Argent. an utriſque. 54.b.55.a.b
Motus duplex naturalis & voluntarius. 27.b
Motus quotupliciter conſideratur. 34.b
Munus medici non eſt agere de facultatibus. 52.a
Muſculi duplici motu mouentur uolũtario, & naturali. 43.b

O

Operatio propria alicuius inſtrumenti quæ dicatur. 28.b
Operatio totius corporis humani, vt eſt inſtrumentum non eſt concoctio neque ratioci-

ratiocinatio. 28.a.b
Operationes omnes fieri a partibus ſimilaribus. 56.a
Operatio dupliciter lædi poteſt. 40.b
Operationis natura tota poſita eſt in fieri. 34.b
Ordo librorum Galeni de anatomica ſpeculatione & ratio. 32.a

P

Pars ſimilaris quid. 25.b.26.a
Pars diſſimilaris quid. 26.a
Partes corporis aliæ proprie aliæ improprie ad anatomen pertinent. 29.a
Partes, quæ proprie ſub anatome comprehenduntur aliæ ſunt internæ, aliæ externæ. 29.b
Partes inſtrumentales corporis philoſophice & medice conſiderari poſſunt. 33.b
Pars humani corporis quid. 35.a
Partium differentiæ a cauſa formali. 35.b
Partes ſimplices, & ſimilares, & primæ quæ. ibid.
Partes diſſimilares & compoſitæ quæ ibid.
Partes ſimplices & compoſitæ cum vtraque inſtrumenta dici poſſint, cur ſolæ compoſitæ dignæ fuerint, vt nomine inſtrumenti vocarentur. 35.b.36.a
Partium differentia a materia. 36.b
Partes ſeminales perire & regenerari poſſunt & quomodo. 37.a.b
Partes ſeminales quæ regenerari poſſunt, & quæ non. 37.b
Partes ſeminales vulneratæ cur interdum coaleſcunt, interdum non. 38.b
Partium differentiæ a cauſa efficiente & finali. 39.a
Partes præſtantiores quæ. 39.b
Partes corporis quæ calidæ, quæ frigidæ, ſiccæ quæ magis, quæ minus. ibid.
Pars principalis inſtrumenti quæ dicatur. 57.a
Pars principalis inſtrumenti, vt principalis virtum paſſiue ad actionē conducat. 57.a
Pars principalis inſtrumenti quomodo cognoſcitur. 57.b
Partes quæ principali famulantur quomodo inueniantur, & qua methodo. 57.b.58.a
Pars principalis inſtrumenti per quid ad operationem conducat. 59.a.b
Phyſiologia quid. 25.b
Phyloſophus cōſiderat facultates, medicus inſtrumenta. 28.b.29.a
Phyſiologia quid ſignificat. 31.b
Principium duplex vt quo, & vt quod. 40.a
Proportio ſubſtantiarum elementorum nō confert ad inueniēda remedia per indicationem. 26.b.
Proprietatis nomen quot modis vſurpatur apud Galenum. 41.b.42.a
Proprietas quomodo ad operationem conducat. 42.a.b
Proprietas duplex partis ſimilaris & compoſitæ. 42.a
Proportio corporum ſimplicium non eſt inſtrumentum operationis. 49.b

Q

Quæ conſideranda ſunt in ſingulis partibus. 58.a

R

Raritas, denſitas, aſperitas & lenitas nunquid inter ea, quæ temperaturā conſequuntur, an inter ea, quæ neceſſario accidunt numerari debeant. 58.a.b
Remiſſio, ſeu refractio, ſeu reactio illa philoſophorum quid. 52.b
Remedia uitalia & curatoria quæ. 30.b

S

Senſus duplex naturalis & animalis. 28.a
Solida & carnoſum genus qua ratione conducunt ad actiones obeundas. 31.a
Spiritus non debent proprie vehicula facultatis appellari. 45.b
Spiritus naturalis an detur. 48.a
Spiritus naturalis quid. 48.b
Spiritus vitalis quid. 48.b.49.a
Spiritus uitalis neceſſitas. 49.a
Spiritus uitalis & animalis quomodo vehiculum facultatis dici poſſunt. 49.

Spiritus uitalis & animalis non ſunt inſiti. 50.a
Spiritus animalis quid. ibid.
Spiritus uitalis quomodo ſit animalis. 50.a.b
Spiritus animalis fieri poteſt ex ſanguinis benignioris exhalatione. ibid.
Spiritus animalis maiori ex parte ſit ex aere. 50.b
Spiritus animalis conditiones. 50.b
Spiritus animalis uſus. ibid.
Spiritu animali corrupto mors neceſſario ſuaſequitur. 51.a
Spiritu animali inanito non petit animal. ibid.
Spiritus animalis quomodo & quando corrumpitur & marceſcit. 51.b
Subiectum Anatomen. 27.a

T

Temperatura non eſt facultas. 29.a
Temperatura quomodo ad operationē conducat. 43.a
Temperatura eſt inſtrumentum internum, quod conducit ad operationem & conſtitutionem complet. 51.b
Temperaturam non eſſe facultatem docuit Galenus. ibid.
Temperatura quid. 52.a
Temperatura æqualis ad iuſtitiam conſideratur per ſe a medico 53.a
Temperatura æqualis ad iuſtitiam proxima eſt temperaturæ ad pondus. 53.a
Temperaturæ uſus. 53.b
Temperatura eſt quid diuerſum a calido innato. 53.b
Temperatura qnomodo eſſentia facultatis dici poſſit. 53.b. 54.a
Temperatura & compoſitio cur dicantur partium eßentiam conſtituere. 59.a

V

Venena letalia quomodo breui temporis ſpatio totum corpus immutant. 50.a
Virtutis ſubſtantia impaſſibilis eſt. 30.b
Virtutis ſubſtantia quid. 30.b
Vnitas quid. 54.a
Vnitas duplex. 54.a
Vnitas partium ſimilarium ex quibus. 54.a.b
Vnitas diſſimilarium contactus nominatur. 54.a.b

INDEX CAPITVLORVM TOTIVS OPERIS.

CASIO scribendi. cap.1
Propositio. cap.2
De Multiplici genere. Anatomes. cap.3
De Natura Anatomes. ca.4.
De causa formali & finali interna. cap.5
De subiecto Anatomes. cap.6
De Inepta diuisione artis medicæ. cap.7
De Causa efficiente. cap.8
De fine externo. cap 9
De partibus anatomicæ facultatis, quæ ex definitione consurgunt. cap.10
De sectione. cap.11
De Actione. cap.12
De Motu tanquam de causa formali operationis. cap.13
De corpore humano tanquam de subiecto motus. cap.14
De partibus humani corporis & illarum diuisionibus. cap.15
Differentiæ partium a causa formali. ca.16
Differentiæ partium a causa materiali. cap. 17.
Differentiæ partiũ humani corporis a causa efficiente ac finali desumptæ. ca.18
De corpore humano tanquam de causa motum efficiente. cap. 19
De proprietatibus. cap.20
Dubitatio de actione musculorum nunquid communis an determinata sit iudicanda. cap.21
De Causa finali operationis. ca.22
De calido innato. cap.23
De spiritu naturali. cap. 24
De spiritu vitali. cap.25
De spiritu animali. cap.26
De Temperatura. ca.27
De Vnitate. ca.28
De Compositione. cap.29
De Methodo Anatomica. cap.30

ERRATA SIC RESTITVES. LITERA A. priorem paginam, B. posteriorem, L. lineam significabit.

Fol.25.a.lin. 27. Τραυματικηνθίαν. b.l.9.comeet.fo. 27. b.l. 20.sentiunt.fo. 28. a.l. 40. nomino. fol.29.b.l.17.viris.l.22.sinus.l.33. delendum est.cum.fo.30.a.l.4.5.νοσεμάτων.b.l.3.asserere.fo. 31.b.l.16.exordiamur.fo.32.l.11.uocant.b.l.5.chartilaginibus.l.14.Gal.fo.37.a.l.21.successus. ibid.nanque. l.29.falsæ.l.41.uisus.fo.38.b.l.4.fuerint.l.22.contactum.fo.39.a.l.29.13.fo.40.a.l. 2.ab una.b.l.40.pateretur.fo.41.a.l.16.si.fo.43.a.l. 10.dicamus.fo.45.b.l.4.insiti.l. 36. ad fo.47. l.14.citatis.fo.49.a.l 5.aercus.fo.50.b.l.30.similimus.fo.51.b.l.13.collisionem.l.20. 12.meth. 5.fo.53 a.l.14.fieret.l.38.plurimos fo.54.a.l.5.facultas.fo.55.a.l.18.erat.fol.56.a.l.19. tuen.l.pe nul.numerum.b.l.10.obtinent.l.24.custodiunt.fo.59.b.l.9.sit.l.25.hæc. fo.60. a.l. 8. perfectionis.

Finis Tabulæ. De Prælud. Anatomicis.

MICHAELIS GAVASSETII

DE NATVRA CAVTERII.

CAPVT PRIMVM.

UNIVERSIDAD CENTRAL BIBLIOTECA

Occaſio ſcribendi. *Cap. I.*

QVONIAM multi ſunt de re medica optime meriti, qui vſum cauteriorum ita reprobant, ut inter materias remediorum nullum habere locũ contendant, ob id ab amicis rogatus, vt hac de re quid ſentiam velim perſcribere, facere non potui, quin honeſtæ illorum petitioni aliqua ex parte ſatisfacerem, quamuis certò ſcirem me nihil noui, nihil reconditi, aut exquiſiti allaturum, ſed omnia vetera relaturum. Cęterum quæcunque futura eſſent, malui me culpam ignorantiæ quam ruſticitatis ſubire.

Propoſitio rerum de quibus futura eſt diſputatio. *Cap. II.*

DE cauteriorum itaq; natura verba facturus tria ſtatui, eſſe conſiderãda, quorum primum eſt quid ſit cauterium, & quot illius ſpecies ac differentiæ: alterum quæ ſint corpora, qui affectus & ęgritudines, quæ cauteria maxime deſiderare poſſunt. Tertium quænã ſit cauterij cuiuſque recta adminiſtratio, ex quibus facile conſtabit nunquid cauteria inter materias remediorum ſint iure optimo collocanda: & ne quid piam in hac re deſiderari poſſit de his breuiter loquemur, quæ cauterijs ſuperuenire ſolent, & quibus cauteria cum iucunditate, ſeu minori cum moleſtia geſtari poſſunt.

Quid per cauterium audiendum ſit, & quæ ſit illius natura. *Cap. III.*

VT autem cauterij naturam cognoſcamus, videndũ eſt, quid nomine cauterii ſit intelligendum, atque ne in iis, quæ ad finem artis parum aut nihil conducunt tempus conterramus. Sciendum eſt nos per cauterium intelligere nõ inſtrumentum aut materiã aliquã cauſticam, qua partes aduruntur, quẽadmodum paſſim & propriè vſurpari ſolet à Gal. & præſertim 6. ſimp. cap. 27. x. ſimp. cap. de ſero lactis. & 5. per loca, cap. 2. nec non pleriſque aliis in locis. Sed impropriè cauterium vſurpamus pro veſtigio & impreſſione, quæ in parte aduſta relinquitur, hoc eſt pro vlcuſculo illio ſeu conſumptione partis ſubiectæ, quę tanquam effectus ſubſequitur, & quamuis vlcuſculum omne ſit morbus per ſe, accidit tamen, vt quandoque vim habeat materiæ remedii, in qua ſignificatione nos vtimur hoc loco, quare non vt eſt morbus, ſiue capiatur morbus pro affectione, ſeu læſione facultatis, ſiue pro affectione vna cum cauſa contentiua, & propterea non vt eſt con-

turio præter naturam lædens operationem.

Cum itaque vlcuſculum hoc dupliciter conſiderari poſſit, & vt vim habet lædẽdi operationem, & vt habet rationem materiæ iuuantis, & iam dictum ſit vlcuſculum hoc ſeu cauterium a nobis conſiderari, vt vim habet materiæ iuuantis, ob id in hac ſignificatione acceptum ſic deſcribi poſſe putamus (vt Cauterium ſit vlcuſculum in extima parte humani corporis a re adurente opera chirurgi excitatum vt exitus materiæ morbificæ paulatim euacuandæ præbeatur) hæc definitio cum ſit accidentis eius generis, quod habet cauſam finalem & efficientem ob id non ſolum per formam & materiam in qua deſcripſimus, verũ etiam per cauſam efficientem & finalem, etenim vt accidentium perfectam & abſolutam definitionem habeamus neceſſe eſt in his, q̃ finẽ habẽt, vt in illorũ definitione cauſa finalis ponatur, in his vero quę fine carẽt, cauſa efficiens, quę vero vtriſque prædita ſunt, vtraque ponantur, vt ſit tota demonſtratio ſola poſitione, terminorum diſtans ab exact ſi prætermiteretur cauſa efficiens, vel finalis, quemadmodum ſępe videre licet apud Gal. tum deſcriptio illa non eſſet perfecta, quoniam non eſſet tota demonſtratio, ſed eſſet vel principium vel concluſio demonſtrationis. Cauſa itaque formalis in hac definitione erit (vlcuſculum) quod eſt genus communę fonticuli, ſeu cauteriis pro ſpecie acceptis ſetaceis, veſicatoriis & exuſtionibus. Cauſam materialem in qua ſit cauterium diximus eſſe (partem extimam humani corporis) qua cauterium diſtinguitur ab exuſtionibus, quæ fieri ſolent in partibus internis vel oris, vel naſi, vel alicuius alterius partis corporis, etenim cum ferro, vel argento, vel auro candente & hæ fiant, cauteria quoque & ipſæ nominari poſſunt, de quibus tamen in præſenti non eſt nobis ſermo habendus, dictum autem fuit (humani corporis) vt conſtaret nos verba facere de cauteriis, quæ ad ſalutem hominis non equi, aut alterius bruti animalis cõparandam excitantur. Tertio loco diximus (à re adurente opera chirurgi excitatum) vt cauſam vtranque efficientem ſignificaremus tum primariam, tum inſtrumentalem, qua cauſa diſtinguitur cauterium a quocunq; alio vlcuſculo, quod opera & chirurgi induſtria vi rei adurentis nõ ſit elaboratum. Poſtremo loco dictum fuit (vt exitus materiæ morbificæ paulatim euacuãdæ præbeatur) vt hoc fine conſtaret chirurgũ nõ excitare cauteriũ ob eam cauſam vt morbum inducat, ſed vt merito huius vlcuſculi exitus materiæ noxiæ & moleſtæ præbeatur, quare ſequitur ex his, vt cauterium vim habeat materiæ remedij præſeruatorij, non autem curatorij, aut vitalis quoniam etſi quandoque contingat, vt cauterij beneficio eger morbo aliquo liberetur, aut virtus cuſtodiatur, vel adaugeatur id per accidens, & ſecundaria quadam ratione contingere eſt exiſtimandum, neque vllo modo credendum eſt ipſi contingere, vt ſit indicatum ſeu remedium, cum indicatum ſit ſecunda quædam notio, quæ tota primis nititur; quod vero materia remedij a remedio diſtet, vt ſecunda notio à prima, præterquã quod ratio hoc ſuadet Gal. quoque in l. de conſtitut. artis. cap. 14. 3. per gen. cap. 2. 4. per genera. cap. 1. 5. per genera. cap. 5. nec non manifeſte 3. in 3. de vulg. morb. 76. & pleriſque alijs in locis hoc idem teſtari videtur, vbi materias ὕλας appellat, auxilia vero βοηθήματα, vt in rebus manifeſtis non ſit immorandum præſertim cum hac de re longè lateque in gymnaſio Patauino à viro clariſſimo præceptore meo diſputatum ſit.

Sed quæret quiſpiam cum cauterio accidat, vt ſi materia remedij preſeruatorij, & omne remedium præſeruatorium ſit alicuius cauſæ remedium, quodnam erit hoc remediũ, cuius materia dicitur cauteriũ, & quænam erit cã proxima, a qua huiuſmodi remedium indicatur?

Cui

Cui quæſito ſic ſatisfieri poſſe arbitramur ſi dicamus remedium hoc nihil aliud eſſe quàm aperiens quod indicatur à continuitate cutis tanquam à cauſa proxima, cum hæc vim habeat cauſæ morboſæ, quando propter continuitatem illâ materia morboſa in corpore exiſtens per cutim euacuãda ſiue illius diſruptione euacuari non poſſit, ſed hæc propter curioſos, & quæſtionibus logicis oblectantes, Conſtat itaque merito finis cauterium a morbo ſeparari, nec nõ a quacunq; alia exuſtione opera medici excitata, quæ ſubito & affatim fieri ſolet, quemadmodum euenit cum pars aliqua putrida inuritur, ne ſui contactu partem ſanam inficiat, vt in Gangrena, Sphacelo, Cancro cõtingere ſolet, abundat particula nam virulentiã aliquam & deleteriam qualitatem in aliqua parte corporis exiſtentẽ, quæ ſit cauſa alicuius praui ſymptomatis extrahere ac penitus extirpare ſtudemus quẽ admodum ſuperioribus annis curãdi Rag. euenit, qui cum ex ictu cuiuſdam catapultæ pollex manus ſiniſtræ contuſionem quandam & ſatis inſignem ſuſtinuiſſet ab ea liberatus tribus vel quatuor annis per crebra interualla inſignem & vix ferendum capitis dolorem ex eodem latere paſſus eſt, qui eũ humerum & brachium eiuſdem lateris attingebat, ad quem ſedandum cum innumerabilia fermè remedia fuiſſent abhibita, nihil tandem profuit præterquam exuſtio eiuſdem pollicis in ea parte, in qua contuſionem paſſus fuerat, etenim poſt illam exuſtionem nullum amplius percepit capitis dolorem. Cum itaque eiuſmodi inuſtio & ipſa dici poſſit vlcuſculum à re adurente excitatum, à præſenti tamen ſpeculatione excluditur quemadmodum & cauteria, vi quorum extrahuntur affatim foliculi, qui atheromata, ſteatomata, & melicerides faciunt.

Definitio Cauterij & cuiuslibet paſſionis quomodo in formam ſyllogiſticam ſit commutanda. Cap. IIII.

HAEC eſt vt arbitrior perfecta & integra cauterij definitio, quæ ſola poſitione terminorum differt a demonſtratione. Quòd ſi quiſpiam nimis curioſus deſideraret, vt termini definitionis ad formam ſyllogiſticam accõmodarentur, is loco medij vtatur materiã in qua, ſed generica magis vna cũ cauſa efficiente ac finalis paſſionis demonſtrandæ de proprio ſubiecto: pro maiori extremo capiat formam, pro minori proprium ſubiectum, vt eiuſmodi fiat demonſtratio (Quodcunq; corpus opera chirurgi inuſtum fuerit vt exitus materiæ noxiæ præbeatur, vlcuſculo, ſeu cauterio affici dicitur: ſed extima pars humani corporis eſt huiuſmodi corpus hoc modo inuſtũ vlcuſculo itaque ſeu cauterio affici dicitur:) formam namque paſſionis nihil aliud eſt quàm illius explicatio generica magis, vt optimè norunt logici, ad quos lectorem reijcio.

At ſi quis adhuc magis curioſus deſideraret ut per verbum ſubſtantiuũ demonſtratio hæc erigeretur, is certe logicæ facultatis eſſet imperitus, quoniã ignoraret, eorum accidentis eſſe non vt ſit, ſed vt inſit, & inhæreat, & paſſionem demonſtrari nõ de paſſione, ſed de ſuo ſubiecto: idque perpetuo verum eſt, ni fortè quiſpiam nomẽ ſibi fingat, quod aptitudinem ſignificet cuiuſmodi eſſet cauterizabile, quia tunc per verbum ſubſtantiuum ratio formari poſſet. Quòd vero huiuſmodi propoſitiones ex quibus ratio hæc conflata eſt ſint de omni per ſe, & ſecũdum quod ipſum pro ſubiecta materia, ex his, quę ſuperius dicta ſunt, ſatis conſtare arbitror.

At ſi quis definiret cauterium hoc modo (Cauterium eſt exuſtio corporis opera chirurgi facta, vt exitus materię morbidæ præbeatur,) is non eſſet quidem reprehẽdendus, quia

niam & hæc eſſet definitio,ſed imperfecta,& illius generis quod principium demonſtrationis appellatur:rurſus ſi quis diceret.(Cauterium eſt vlcuſculum)nec is quidem grauiter peccaret, quoniã & hæc eſt definitio,imperfecta tamen,quæ dicitur concluſio demonſtrationis.

Cum itaque de re aliqua plures fieri poſſint definitiones,mirum non eſt,ſi multi in legendis libris Gal.vel Hipp.aut eos damnant,quod non recta definitiones rerum ſint aſſecuti,aut exiſtimantes omnes, quæ ab his proponuntur definitiones perfectas & abſolutas eſſe eodem modo,quo ſcriptæ ſunt, vſurpant,atq; in illis nihil omnino deſiderari contẽdunt,quod cum faciunt ſe penitus rudes,& in arte logica parum verſatos oſtendunt,qua re profeſſores artium in aliorum ſcriptis legendis aut damnandis debent eſſe admodũ oculati iuxta illud ad pauca reſpicientes facile enunciant.

Sed iam audio quorundã ſibillos & exclamationes, quibus iam prouecta ætate non multum temporis ſupereſt, vt in eiuſmodi rebus demonſtratoriam methodũ exerceant; quorum nonnulli aut proprio amore capti,aut vmbratili quadã ſapientia,aut honoris,inaniſq; gloriæ cupiditate, aut arroganti iactantiæ periti ſe ſibiipſis aliquid firmi tantum ſapere perſuadent,nonnulli vero idẽ aliis perſuadere contendunt.Sed iam permittamus, vt ſuo quiſque inſeruiat genio & ad rem redeamus.

Differentiæ cauterij eſſentiales. Cap. V.

COGNITA cauterij natura,differẽtiæ ſunt nobis proponendæ, quarum aliæ eſſentiales, accidẽtales aliæ dicuntur eſſentiales quidẽ ſunt, quæ a forma capiuntur, aliæ omnes accidentales dici poſſunt:eſſentia namque definiti tota pendet a forma,vt in quit Auer. 2. poſt 6.Cætera vero,quæ in definitione ponũtur formam ipſam alioquin vniuerſalem coarctat.At forma cauterij erat vlcuſculum,quare pro diuerſitate vlcuſculi, diuerſæ quoque erunt differentiæ ac ſpecies cauterij,eo modo quo differentiæ,ac ſpecies eſſe poſſunt.Hoc itaq; vlcuſculum conſiderari poteſt,vel vt eſt cauum vel planum,ſi vt cauum,vel vnicũ eſt foramen, vel duplex:ſi vnicum eſt foramen cauterij nomen retinet, ni ſi onticulum malimus appellare;& ſi duplex fuerit foramen a funiculo,qui per foramina illa diducitur, cum olim ex ſetis fieri conſueuiſſet,ſeraccum nominabitur;quod ſi planum fuerit vlcuſculum, vel bula excitabitur,vel fero candente cutis inuretur & exuſtiones vocabuntur.

Differentiæ cauteriorum accidentales & primo à materia in qua. Cap. VI.

AT ſi conſideremus materiam in qua tot erunt ſpecies ac differentiæ cauterii, quot erũt partes,in quibus tuto & commodè excitari ſolent, tuto autem excitantur in omnibus partibus corporis ignobilioribus, commodè vero in iis, quarum cauſa motus artificioſi corporis non impediuntur ,veluti ſi in brachiis, cruribus,in capite in occipitio inurantur,ab his itaq; appellationem ſuſcipiunt.

Differentiæ cauterij à cauſa efficiente. Cap. VII.

A CAVSA quoque efficiente aliæ differentiæ oboriri poſſunt,etenim pro diuerſitate materierũ, quibus excitantur cauteria diuerſas quoque differẽtias ſeu diuerſas ap-

ſas appellationes ſubire poſſunt: materiæ itaq; vel ſunt in corpore, vel corpori admouentur, in corpore quidem ſunt, cũ materia quædam acris, ſiue ſit biliosa, ſiue pituitosa, cuiuſmodi eſt pituita falſa interdum hanc vel illam partem ita mordicat, & adurit, vt vlcuſculis excitatis in cauteria facile commutari poſſunt; quemadmodũ cuidam amico meo ſuperioribus annis contigit, cuius crura cũ vlcuſculis quibuſdam afficerẽtur, neque ob humoris redũdantiam, acredinem, ac temporis diuturnitatem vllo modo ſanari poſſent, ad fonticulos ſumma cum vtilitate deduxit; quare huiuſmodi cauteria quodammodo naturalia vocari poſſunt, quando natura huiuſmodi emiſſaria ad corpus expurgandum ſibi parauit. Corpori vero quæ admouentur materiæ multæ ſunt, & diuerſi generis, etenim vel actu adurunt, vel poteſtate, quare cauteria, vel actualia, vel potentialia quodammodo nominari poſſunt.

Materiæ quæ actu adurunt, & quæ poteſtate. *Cap. VIII.*

AT materiæ quæ actu durunt, propemodum infinitæ ſunt, cum accenſæ fuerint, ſed quæ in hunc vſum maxime vſurpantur ſunt ferrum, argẽtum, aurum, radix ariſtolochiæ, ſeu aſphodeli, gentianæ, ſtruthii, ramenta buxi, myrri ſummè excalfacta, ſulphur incenſum, aut aqua, aut oleum feruens, aut lana ſordida bene carminata, quæ igne valde incaluerit: item cortex ſi vehementer callet, aut aliud quid huiuſmodi actu adurens.

Quæ vero poteſtate adurunt ſunt & ipſæ multæ omnes tamen calidæ in quarto gradu tereæ, & igneæ ſubſtantiæ, ſed quædam ſunt calidæ in primo; quædam in ſecundo: quædam in tertio ordine: & aliæ ſunt craſſioris; aliæ tenuioris ſubſtantiæ, & ob id aliæ maioris, aliæ minoris actiuitatis, quo fit, vt quædam ſimulatq; corpora cõtigerint, poteſtatem ſuam oſtendant; quædã duabus, tribus, quartuorue horis opus habent, nonnulla diem totum, vel etiam poſt eum noctem, vel maius dein ſpatium repuirunt.

Inter leuiora numerantur naſturtium, ſinapis, radix helenii, lepidii, ſcilla trita, nuclei alii & tunicæ, lac tithymali, thapſiæ, euphorbium, tartarum vſtum, cantharides, blamulæ iouis, omne genus batrachii ſiue ranunculi herbam, fimus colum borum maxime ſilueſtrium, fimus caprillus, & ſi quæ ſunt huius generis.

Inter mediocria numerãtur chalcitis, vitreolum romanum miſi.

Inter vehemẽtiora, & magis gñoſa sãdraca, arſenicũ, & calx viua, ex quib. oĩb. parari pñt cauſtica leuiora, potentiora, & potẽtiſſima, nam & eſcharotica illa vehementiora poſſunt caſtigari, & benigniora fieri, ſi adurantur, & multo magis ſi abluantur, immo per aduſtionem, lotionem & multam attritionem ſub ſole, quæ ſuapte natura adurere & eſcharam inducere conſueuerunt, ſic præparata ita mitiora & benigniora reddũtur; vt in vlceribus quoque maxime conueniant, & præſertim in his quæ non vitio tantum corporis, ſed ſui prauitate curationem ægrè admittunt. In quarum materierum vſu illud eſt animaduertendum, vt non ſine aliqua præparatione admoueantur, etenim ſi medicamẽtum adurens actu adurere debet, neceſſe eſt vt potentia illa ab aliquo agente extrinſeco ad actum deducatur, hoc autẽ agens cum nihil aliud ſit quam calor innatus, neceſſe eſt, vt calor hic in medicamentum agat, in eoque vim adurendi ſopitam excitet, hoc autem facilius præſtabit, & citius, ſi materia quæcunq; fuerit illa ita præparabitur vt illius calor a calore natiuo excitatus vim ſuam oſtendat, præparabitur autem, ac eiuſmodi euader, ſi herbæ contundantur, animalia lapides, & metalla in ſub[illegible]ſſimum pollinem comminuãtur, etenim quo ſubtiliora redduntur, eum[illegible] minori cum dolore adurunt, etenim

nim quamuis craſſiora tardius ad actum deducuntur, quam tenuiora vehementius tamẽ agunt quam illa, quemadmodum ferrum ignitum vehementius adurit quã palea, herbæ itaque vt citius & minori cum dolore agant, vt ſupra diximus ſunt contundendæ, animalia exſiccanda, & in pollinem redigenda, lapides & metalla conterrenda, quibus ſolis raro aut nunquam vtimur niſi vrgente neceſſitate, quare ſi voluerimus hæc ſimul commiſcere, & arte cauſticum aliquod parare, id facile fieri poterit.

Cauſtica compoſita adeo benigna vt veſicatoria vulgò dicantur. Cap. IX.

LEVIORA itaque cauſtica ſi deſiderabimus, vtpote quæ ſolam cuticulam attingũt, & veſiculam tantum excitant parabuntur ex batrachio contuſo vel flamula Iouis contuſa cum modico aceti acerrimi, vel ſcilitici, vel quod magis placet cũ oximelite & modico fermenti, in his enim agens præcipuum erit vel batrachion vel flamula Iouis, acetum vim habebit adiuuantis, quod ſi loco aceti oximelitis adiũgatur correctionẽ adhibebit, quoniam venefica illa qualitas retunditur: fermentum vero acrimoniam obtundet & vi ſua emplaſtica calorem natiuum fouebit, vt facilius ac promptius in medicamẽtum agat, his quoque puluis ſcordii, ſinapis euphorbii ſquamæ æris, ſandarachæ, auri pigmenti, æris vſti, atramenti ſutorii, veratri nigri, elaterii, veratri albi, ſcamoniæ, ſi placebit, adiũges, & loco oximel, vel aceti poſſumus capitellum, vel aquã ardẽtem uſurpare, tunc enim medicamẽtum generoſiſſimum erit & quàm citiſſime operabitur, quemadmodum colligitur ex Gal. 5. per loca. cap. 7. Ex quibus quãto maior copia principaliter agentis immiſcebitur & minor retundẽtis tanto efficacius operabitur, compoſitiones itaque uarias ſibi parabit medicus pro natura partis. Quòd ſi medicamẽtum idem ex cantharidibus parare uolueris quod magis nobis arridet, ac tutius eſſe uidetur eadẽ ratio erit ſeruãda, quare ſi generoſum medicamentum deſideras in hoc genere ſemiunciæ, cantharidũ addas drac. ii. Euphorbii, & tantundẽ fermẽti, aceti uero ſcilitici, aut oximelitis quãtum ſufficit & fiat puluis. Quod ſi leuiuſculũ deſiderabis loco Euphorbii utitor ſinapi ita ut & ſinapis & cantharidum ſit par quantitas; cum una uel altera drachma fermenti & oximelitis quãtum ſufficit, qua in re cautio illa eſt adhibenda ut cãtharides ſint præparatæ hoc eſt alis & pedibus circunciſis, quando hæc uentris ipſarum alexipharmaca exiſtant. Verum ſi adhuc benignius amabis imminuatur doſis cantharidum & augeatur doſis tum adiuuantis tum excipientis, & calorem natiuum fouentis ut ſint uentris canthar. drac. ii. ſinapis drac. iii. fermenti drac. iiii. oximel quã tum ſufficit miſce & fiat paſta cum itaque medicamenta propoſita uim habeant ueſicam tantum excitandi, ob id huiuſmodi cauteria, ut ſupra diximus ueſicatoria uulgò nuncupantur, græcis φαντγμοὶ.

Cauſtica compoſita, quæ nedum cuticulam verum etiam cutim, & carnem attingunt leuiora tamen. Cap. X.

QVOD ſi nedum cuticulam uerum etiam cutim, & carnem ſubiectam attingere uoles neceſſe eſt, vt ad cauſtica validiora, & magis generoſa confugias, vel leuioribus arte ſuccurras, hæc autem pluribus modis parari poſſunt, quare ſi inter hæc leuioribus vti voles oleum ex vetriolo Romano nõ autem germanico tibi parabis, ſic enim facile parari poteſt, ſi vitriolus in clybano ſeu fornace reuerberante vi ignis rubedine contra-

cta

ea in vas vitriolo depreſſum nō rotundū collo oblongo ſpeciem citharæ referens,& o p time lutatum conijciatur,deinde vas illud rurſus in eandem formam inijciatur, & prius lento igne mox magis concitato elicitur humor quidam atri coloris & oleaginoſi, qui oleum ex vitriolo appellatur, hic maxime erodit,& exulcerat, ſi diutius parti ſubiectæ in hæreat,idque ſine morſu, etenim medicamēta quo tenuiora, & moliora ſunt, eò minus mordent,& minorem dolorem faciunt: ſed præter hoc oleum habemus quoque calcem viuam & ſaponem molem ſeu nigrum, etenim ſi calcis viuę partem vnam capias,duplam vero ſaponis nigri in ea quantitate quæ opportuna eſt pro cauterio efficiendo, & ſimul admiſceas,cum modico ſalis gemmę vel communis & ſaliuæ,& antequam refrigeretur ipſum adminiſtres cauſticum ſatis leue ac rurum habebis.

Cauſtica compoſita carnem ſubiectam aduentia,& validiuſcula. Cap. XI.

QVOD ſi validiuſculum deſiderabis præſcribatur hoc modo, recipe calcis viuæ, drac. 1.ſaponis nigri drac. 5.ſalis gemmæ,l.g. 1.opij g.2.ſaliuæ quātum ſufficit miſce & fiat veluti lutū, qđ ſi loco calcis ſimum columbinū,vel caprillū vſurpabis ſic præſcribatur, recipe ſimi columbini quod tibi videbitur,& in pollinem ſubtiliſſimū conuerſum capitello diſſolue quo tempore vti volueris, & fiat veluti vnguentum, quod quanto recentius fuerit, tanto citius vim ſuam imprimet. Eiuſdem quoq; generis cauſti. cū habebis ſi paretur hoc modo recipe aquæ ardentis,quæ dicitur aqua ſaponis lib. 5.ſeminis orizæ,& frumenti excorticati an. vnc. 5. macera in vaſe vitreo bene obturato, donec granis diſſoluris totū fiat mucoſum: ſerua,ſed diebus ſingulis ligneo baculo moue & obtura,& vtitor hoc enim parti admotum tribus horis aut eo plus cauterij vice vrit & vlcerat,ardens aqua hodie fit alumine, ſale petræ,& chalciti deſtillatis, vt ars chimiſtarum docet,triticum & oriza cum ſint mitiora, aquæ ardentis vehementiam nonnihil obtundunt.

Cauſtica compoſita carnem ſubiectam exurentia et valde generoſa. Cap. XII.

SI cauſticum adhuc validius deſiderabis præſcribatur hoc modo recipe calcis viuæ quantum placebit & in pollinem ſubtiliſſimum conuerſam capitello diſſolue quā do vti volueris recentius enim vim ſuam citius & vehementius oſtendit: hoc vnum tamen obſeruabis in cauſticis præparandis vt ſemper aliquid immiſceas quod vim habeat ſenſum retundendi veluti eſt oppium per capitellum autem nihil aliud intelligimus quā lixiuium, quod ſic parari poteſt,recipe cineris ſtipitis fabarum lib.iij.calcis viue puluerizatæ lib. 1.miſce in ciſtella ex viminibus contexta atque puluerem illum aqua irrorando diligenter comprime, vt denſior,ac durior euadat,atque in ſumma parte excauato ita vt foueam efficias,in quam aquam feruentem infundas oportet:cui ciſtellæ vas vacuum ſupponito, quod aquam illam diſtillantem excipiat,hoc erit capitellum, quod optimum iudicabitur,ſi ouum in eo innatabit, dummodo adſit in ſufficienti quantitate,quod ſi capitellum validius deſiderabis pulueribus illis & præſertim in fouea adde aliquid puluеris chalcanti, vel atramenti ſutorij idem enim eſt,vel vitreoli Romani, vel auri pigmenti, vel alicuius huinſmodi cauſtici, & irroratio fiat ex aqua ardenti,qua vruntur auro chalci, vel ex decocto cucumeris aſinini,vel ciclaminis,vel batrachij,vel flamulæ Iouis,& idem decoctum ſe. uens loco aquæ communis infundatur,etenim quod deſtillabitur capitellum

ſum erit generoſiſſimum, ſi cauſticum adhuc validius preſcribere volueris, hoc modo & facillime paretur, recipe calcis viuæ drac. 1 arſenici drac. 5. ſubtiliſſime puluerizentur, & cum ſapone molli, ſeu nigro miſceantur, quibus adde opij gra. v. & ſi placet tartari ſcrop. 1 1. eiuſdem generis habebis ſi præſcribatur hoc modo, recipe ſucci ciclaminis drac. 15. capitelli prædicti drac. 4. vitreoli Romani optime puluerizati drac. 3. ſalis nitri drac. 2. miſce & fiat ebulitio ad ſpiſſitudinem deinde adde opij drach. 1. validius reddes & minus validum pro capitelli vehementia, paratur quoque hoc modo atque tuto adminiſtratur, recipe prædicti capitelli lib. 5. uitreoli Romani drac. 15. miſce & fiat ebulitio uſque ad ſpiſſitudinem, deinde ab igne amoue & adde opij drach. 1. & in uaſe uitreo æneo cera rubra optime occluſo ſeruetur ad uſum, ſed in his cauſticis præparandis hoc unum eſt obſeruandum illa nobis magis probari, quæ fiunt ex his, quæ carent ui adſtrictoria, qualis eſt calx uiua, nam quæ parantur ex chalcitide, myſi, atramento ſutorio, & id genus alijs cum uim habeant adſtrictoriam, tardius eſchara ab illis excitata excidere ſolet, quare his uti potius debemus, ubi ſanguinem ſupprimere uolumus euaſorum eroſione erumpentem.

Cauterij differentiæ ex cauſa finali depromptæ. Cap. XIII.

POSTREMO ſi cauſam finalẽ ſpectemus & propterea cauterium ut eſt materia remedij aperientis omnia cauteria aperiẽtia dici poſſunt: atſi conſideremus cauterium, ut eſt materia per accidens remedii non aperientis, ſed euacuantis, quod indicatur a materia morboſa incorpore exiſtente, cum hæc materia ſui euacuationem deſiderans pluribus modis conſiderare, & peccare poſſit ob id remedium euacuans pluribus modis cõſiderabitur, & ſic cauterii, cum illius ſit materia plures poterunt eſſe ſpecies accidentales; etenim materia morbida, quæ ſui euacuationẽ poſtulat, vel eſt vapor, vel minera vaporis, ſi vapor tantũ fuerit quod raro aut nunquã cõtingere ſolet non eſt vt ad cauteria cõfugiamus quare neq; in tympa uite, neque hernia vaporoſa, neq; in alio aliquo tumore flatulento cauteria erunt oppottuna: quod ſi fuerit minera vaporis conſiderãdum erit ſitne dura & ſolida quemadmodum calculi in veſica & renibus, caro putrida in Gangrænis & cancris, & quæcũq; ſunt huius generis quamuis ſui ablationẽ indicent à preſenti tamen ſpeculatione excluduntur, quãdo paulatim, vt diximus ſuperius per cauterium educi non poſſunt. At ſi materia fluida & mollis extiterit, vel ad partem mouetur & fluit vel iam fluxa eſt, ſi fluxa eſt vel a vaſis ad ſpatia mouetur, uel in ſpatiis ipſis cõquieſcit, ſi in ſpatiis conquieſcit, tunc uidendum erit nunquid pars illa, in qua reſidet ſit nobilis, an ignobilis exiſtat, etenim ſi ignobilis fuerit uirtus partis affectæ ſuſtinebit ut euacuatio fiat per partem affectam, & ſic perforationem admitter, & huiuſmodi cauterium ſimpliciter euacuans nominabitur; atſi pars affecta fuerit nobilis euacuationem per partem affectam nõ ſuſtinebit, quare nec perforationem in ea parte admitteret, ſed per partem proximam cum gal. in lib. de curatione per ſanguinis miſſ. 19. & 4. meth. 6. & 2. ad gal. primo euacuatio erit facienda, & cauterium per quod eiuſmodi materia euacuabitur deriuatoriũ noſabitur. At ſi materia ex uaſis ad inania, ſeu ad ſpatia moueatur tunc indicat ſui deriuationem ſiue pars nobilis, ſiue ignobilis exiſtat, quod ſi ignobilis fuerit ẽt per locũ affectum euacuari poterit. Quòd ſi meteria moueatur ad partem, ad quam moueri non deberet ſui interceptionem, & auerſionem indicabit, quæ cum Gal. 5. meth. 3. fieri poteſt reuulſione, deriuatione & repercuſſione, reuulſionem, & repercuſſionem deſiderat materia,

ria,ſi valenter & maximo cum impetu moueatur, quod incipientibus inflammationibus fieri ſolet,vt recte Gal.teſtatus eſt.4.met.6.& in lib.curand. per ſang.miſ. 19. Quòd ſi non moueatur tanto cum impetu,ſed maiori ex parte materia fluxa ſit,tunc deriuare magis expedit,quam reuellere,quoniam trāslatio dicebat gal. ad propinquiora promptior eſt, & è loco vicino facilius fit acceſſus,& attractus,quā è loco diſtanti, reuulſio itaq; indicatur ab inſigni motu materiæ, ſeu à materia vt inſigni motu mouetur:deriuatio vero a remiſſori motu; euacuatio ſimpliciter à materia quieſcente, interceptio à motu materiæ, vt reſpicit ſpatium per quod,re percuſſio verò a materia,ut partē ferit,& percutit, cuius repercuſſionis materia cū cauterium eſſe non poſſit ob id apræſenti negotio excluditur. Cauterijs itaque materia reuellitur, deriuatur,intercipitur, & ſimpliciter euacuatur.In reuulſione duo deſiderantur contrarietas, & diſtantia, quemadmodum inquit Gal. 4.meth. 6.5. meth.3.13.meth.41.3.in primū prorrh.53.2.in 6.epid.7.& 28.ratio eſt,qm̄ contraria ſunt illa,quæ in eodē genere maxime diſtant.Contrarietas autem ſpectatur in longitudine,latitudine,& altitudine:in longitudine quidem,vt ſupra,& in fra:in latitudine hinc inde:in altitudine ante retro,intro foras,vt gal.nobis ſignifi cauit.In arte med.89. & 99.in lib.de cucurb.& ſcar.2.& Orib. ex gal.18.& vltimo.In deriuatione quoque duo deſiderātur diuerſio ad latera & propinquitas.In interceptione retardatio ſeu remoratio in ſpatio, vel potius inhibitio:quare cauteriū quod fit in parte oppoſita dicitur euacuans reuulſorium:quod in parte proxima parti affectę,& laterali euacuans deriuatorium:quod in ſpatio,per quod fluit materia euacuās interceptorium.Hæ ſunt omnes differentiæ,tum eſſentiales, tum accidentales,quæ cuterio contingere poſſunt:de quibus ſingillatim diſputare nō eſt neceſſe:quare de eſſentialibus tantum verba faciemus: & primo de ueſicatoriis & exuſtionibus loquemur: ſecundo loco de ſetaceis: tertio & ultimo de cauteriis pro ſpecie acceptis; quorum omniū natura primo declarabitur, ſecūdo loco uidebimus,quænam ſint illa corpora, & ęgritudines, quæ cauteria maxime deſiderare uidentur. Tertio loco de uniuſcuiuſq; recta adminiſtratione loquemur, poſtremo de his,quæ cauteria ſubſequi ſolent.

Deſcriptio Veſicatorij:exuſtionis ſetacci, et cauterij pro ſpecie accepti. Cap. XIIII.

VT autem breuiter de uniuſcunque propoſiti cauterii natura loquamur, ſingulorum definitio eſt proponenda,quę propoſita facile conſtabit in quonā conueniant,in quoue differant, atque ut à natura ueſicatorii exordiamur.

Statuendum eſt)Veſicatorium nihil aliud eſſe quam ulcuſculum planum in extima parte corporis à materia ueſicam excitante opera chirurgi productū, ut exitus materiæ morbidæ paulatim educendæ præbeatur.

Exuſtionem uero, & ipſam eſſe ulcuſculum planum in ex extima parte corporis à materia actu adurente,opera chirurgi excitatum,vt exitus materiæ morboſæ paulatim educendæ præbeatur.

At ſeraceum eſſe ulcuſculum cauum in extima parte corporis ex perforatione duplicatæ cutis ſtilo ignito opera chirurgi excitatum,vt exitus materiæ morbidę paulatim educendæ præbeatur.

Poſtremo cauterium eſſe vlcuſculũ cauum à materia adurente in extima parte corporis opera chirurgi excitatum vt exitus materiæ morboſæ paulatim educendæ præbeatur.

Quæ omnes cauterii ſpecies ſine & primario efficiente conueniunt: differunt vero inter ſe primo quidem forma, quoniam veſicatorium, & exuſtio ſunt vlcuſcula plana ſetaceum vero & cauterium vlcuſcula caua: ſed cauterium vnum habet foramen: ſetaceum vero duobus minimum foraminibus abſoluitur. Differunt deinde materia ex qua, quoniam exuſtiones & ſetacea ſemper fiũt a materia actu adurente: veſicatoria vero & cauteria ab vtraque materia, tum actu, tum poteſtate, adurente: quamuis magis in vſu ſit vt veſicatoria fiant à materia poteſtate, quam actu adurente. Videntur etiam quodammodo inter ſe differre materia in qua, quãdo veſicatoria & exuſtiones ſolam cutis ſuperficiem attingunt: Cauteria vero & ſetacea intimius penetrent. Differunt præterea quòd veſicatoria & exuſtiones pluribus in locis fieri poſſunt, paucioribus fonticuli, pauciſſimis ſetacea, idque non merito indicantis: ſed prohibentis contingere videmus. Accedit etiam quod veſicatoria & exuſtiones ſunt materiæ remediorum leuiorum; ſetacea vero & fonticuli vehementiorum, neque vno & eodem modo hæc omnia fiunt, quemadmodum conſtabit vbi de recta adminiſtratione loquemur.

Corpora & paſſiones quæ cauteria deſiderare videntur. Cap. XV.

HACTENVS de natura cauterij dictum eſt, quare ſupereſt, vt videamus quænam ſint illa corpora, quenam illæ paſſiones, quæ materiam hanc deſiderare videntur quod vt vnuſquiſque facile cognoſcat confugiendum eſt ad ea, quæ ſuperius a nobis dicta ſunt nempe cauterium eſſe vlcuſculum, quod non ob aliam cauſam adminiſtratur, niſi vt exitus materiæ morboſę paulatim euacuandæ præbeatur, quod gal. innuiſſe viſus eſt L. de cauſis morb. 6. quãdo dixit naturam ab initio materiæ inutilis expurgandæ gratia multa inſtrumenta fabricaſſe, omnibusque corporis partibus non æquale robur dediſſe, cũ principes partes ac nobiliores ſtatim ab initio maiori robore dotauerit, idque vt corporibus impuris in quibus inutilis materia redundat ad ignobiliores, ac imbecilliores confluaret, nam ſuperfluus humor, vt qui a partibus robuſtioribus expellitur, & nullibi conſiſtere poteſt, tantum ad imbecillimam partem detruditur, hęc autem pars, vel talis exiſtit, quia natura ipſa exigit vt talis aliqua habeatur, vel quia ob aliquod vitium imbecillitatem contraxit, talis à natura cutis fuit comparata, quæ cum nullam operationem propriam habeat, ſed vſus tantum gratia à natura fuerit inſtituta optima ratione partibus alijs, quæ aliquam habent operationem imbecillior fuit facta, vt & quoddam veluti velamentum, & amictus animalis amicus exiſteret, atque totius corporis excrementa ſuſciperet, vt per illius inſenſibiles meatus euacuarentur, id quod ad tuendam ſanitatem ſatis eſſe potuit, cum errore nullo humorum redundantia non fuerit in corpora collecta; at ſi talis accideret error vt copioſa generentur excrementa, ita vt non amplius naturalia ſufficiant inſtrumenta ad excremẽtorum multitudinem expurgandam, quis eſt ille tam fatuus, qui non fateatur procurandum eſſe, vt fluxiones a valentioribus partibus ad imbecilliores detrudantur; quare ſi per inſenſibiles meatus cutis tantam excrementorum copiam euacuari non poſſe videbi-

mus,

mus, dabimus operam, vt in cute ipſa excitatis vlcuſculis, per ſenſibiles meatus euacuetur, quæ vlcuſcula maxime quoque opportuna iudicauit gal. lib. de Theriaca ad. Piſ. ſi tamen lib. eſt Gal. 16. & 5. per loca 9. ad rabidi canis venenum euacuandum, nec non ad dolorem dentium a fluxione excitatum leniendum, quare ex his conſtat illa corpora materiam hanc deſiderare, in quibus excrementa maxime redundant vel propter capitis, vel ventriculi, vel iecinoris, vel lineis, vel vteri imbecillitatem, & præſertim vbi periculum eſt, & ne materia in corpore peccans ad aliquam partem nobiliorem præcipitata, grauiſſimum aliquod vitium, aut mortem tandem inducat, & eo magis conuenire exiſtimamus, ſi viſcera principalia ita erũt intemperata, vt nullo genere medicamentorum ad priſtinam temperiem reuocari poſſint, aut ſi natiua fuerit ipſam emendare; quemadmodũ illis euenire ſolet, qui vel in ratione viuendi ſunt admodum intemperati, vel morbo aliquo hæreditario torqueri conſueuerunt, aut qui Epilepſia, mania, lethargo, & alijs omnibus vitijs capitis quæ à materiæ fluxu prodeunt, corripiuntur, quemadmodum etiam qui fluxiones oculorũ patiuntur, aut cũ materia ad ſpinalem medullam à capite corriuat, vt in ſemiparalyſi, aut in reſolutione alicuius membri in ſtupore, tremore, arthritide, aut contractione, nam cauteria non modo conueniunt merito materiæ quæ iam decubuit, verum multo magis merito materiæ, quæ dum fluit, morbum fouere poteſt, idem etiam dicendum eſt de illis, qui dentium dolore, ac putredine, gingiuarum eroſione, & omnium partium oris internarum vlcuſculis laborare ſolẽt, quiq; pectoris morbis cruciantur, dummodo hæc omnia fiant a fluxu materiæ veluti in catharro, orthopnæa, aſtmate, empiemate, & id genus alijs contingit, præſertim cum ſint illius generis, vt alijs remedijs non cedant. Conueniunt quoque in doloribus inueteratis ventriculi, abdominis, necnon in tumoribus hepatis: ſplenis, renum, in affectibus quoque veſicæ, vteri, atque vt vno verbo dicam in omnibus affectibus, qui a materia humidiori originem ducunt. Hoc tamen eſt perpetuo animaduertendum ne ſubſit aliquid quod prohibeat, cuiuſmodi eſſe poteſt vel cauſa, vel morbus, vel virtus quidem non merito ſpiritum, vt quidam exiſtimant, non carnoſi generis, ſed merito ſolidorum, & calidi innati: nõ merito quidem ſpirituũ, quoniam ſpiritus ſiue ſint vitales, ſiue animales nihil omnino ab huiuſmodi cauterijs patiuntur, & ratio eſt, quoniam ſpiritus quicũque ſint etiam ſi dicas naturales diſſipari non poſſunt niſi ob inſignem ſubſtantiæ ipſorum euacuationem, vel immoderatam viſcerum in quibus generantur intemperiem, vt docuit gal. in lib. de vtilit. reſp. vltimo. Sed cauteria non habent vim euacuandi ſpirituum ſubſtãtiam, neque viſcera in quibus generantur alterandi, à cauterijs itaque nullam prorſus noxam ſuſcipiunt: quod autem vim viſcera alterandi non habeant, manifeſtum eſt: quod vero neque euacuandi ex hoc patet, quando neque venæ, neque arteriæ, neque ſinus cordis, aut cerebri a quibus nunquam recedunt, nullo modo vi cauterio rum diſrumpantur. Præterea ſi cauteria vim haberent ſpirituũ ſubſtantiam diſſipandi omnes illi citiſſime interirent, qui quamplurima vulnera, & vlcera, & magna, & antiqua patiuntur: ſed in his: cum ſpiritus nihil omnino patiantur, niſi ex fluxu ſanguinis, vel ſinuũ cordis & cerebri dilatatione, nõ eſt dicendum virtutem merito ſpirituum cauteriorum vſum prohibere. Nec merito carnoſi generis; nam partis in quibus excitantur cauteria ſiue carnoſam ſiue excarnes exiſtant merito carnoſa nihil omnino patiuntur, nam etſi quãdoque dolẽt id merito neruoſi gene

ris dolere putamus, virtus itaque merito carnoſi generis cauteria prohibere non poteſt. Quod autem merito neruoſi generis prohibere poſſit patet ex hoc quoniã ſunt nõnulli adeo emaciati, & tendinoſi, vt propter dolorem cauteria nullo modo ſuſtinere valeant. Quod vero merito calidi innati idem præſtare poſſit, declarant illi, qui ſunt adeo ventroſi & vaſti vt non ſine labore deambulare poſſint, qui ſi quandoque excrementis ita ſcateant: vt periculũ ſit ne hydrops ſubſequatur, cauendum eſt ne in cruribus cauteria inurantur, quẽadmodum in pleriſque fieri ſolet, etenim partes illæ quamuis ſuapte natura robuſtæ, debiles tamen ad vaſtum illud corpus deportandum meritò cauteriorum adhuc imbecilliores redduntur, vn de fiunt aptiores ad excrementa ſuſcipienda, & facultas expultrix materiam ad partes ſubiecta natura procliuem ad imbecilliores protrudit, quo ſæpe fit, vt copia materiæ eò confluente inſitus calor qui ſuam cuſtodiam deſiderat, obruatur, vnde mirum non eſt, ſi inflammationes, & gangrenę interdum ſubſequantur, quẽ admodum etiã fieri ſolet, vbi cauteria fiunt in parte affecta, non ad materiam fluxam vel fluentem intercipiendam, quare in his corpulentis ſi ſcopum communem ſpectemus virtus merito caloris inſiti vſum cauteriorum in cruribus prohibebit, ſin determinatum nihil aliud erit quam morbus in magnitudine aucta, a morbo quoque dicimus prohiberi quo minus fiant, ſi forte fortuna in parte, in qua inurenda ſunt cauteria adeſſent, vel vlcera, vel tumores, vel intemperies, vel aliquis huiuſmodi affectus, ni forte vlcera incurabilia ad formam cauteriorum deducantur. A cauſa quoque vſum cauteriorum prohiberi arbitramur ſi dolor aliquis fuerit in parte inurenda, vel ſi fluxiones in eam partem fieri conſueuere.

Quæ conſideranda ſunt in recta cauteriorum adminiſtratione. Cap. XVI.

CONSTAT itaque ex his quæ dicta ſunt, quibus cauteria tuto adminiſtrari poſſunt, & in quibus non: ſupereſt vt de recta illorum adminiſtratione loquamur, quod nihil aliud eſt quam conſiderare quando agendum, quãtum, quo modo, & vbi, vt ea prætermittam à quibus, cum quibus, & circa quæ manuũ operationes adhibere ſit neceſſariũ, de quibus etſi Gal. primo de off. med. 6. & Hipp. locuti ſunt, nos tamen nihil dicimus, cum hęc vnuſquiſque ſuapte ingenio facile cognoſcere poſſit: at cognoſcere quo rempore cauteria ſint excitanda, quor, & quam ampla ſint efficienda, quomodo, ſint inurenda ſub qua forma, & vbi admouenda non eſt viri imperiti, & in arte medica mediocriter verſati, hoc enim docebit partis inurendæ continuitas non quidem per ſui eſſentiam, ſed per ea, quæ eſſentiã cõcomitantur, etenim cum illius eſſentia indicat remedium aperiens, & vnum ab vno tantum indicetur, rectam illius materiei adminiſtrationem indicare non potuit, quare confugiendum eſt ad ea, quæ ipſi eſſentiæ accidunt, quæ ſunt illius præſentia, vis reſiſtentia, & exiſtentia, quæ nec plura, nec pauciora eſſe potuerunt, nec debuerunt propterea quod cuti acidit, vt ſui continuitate fluxus, ſeu exitus materiæ impediatur, & ſic quodammodo cum materia egredienda pugnet & aduerſus illam agat, accidit quoque vt cutis a materijs aduentribus patiatur, quæ cum neque agere, neque pati poſſit niſi præſens ſit & ĩ corpore exiſtat, ob id illius præſentia fuit neceſſaria, & quoniam omne quod exiſtit alicubi exiſtat ſit neceſſe, hinc etiam factum eſt, vt locus fuerit conſiderandus.

Recta

Recta Veſicatorij & exuſtionis adminiſtratio. Cap. XVII.

CVM itaque in excitandis Cauterijs omnia hæc ſint conſideranda, atque de veſicatorijs primo loco ſit nobis ſermo habendus, videndum eſt, quo tẽpore, in qua quantitate, quo loco & quomodo ſint excitanda, & loci proximi indicantis & indicati quæ minus ſunt ex vſu ad indicantia & indicata quæ magis ſunt vtilia confugere debemus, ne nimia loquendi proprietate & minuta quadam dicẽdi curioſitate a Galeno de fract. 66. & 73. damnata rem totam obſcuram & minus vtilem reddamus, ſat enim fuit logicas quæſtiones attigiſſe, in quibus diutius immorari non videtur medico admodum conſentaneum.

DE TEMPORE AGENDI.

QVare ſi tempus ſpectemus quo veſicatoria ſunt excitãda ad materiam in corpore peccantem eſt confugiendum atq; tunc temporis excitanda eſſe iudicabimus, quando materia vel ſui copia vel praua qualitate, vel motu partes corporis vel principes vel ad vſum vitæ neceſſarias ita perturbabit, vt periculum ſit, ne grauiſſimum aliquod malum, aut mors ipſa ſubſequetur, quẽadmodum in febribus putridis quandoque contingere ſolet, vbi materia vel cor, vel os ventriculi, vel caput vel aliquam huiuſmodi partem petere ſolet, vnde praua & ſæua ſymptomata contingunt, aut cum materia vel in capite, vel in pectore, vel in abdomine, vel in articulis, vel in alia quauis corporis parte exiſtens per inſenſibiles meatus euacuari non poteſt, tunc enim ad veſicatoria confugere licet, niſi adſit quod prohibeat.

DE QVANTO.

QVo vero ad quantum agendum videndum erit nunquid magna an parua bula ſit excitanda, nunquid vna an plures ſint efficiendæ id quod monſtrabit uis quam habet cutis continuitas ad exitum materiæ impediẽdum: etenim ſi materia fuerit ad eo copioſa vt exitum magnum & amplum deſideret, veſicula magna erit efficienda, immo plures excitandæ dummodo nihil adſit quod impediat.

DE LOCO.

QVod ſi quæras locum vbi ſunt applicanda hunc tibi mõſtrabit materia euacuanda, etenim ſi materia in toto redundans ad caput aſcendat vel ad cor proculdubio eiuſmodi materia eſt euacuanda tum per reuulſionẽ, tum per deriuationem, ſi per reuulſionẽ euacuare volueris vlcuſcula in cruribus ſunt excitanda & ſupra talos, vt dolor quidam ſatis inſignis cõtingat, in parte vero interiori vt minori cum moleſtia ſuſtineantur: quod ſi per deriuationem in brachijs ſex digitis tranſuerſis ſupra carpum, quod brachiale appellant in parte interiori ſunt affigenda, vt ſine incommodo pulſus explorari ſeu obſeruari poſsit, quo tempore faſciarum nodi ſi qua fuerit obligatio ſunt relaxandi, vt de virtute

uitali

vitali certum iudicium fieri poſſit. At ſi materia ex partibus inſernis ad os ventriculi repat, vel ad iecur, vel ad os uteri tunc per reuulſionem quoque euacuabitur, quare vlcuſcula non in brachiis, ſed in omnibus propè talos erunt excitanda, quod ſi materia non fluat ad partem, ſed iam fluxa ſit, & craſſior fuerit quàm vt per inſenſibiles meatus euacuari poſſit, tunc in parte affecta veſicatoria excitabis vel propè partem in loco ſi fieri poterit decliuiori, quare in affectibus capitis, vtpote in lethargo, in caro, comate, Epilepſia, Apoplexia & alijs huiuſmodi affectibus, cum malum ceteris remedijs non cedit, mundato corpore ſi fieri poteſt, & abraſo capite quamplurima veſicatoria commouebis in futuris capitis, in occipitio, & pone aures, quia in re venæ ac tendines deuitentur, & præſertim ſi exuſtiones, quæ magis conuenire videntur, inurantur fieri quoque poſſunt in pectore, in Empyemate, in ſuſpirio & alijs id genus affectibus pectoris, vbi malum contumax eſt, & alijs medicamentis non cedit; ob affectus ſtomachi in ore ventriculi fieri poſſunt, in hydrope & doloribus colicis ſub vmbilico, ac tota fieri abdo minis regione, in inguine plura, ſed anguſta propter dolorem veſicæ, atque vt vno verbo dicam omnibus in locis affectis fieri poſſunt, vbi propoſitum eſt materiam iam fluxam euacuare, dummodo nihil adſit quod impediat, quamuis in huiuſmodi locis mihi magis placent exuſtiones quàm veſicatoria, quoniam ignis cum putredini reſiſtat partem affectam quodammodo robuſtiorem reddit.

DE MODO.

ET quoniam modum præſcribit cuticulæ reſiſtentia ob id materia cauſtica eo modo parabitur vt in cuticulam agere poſſit, quare hoc loco natura partis eſt diligenter conſideranda ne altius quam opus eſt vi cauterij recepta illæſas partes aut ſenſu exquiſito prædítas, aut vaſa magna attingat: quare carnis habitudo erit expendenda, nam dura, denſa, ſenſu obtuſo prædita qualis ferè foſſoribus, nautis, agricolis, baiulis ineſt valentiora ferre poteſt, mitiora vero corpora, delicata magis, candida, mollia, qualia puerorum, ſpadonum, mulierum, & quorundam virorum effœminatorum. Cum itaque materia cauſtica in cuticulam agere debeat, danda eſt opera, vt cuticulam optime contangat, ipſiſque adhæreat, & calor innatus in pharmacum agat, vt vis ignea in eo ſopita ad actum deducatur, hoc autem facile conſequemur, ſi procurabimus, vt nihil vnctuoſum inter medicamentum, & cutim intercedat, quoniam quæ vnctuoſa ſunt non permittunt pharmaca cuti adhærere, locus itaque cui pharmaca ſunt admouenda ſpongia lixiuio, vel vino tepido albo expreſſa optime abluatur, ac detergatur, idque non modo ut ſordes, & vnctuoſitas illa deleatur, verum etiam vt ex frictione illa calor innatus excitatus vim cauſticam citius de potentia ad actum deducat, & ſi pili aderunt, ſunt abradendi, & locus nitro & acete perfricandus donec rubeſcat. Verum quoniam omnis actio fit in tempore ob id pharmacum ita parari debet, vt virtutem diutius conſeruare poſsit, eiuſmodi autem fuerit, ſi craſſiuſcula illius ſubſtãtia fuerit: quo loco illud eſt animaduertendum ſi potentiſsimo ueſicatorio, ſeu excoriatorio vti uolueris, vt loco pharmaco refrigerante circunſcripto & munito ueſicatorium liquidius cum ſpatula illinas, & afficias, deinde interiecto ſpatio deradas turſuſque pharmacum imponas: deinde vbi bis vel ter hoc feceris, turſus impo-

nere tanta,

nere tanta, locis illitis cum pelliculis inteſtinorum alicuius animalis inceteis & faſsicula ligatis. bulas obſeruabis etenim quamprimum excitantur pharmacum eſt detrahendum: quod ſi pharmaco craſsiuſculo & ſicciori vtaris tardius vim ſuam oſtender, quare ne virtus illius latius ſerpat, quam par ſit, pharmacum illud vel cera rubra, vel nucali teſta munire debemus, & phœnicinum ceratum ſuperponere, ne huc vel illuc cauſticum dimoueatur, & quoniam propoſitum noſtrum eſt nedum bulas & ueſiculas excitare, verum etiam illas diutius conſeruare, ob id figuram ipſis orbicularem adhibebimus, quando ulcera orbicularia tardius ſanantur at bula iam excitata quod fit ſpatio decem aut duodecim horarum citius tardius pro maiori, uel minori vehementia pharmaci, & maiori, vel minori aptitudine paſsi (qua in re prudentia medici maxime deſideratur) tunc butiro braſica excepto, uel phœnicino bullas fouere debemus, neque tam cito eas diſrumpere, vbi vero diſrumpere volueris, fac ut cuticulam totam detrahas, nam etſi a ſubiecta cuticula non uideatur vndique ſeparata eo quia non ſit tota humore repleta, ſi tamen ipſam volſela ſeparare tentabis totam facillime detrahes, & cutim ſubiectam denudabis; Detracta cuticula ceratum ſacrum, uel ſolum, uel cum quarta parte phœnicini permixtum admouebis, hoc enim vim habet attrahendi, neque ſui nimia ſiccitate, & caliditate permittit vlcuſculum illud ad cicatricem deduci, quòd ſi neque huius beneficio materia efflueret, ulcuſculum illud uel pulnere Euphorbij, vel ſinapis, vel hellebori nigri, uel etiam cantharidum, uel his ſeorſum, uel ſimul permixtis, uel alio aliquo huius generis puluere inſpergito, & ſic tandiu ulcuſculum detinebis, quandiu voles.

Cum uero ulcuſcula illa occludere, & ad cicatricem deducere volueris ſolum phœnicinum, uel unguentum de minio admouebis, vel aliquid aliud huiuſmodi quod uim habeat cicatricem inducendi.

Quòd ſi forte fortuna uſu cantharidum urinæ ardor ſubſequeretur, uel ſanguinis mictus, quemadmodum aliquando quamuis rarò contingere ſolet, huic malo ſuccurrendum eſt non ſolum appoſito butiro & inſeſsionibus ex lacte, uerum etiam ſi opus fuerit ex potu ſeri caprini ad lib. quatuor uel quinque cum lacte amig. dul. uel cum emulſione ſeminum melonum; uinum quoque paſſum conuenit additis nucleis pinis & cucumerum ſeminibus, priſana uel halica conuenit, nec non cibaria omnia unctuoſa, quæ cum multa malua ſint cocta, clyſteres quoque conueniunt ex decocto ſeminum lini, farri, hordei, maluarum fœnugræci & ſimilium, ex quibus etiam emplaſtra parari poſſunt regioni ueſicæ, aut ulterius uiſceris, ſi qua perciperetur moleſtia admouenda. Ex quibus ſiquid moleſtiæ ab initio ſuccederet non eſt ob id timendum, nam poſtmodum multum proderunt dolores earum partium demulcendo & mitigando.

DE VSV EXVSTIONIS.

ET hæc de ueſicatorijs dicta ſint, quæ omnia cum exuſtionibus accommodari poſsint, nòn eſt, ut in ijſdem repetendis fruſtra laboremus, quando hæc inſtrumẽta nulla alia ratione inter ſe differant niſi hac una quod ueſicatoria, ut ſupra diximus fiunt à materia ueſicas efficiẽte, Exuſtiones à materia actu adurente,

adurente,& cruſtam inducente,in reliquis nullam,aut exiguum admodum ac nul lum momenti diſcrimen apparet.

Recta ſetacci adminiſtratio. Cap. XVIII.

NVnc ſupereſt, vt loquamur de vſu cauteriorum,quæ ſetacea nuncupantur a ſetis, ex quibus olim fiebant funiculi ad cauteria aperta detinēda,nunc quidam illaqueationes appellant,ſed de nominibus non eſt diſputandum,videndum eſt itaque quo tempore,quo loco,in qua quantitate,& quomodo ſint adminiſtranda,qua in re breuitati ſtudentes,ne eadē ſæpius repetere videamur dicendum eſt eadem rectam ſetaccorum adminiſtrationem indicare,quæ & veſicatoriorū, quare eodem tempore ſunt adminiſtranda quo illa,quæ & in eadem quantitate, & in iiſdem locis adminiſtrarentur,niſi adeſſet aliquid,quod impediret. Cum itaque tria tantum ſint loca magis opportuna,& vtilia,in quibus ſetacea perforari ſolent, ac poſſunt, non eſt vt in hac re multum laboremus; ſunt autem occipirium,ſerotum,& vmbilicus,memini etiam me vidiſſe ſuper os ſacrum ſetaceum fuiſſe perforatum; in occipitio quidem inter primam & ſecundam vertebram perforatur, ſed magis probamus vt inter ſecundam ac tertiam perforetur,quoniam ſi ibidem perforabitur non opus erit ligatura,quæ in futura coronali adnectitur, & nihilominus eandem conſequemur vtilitatem,fieri autem ſolent in occipitio ad reuellendam materiam illam, quam fluit ad oculos, ad deriuandam illam,quæ ad os, ad pectus præcipitatur, ad intercipiendā illam, quæ ad ſpinam de labitur fieri ēt poſſunt in ſcroto ad euacuandam materiam, quæ in ipſo collecta eſt, in vmbilico vero cum intumeſcit ad euacuandam ſeroſitatem, quæ in hydrope intra peritonæum colligitur, ſupra ſpinam fieri poteſt,vt ſupra diximus, ſcio etiam fieri poſſe ſub mento, in pectore, & in quibuſdā alijs partibus corporis, ſed nedum tuto verumetiam cum iucunditate mederi debemus, quare cum hæc loca ſint minus congrua & apta ad ſetacca ſuſtinenda, ob id loco ſetaceorum fieri debent veſicatoria & Exuſtiones.

DE MODO.

Quomodo autem fieri debeant ſetacea ex hoc facile conſtat: ad ſit forceps, quam tenaculam uocant: atque ita ſit perforata, vt per foramina illa ſtilus acutus ferreus penetrare poſsit: margines vero forcipis ſint aliquantulum extantes, ne chirurgus ob timiditatem aliquando tremulus dum ſtilum candentem forcipi ad mouet extra foramen cum ſui dedecore,& patientis detrimento impellat: ſtillus vero non ſit ex ſimplici ferro, quoniamui ignis excutiuntur ſquamæ, neque ex ſolo chalybe,quoniam propter ſui duritiē facile frāgitur,quare ſit ex ferro calybeato,ex qua materia ſi fiat hoc vnum eſt animaduertēdum ne aqua uel uino,vel alio huiuſmodi humore extinguatur alioquin cera quaſi mollior redderur. Stillus ſit craſsior, tenuiorue pro ſubiecta materia.Præter ſtilum & forcipem adſit funiculus ſericus ex altero capite aciculam habens ob longam ex ære laboratam, cuiuſmodi ſunt illi, quibus vtuntur mulieres ad veſtes adſtringendas & colligendas. His præparatis vbi ſetaceum facere volueris,ſi in occipitio tibi faciendum ſit da

operam

operam, vt caput in neutram partem incliner, deinde atramento lineã per longitu dinem vertebrarum colli ducito, mox ſiniſtra manu cutim ita cõſtringito, vt linea medium locũ obtineat, hoc enim modo ſeraceũ in media colli parte excitabitur, vbi cutim forcipe apprehenderis ſiniſtra manu forcipem accipe, altera ſtillo cãden te per foramen forcipis cutem perforabis, deinde detracto ſtillo funiculum inferi ro, quòd ſi timebis ne ſanguis erũpat, quod fieri ſolet, vbi ſtilus non eſt valde igni tus, tunc linteolũ dupplicatum poſca expreſſum admoueto, ſin minus, vel phæni cinum, vel braſicam cum butiro, & duobus, tribusue diebus bis in die permutabis: nam tertio die ad ſummum eſcara ita erit putrefacta, vt funiculum ſine dolore quo uis facile ducas, quibus peractis folium hederæ intra linteolum, vel intra papyrum concluſum admouebis, his terue in die pro fluxu materiæ, atq; ne medicamentũ, quod applicatur, ſiue ſint folia, ſiue quidais aliud excidat, triplici ligatura ligabis, cuius nodi ſub mento connectantur, fiant autem ex chordulis ſericis albis latitudine apicis duorum digitorum, atq; in ea parte, qua medicamentum comprimitur ſit petia alba ex ſerico, & lino duplicata, & conſuta eius latitudinis, quę ſit ſatis ad medicamentum occultãdum, hæc autem petia chordulis ipſis ſit cõſuta, atq; ita, ut chordula media ſit cæteris latior, & ſit illa, quæ medicamẽtum ipſum comprimat, aut ligatura ſimplex eſſe poteſt ex triplici tamẽ genere chordarũ conflata, quæ omnes in vnam coeant: aut ſimplex ſit ligatura ex chorda vnica; ſed latiori & robuſtiori. Si hoc modo deligabis non erit periculum, vt medicamenta, ſeu pulvilli decidant, immo ſi veſtium collaria erunt aliquantulum elatiora, neq; ſetaceum illud ab adſtantibus obſeruabitur: eodem modo in ſcroto, & vmbilico fieri poteſt; ſed in vmbilico ſtilus non ſit multo maior funiculo, vt foramen à funiculo apprime occludatur, immo neceſſe arbitramur, vt habeamus funiculum ex altera parte tenuiorem, ex altera craſſiuſculum, vt ſi quando ſeroſitas illa plus iuſto egrederetur, parte funiculi craſſiore foramen illud optime occluderetur.

Cum vero ſetaceũ illud ad cicatricẽ deducere volueris, detracto funiculo ceratum phœnicinũ, vel barbarum, vel minium, vel aliquid huiuſmodi admouebis: etſi magis exſiccare volueris, ſpongia noua aqua medicata expreſſa, vel lixiuio, vel vino albo cum exſiccantibus, & adſtringentibus alterato locum affectum fouebis, ad cicatricem namque deducitur, quemadmodum & alia vlcuſcula deduci conſueuerunt, & hęc de ſetaceis dicta ſint.

Recta fonticulorum adminiſtratio. *Cap.* XIX.

POSTREMO de cauteriorum, qui fonticuli vocantur recta adminiſtratione dicturi, ſciendum eſt, rectum horum cauteriorum vſum indicare, quæ, & aliorum, de quibus iam locuti ſumus.

DE TEMPORE.

Quare ſi de tempore loquamur, quo fieri debent, hoc vnum docebit præſentia continui ea ratione, qua exitum materiæ euacuandę impedit, verum non id ſolum, quod indicat ſpectare debemus; verum etiam videndum eſt, nũquid adſit aliquid, quod impediat: quod autem impedire poteſt, quominus hoc tempore fiant fonti-

culi nihil aliud eſt,quam virtus debilis ſi communem ſcopum ſpectemus, vt ſupra diximus,ſin determinatum vel erit cauſa,vel morbus, at virtus debilis eſſe poteſt vel per ſe,& ſimpliciter, vel per aliud, & ſecundum quid,per ſe quidem,& ſimpliciter,cum pars illa,in qua cauterium excitandum,vel intemperie aliqua fuerit affecta, vel in ea calor inſitus fuerit imminutus,vel genus carnoſum ita fuerit conſumptũ,vt ſolida huiuſmodi foramen ſuſtinere nequeant: per aliud vero,ſeu ſecũdum quid virtutẽ debilem eſſe dicimus,ita vt pars illa cauterium non admittat,cum vel in proxima parte fuerit aliquis morbus vt ex g.ſi cauterium in crure dextro eſſet excitandum, & per eiuſdẽ cruris intumeſceret,vel in eodem crure eſsẽt vlcera,vel in ſura, vel prope talos,vel in alia parte proxima, tunc enim virtus illius partis,in qua eſſet inurendum cauterium: quamuis per ſe,& ſimpliciter robuſta videretur, ita vt cauterium ſuſtinere poſſet,nihilominus propter morbum in proxima parte exiſtentem debilis diceretur, quare periculũ eſſet,ſi cauteriũ excitaretur in eiuſmodi parte ne virtutis imbecillitate materia,& ſui põdere,& à natura propulſa in partes ſubiectas in maiori copia quam par ſit,& maiori cum impetu illaberetur, vi cuius calor inſitus obrutus extingueretur,& gangræna, vel aliquod huiuſmodi vitium ſubſequeretur: Vel alio modo virtutem debilem eſſe per accidens dicimus cum in toto redundat materia excrementitia, quoniam etſi virtus partis per ſe robuſta ſit neque ſit morbus aliquis in parte proxima, nihilominus quia in conformandis fonticulis fieri non poteſt,quin dolor aliquis excitetur, ob id virtutem labem aliquam pati non eſt dubitandum,& præſertim cũ in omni dolore,vt inquit Gal. Aph. 53. natura cãm doloris expellere properet, quoniã tunc neceſſe eſt,vt locus ille ſanguine, & ſpiritu repleatur, cum his tanquam inſtrumentis natura vtatur ad ea expellenda,quæ infeſtant,quod cum ita ſit, neceſſario quoque ſequitur vt vnà cum ſanguine ex urna illa,quæ etrudantur, excrementa, quare periculum eſt, ne virtus obleſis,& viriatis propriis inſtrumentis tandem ſuccumbat, & grauiſſimi illi morbi iam dicti ſubſequantur,quare in emaciatis admodum partibus, vel intemperie affectis, & quibus proximi ſint morbi, & corpore humoribus exuberante, & pleno ventriculo non ſunt excitanda cauteria, quoniam ſi pleno ventriculo excitarẽtur propter timorem, vel dolorem fieri poſſet agitatio ciborum in vẽtriculo, vnde vapores excitarentur, quorum cauſa vel affecto corde fieret lipothymia,vel affecto capite ſeua contingerent ſymptomata. Tandiu uero aperta erunt detinenda,quandiu opus fuerit, vt materia egrediatur, tandiu autem opus fuerit, quandiu præſens fuerit,& in corpore generabitur.

DE QVANTITATE.

Quòd ſi de quãtitate fonticulorum loquamur,ſiue ſermo ſit de quantitate continua,ſiue de diſcreta, maiores vel minores;plures,vel pauciores pro exitu materię erunt inurendi, etenim ſi materia fuerit copioſa nedum maius foramen, verumetiam plures cloacas deſiderabit niſi fuerit aliquid quod impediat.

DE LOCO.

Vbi vero fonticuli ſit excitandi docebit exiſtentia continuitatis ea ratione, qua impedit

impedit exitum opportunum materiæ euacuandæ, quare per quaſcunque partes materia ſui copia uel etiam qualitate peccans euacuationem deſiderabit, in ijſdem fonticuli erunt excitandi dummodo nihil adſit quod impediat, quod autē ſit quod impedire poſſit, iam ſæpius dictum eſt, vt in ijſdem repetendis non ſit immorandum. Cauteria itaque non omnibus in locis fieri poſſunt, vbi veſicatoria & exuſtiones, de his præſertim loquendo, qui non materiam fluxam, ſed fluentem reſpiciūt, quia vel virtus prohibet, vel ingrata & admodum incommoda eſſet huiuſmodi adminiſtratio, loca itaque in quibus commode fieri poſſunt, illa eſſe dicūtur, quæ, a partibus neruoſis diſtant, quare neque in principio, neque in fine muſculorum propter tendones ſunt inurēda, ſed ,pcul à principio quatuor ſaltem, aut quinque digitis tranſuerſis, atque in ijs locis vbi ligaturæ per belle accommodari poſſunt, cuiuſmodi ſunt partes prope genu, prope articulum humeri, occipitium, & futura coronali, quare ſi materia generabitur in iecore & petat caput, vt in melancholicis cum in parte dextra reſideat, cauterium in parte dextra erit affigendum: Cum vero moueatur ad caput in crure dextro, vt ad partem ignobiliorem & à nobilioribus ad longe diſtantem auocetur.

Quod ſi materia non caput, ſed crura, vel teſtes, vel vterum, vel aliquam aliam huiuſmodi partem peteret, non in crurib ſi utraque eſſent fluxionis ſubiectum, ſed grauia deriuationis, ac reuulſionis in brachio dextro cauterium eſſet in vrendum, quamuis hoc loco magis cōſentaneum eſſet uel per ſeceſſum, uel per urinā, uel per ſenſibilem & inſenſibilem totius corporis perſpirationem euacuationem hanc moliri, quoniam auertere materiam à partibus inferioribus ad ſuperiores nō uacat periculo. Cum interdum fieri poſſit ut materia illa partem aliquam nobiliorem aggrediatur. At ſi uitium aliquod fuerit in liene, cuius cauſa ibi materia aggregetur, in crure ſiniſtro cauterium excitabitur. Verum ſi materia in capite generaretur, cuius cauſa grauiora ſymptomata contingerent, neque ad locum remotū moueretur in occipitio, & in brachiis cauteria fieri poſſent in ea potiſſimum parte, in qua materia reſideret, tunc enim erit materia remedii deriuantis: at ſi moueretur ad oculos, tunc gratia reuulſionis, in occipitio maxime conueniret, nec non in brachiis gratia deriuationis: at ſi moueretur ad pulmones, ad dentes, ad gingiuas, ad palatum & in occipitio, & in futura coronali & in brachiis probè fieri poſſent: tunc enim eſſent inſtrumenta auxilii reuellētis, ac deriuantis materiam illam fluentem: ſi materia tandem à capite ad ſpinalem medullam, ad os ſacrum, ad lumbos confluaret, tunc cauterium in principio ſpinalis medullæ erit inurendum, uim enim habebit materiæ auxilii intercipientis, & hæc de loco in genere dicta ſint.

Quod ſi locum magis determinatum, & particularem quæras, & ſermo ſit de occipitio, illud fiat inter primā & ſecundam vertebrā, vel inter ſecundā & tertiam, quemadmodum de ſetaceo dictum eſt, quamuis in hoc loco ſetaceum mihi magis probatur; at ſi ſermo ſit de brachijs nedū locus ab articulis humerorū quatuor aut quinque digitis tranſuerſis diſtans erit eligendus, verum in parte potius interiori quam exteriori, dummodo ſeruetur progreſſus venarum vt ait Gal. in libro de natura hominis, quoniam locus ille commodior eſſe videtur, cum pars interior ab iniuriis eorum, quæ forinſecus accidere poſſunt ſit magis tuta, & in motu brachiorum minus patiatur, & ibi ſunt affigendi fonticuli, vbi muſculi

manifeſto inter ſe interſtitio diſtinguuntur, modo nihil adſit quod impediat, cuiuſmodi ſunt tendones, ſuper quibus excitare cauteria non conuenit.

Quod ſi de cruribus tandem loquamur idem locus prorſus ſeruandus eſt, qui & in brachijs, vt quattuor ſaltem digitis tranſuerſis diſtet à genu, vbi muſculi inter ſe manifeſto interuallo diſtinguũtur, & in parte infra genu potius, quam ſupra dummodo nihil adſit, quod impediat, & ratio eſt, quoniam in ea parte ligaturę cõmodius fieri poſſunt, & cum cauteria facile deſcendant, ſi in parte ſuperiori excitarentur ad articulum maximo cum incommodo appropinquarentur, & parte eiuſdem cruris in hominibus exteriorem potius equitandi gratia, quam interiorem adamarem, in mulieribus vero, & præſertim ijs, quæ aut diminutos, aut ſupreſſos habent menſes, interiorem potius eligerem: nam præterquam quod ratio venarũ haberetur, minori etiam cum incommodo huiuſmodi cauteria ſuſtinerent, & multo commodius ſi viro carerent.

At ſi tibi affigendi ſint fonticuli, vel in occipitio, vel in ſutura coronali, nõ erit difficile obſeruare locum, in occipitio quidem tibi monſtrabunt locum, quæ de ſetaceo dicta ſunt. Sururam vero coronalem te docebit vel motus cutis capitis, qui ex maſticatione conſpicitur, vel digitus medius patientis, ſi radice palmæ ſum mo naſo admota tota manus ſurſum extendatur, nam vbi digitus medius, ſuor apice cutim capitis attigerit, ibi ſuturam coronalem adeſſe putabis & hæc de loco dicta ſufficiant.

De modo adminiſt. Cauterij.

SVPEREST, vt de modo loquamur qua in re non modo conſiderabimus, quæ ad artem medicam, verum etiam quæ ad chirurgorum peritiam pertinẽt. Modus itaque adminiſtrandæ materiæ cauſticæ ſumitur à reſiſtentia cutis, quare hoc loco conſiderare debemus nedum temperaturam, verum etiam quæ temperaturam conſequuntur, & quæ neceſſario accidunt veluti molities, duricies, raritas & denſitas: nam quo pars calidior, molior, & rarior fuerit, veluti eſt caro puerorum, mulierum, Spadonum, & id genus aliorum hominum, vt ſupra quoque diximus, eo etiam celerior in ea, & altior fiet impreſſio; contra vero in his, quæ carnem frigidam, denſam, & duram habent, qualis obſeruatur in ruſticis, & in his, qui duriter vitam agunt: quare pro natura partis eiuſdem etiam hominis leuior, vel grauior fiet inuſtio, & cum hãc vel igne actuali, vel potentiali imprimere poſſis, ſi materia, quæ actu aduratur, vti volueris, tibi ratio habenda erit perſonæ, cui cauterium ſit inurendum: nam ſi timida fuerit, veluti ſunt nonnulli pueri, vel mulieres, aqua, vel oleo feruenti vti debebis, uel ramentis buxi, vel myrti ſumme exalfactis: ferro quoque candenti vti licebit, ſi tamen vel caput opperias, vel incautum igne opprimas: at ſi nulla ratione fieri poterit, vt ignem admittat, ad cauſticũ eſt confugiendum, quod ſub nomine vnguenti à quouis timido, & nullius animi non recuſabitur: at ſi perſona illa virili & forti animo exiterit, laudamus, vt igne potius, quàm cauſtico fonticulus excitetur.

Cum itaque cauterium tibi ſit imprimendum vel in cruere, vel in brachio, loco iam quattuor digitis tranſuerſis infra articulum in interſtitio muſculorum explorato, brachium, vel crura ita collocabis, vt figuram naturalem ſeu mediam, ſeu

indolentem

indolentem habeas,quibus peractis chirurgus peritus digitum loco inurendo admouebit,iubebitque vel pedem ſurſum,& deorſum moueri,uel cubitum flectere & extendere,in quibus motibus ſi ſub digito tendo aliquis obſeruabitur,vel os,locus ille non erit opportunus, quare locum alium hoc eodem modo explorabis, etſi in parte altera non inuenies,ad alteram,ſeu oppoſitam confugies. Quòd ſi cauterium in futura coronali excitare volueris,abraſis capillis exuſtio ea ratione eſt facienda,vt etiam pericraneum in ea parte auferatur,hoc enim modo dolorem euitabimus,& facilius erit perſpiratio. Loco itaque opportuno iam nacto obſeruata membri figura naturali,atramento illum obſignabis, quo ſignato ſi actualem ignem admouere volueris, locum ferro quod ſuis margionibus conſtans pateat,in medio circunſcribere oportet, atque tunc molli lana ſpecilli nucleo alligata feruenti oleo,vel butiro intincta circunſcriptum locum contangere poteris,quod oleũ validius erit, ſi ex vitreolo,vel ſulphure,uel antimonio fuerit extillatum: quòd ſi oleo vti volueris ferrum candens,vel argentum admouebis, nam etſi auro leuius inuritur,quia tamen illius candor non ita chirurgis notus eſt,quemadmodum auri chalcis, ob id ab illius vſu deliſtere poteris, quo tamen ſi vti nolueris tunc ignitum aurum eſſe putabis, cum ferrum,cui affixum erit auri tuberculum rubore, ſeu candorem contraxiſſe videbis.

De Cruſtam, ſeu Eſcharam detrahentibus quare de putrefacientibus & putredine.

LOco itaque inuſto magis & minus pro natura partis ita tamen vt cutim nedum cuticulam attigiſſe videaris. Cruſta ſiue eſchara eſt tibi detrahenda abſque dolore,& inflammatione,quod vt cõſequaris,communia inſtrumenta capillaria, necnon propagines illæ tenues raræ,& ægre conſpicuæ,quæ ex ſubiectis partibus ad cutim porriguntur,merito quarum cutis carni ſubiectæ inhæret, & arcte copulatur, vt putreſcant, eſt neceſſe, quoniam ſi cruſtam cum violentia detrahere volueris,dolorem & proinde inflammationem excitabis: vt verò corpuſcula illa citius putreſcant,confugiendum erit ad illa,quæ apta nata ſunt putredinem excitare,quo loco animaduertendum eſt,nos non de putredine naturali,& proprie dicta ſermonem habere; ſed de putredine improprie dicta,quæ,vt inquit Gal. 2.de rat.victus 44. communi nomine concoctio appellari poteſt; etenim ſi hanc conſideramus vt fit à calore extraneo corrumpente proprium calorem, & quod putreſcit, non poteſt amplius in ſubſtantiam partis commutari,putredo nominabitur,improprie tamen:quoniam etſi calor natiuus in huiuſmodi putredine abſumatur,remanet tamen calor ſecundum naturam, vi cuius humidum, quod eſt ſecundum naturam continetur: nam ad hoc vt fiat putredo naturalis, & proprie dicta,neceſſe eſt, vt terminans à terminato vincatur: hoc eſt,humidũ elementare à ſico elementari,vt ait Ariſt. 4.meteo. 2.ex quo ſequitur terra & fimus: vnde duo potiſſimum in hac putredine deſiderantur, quorũ alterum eſt, vt ſpiritus innatus,ſeu calidum innatum eius,quod putreſcit, ſi viuit,penitus abſumatur: alterum verò eſt,vt calida temperies,quam humidum elementare inducit,& cõtinet & ipſa deleatur,vt tandem terminans a terminato vincatur, & quod putreſcit fiat fimus & cinis; quorum omnium cauſa efficiens eſt calor externus: quòd ſi hoc

verum

verum eſt, obiter quoque inferre debemus ad coctionem celebrandam duplicem calorem deſiderari nempe in natum, & elementarem, & hoc eſt illud, quod fortaſſe voluit philoſophus 4.meteo.3.dum dixit coctionem fieri a naturali & proprio calido hoc eſt à temperatura plurimum adiuuante calido elemento, quam temperaturam proprium calorem appellauit, hoc etiam confirmatur à Gal.3. de ſymp. cauſis primo eum inquit ventriculi coctionem fieri à temperatura coadiuuante plurimum calido elemento,qui duo calores in quolibet mixto, ſi actionem illius ſpectemus obſeruari poſſunt,etiam ſi dicas metalla. Verum ex his duobus inſtrumentis quodnam ſit præcipuum:quamuis ex dictis pateat latius tamen de his in præludijs anatomicis diſputabitur. Ex his itaque ſatis conſtat nos de putredine naturali ſermonem non habere, ſed de illa putredine, quæ quodammodo etiam concoctio nominari poteſt,vt inquit Gal.2.de rat.vict.44.in qua temperies calida non ita vincitur ab ambiente calore, quin à ſpiritu inſcito partis ſubiectæ adiuta non poſſit humidam temperiem,ſeu humidum elementare continere, qua in re quo magis calida temperies adiuuabitur à ſpiritu inſito,materia illa, quæ putreſcit magis exornabitur, & pùs optimum euadet album conſiſtens quam minime fœtidum,lene tangenti,& ex omni parte ſibi ſimile, vt voluit Gal. primo de diff.feb.6.& 1.prog.42.quo vero minus adiuuabitur propter caloris, ſeu ſpiritus inſiti imbecillitatem, materia,quæ putreſcit,minus exornabitur, vt interdum etiã eruda nominari poſſit, quare huiuſmodi putredines inter ſe differunt ſecundum magis & minus,ſed hic non eſt locus. Sat eſt nobis cognouiſſe ad putredinem celebrandam,quæ ad concoctionem proxime accedit, & cuius cauſa cito detrahitur eſchara quattuor potiſſimum deſiderari, nempe calorem externum tanquam cauſam efficientem; obiectum id quod agere debet ſemiuitiatum, calorem ſeu ſpiritum inſitum robuſtum,vt pus optimum conſequamur, & vim quandam deterſoriam,quibus cognitis non erit difficile inueſtigare medicamenta ſiue ſint ſimplicia,ſiue compoſita,quæ vim habeant detergendi,& putrefaciendi, ſeu illa coadiuuandi,quæ apta nata ſunt putredinem optimam excitare,nam quemadmodum alterationes naturales,quæ ab inſito calore proueniunt à ſimili extrinſeco coadiuuantur,pari modo,& quæ in pure mouendo conſpiciuntur, à ſui ſimilibus plurimum adiuuari eſt exiſtimandum.

Quare vt Cruſta illa, ſiue Eſchara iam inuſta & impreſſa marceſcat, & detrahatur cum ſicca ſit,erit humectanda,caliditas externa erit adiuuanda,calor inſitus roborandus, & leuis quædã deterſio adhibenda: huius generis medicamenta quam plurima extãt & parari poſſunt,etenim habemus butirum vetuſtum, quod ſi cum mulſa & modico farinæ triticeæ permiſceatur, vel cum modico fermenti erit maxime accommodatum,cum humidum moderate calidum emplaſticum & deterſorium exiſtat,quemadmodum docet Gal.4.ſimp.17. 11.ſimp. cap. de ping. & adipe. 5.ſimp.9.ſui namq; humiditate cruſtam emollit, & moderata caliditate igneã caliditatem adiuuabit,vt facilius humiditas partium ſubiectarum à centro ad circunferentiam auocetur,ſua ui emplaſtica perſpirationem prohibebit, ex qua prohibita perſpiratione duo conſequimur,quorum alterum eſt, ut caliditas illa præternaturalis magis adaugeatur,vel ſaltem ſi qua eſt conſeruetur, & calor innatus, qui ſurſum & deorſum continuo mouetur, non ita facile diſsipetur ſecum humidum natiuum auocando, ſed potius adaugeatur, & roboretur,de cuius natura latius in

tius in præludijs anatomicis : poſtremo ui deterſoria, quam merito mulſæ obtinuit cruſtam illam iam putridam amouebit.

Neque eſt quod quiſpiam nobis obiiciat non eam fuiſſe Galen. ſententiam in eſcharis detrahendis, ut pus mouẽtibus vteremur, cũ in hũc vſum ipſe 6. Meth. 6. vſurpare conſueuerit medicamenta cephalica, quæ vim habent detergendi & exſiccandi, ueluti eſt Iris illyrica, erui, ſeu Orobi farina ex arte parata, manna tiſſuris, ariſtolochia, cortex radicis panacis, apium, ocymum, acorum, & mel, ſiue mulſa, & propterea etiam Iſis cum melle, & id genus alia multa: quoniam ſiquis diligenter obſeruabit dicta Galen. videbit Galenum de cruſtis illis detrahendis ſermonem habere, quæ, vel ad ſupprimendum ſanguinem e uaſorum eroſionibus erumpentem, vel ad putridam carnem ſubmouendam ſunt accommodatæ veluti in gangrenis, Cancris, Spacelis, & in ijs vlceribus, quæ ad pudenda pertinent, aut ad partes oris internas, quæ tum propter naturalem humiditatem, tum quod excrementorũ ſunt canales, vt inquit Gal. 2. ad gla. 96. per loca. 2. 1. Meth. 4. putreſcunt quo loco tantum abeſt, ut humida conueniant, vt ſi qua ſit humiditas pro viribus ſit auferenda, vnde Gal. ijs medicamentis, quæ vim habent cruſtam eximendi, ea quoque permiſcebat interdum, quæ vim habent cruſtam excitandi. At ſermo noſter eſt de cruſtis non in carne molli, ſed in cute dura, non in parte putrida, ſed in loco ſano factis, & proinde ſumma cum difficultate eximendis, præterea inſtitutum noſtrum eſt, foramen, ſiue vlcuſculum excitare, non autem partem affectam ſanare, quare vt hoc cito, tuto, & iucunde fiat, ad putrefacientia debemus confugere, alioquin ſi exſiccantibus progrederemur, nequaquam vlcus efficeretur.

Materiæ putrefacientes.

CVM itaque putrefacientia maxime conueniant vti poterimus, vel ſimplici butiro veruſto tamẽ, nam butirum cum ſuapte natura temperatum ſit vt inquit Gal. 4. ſimp. 17. 11. ſimp. de ping. 5. ſimp. 9. ſui tamen veruſtate caliditatem quandam contrahit, vel emplaſtrum parabitur hoc modo.

Recipe farinæ triticeæ vnc. ij. decocti caricarum ping. mel. communis an. q. 5. miſce & fiat emplaſt. ſecundum artem quod ſi dolor excitabitur his addas oui vitellum recens: præter hæc conuenit diachilon ſimplex cum butiro veruſto, & mel le emollitum, vel phœnicinum diapalma vocatum eodem modo remolitum, eandem uim habet cataplaſma ex farina frumenti, decorticati caricarum pinguium, adipe porcino veruſto ſine ſale, & modico mulſæ, his & ſimilibus, quorum ſilua eſt magna vti poterimus ad cruſtas eximendas, quibus ijſdem vti licebit in eſcharis illis detrahendis, quæ vi materiæ cauſticæ, ſeu ignis potentialis inductæ fuerint; ſed prius ſolis putrefacientibus erit agendum, deinde ubi caro putrida à ſubiecta carne ſana ſeparabitur, detergentia erunt permiſcenda: poſtremo loco detracta eſchara detergentia, & exſiccantia erunt adminiſtranda.

Eſchara itaque ſi ferro candente fuerit inuſta ex impoſitione ſupradictorum medicamentorum extrahatur, bis autem in die medicamenta renouari poſſunt. Cruſta detracta, quod ſpatio tridui, uel quatridui ad ſummum fieri poteſt, ſi cutis

optime

optimè exusta fuerit, & caro nuda sese nobis ostendat, tũc linteolis in medio perforatis (ἐκπώματα Græci vocant) vlcusculum illud est circunscribendum, deinde pilula ex medulla sambucci est conformanda, quæ cum sit mollis, blanda, & quouis modo tractari possit, si comprimatur, atque supra vlcusculum compressa, & butiro illita collocetur, ac ita statuatur, vt loco dimoueri non possit, foliis vero braſicæ, vel hederæ butiro quoque illitis foueatur, chartaque lusoria vnà cum linteolo duplicato comprimatur, & fascia colligetur, hoc vnum continget, vt ob illius pilulæ mollitiem, ac leuitatem, nullus excitetur dolor, ob vtriusque materiæ humiditatẽ ita imbibatur pilula illa, vt sensim adaugeatur, quæ cum ob chartæ lusoriæ compressionem resurgere nequeat, quàm citissime vlcusculum cauum efficietur, quod si loco chartæ lamina, vel argenti, vel auricalchi, vel alterius materiæ capiatur, maior adhuc fiet compressio, ex qua si dolor contingeret, tunc solis puluinis cõpressio illa erit tentanda, quòd si loco medullæ sambuci fiat glebulus ex cera, vel granum viciæ primo capiatur: deinde cicetis non improbamus, hoc enim modo progrediendum est, donec foramen perfectè fuerit absolutum.

Vlcere quantum satis est excauato, emotis abiectis aut ambra, aut globulo ex cera cum puluere, vel thab. vel agarici, vel helleb. nigri pro qualitate materiæ pectantis, vel ligno hederæ parato, vel galerus rotundus ex argento elaboratus pluribus in locis perforatus, & spongia minutim concisa repletus in foramine cõtinuo gestabitur, si foramen in ea latitudine & altitudine permanere volueris, quod si latius, & altius amabis, nihil erit accommodatius, quam globulus ex medulla sambuci, aut melicæ, globulo iam imposito tunc folia hederæ intra linteolum duplicatum, vel loco hederæ chartam sorbilllam applicare debes, cui puluinus, vel charta lusoria, vel lamina superponatur, vt fiat compressio, bis autem in die, & sæpius pro fluxu materiæ, & petias & folia immutabis, neque globulus ille est in dies extrahendus, est enim necesse, vt locum sibi comparet, unde non facile excidat, & nonihil humiditatis in cauterio relinquatur, vt illius acredine natura proritetur, ad cuius motum humores facilius accurrunt: quare sat erit si semel in die circunuoluatur: præsertim si ex cera fuerit compactus.

Verum si escaram medicamentis causticis, seu igne potentiali imprimere uolueris, locum spongia tepida expressa fouebis, atque tandiu fricabis, donec locus inurendus rubescat: deinde leuiotibus quibusdam scrificationibus (si fieri poterit) adhibitis litera o pharmaco phœnicino, uel ex cerusa illito, & in medio perforato partes circumiacentes munias, etenim propter scrificationes causticum citius uim suam imprimet, qua impressa si patiens ipse fuerit importunus, illico caro sideratа & emortua excidatur, & pillula imponatur, ui. n. spatio duarum, uel trium horarum cauterium factum esse uidebitur, at si naturæ beneficium expectare uoluerit, absque inflammationis periculo tunc excisa portiuncula carnis medicamentum hoc erit admouendum, Recipe butiri uetusti unc. j. farinæ frumenti unc. ij. mel communis, uel mulsæ unc. 5. decocti caricarum pinguium quantum sufficit, misce, & fiat empl. secundum artem, uel butiri loco uti potes oleo cum Gal. 3. per loca 2. & ad gla. 7. uel alio modo parari põt, ut recipe farinæ triticeæ unc. ij. mulsæ unc. 5. hydrælei, hoc est aquæ communis cum oleo communi permixtæ, uel decocti altheæ & maluarum cum oleo amygdalarum dulcium, uel seminum lini quantum sufficit, misce, & fiat serup. secundũ artem, quòd si emplastris hisce ad-

das drac 5.

drac. 5. croci nihil præterea deſiderabitur. Item cum Gal. 4. meth. 5. fieri etiam poteſt, & promptius, hoc modo.

Recipe panis frumenti ſubtiliſſime puluerizati vnc. 2.
vitel ouorum drac. 3. mulſæ vnc. 5. croci vnc. 5. hydrælei q. 5. miſce & fiat ſcrup. ſemis emplaſtris craſſiuſcule adminiſtratis tandem erit agendum, quandiu videbis putridam, & cõbuſtam carnem a ſubiecta carne iam ſeparari & humorẽ quendam ichoroſum effluere, tunc enim prædictis medicamentis nonnihil mellis vel mulſæ adiunges, & bis in die mutabis emplaſtrum, donec eſchara tota fuerit detracta quo tempore a putrefacientibus eſt abſtinendum, & detergentibus atque exſiccantibus eſt agendum quare laudamus vt fiat medicamentum ex farina hordei, mannæ thuris & lixiuio ex cinere ficus vel mali parato, vel ſtipitis fabarum, vel erui quemadmodum docet Galenus 4. ſimp. 3. nam pro qualitate materiæ, quæ aduritur lixiuium magis vel minus calidum ſiccans & deterſorium efficitur, præſcribatur itaque hoc modo.

Recipe farinæ hordei vel erui vnc. 5.
Mannę thuris drach. 11.

lixiuij ſtillatiuij ex cinere ficus vel alterius materiæ q. 5. miſce & fiat linimẽtum, quod ſi loco huius vtaris vel vnguento ex betonica vel Iſide pro temperatura partis non erit præter rationem, quare vbi hæc medicamenta adminiſtrare volueris, globulum ex linamentis excerptis paratum in medio vlceris admouebis, atque ne loco recedat filamentis vel ex linimento illo, vel ex vnguento betonicæ vel Iſidis illitis munies & firmabis ſuperpoſito pharmaco phæniçino, in cuius medio ſit foramen ad amplitudinem illius globuli vt materia commode effluere poſſit, cui folium hederæ ſuperpones, deinde puluinum, & tandem deligabis, & hãc rationem edicandi obſeruabis donec caro ex omni parte ita ſuccreuerit, vt elegans foramẽ in medio ſit conformatum, in quo globolus erit imponendus eius materiæ, quæ tibi magis opportuna videbitur, atque vt cutis calloſa regeneretur ſi opus eſſe videbitur cum vnguento betonicæ, vel aliquo ex ſupradictis ea permiſcebis, quæ vim habeant magis exſiccandi, inter quæ potiſſimum laudatur æs vſtum lotum in maiori vel minori quantitate, prout natura partis ſubiecta poſtulabit. Cute regenerata, vel potius callo circiter obducto eodem modo cauterium tractabis, quo diximus illud eſſe tractandum, quod fit cum ferro candente vel igne actuali.

Cauteria non poſſunt ſpatio bidui vel tridui, vt quidam aſſerunt conformari. *Cap. XX.*

SED hoc loco non poſſum ſubticere nonnullorum hominum audaciam, ne dicam temeritatem, qui audent aſſerere quodcunque cauterium in quocunq; corpore, & in quauis corporis parte excitatum ſpatio bidui aut tridui ad ſummũ ita abſolui poſſe, vt nullum amplius ornamentum in eo deſideretur, & quod peius eſt, reperiuntur etiam viri in arte medica conſumatiſſimi, qui ad pauca reſpicientes in eandem opinionem facile deſcendunt: dicunt enim, vt ſuam hanc opinionẽ alioquin experientia repugnantem tueantur fieri poſſe, vt reperiantur medicamenta tantæ actiuitatis, vt ſpatio tridui id commode præſtare poſſint, quæ medicamenta cũ ſint nobis ignora, alijs veto nota, mirũ non eſſe ſi quod nobis.

eſſe videtur,illis facile ſuccedat. At ſi quæras ab illis, qui nam ſint illi qui materias has ita excellentes habeant,& qui hoc præſtare poſſint,reſpondent alij ſe id audiuiſſe a viris fide dignis, alij vero dicunt chirurgos hos eſſe mortuos.

Sed videamus nos nunquid ratio ipſa hoc pati poſſit, poſtquam experientia nõ comprobatur,atque vt primum de Cauterijs illis verba faciam, qui ferro candente, vel alia huiuſmodi materia parantur,nulli dubium eſt,ab his inſtrumentis cruſtam ſeu eſcharam excitari, quæ vel violentia, vel abſque violentia eximi poteſt. Ommitto Galeni authoritatem, qui ſuadet vim non eſſe inferendam, quando rationem habemus paratam, etenim ſi violentia eximatur proculdubio dolor excitabitur, ad cuius motum acueret ſanguis & ſpiritus, vnde inflammatio, quare hæc nimia diligentia erit ſumma cũ detrimento patientis ignorantia, & quamuis fotamen aliquo modo ſpatio tridui apparere poſſit, cauterium tamen non erit abſolutum,neque cutis exuſta erit ſublata,neque materia effluet,tunc enim cauteriũ perfectum & abſolutum eſſe arbitramur: quando iam fluit materia ſine dolore & inflammatione, & ſolis folijs hederæ vel charta ſorbilla tractari & gubernari poteſt, alioquin etiam ſpatio vnius horæ fieri poſſet. Cruſta itaque ſine violentia eſt detrahenda, vt autem ſine violentia detrahatur putrefacientibus & detergentibus eſt agendum, hæc autem citius & tardius agunt pro natura partis ſubiectæ, vt dictum eſt, quare quibuſdam & in quibuſdam partibus ſpatio bidui, quibuſdam tridui, quibuſdam etiam quatridui excidere ſolet:at cruſta detracta eſt ne ob id abſolutum & perfectum cauterium?quis eſt, qui hoc dicat? nonne vlcuſculum eſt excauandum, quod neque cum violentia fieri debet,ne ſubſequatur inflammatio, quare ſpatio bidui, aut tridui hoc fieri eſt neceſſe,vt tuto, & cum iucunditate ſuccedat curatio.

Quòd ſi loquamur de his,quæ cauſtico parantur, quibus videntur iſti facile opinionem ſuam probare poſſe, tantum abeſt vt ſpatio tridui fieri poſſint, vt etiam multo tardius abſoluantur quam illa, quę igne actuali parantur, demus enim repe riri poſſe cauſticum tãtę actiuitatis,vt nedum calorem natiuum extinguat, verum etiam humidum,& callidum elementare ita abſumat, vt caro ipſa in ſimum & cinerem conuertatur, quo quidem medicamento non poteſt dari generoſius vllum, & quod magis eſt, demus etiam id fieri poſſe ſpatio vnius horæ,vel duarum horarum,eſt ne ob id aſſerendum cauterium abſolui poſſe ſpatio triduí?nemo certe ſanæ mentis audebit hoc confirmare, & ratio eſt,quoniam virtus medicamenti non æque agit in omnes partes ſubiectas,ſed intenſius in proximas, remiſſius in remotas,etenim quo magis diſtat obiectum ab agente:eo debilior actio contingit,in ijs præſertim, quorum actio fit per contractum, ex quo ſequitur vt etiam ſi cutis & caro proxima cuti in ſimum & cinerem mutaretur, carnem tamen huic proximã & ſubiectam ob diſtantiam, & vim medicamenti iam debilitatam in cinerem commutari non poſſe:quamuis calore natiuo deſtitueretur, & multo minus quæ huic ſubijcitur, vt tandem ad carnem putridam ſit deueniendum, cui ſana omnino ſubijciatur,et hæreat: quod nam erit hoc medicamẽtum tam diuinum & ſingulare, quod ſpatio tridui ſeparationem hanc moliri queat, & præſertim in corporibus duris? Nullum certe reperiri poteſt;nam ſi ſepticis calidioribus vtamur nõ ſolum carnem putridam ab integra non ſeparabimus, ſed integram & incorruptam corrumpemus,quare huiuſmodi medicamentis non eſt agendum:Neque gammoide

gladiolo

gladiolo ſeparatio hæc fieri poteſt,quoniam cũ medicamentum, ſeu cauſticum citius agat in partes ſanguineas & molliores quam in ſpermaticas, & duriores & ſpermaticæ per carnem ſint diſtributæ, ac diſſeminatæ perfecta ſeparatio abſq; ingni & acerbiſſimo dolore tentari nedum perfici poteſt, totum itaque opus hoc facultati naturali velint,nolint eſt committendum quẽadmodum & generatio carnis,quod cum merito temperaturæ tãquam præcipuo organo plurimum adiuuante calido innato perficiat, ijs medicamentis vti oportebit, quæ calorem natiuum adiuuare poſſunt,qualia ſunt illa, quæ ſupra diximus,quę cum ita ſe habeant,quis eſt ille,qui vnquam viderit naturam ſpatio bidui,aut tridui ſeparationem hãc præſtitiſſe, neque ſi dicas in corporibus & corporis partibus mollioribus ac tenellis, quare ſtatuendum eſt cauteria nõ prius perfici poſſe, quam ſpatio ſex,aut octo dierum in tenellis & mollioribus, in paulo uero durioribus octo, vel decẽ dierum, in duris frigidis, & ſi vis non minori quam duodecim aut quattuordecim dierum, dummodo tuto, & iucunde curare ſtudeamus: quod ſi negorium tibi fuerit cum auaris importunis & pellẽ aſininam habentibus,& hi ferrum candens admittant exuſtione altius impreſſa prędicto ſeu prænunciato doloris, ac inflammationis periculo,illico globulum ex cera,vel granum vitiæ cum butiro & melle admouebis,ceratoq; phænicino firmabis;atque iubebis, vt bis in die butirum cum melle admixtum admoueant,donec vlcuſculum fuerit conformatũ,atq; prout res ipſa poſtulabit globulũ illum in dies magis vſque ad iuſtam magnitudinem adaugebis, quod ſi ferrum ignitum non admittet, locum cauterizandum aqua tepida diu multũq; fouebis, & fricabis donec rubedo aliqua contrahatur, qua contracta & præmiſſa leui ſcrificatione cauſticũ potentiſſimum abhibebis,qua facta exuſtione illico aut carnem mortuam perforabis, ita vt per foramen filum diducas,deinde acu detracto altera manu apprehenſo filo altera gammoide,vel alio inſtrumento inciſorio,carnem illam ſideratam,& ſenſus prorſus expertem circuncides, ita vt foramen aliquod efficias, in quo globulum cum butiro melle impoſitum eodem cerato phænicino,ne loco recedat, obfirmabis;iubebiſq; hoc modo eſſe agẽdum, donec tota caro putrida decidat, & à ſana ſeparetur,ſic enim facile patienti perſuadebis vnica hora cauterium fuiſſe abſolutum,& apud ipſum maximam tibi laudẽ comparabis.

De his quæ cauterijs ſuperuenire ſolent. *Cap.* XXI.

IAM ſupereſt,vt de ijs loquamur,quę cauterijs contingere ſolent non ſolum dum fiunt, verum etiam poſtquam facta ſunt, hæc autem ſunt dolores,inflammationes, & quæ inflammationibus quandoque ſuperueniũt, excoriationes; Excreſcentiæ carnis, callоſitates, ficcitates,& loco dimotiones,atq; de iis loquemur quãtum propoſito noſtro facere videtur,quoniam de iiſdem alias fuſius,& ſumma cum diligẽtia diſputabimus.

De Dolore. *Cap.* XXII.

DE dolore itaq; vt prius loquamur, ſciendum eſt,cum dolor quilibet fiat à ſolutione continui,hanc in cauteriis ipſis, quemadmodum etiam in aliis partib. corporis fieri vel a cauſa externa vel ab interna, ſi ab externa ſolum,ex remotio

ne illius causæ facile sedatur dolor, quare si ob globuli nimiam crassitiem partes subiectæ contundantur, crassitie illa imminuta, vel pillula ex molliori materia parata, cuiusmodi sunt fila, dolor mitigabitur. Qđsi a cā interna soluatur continuū, vel erit materia vel sui copia & qualitate peccabit, vel sui qualitate tm̄, (loquimur.n. de particulari dolore) si a sola qualitate fiat solutio cōtinui statuendū est ferrè sem p a frigiditate excitari, q̄uis dolor si loquamur in genere, ab omnibus qualitatibus fieri possit: pręterquam ab humiditate, quēadmodum fusius declarabimus in doctrina de solutione cōtinui.

Huic aūt incōmodo vt occurramus, dāda erit opa, vt tpe hyberno locus ipse & lana & pellib. uel alia hm̄ōi materia optime muniatur, alioqn si vim aeris frigidioris patietur p̄ter solutionē cōtinui, q̄ ob adstrictionē & carnis densitatē humidū exprimentē cōtingit, materia quoq; excrementitia, q̄ cōtinuo eo cōfluit, siue sit vaporosa, siue humorosa non euacuabit, vnde merito materiæ partes circumiacentes extensę & solutionē cōtinui patientes, dolorē incredibilē sustinebūt, quare q̄tum fieri potest sunt muniendæ, & a frigore vindicādæ, vt ab hm̄ōi molestia p̄seruent. Qđ si iam dolore afficiant duo sunt nobis scopi absoluendi, quorū alterū est, vt partē frigidā calefaciamus, quare calefacientib. & humectātib. erit agendū, q; vt cōsequamur, nihil aptius esse iudicamus cū Gal. xj. simp. c. de Castoreo & 5. simp. 5. quam usus balnei seu fotus aquę dulcis. In qua materia administrāda duo sūt nobis obseruāda, quorū alterū est, ut aqua sit tēperatissima: alterū uero ut larga & copiosa sit illius perfusio, tēperatissimā quidē esse oportet: quoniā iucūdissima cū sit calorem innatum, seu naturā ad explicandam se, atq; ad dulcedinē, quam præstat, quoquo uersus extendendam prouocat; quòd si ab illa temperie recederet, & propterea calidior, aut frigidior existeret ob suam iucunditatem calor in natus, ut inquit gal. 7. meth. 5. recederet, atque in profundum refugeret: quoniam ex offendētium contactu stiparentur, constringerentur, ac densarentur. corpora, tenuesque eorum meatus cogerentur. Diximus autem largam & multam esse oportere aquæ perfusionem, quoniam si locum paucioribus perfusionibus foueamus, non solum materiam, si qua fluxa fuerit, discutiemus, uerum etiam sanguis, qui in ea parte continetur diffunditur, & sic pars illa in maiorem tumorem attollitur, unde maior extensio, solutio continui, & acerbiores dolores subsequuntur, quorum motu noua fit attractio; at si larga fuerit perfusio: quamuis pars affecta in maiorem tumorem ob humorum diffensionem attollatur nihilominus Gal. 3. de off. med. 16. paulo potest, si in eadem perfusione persistes, humores discuti uidebis, ad quorum discussionem tumor ille attenuabitur; ac desidet, quare dicebat Gal. 2. de sanit. tuen. 7. & cum eo Hipp. si calidum infundas primum, quidem corpus intumescit, si largius infundas, decumbit & contrahitur, aquæ itaque dulcis tepidæ perfusio maxime conuenit etiam si præter frigidam qualitatem adsit materia, cum uim habeat calefaciendi, humectandi, & ob id relaxādi necnon humores attenuandi, quòd si loco aquæ uinum usurpabis, nihil accommodatius esse uidebitur, quibus si ol. cōmune uel amig. dul. admisceas multo magis humectabis, ex quorum humectatione lenietur dolor; nam sicut illa, quę uim habent uniendi, & partes, quę soluuntur, coeundi dolorem lenire dicuntur, qualia sunt omnia, quæ uim habent humectandi. In huiusmodi itaq; doloribus ex frigiditate aeris excitatis, medicamētum iam propositum erit maxime accomodatum, quod bis in die pro necessitate admini-

strabis

ſtrabis:ſed poſt aquæ perfuſionem probamus,vt pars ipſa inũgatur hydreleo,quod paratur ex aqua,oleo,ex ſeminibus lini,vel amig.dul.& tertia vel quarta parte ceræ ad formam linimenti,quòd ſi loco hydrelei vſurpabis æneleum, quod factum ſit ex vino albo dulci,mihi magis placebit:deinde loco peruncto pars tota ab iniquitate acris lana ſuccida optime carminata vindicetur.

De Inflammatione. *Cap.* XXIII.

AT ſi dolor non a ſimplici qualitate fuerit excitatus,ſed huic quoque materia fuerit copulata:hæc vt plurimum ſolet eſſe ſanguinea, vnde inflammationes oboriuntur,quibus niſi opportuna,& accommodata remedia adhibeantur,quãdoque in abſceſſus, interdum in Gangrænas degenerant: at quandoque contingit etiam ut cum ſanguine permixtum ſit aliquid materiæ bilioſæ, aut pituitoſæ aut melancholicæ,quare non ab re fore iudicauimus, ſi quædam a nobis proponerentur,quæ ad arcendas huiuſmodi inflammationes eſſent accommodata. Si quando igitur euenerit,ut matetia ſanguinea ad partes cauterium obſidentes confluat, ſiue ſit attracta, ſiue tranſmiſſa, cuius cauſa ſpatia omnia ſanguine repleantur ex uaſis ipſis per tunicas reſudante, & in omni carnis particula more roris per mixto, tunc quatuor tempora ſunt nobis conſideranda principium,augmentum, ſtatus,& declinatio.In principio quidem quoniam pars affecta ſanguinolenta ſubſtantia repletur,videndum erit nunquid inflammatio ſit magña,an parua,nam ſi parua fuerit,& corpus ſatis mundum videatur, reprimentibus,& proinde refrigerantibus & adſtringentibus ſtatim erit agendum,dummodo citra vehementem adſtrictionem id præſtare valeant,etenim quæ ualde adſtringunt, frigiditatem ſuam alte demittere nequeunt,propterea quod cutim cogunt,& coarctant,huiuſmodi autem medicamentum fuerit,ſi paretur ex cera alba quam optime lota, & oleo roſ. completo, quod ut magis penetret,optimum erit, ut ſit ol.renuium partium cuiuſmodi eſt patauinum, quod pedibus exprimitur, aut corcyrenſe,quòd ſi non aderit huiuſmodi oleum, arte paretur in eo incoquendo in duplici uaſe,quæ uim habent attnuandi abſque inſigni caliditate ueluti ſunt capparis tum ſemina tum radices,braſica,beta,ſemina & radices aſparag.brioniæ quoque utriuſque tum germina tum radices, & quæcunque ſunt huius generis.Cera itaque cum oleo mixta in duplici vaſe liquentur,hoc autem poſtquam fuerit refrigeratum in mortario tãtisper agitabis aquam inſtillando,dum cum ea portione, quam ſuſcipere poteſt, optime commiſceatur. Quòd ſi frigidius deſiderabis, præterquam quod aqua,quæ huic admiſcetur, debet eſſe frigidiſſima cum modice coiuerit,totum uas,in quo continetur in aquam frigidiſſimam coniicies huius loco habemus vnguentum roſatum vnguentum de ceruſa & cum camphora & ſine camphora, linimentum ſimplex, & quæcunque eandem habent uirtutem;ad hoc vnum animaduertas,ne rancida,veruſta, putridaue exiſtant,quare candida ſint oportet.Quòd ſi Emplaſtrum amabis, fiat ex ſemper uiuo,& corticibus malorum punicorum,vel ex foliis & puluere roſarum in vino tenui decoctis & farina hordei; vel loco vini quandoque ſerum, interdum lac uſurpare licebit,quibus etiam pro maiori uel minori dolore uel oui uitellum vel integrum ouum admiſcebis, hæc, & alia huiuſmodi mille medicamenta cõponere licet,quare unum uel alterum tibi ſubieciſſe nobis ſufficiet, quod futurum tibi

ſit

ſit & monumentum,& exemplum eius,quæ in alijs eſt facultatis,quibus vtendum eſt omnino, dummodo pars affecta non admodum doleat; nam ſi cum inſigni dolore fluxus contingeret,caue ne aquam calidam,oleumue ſimplex,aut farinæ triticeæ cataplaſmata adhibeas, hæc enim omnia quamuis aſtmaticis affectionibus aliquid prodeſſe uideantur:plurimum tamen aduerſati putamus, quare vrgente dolore ſatis eſt doloris vehementiam mitigare, aut aliquo ex his,quæ dicta ſunt, aut ſi magis placebit, cum his, quæ ex vino albo dulci,vel paſſulato, vel ſapa, & oleo roſaceo,& parua cera conficiuntur, veluti ſi hoc modo præſcribatur. Recipe vini albi dulcis, vel paſſulati, vel ſapæ ol.roſ.an.unc.j.ceræ albæ cum aqua roſacea lotæ vnc.5.drac.3. miſce & fiat ceratum liquidũ,hoc lanis humidis bene carminatis excipe,& æſtate quidem frigidum,hyeme vero calidum admoueto:quòd ſi cataplaſma præſcribere volueris,fiat hoc modo. Recipe mucilaginis lentis, arnogloſſi ſeu plantaginis an.vnc.3.panis antopyri,ſeu ſyncomiſti ſubtiliſſime puluerizati vnc.4. ol.roſacei tantundem m. pro cataplaſmate,cui etiam ſi ouum integrum addas non erit præter rationem: atque vt inhibeatur fluxus materiæ paulo ſupra patientẽ particulam ſpongiam vel petiam exlino vino acerbo, aut aqua frigida,vel potius pecta expreſſam apponito. Lenito dolore vbi nullum puris ſignum ſe oſtenderit ad liquida Emplaſtra ſuperius propoſita, & fluxionibus accommodata eſt refugiendum, cuiuſmodi etiam fuerit ſi paretur ex oleo roſaceo & chalcitide combuſta & in ſubtiliſſimum pollinem redacta, quibus ſi lanam mundam vino acerbo madefactam exterius appoſueris,multo plus iuueris.

At ſi inflammatio inſignis extiterit, & corpus impurum videatur antequam ad ſola reprimentia confugias, laudamus ut prius ſanguis euacuetur,modo nihil ad ſit quod prohibeat,& quoniam huiuſmodi inflammationes ſolent contingere potiſſimum in cruribus & brachijs, ob id vbicunque fuerint, ſemper per oppoſitas differentias & venas communes reuellendo euacuabis, quare ſi fuerit in crure dextro venam cubiti dextri,vel interiorem vel communem ſecabis, ſin in ſiniſtro ſiniſtri, vel pedem oppoſitum ſcarificabis eo modo quo paſſim docet Gal. & Anthillus abſque cucurbitulis, atque vt ſanguis facilius & in maiori copia extrahatur, crus ſub genu deligabis & pedem patientis in aqua tepida detinebit: chirurgus vero ſeu barbitonſor, ſi quando ſanguis in inciſionibus concreuerit,ita ut fluxus impediatur,deterget. Quod ſi in brachio dextro inflammatio fuerit, uenam pedis dextri,vel cubiti ſiniſtri pertundes,ſin in ſiniſtro,oppoſitas differentias ſemper adibebis,de quibus ſuperius ſatis ſuperque locuti ſumus.Sanguine euacuato tunc propoſita remedia adminiſtrabis.

Cum vero ſanguinis fluxus iam ceſſaſſe uidebitur, neque ob id locus affectus ad ſtatum naturalem redeat ſed quod in particula inflammatione obſeſſa continetur iam putrefieri ceperit,tunc calor quidem ob putredinem naſcitur, & propter calorem magis funditur ſanguis, vnde ſpiritus quoque ſeu flatus generatur, & ob hæc ambo particula magis quam antea diſtenditur, etiam ſi nihil confluat, quo tempore cum inflammatio in augmento eſſe dicatur, alia medicationis ratio erit inſtituenda,tunc enim,& ex ſic cantibus & refrigerantibus liquidis tamen aduerſus putredinem,& calorem pugnabimus,& quod in ſpiritum iam fuerit diffuſum,diſcutiemus & mediocriter adſtringentibus calorem natiuum roborabimus, quare ad cataplaſma ex lente confugiemus,& loco panis farinam hordaceam vſurpabimus,

pabimus, & nonnihil aceti, vel vini penetrationis attenuationis, & exſiccationis gratia permiſcebimus, vel oximel ipſum.

At ſi ſanguis in pus iam uertatur, quod ex maximis doloribus facile cognoſcitur, cum in generatione puris dolores, febreſque magis, quam iam facta infeſtant, tunc inflammatio erit in vigore, quare multo magis putredini erit reſiſtendum; Exicatio itaque, refrigeratio, uentilatio, & ſemiputridorum concoctio vt voluit Gal. 11. Meth. 13. eſſent neceſſaria, quare cataplaſma hoc modo præſcribetur. Recipe mucilaginis arnogloſſi ſeu plantag. lentis an. onc. 1. farinæ orobi, vel lolij, vel fabarum onc. 4. oximel. onc. 2. ſapam ſeu hepſematis, vel ſirei (idem enim eſt) quantum ſufficit, miſce, & fiat cataplaſma ſecundum artem ſatis molle, hoc enim loco ſapam vſurpamus: quoniam etſi ſuapte natura exiguam vim habeat attenuandi, vt ait Gal. in lib. de attenuante victus ratione 2. cum oximellite tamen commixta multo maiorem uim conſequitur, & maximam uim habet ſedandi dolorem.

Sin autem fluor, qui ſuppuratur, uel digeritur minorem tumorem, & tẽſionem reddat, tunc declinationis principium erit dicendum, quo tempore diſcuſſoria magis conueniunt, quare Emplaſtrum hoc modo fieri licebit. vt inquit Gal. 6. per loca primo. Recipe panis ſyncomiſti in ſubtiliſſimum pollinem redactione 4. farinæ lini vel fœnugræci onc. 1. & ſemis onc. 15. decoctionis caricarum, vel aquæ mulſæ, in qua origanum, aut hyſſopus ſit decoctus quantum ſufficit, miſce, & fiat Emplaſtrum ſecundum artem.

Quod ſi ſolo caricarum decocto, vel furfurum, vel aquę mulſæ, in qua origanũ, vel hyſſopus, aut thimus, aut calamintha, aut puleguim, aut quid huiuſmodi fuerit incoctum uti uolueris, hoc lana ſuccida bene carminata excipito, & prout res ipſa poſtulabit patienti loco applicabis.

Quod ſi hæc magis diſcuſſoria efficere uolueris, diutius incoquantur, vt etiam ad nitri ſpumam, ad nitrum uſtum, ad ſulphur viuum quandoque deſcendere liceat, quare in inflammationibus a repulſorijs ad diſcuſſoria paulatim eſt tranſeundum, in principijs itaq; adſtringens qualitas prævalebit, in augmento adſtringẽtis, diſcutientis, mitigatoriæ, laxatoriæ & concoquentis qualitatis parratio erit ſeruanda.

In vigore mitigatoria, concoctoria dominabitur.

In declinatione diſcuſſoria: ſed de his copioſius alias ſi Deus dabit, diſputabimus. Hæc itaq; medicationis ratio ineunda, vbi de abſceſſu nulla eſt dubitatio, neque vlla alia materia fuerit ſanguini copulata, etenim ſi materia bilioſa, vel pituitoſa, vel melancolica ſanguini eſſet iuncta, quemadmodum plerunque contingere ſolet, tunc mixta curatio eſſet adhibenda: ſemperque illi, quod magis ſuperat, erit reſiſtendum, non prætermiſſa tamen nec ea, quæ ex admixto præſtato faciendorum indicatione.

De Phlegmone Eryſipelaceo. *Cap.* XXIIII.

SI contingat itaque vt materia bilioſa ſit cum ſanguine commixta, pars affecta non erit ita rubra, vt in ſimplici phlegmone, ſed pallidiratem quandam, vel flauitiem rubedo ipſa redolebit, neque pulſatio erit ita vehemens, nam etſi ſanguis obſui craſſitiem ima petat, bilis tamen obſui tenuitatem per carnoſa rarag; corpo

ra,

ra, vſque ad cutim deuolat, quare ſicut ſanguis cutis aliquid apprehendit, ita bilis aliquid ſubiectæ carnes accupat, immo ſi acrior & craſsior ſit ſummam cuticulam excoriat & ſpatio temporis ad profundum cutis exulceratio peruenit; Verum de huiuſmodi excoriationibus paulo poſt dicemus, cum etiam a materia ſalſa fieri poſsit: Cum itaque materia hæc bilioſa fuerit cum ſanguine coniuncta vel ſanguinem ſuperabit, vel ab eodem ſuperabitur. Si ſuprabitur curatio parum aut nihil a ſuperiori diſtabit, quare ſi parua fuerit inflammatio Eryſipelacea iniecto acri clyſtere particulam ipſam refrigerabis clyſtere autem parabitur hoc modo.

Recipe fol. maluatum
violarum } an. man. 1.
mercurialis

aquæ communis lib. 3.

miſce & fiat ebulitio ad conſumptionem tertiæ vel dimidæ partis, & facta expreſſione.

Recipe prædictæ decoctionis lib. 1.
ſucci betarum vel mercurialis onc. 3.
cleç. de ſucco roſ. drac. 3.
oui uitellum
ſalis } drac. 3.

miſ. pro clyſtere, quo iniecto & facibus eductis locum affectum refrigerabis, cuius refrigerationis terminus ſit ipſa coloris mutatio, vbi vero colorem mutari videbis, à refrigerantibus & adſtringentibus ad contraria tranſibis priuſquam cutis vel liuida, vel nigra prorſus reddatur, quare ſi refrigerare volueris a propoſitis ſuperius medicamentis non eſt recedendum, immo ſi dolor vigebit ſat erit decoctum hordei, & maluarum adminiſtrare atque medicamenta hæc hyberno tempore tepida, æſtiuo uero frigida ſunt imponenda, quæ dum exſiccantur, ſunt renouanda, immo ſit tempore hyemis loco linteoli lanam ſuccidam optime carminatam acci peres, non eſſet præter rationem ſi uero inflammatio fuerit inſignis, antequam ad reprimentia deſcendas ſanguinem vt ſupra diximus detrahes dummodo nihil adſit quod impediat.

De Ebryſipelate Phlegmonode. *Cap. XXV.*

QVOD ſi materia bilioſa ſuperabit & Eryſipelas phlegmonodes paruum fuerit, ſat erit iniecto clyſtere ſupradicto, vel conſimili particulam ipſam paulo audacius refrigerare, quare medicamentum hoc præſcribatur.

Recipe ſemperuiui
portulacæ } an. man. 1.
lactucæ

aquæ fontis lib. 4.

miſce & fiat decoctio ſecundum artem, hanc linteolo excipe, vel lana ſuccida ſi frigus vigebit, & parti affectæ admoueto, idque ſi non admodum inſignis fuerit dolor, quod ſi dolor magis vigebit huiuſmodi Emplaſtrum non improbatem.

Recipe ſeri lactis vaccini, vel decocti hordei lib. 1.

decocti

decocti mal. } lib. 5.
farinæ hordei } an. lib. 5.
panis tritici ad leuorem redacti. }
m. & fiat Emplaſtrum ſecundum artem, cui deinde adde ouorum vitellos. n. 2.
quod ſi addas carnis pomorum dul. ſub cineribus coctorum on. 2. multo magis ſedabit dolorem, Calore iam & dolore aliquantis per remiſſo id quod ex relatione patientis & mutatione coloris dignoſcitur, antequam pars liuida fiat uti oportebit cataplaſmate, quod parabitur ex his, quæ vim habent mediocriter refrigerandi, attenuandi & exſiccandi, quare ſi pars ipſa ad naturalem ſtatum non fuerit deducta medicamentum adhibetur ex farina hordacea & uino ſubadſtringenti paratum.

Verum ſi Eryſipelas hoc fuerit inſigne, & corpus immundum extiterit non ſolum ſanguis erit euacuandus, verum etiam medicamentum, quod bilem trahat corpus ipſum purgabitur, deinde ad propoſita refrigerantia tutius confugies, non enim verebatur Gal. huiuſmodi ſoluentia in principio vrgente neceſſitate exhibere, quare ſi opus fuerit ita præſcribatur.
Recipe rhab. el. drac. 1. & ſemis.
decocti fruct. q. 5. fiat infuſio ſecundum artem deinde exprime & adde.
ſy. roſ. ſol. } an. onc. 2.
mannæ el. }
m. & fiat potio breuis, quod ſi bolo magis delectabitur præſcribatur hoc modo.
Recipe flo. caſſ. no. ex. onc. 1.
pul. rhab. } drac. 5.
mannæ el. } drac. 3.
ſeminum citri mundat } drac. 1.
miſce & cum ſacaro fiat bol. doſis maior vel minor præſcribatur pro rei neceſſitate.

Purgato corpore in adminiſtrandis refrigerantibus ſumma cautio erit adhibenda ne locus liuidus, aut niger reddatur. Quòd ſi iam nimis refrigeratus eſſet locus, id quod ex liuore & negredine cognoſcitur non amplius Eryſipelas, ſed ſcirrhus potius erit dicendus, quare inciſa cute per ſcarificationes cataplaſma calefaciens & exſiccans ſuperponendum erit ſi tamen locus parua aqua communi repida, vel marina, vel muria plurimum perfundatur. Capiatur itaque cerati roſ. onc. 2. Calcis viuæ onc. 1. & ſimul miſceantur, aut huius loco adhibeatur ceratum ex calce, quod in vſu eſſe ſolet.

De Phlegmone ademato. *Cap.* XXVI.

AT ſi cum materia ſanguinea iuncta fuerit materia pituitoſa, neque color erit ita ruber, neque dolor adeo intenſus, immo hæc vtraque aliquantulum erunt remiſſa, atque prout maior vel minor fuerit copia materiæ pituitoſę, maior quoque uel minor erit remiſſio, quare ſi ſanguis præualebit vt inflammatio ædematoſa ſit dicenda hæc uel erit pauca, uel magna, ſi parua fuerit iniecto clyſtere, ſanguinis aliquid ſi opus fuerit euacuabitur, dummodo nihil adſit, quod impediat, quod perpetuo in adminiſtratione cuiuſcunque materiæ obſeruandum

eſt clyſtere autem parabitur hoc modo.

Recipe fol. maluarum. }
betarum } an. man. i.
mercurialis. }

violarum aquæ communis lib. 3. miſce & fiat decoctio ſecundum artem. Recipe prædictę decoctionis lib. 1. mel. ros ſimp. vnc. 3. ell. lenit. drac. 6. ol. communis vnc. 3. oui vitellum ſalis ſcrop. 1. & ſemis miſce pro clyſtere: verum ſiqua fuerit vermium ſuſpicio butirum olei loco vſurpabis, & horum omnium maior vel minor quãtitas capiatur prout neceſſitas materiæ peccantis poſtulabit, & virtus patientis ſuſtinebit, quo clyſtere iniecto, & fecibus eductis, ſanguis euacuabitur, atq; in ea quantitate detrahetur, quam uitium ſanguinis vi ſua demonſtrabit, & virtus patietur, cuius robur aut imbecillitatem nobis ſignificabit temperatura, & aer, nec non ea, quæ his cognata ſunt & familiaria, veluti ætas, vitæ inſtitutum, regio, cœli ſtatus, anni tempus & id genus alia, de quibus copioſius in doctrina de miſſione ſanguinis. Detracto ſanguine paulo ſupra laborantem particulam ad fluxionem inhibendam linteolum poſca, hoc eſt aqua cum modico aceti permixta expreſſum admouebis, cuius aquæ temperatura talis exiſtat, qualem quiſpiam bibere poſſit, particulæ vero patienti largam aquæ fontis tepidæ perfuſionem adminiſtrabis, qua præmiſſa laudamus, ut hordei & maluarum decocto, in quo aliquid ſit aceti, vel uini ſpongia noua, vel lana lota, vel potius goſſypium molliſſimum, quod Gal. 13. meth. 6. 14. meth. 4. ac 3. de temp. 2. elychnion vocat expreſſum admoueatur & pro mollitie partis plus minuſve decocti admiſceatur; etenim in principio inflammationis nec non in mollioribus corporibus plus decocti minus aceti eſt permiſcendum vt voluit Gal. 2. ad gla. 3. Vbi vero affectio progreſſa fuerit, & in robuſtis ac duram pellem habentibus, ut quæ ad primam ſpongiæ appoſitionem non iuuantur plus aceti admiſcebis, ita tamen, vt non multum ſupradictum excedat ſpongiam vero, vel aliam huiuſmodi materiam deligabis ab inferiore parte incipiens & ſupra finiens ut monuit Gal. 14. meth. 4. Verum ſi inſignis eſſet inflammatio, atque dolor vrgeret, ſtatim aluo per clyſterem exonerata, & ſanguine euacuato ad ea, quæ uim habent ſedandi dolorem, qualia ſupra deſcripſimus confugies: Sedato dolore ijs curatio erit abſoluenda, quæ vim habent attenuandi, incidendi, laxandi, & diſcutiendi, quæ autem ſint hęc, ſuperius ſatis, ſuperque diximus, vt eadem non ſint toties repetenda.

De Oedemate Phlegmonoſo. *Cap. XXVII.*

QVOD ſi materia pituitoſa ſanguinem ſuperabit vt ædema phlegmonode vocari poſſit, atque tumor ſit exiguus, ac fere indolens, præmiſſo clyſtere qua le ſupra diximus ad materiam attenuandam, incidendam & diſcutiendã totum ſtudium erit conferendum, quoniam ob materiæ humiditatem cutem ſatis laxam eſſe putamus, laudamus itaque ut parti affectæ applicetur ſpongia noua, uel ſi talis non adſit, vſitata lauetur cum nitro vel lixiuio, quæ conca ſtactæ ideſt lixiuium deſtillatum nominatur, uel cum aqua marina, uel thermarum, vel huius loco, quod & melius eſt, capiatur elychnium ſuperius propoſitum, quæ ſpongia, uel elychnium ſit puſca expreſſum ita tamen, vt ſemper ratio partis habeatur, quæ

nobis

nobis ſignificabit facilitatem, uel difficultatem materiæ reſoluendæ.

At ſi tumor fuerit inſignis purgato corpore ijs, quę uim habent materiam pituitoſam educendi, topicis tuto vti licebit, purgans medicamẽtum hoc modo præſcribatur. Recip. mel.ros ſol.on.v. decocti betonicæ, boraginis & drac.agarici trocis q. ſ. miſce & fiat potio breuis. Mundato corpore ſpongia, uel aliqua alia ex ſupradictis materia in puſca madefacta tibi paſſionem ſedabit: quæ ſi non ſedabitur, tunc adijciendum eſt aliquid, quod vim medicamenti adaugeat, ueluti ſi paretur lixiuium ex cineribus vitis, atque in eo origanum, hyſſopum, radices altheæ & fol.mal. incoquantur, cui deinde addatur nonnihil aceti, & ſalis, hoc enim medicamentum erit magis potens, quod ſi prædictis addas radices cacumeris aſinini uel draconti, adhuc generoſius erit, qua in re illud perpetuo memoriæ mandare debes, ne in ijs medicamentis tantum inſiſtas, quæ vim habent maximam tum attrahendi, tum dirigendi, quoniam etſi pauci primis diebus egregie proceſſiſſe curatio uideatur, nihilominus quod de affectu reſtabit, id erit inſanabile, ſiquidem toto, quod in eo tenuium partium erat digeſto, quod reliquum eſt veluti lapidoſa concretio liquetur, quare qui aquis ſulphureis ſolum utuntur, ſępe proprium finẽ vt fruſtrentur eſt neceſſe quod ſi in his vel maluam, vel altheam, vel fenu græcum, vel ſemina lini incoquas, nihil erit præſtantius, his enim & huiuſmodi aliis tumorem hunc diſcuti poſſe putamus.

De Phlegmone Scirrhoſo. *Cap. XXVIII.*

SI denique ſanguis melancholicus cum ſimplici ſanguine miſceatur, quod ex nigro ueluti colore duritie, ac renitentia dignoſcitur, tunc ſanguis melancholicus, uel ſuperabit, uel ſuperabitur, ſi ſuperabitur, Phlegmon ſcirrhodes appellabitur, huius materia cum ſit ſanguis optimus cum humore melancholico, & propterea craſſo, & viſcoſo coniunctus, videndum erit vt in reliquis, nunquid inflammatio magna ne ſit, an parua: quandoquidem ſi pauca fuerit, præmiſſo clyſtere ſi opus eſſe videbitur, ſanguinem euacuabis dummodo uirtus ſit robuſta, rectam illam materierum adminiſtrationem adhibendo, quam uicium ſanguinis conſequentia demonſtrabunt, deinde ad repellentia, refrigerantia, digerentia ac diſſipantia confugies, repellentia paulo ſupra patientem particulam applicabis, quorum exempla ſuperius fuere propoſita, inter quæ numeratur etiam vnguentum, quod paratur ex bolo armena, ſanguine draconis, ol.roſ. vel myrtino, aceto & oui albumine, at patienti loco eiuſmodi emplaſtrum admouebis. Recipe lentis vnc. ſ. radicis altheæ vnc. j.

fol.maluarum
meliloti } an.m.

aquæ fontis q. ſ. miſce & decoquantur ſecundum artem, deinde. Recipe prædictorum mucilaginis lib. ſ. panis ſyncomicti ſubtiliſſime pulueriza ti tantundem decocti prædictorum q. ſ. miſce & fiat emplaſtrum, cui adde aceti acerrimi vnc. 1. idq; penetrationis & exſiccationis gratia, quod ſi dolor vrgeret, anodyna prius admiſtrabis, imo prædicto emplaſtro ſapam iniunges.

Verum ſi magna fuerit inflammatio & uirtus ſit conſtans, aluo exonerata ſtatim ſanguinem detrahes, vt localia tutius adminiſtrare poſſis. At ſi fluxio iam conſti-

terit, neque materia illa fluxa cedat medicamentis, & per summa cutis tẽsio valida sese ostendat, eo quia locus affectus sit sanguine repletus, quo difficulter suppuretur, neque facile ob sui tenacitatem discutiatur tunc non resoluentibus solũ, sed sedato prius dolore si acerbissimus fuerit, multis scarificationibus erit agendum, ita tamen administratis, ut copiosus sanguis ex iis destillet, ac effluat, qui ut facilius effluere possit antequam ad scarificationes accedas prius partem ipsam spongia aqua tepida expressa diu fouere debet, vt sanguis ille crasus, ac veluti concretus attenuetur fundatur, & fluxilis reddatur, deinde scarificationes non ualde tenues, & in superficie tantum excitatas administrabis, neque adeo longas & profundas, vt an modeliquium afferant, sed quæ medium in longitudine, & latitudine teneant locum, ex his enim sanguis copiosus minori cum molestia euacuabitur, & præsertim si membrum in parte superiori deligabis, vt monuit erasistratus referente Gal. in lib. de venæ sectione aduersus erasist. cap. 1. Vbi sanguis fuerit euacuatus tunc applicabis cataplasma, quod parabitur hoc modo. Recipe caricarum pinguium ac dulcium gladio perforatarum nu. 15. aquæ communis lib. 3. misce & fiat ebulitio lento igne donec aqua melli tenui substantia simillima reddatur. Recipe huius aquæ lib. 1. panis syncomisti ad leuorem redacti q. 5. misce & fiat cataplasma, quod si validiorem resolutionem desiderabis cum caricis adde hyssopum, uel origanum, etsi adhuc magis exsiccare volueris sales decoctioni adiicias, his si placebit adde radicem cucumeris agrestis, aut brioniæ, aut assari. Conueniunt quoque adipes ueluti anserinus, galinaceus, suillus, nec non medullæ qualis est vituli, vel suis salita, & vetusta, quæ sunt necessaria, cum ualide exsiccare volueris, nisi enim humectaueris, & induratos tumores emollieris partibus tenuioribus resolutis, quod relinquitur indurabis: quare emollientia commisceamus oportet, ne tumores in sciros hos cõuertantur, hoc autem sæpe inculcamus, quia in hoc chirurgos, & pręsertim empyricos plurimum peccare videmus.

De Scirrho Phlegmonoso. Cap. XXIX.

AT si humor melancholicus præualebit, quod ex intensiori nigritiæ, duritiæ, & minori dolore cognoscitur, tunc scirrhus phlegmonodes nominabitur in cuius curatione ita progrediendum est, vt si exiguus sit tumor iniecto clystere si opus fuerit ad localia confugias, quæ calorem habeant tepidum, & humiditatem nec multam, nec minimam, vt medicamentum uim habeat dissoluendi, moderatè quidem exsiccando, & enim corpus induratum simile quid pati debet a medicamento, quale patiuntur, ea, quæ sub sole funduntur, ut docuit Gal. 2. ad Gla. 4. quare pars affecta prius oleo anethino tepidiori erfusa hoc emplastro foueatur.

Recipe muccaginis seminis lini } an. vnc. 3.
caricarum pinguium }
medullæ vitulinæ } an. vnc. 2.
adipis anseris }
ol. anethini } an. vnc. 2.
ossacei }
panis tyncomisti subtilissime puluerizati farinæ orobi an. libr. 5. arti aceti vnc. 1.

decocti

decocti prædicti cui additum ſit etiam ſi opus fuerit nonnihil hyſſopi, aut radicis dracontij q. 5. miſce & fiat emplaſt. ſecundum artem: quod ſi ceratum amabis fiat hoc modo.

Recipe vnguenti dialthææ } an. vnc. 1.
roſacei }

miſce, hoc enim plurimum proderit in principio ad reprimendum diſcutiendũ, & mediocriter exſiccandum.

Quòd ſi paſſio illa eſſet inſignis, & virtus robuſta præmiſſa ſanguinis euacuatio ne prædictis medicamentis vti debes, & ſi opus fuerit emollientibus ualidioribus præter mucilagines ſeminis lini, altheæ, maluarum, melilori addere potes nonnihil bdelij, ammoniaci in aceto diſſoluti, galb. nec non ol. amig. dul. liliorum, glandis unguentariæ, ęſipi, atque emplaſtrum lana ſuccida excipere: habemus quoque oxæleom ceratum, quod ſi cum diachilone magno commiſceatur ad quadruplam quantitatem curationis ſcopos attinges huius generis multa quoque proponit Gal. 6. per genera 14. & 16. 3. per loca 2.

At ſi tumor ad ſuppurationem uenerit cauendum eſt ab his, quæ uim habent in ſignem calefaciendi, ne particula irritetur, quoniam facile fieri poſſet, vt cancer oboriretur. Verum ſi nullus adeſſet fluxus, neque quod impactum eſt diſcuti poſſet, neque ad ſuppurationem veniret ad ſcarificationes ſupradictas erit confugiendum, adhibitis deinde propoſitis remedijs ſperandum eſt tumorem hunc delitescere poſſe.

De Abſceſſu. *Cap.* XXX.

SI uero omnes huiuſmodi inflammationes abſcederent quod contingit vt inquit Gal. 2. ad gla. 7. 14. meth. 12. & 2. de off. med. 25. vbi corpora quæ prius ſe contingebant ob aliquam ſubſtantiam interiectam inter ſe diſtant, quod cum fit inquit Gale. l. de tumore cap. 7. rigores, horrores & dolores concomitantur, quare incipiente abſceſſu in ſuperficie cutis, præmiſſa corporis euacuatione ſi opus fuerit per ea, quæ dolorem ſedant & cutim relaxant curatio eſt inſtituenda, quare larga perfuſio & fotus aquæ dulcis tepidæ maxime conuenire videntur, quibus adminiſtratis uidendum erit nunquid materia iam congeſta diſcuti ac diſſipari poſſit, quare laxantibus diſcutientibus, & adſtringentibus erit agendum, hic moderate adſtringentia propoſuimus, quoniam quæ ſine adſtringentibus diſcutiunt, ualidiora quidem ſunt, ſed non perinde tuta ſæpe namque fluxiones mouent & attrahunt dum corpus, quod curatur, immundum eſt, & quoniam pleraque huiuſmodi exiſtunt, ideo tutius repellentia commiſcebis ut monuit Gal. 5. per genera 5. & 3. in 3. de vulg. morb. 76. qualia vero debeant eſſe huiuſmodi medicamenta iam ſatis ſuperque antea dictum eſt. Si uero hoſce tumores reſoluere poſſe deſperaueris ad ſuppurantia te conuertas oportet, cuiuſmodi erunt emplaſtra ex farina triticea aqua communi, & oleo communi, quæ ſimul moderate ebulierint, uel ex farina iã dicta cum caricarum decocto & oleo, præmiſſa aquæ calidę adſperſione, materia itaque congeſta, & iam in pus conuerſa ſui dignotionem præbet manifeſtã, quippe quæ cedit prementibus digitis, neque reſiſtit, quemadmodum in membris inflammatis, ex quo tactu cognoſcitur etiam nunquid humores ſint tenues an craſſi, tenaces

naces & mucoſi, quare proprietas, ſeu quantitas tenſionis & ceſſionis in vnoquoq; abſceſſu eſt diligenter obſeruanda, & memoria tenenda: vbi ergo materia iam ſuppurata fuerit, ne ſua acredine abraſa vti quàm citiſſime erumpat, vel emplaſtro, vel ſcalpello locum aperies in parte decliui ſi fieri poteſt ne materia retineatur, nõ enim inciſionem tardare debes: præſertim ſi dolor fuerit inſignis, aut ſiqua fuerit ſuſpicio ne materia illa praua & venefica qualitate ſit affecta, quoniam periculum eſt ne ob diutinam moram adhuc deterior, ac veluti deleteria fiat, & prauam ſui qualitatem cum patientis detrimẽto ac morte alicui parti nobiliori communicet, quemadmodum in quodam nobili patauino ſuperioribus annis contigiſſe arbitror: at ſi nullus aut exiguus admodum eſſet dolor & materia congeſta eſſet benigna, non exiſtimamus apertionem prius eſſe moliendam, quam tota materia maturuerit ut docuit Gal. 2. de off. med. 30. nam ſi intus manebit quæ cepit ſuppurari, fiet, vt reliqua cruda ei melior, faciliorque accedat.

De ſinu. *Cap.* XXXI.

CVM itaque tumorem aperire uolueris, & patiens ferrum non admittat, quã uis hoc tutius exiſtat, tunc medicamentum diſrumpens applicabis cuiuſmodi ſunt omnia cauſtica ſuperius propoſita, quare pro craſſitie vel tenuitate cutis nunc leuioribus nũc validioribus erit agendum, inter leuiora laudabat Aui, quod ſit ex ſtercore columbino ſemine lini, & fermento, cui ſi addas mollem ſaponem, aut mucaginem ſinapis generoſius efficies & multo validius ſi fiat ex calce & ſapone, hoc enim vt cito paratur, ita principatum obtinet: quod ſi ferro vti volueris, & ęgrotantem decipere, ceratum parti applicabis, atque vbi ſectio erit facienda, ibi foramen in cerato exiſtat, oportet ad quantitatem & figuram futuræ ſectionis & ferrum in anulo ex argento vel auro commode occultabis, ſic enim patientem improuidum opprimet: Recluſo iam abſceſſu pus vniuerſum diligenter euacuabis, non ita tamen vt vulnus pro rites, dixi autem hic pus ſubito eſſe euacuandum, quoniam in brachijs & cruribus raro tumores inſignes fieri conſueuerunt, vt periculum ſit ne cum ſubita & multa puris euacuatione deficiat anima, & vires concidant. At ſi contingeret in quibuſdam corpulentis, ut in his partibus magni fierent tumores, atque ſuſpicio eſſet, ne propter magnam vulneris diſtantiam, & puris acrimoniam alicuius arteriæ os eſſet recluſum quod prius pure tanquam operculo quoddam occluſum contineretur, non ſubito, & affatim materia illa erit euacuanda, ne copioſi cum ea ſpiritus vitales cum graui patientis periculo egrediantur. Pure iam euacuato, ſi ſectio præceſſerit, dolor, qui per eam fuerit excitatus, ſedandus erit, & impetus ſanguinis profluentis oui albumine & aliis id genus ſanguinem ſupprimentibus erit inhibendus: deinde conſiderandum erit, vtrum ſinus vel cauitas illa, quæ remanet magna ne an parua ſit, etenim ſi parua fuerit, medicamentum aliquod eorum, quæ ſine morſu ſiccant, ſinus ille repleatur, oportet, cuius generis erit unguentum ex betonica, quod tripliciter parari ſolet, vel cum decocto, vel ſucco vel puluere, ſi cum decocto fuerit paratus minus exſiccabit, & mollius erit, ſin cũ ſuceo magis exſiccabit adhuc magis ſi cum puluere, quare pro natura partis & ſenſus præſtantia, nec non pro humiditatis copia hoc vel illud vſurpabis, elychniis itaque ſeu linamentis huiuſmodi unguento illitis ſinus exſiccabitur, vt caro facile

regenerari

regenerari poſſit. Extrinſecus vero vnguentum phænicinum ad linamenta continenda, ad partes circuniacentes contemperandas, ad fluxum, ſiquis aderit leuiter eprimendum erit accommodatum, vel loco phænicini ſpongia lixiuio, uel aqua hermarum expreſſa vſurpabitur carne regenerata ad cicatricem inducendam re onuertes, qua in re nullum medicamentum aptius experti ſumus quando phæni ino non cedit, quam puluis æris vſti lori, ſi vel cum vnguento de betonica commi ceatur, vel cum phænicino addito non nihil ol ros. vel myrtini, vel ſi ſpecillo ul us illud iam planum & æquale factum æris puluere inſpergatur ſubtiliſſime: dein admoueatur ceratum illud diapalma vel phænicinum appellatum.

At ſi cauitas, & ſinus ille fuerit inſignis, & ſordidus, opus erit detergentibus & exſiccantibus magis uel minus pro natura partis, & humiditatis copia, vt ſupra diximus, quare cum inſtitutum noſtrum ſit, cauitates, ſeu ſinus, qui ſubſequuntur abſceſſus vel in cruribus, vel brachiis curare, conſiderandum erit nunquid humiditas, quæ fluit ſit copioſa nec ne, etenim ſi parua fuerit primis diebus abluta cauitate cum mulſa, deinde vero cum vino, quod medium obtineat locum inter dulce & adſtringens huiuſmodi medicamento repleatur. Recipe vnguenti de betonica ex decocto parati vnc. 5. ol. ror. drac. 2. vini ſubadſtringentis quantum ſufficit ad liquidum medicamentum efficiendum, quod ſi multa fuerit humiditas, & ob id medicamentum magis exſiccans deſideraretur vtere vnguento de betonica cum ſucco vel pulueribus parato, vel adde nonnihil Iſidis. Repleto ſinu hoc medicamẽto filis euulſis in eodem medicamento madidis orificium claudes, & extrinſecus ceratum phænicinum admouebis, cui ſi nonnihil Iſidis adiicias cum modico ol. roſ. magis exiccans efficies, vel huius loco ſpongia noua molli vt ſupra diximus, applicabis, atque vt materia paulatim & aſſidue percoletur, duplex emplaſtrum habebis, quorum alterum ſit adeo amplum vt nedum totum ſinum, verum etiam aliquam partem ſubiectæ carnis ſanæ ambiat, in cuius medio ſit foramẽ paulo latius quam ſit orificium; ſinus alterum vero paruum, quod ſuperponatur pluribus locis forficibus perforatum. Curatio vero hoc modo erit inſtituenda, ſi orificium ſinus fuerit in parte decliui, vt materia tota euacuari poſſit, quod ſi fuerit in parte ſuperiori, vel ad latera ita tamen vt pus retineatur neque vllo modo effluere poſſit tũc ſi vel puluillis, vel figura & ſitu partis beneficium hoc conſequi non potes, vt pus totum per colletur, ad ſectionem erit confugiendum, atque tibi orificium in ea parte parabis, vnde ſperes materiam facile percolari poſſe. Alligatio vero incipiat a fundo ſinus, & ad orificium deſinat, ita tamen vt linteorum circũuolutiones ſundum ſinus ſine dolore conſtringant, & paulatim laxentur vſque ad os ſinus, hoc enim modo ſi progredieris, ne dubites, quin ſinus omnes ſanare poſſis, qua in re illud perpetuo memoria tenendum, vlcera nequaquam ſanari poſſe, niſi intemperies, ſi quæ fuerit, prius amoueatur, & hæc de ſinibus quantum propoſito noſtro conuenit, dicta ſufficiant.

De Gangræna & Sphacelo. *Cap.* XXXII.

INterdum vero ad magnas inflammationes affectus ſubſequi ſolent, quos græci nos vero extinctiones ſeu ſiderationes nominamus, qui ſi adhuc fiunt Gangrænas, ſi facti & confirmati ſunt, ſphacelos appellamus; Gangræna autem inde

oriri

oriri putamus, cum vel membri ſubſtantia cum calore ingenito corrumpitur & putreſcit, uel eius calor innatus perit, ac deſtruitur, membri ſubſtantiam & cum ea ſpiritum innatum corrumpi dicimus cum Aui. l. 4. fen. 3. t. 1. & is, cum venefica quædam ſubſtantia in ipſam agit, ſiue ſint humoris praui & venefici in inflammatione exiſtentes, ſiue ſint medicamenta deleteria extrinſecus adhibita. Calorem ve ro innatum ſeu ſpititum inſitum plurimum pati poſſe iudicamus ſi vel priuetur ſubſidio caloris a corde fluentis, vel ſi ſecundum propria ſui naturam patiatur: priuatur autem ſubſidio caloris cordis ob impeditum illius tranſitum: tranſitus vero impeditur vel a cauſa interna, vel ab externa, ab interna quidem vbi propter materiam inflammationem efficientem arteriæ ita comprimuntur, aut ſpiritus vi talis, quòd eſt ſubiectum caloris libere permeare non poſſit; ab externa vero vbi eadem vaſa propter vehementem ligaturæ compreſſionem, vel aliquam contuſionem valde coarctantur patitur vero ſecundum ſui naturam rurſus vel ab interna, vel ab externa cauſa, ſi ab interna hoc dupliciter contingere poteſt, vel quia materia in inflammatione exiſtens primis, vel ſecundis qualitatibus peccat, primis quidem peccat, ſi fuerit vel intenſe calida, vel intenſe frigida, ſi ſummè calida fuerit, caliditatem illam abſumit, ſicuti flamma minor à maiori diſſipatur, ſin frigida extinguitur. quòd ſi materia ſecundis qualitatibus peccat hoc eſt ſui craſſitiæ, quæ ita obſtruat membri poros, ut calor ſeu ſpiritus innatus diflatione & motu illo perenni deſtituatur, quo maxime conſeruatur, tunc veluti ſuccenditur, & quodãmodo ſeipſum abſumit, at ſi patiatur calor ingenitus ſecundum ſui naturam ab externa cauſa id contingit non ob aliam cauſam quàm propter eaſdem qualitates actiuas excedentes. Ex hac itaque corruptione ac veluti deſtructione tum ſubſtantiæ partis, tum caloris inſiti facultas altrix propria ſede & inſtrumentis deſtituta munere ſuo fungi non poteſt, quare ſanguis, qui in optimum alimentum & in ſubſtantiam partis commutari oportuit in materiam excrementitiam, crudam & ſanioſam vt conuerteretur neceſſe fuit vt docuit Gal. j. in 3. de vul. morb. 5 & 5. per loca 7. quæ quidem materia ob prauam ſui qualitatem apta nata eſt ſubſtantiam ſanæ partis, & ob id etiam calorem inſitum ſui contractu labefactare, vnde ni quã primum opportunis remedijs occurramus, periculum eſt ne, breui temporis ſpatio totum membrum intereat, & fideretur.

Gangrænam autem fieri cognoſcitur ex ijs quæ priuationem caloris ſubſequuntur, etenim cum omnis color fiat eo quia diaphanum ab oppaco terminatur, mirũ non eſt ſi ſanguis, qui prius inflammationem excitabat, uigẽte parte ignea & aerea magis ruber & floridus conſpiciebatur, nunc terreus magis factus propter ingeniti caloris extinctionem liuidus prius & ſubuiridis, deinde niger apparet; quo fit vt & cutis eiuſdem coloris ſpeciem referat. Ex eadem quoque caloris ſolutione, ſequitur, ut ſupra diximus ut crudæ & ſanioſæ materiæ generentur, vnde pars affecta flacida, mollis, & putrida exiſtens ſpeciem quandam praui odoris habet, neque ad compreſſionem digitorum reſurgit. Præterea facultas tum uitalis, tum animalis cum inſtrumento coadiuuante hoc eſt calore inſito priuari cœperint, neceſſario & pulſum & ſenſum illius partis, & propterea etiam dolorem hebetari contingit.

In curatione itaque Gangrænæ nedum ſcopi curatorii, præſeruatorii, & uitales locum habere uidentur, uerumetiam alia quoque deſiderantur, quę nulla m erho-

do

do comprehendi poſſunt, & clarioris doctrinæ gratia non indicata, ſed requiſita communi genere nuncupari poſſunt: quare ſi ſcopos curatorios ſpectemus, & calorem natiuum ab inſigni caliditate diſſipari videamus, frigidis erit occurrendum, ſin a frigiditate extingui, calida erunt adhibenda: quòd ſi ſcopos præſeruatorios æſtimemus cauſa tum interna, tum externa, quæ vias ſpirituum occludit ſubmoueatur oportet, & ſanguis craſſus inflammationis author tenuior factus ſcarificationibus euacuabitur, deinde materia illa ſannioſa, qua partes ſanas labefactare poteſt exſiccabitur, & abſumetur, ſubſtantia vere ſanæ partis vt à venefica qualitate cuiuſcunque materiæ. præſeruetur, ijs occurremus, quæ ſimilitudinem habeant cum proprietate, quæ conſurgit ex harmonia, ſeu proportione mixti, diſſimilitudinem vero cum proprietate illius materiæ veneficæ, ac deleteriæ, ut facultas partis merito proprietatis iam robuſtioris factæ prauæ materiæ reſiſtere valeat, quæ autem ſint hæc, quæ id præſtare poſſint, ſola experientia docet, cum nobis ignotum ſit, qualis nam ſit proprietas ſubſtantiæ partis vt monuit Aui. lib. 1. fen. 2. doct. 2. c. 15. & libro 2. tract. 1. c. 1. & 4. quare iure optimo diximus hæc nulla methodo cõprehendi poſſe, ſed alexipharmaca, ſeu requiſita præſeruatiua & vitalia nominabimus, cum illorum munus ſit mixti ſubſtantiam harmoniam, & illius proprietatẽ robuſtiorem reddere, & cuſtodire. Poſtremo ſi ſcopos vitales ſpectemus: non ſolũ calor natiuus; verum etiam temperatura erit cuſtodienda, quare emplaſtica erunt opportuna, nec non adſtringentia, & moderate calida.

Huius affectus vis maior vel minor iudicatur ex progreſſu quare ſi vitium hoc nondum planè tenet, ſed adhuc incipiat, non eſt difficilis curationis, & præſertim ſi fuerit in corpore iuuenili, & multo magis ſi muſculi adhuc integri ſunt, & genus neruorum parum, aut nihil omnino ſit læſum, atque vt vno verbo dicam, vbi multa non fuerit putredo. at ſi iam putredo nedum genus carnoſum; verum etiam neruoſum depaſcere ceperit, ſit adeo imperioſus hic affectus, vt niſi quiſpiam cũ celerrime ſubueniat, pars affecta, vt quam citiſſimè intereat eſt neceſſe, vt voluit Pau. lib. 4. c. 19. & Celſus lib. 5. cap. de Gangræna.

Quare ſi ſanguinis aderit copia, tunc ſanguis ex mali affecta parte quam fieri poteſt celerrime vena inciſa euacuabitur, dummodo in eadem parte vena turgens conſpiciatur. ſin minus, premiſſa fomentatione pluribus, & altis ſcarificationibus pro exiſtentia ſanguinis exhaurietur, quòd ſi patiens ſcarificationes timeret, hyrudines medicus applicabit. Vbi ſanguis abunde fluxerit aqua ſalſa repida locus affectus abluatur vt ſanguis craſſus attenuetur, deinde arida remedia putredini dedicata inducantur, veluti eſt Emplaſtrum, quòd fit ex farina Orobi vel lolij, vel fabarum & oximellite, vel ſyrupo acetoſo vt docuit Gal. 2. ad Gla. 9. quod ſi modicum theriacæ iniungatur non erit præter rationem, præſertim vero ſi aderit ſuſpitio alicuius prauæ, ac veneficæ qualitatis, quòd ſi medicamentum validius deſideretur ſal adijciatur, aut puluis trocis. Andronis, vel Polidæ, vel Paſionis, biſque in die mutetur Emplaſtrum præmiſſa loci ſcarificati ablutione uel cum eadem aqua ſalſa, vel aqua thermarum ſi facultas dabitur; vel eum puſca calente modico mellis adiecto, vel decocto lupinorum, hæc enim vim habent exſiccandi, detergendi & putredinem abſumendi, atque ſui frigiditate, quod nondum corruptum eſt, à putredine arcent, & ſi qua inſignis eſt calliditas extinguunt. In his tamen medicamentis adminiſtrandis mollities & durities partis ſpectabitur, etenim dura cor-

pora fortiſſima medicamenta deſiderant: mollia verò imbecilliora.

Vbi putredinis impetus fuerit repreſſus neque vlterius ſerpat hoc malum, tunc ſtudendum erit, vt quod iam corruptum eſt ab integro & ſano dirimatur, & ſanũ conſeruetur, id quod præſtabit vnguẽtum ægiptiacum, quod parari poteſt ex æris flore, alumine & melle, vt ſingulorum capiatur onc. 5. aceti albi, & decocti lupinorum an. dra. 5. Vt vero quod ſanum eſt à putredine vindicetur, hoc medicamento muniatur.

Recipe ol. roſ. omphacini } on. 2.
ſucci plantag. } on. 15.
miſce & fiat ebulitio in duplici vaſa ad conſumptionem ſucci deinde percolerur, huic adde.

ceræ albæ } onc. 5.
farinæ fabarum } an. drac. 2.
lupinorum }
miſce ad ignem & fiat Emplaſtrum.

Vt vero cruſta, quam ab vnguento egiptiaco inducitur, detrahatur, & dolor, ſi quis adeſt, mitigetur hoc emplaſtrum erit ſuperponendum.

Recipe farinæ orobi } an. lib. 5.
fabarum }
oximel. } onc. 1.
ſapæ } onc. 3.
decocti lupinorum. q. 5. miſce & fiat Emplaſtrum, ſed animaduertendum eſt non ſat eſſe, vt ſemel ægiptiacum admoueatur, ſed tandiu applicare oporter, donec pars putrida a parte ſana ſeparetur, quod unuſquiſque facile obſeruabit. Quod ſi putredo propoſitis medicamentis non cedat, ad puluerem, aut ad aquam arſenici eſt confugiendum, puluis itaque hoc modo parari poteſt.

Recipe auripigmenti quod græci arſenicum vocant] drac. 2.
ſucci plantag. } an. onc. 1.
braſicarum }
aquarum corticum nucis (drac. 2.
miſce & fiat ebulitio ad conſumptionem ſucci deinde in ſubtiliſſimum polinem redige cui adde camphoræ ad leuorem reddactæ drac. 5.
opij ſcrop. ſemis.
miſce & ſi poſtula bit vſus, hoc modo utere, locum effectum prius lupinorum decocto tepido ablue, deinde puluerem abſque exſiccatione inſpergito, & ſupradicto emplaſtro conegito, quòd ſi aqua uti uolueris, paretur hoc modo.

Recipe puluueris arſenici drac. 3. lixiuij dulcis li. 5. miſce & fiat ebulitio ad conſumptionem duarum partium: deinde adde aquæ roſaceæ lib. 5. & iterum fiat leuis ad modum ebulitio atque vtere puluillo in aqua illa immerſo locum medium inter ſanum & ægrum madefaciendo nedum ſemel, ſed bis terque quaterque: aquam uero illam efficaciorem reddes ſi roſaceam non admiſcebis, in qua etiam adminiſtranda vti licebit aut linamento, aut xilo, aut linteolo in ea madefacto inter ſanũ & ægrum ſeu corruptum applicato. Verum ſi neque malum propoſitis medicamẽtis cedat, ſed in dies latius ſerpat, & Gangræna iam in ſphacelum abierit, tunc ad ferrum candens eſt confugiendum, neque pars putrida, corruptaue, & iam emor-

tua

tua eſt tantum modo inurenda, verum etiam aliquantiſper ſana erit attingenda, ne putredo ipſa ſuo contactu tanquam venenum quod ſanum eſt inficiat, & tandem corrumpat. Putredine iam vel cauſtico vel ferro candente compreſſa, cruſta illa eſt detrahenda non ijs tamen medicamentis, quæ vim habent humectandi, & pus mouendi, verum ijs, quæ cephalica vocari diximus a Gal, ſi cum modico mellis roſacei admoueantur, vt vim habeant exſiccandi & ob id putredinem inhibendi, detergendi, & ſua vi emplaſtica calorem innatum roborandi, cuiuſmodi eſt ynguentum de betonica, & Iris ſi cum melle roſaceo, vt diximus, permiſceantur, vel emplaſtrum, quòd ex farina probi vel fabarum, vel hordei melle roſ. ſimp. vel oximelite, & ſapa parari poteſt, vel ex pane contrito, & ſucco oſymi, vel apij cum mulſa, & ſapa, hæc enim ſua actuali humiditate cruſtam emolliunt, potentiali vero ſiccitate putredini repugnant, & vi emplaſtica natiuum calorem conſeruant, ſuaque humida dulcedine dolorem, ſiquis eſt demulcent, quare in cruſtis illis eximendis, quę ferro candente excitantur, maxime conueniunt, ſuccus namque pororum ſi ſolus applicetur, dolorem inſignem mouere ſolet, quemadmodum experientia ſæpe comprobatum eſt.

His itaque & id genus alijs cruſta erit detrahenda, qua detracta vlcus expurgabitur, vel cum digeſtiuo communi appellato, quod parabitur hoc modo. Recipe farinæ hordei,
terbenthinæ cum vino albo dulci lotæ } an. drac. 1.
viteli ouorum }
mulſę vel mel. roſ. ſimp. q. 5. miſce & fiat linimentum, cui ſi biduùm poſt vel triduum puleris mannę thuris, vel myrrhæ drac. 1. adiunges vlcus melius mundabitur, verum in corporibus mollioribus ac renellis ad eximendam cruſtam ac ſordes detergendas, ſat erit emplaſtrum ex farina hordei, vel erui cum mulſa paratum vt docuit Pau. lib. 4. c. 9. Vlcere purgato ad cicatricem deducatur tum ſarcoticis, tum epuloticis medicamentis, & hæc de Gangræna & ſphacelo dicta ſint, quantũ propoſito noſtro facere uidetur.

De Excoriationibus. *Cap.* XXXIII.

SEquitur, vt de excoriationibus loquàmur, quæ ſæpenumero cõtingunt ijs preſertim corporibus, quæ copioſis humoribus redundant, & ratio eſt, quoniam præterquam quod per vlcuſculum excitatum natura iam humores euacuare aſſuenerit propter ligaturam quoque inſuetam, & prohibitam tranſpirationem calor excitatur, quo fit, vt humorum abundantia ad cutim vocetur, vnde excoriationes ſeu puſtulæ illæ vlceroſę contingunt, quę ſi fiant ab humore aeri, & mordaci, & ſalſo pruritus quoque inſignis, & moleſtus oboritur, his enim idem euenit, quod illis, quibus uicem purgationis humorum, qui ſunt in profundo corporis exercitatio ſuppleuit ad cutem euocans malorum humorum redundantiam, vnde vlcera & ſcabies, vt etiam dixerit Hipp. ſi impurgatus laboraueris, vlcera erumpunt, quibus exercitationibus opera quoque ueris aſſimilantur, ſiquidem verno tempore calor aeris ambientis humores diffundens educit ad cutim, quare dixit Hipp. 3. aph. 20. vere vlceroſæ puſtulæ plurimę fiunt. Vt itaque ab huiuſmodi puſtulis cum tertio foros noſtros preſeruemus, quam diligentiſſime ſunt purgandi, vel antequã

inurantur cauteria, vel poſtquam iniuſta fuerint, & cum pruritum perſentient apprime vtile fore arbitramur, ſi partes aqua multa tepida, & dulci perfundantur, deinde butiro aqua maluarum, & horbei optime dilnto illinantur: quod ſi iam vlceroſæ puſtulæ fuerint excitatæ hi ſcopi ſunt abſoluendi, vt mordacitas illa & acredo deleniatur retundatur, cutis laxetur, materia illa diſcutiatur, & auocetur, poſtremo puſtulæ illæ ulceroſæ nobis erunt exſiccandæ, & cutis erit inducenda; hoc autem facile conſequemur, ſi multa perfuſione aquæ dulcis temperatiſſime, ſeu tepidæ materiam illam fundemus, & euocabimus, qua perfuſione addi medicamentum præſcribemus. Recipe ceruſæ vnc. 2. lithargiri vnc. 1. pulueris ſerici uſti drach. 15. aloes vnc. 5. ceræ vnc. 5. ol. roſ. q. 5. miſce, & fiat ceratum liquidum ſecundum artem, in omnibus enim inflammationibus vnguentis liquidis, non humidis, non duris vtimur, non humidis propter putredinem, non duris, quia liquida vtpote mollia ad inflammationem arcendam ſunt magis accommodata ut monuit Gal. 1. de fract. 21. Exſiccabit quoque huiuſmodi excoriationes cerum lactis caprini calybearum, uel aqua hordei cum maluis decocta, aut aqua laſtrenſis, uel montis ægrotorum in agro parauino exiſtente, uel aqua ſalſa, in qua malua, & fenugræcum fuerit incoctum.

De Carne ſucreſcente. Cap. XXXIIII.

PRæter excoriationes, ſeu puſtulas illas ulceroſas ſæpe fieri ſolet, & præſertim à principio vt caro ſuccreſcat, luxuriet, & labia promineant, cui incommodo vt ſuccurramus, fila, ſeu linamenta ſicca, aut portio quædam tenuiſſima ſpongiæ nouæ inſtar laminæ latitudinis unius auri, uel eadem ſpongia minutim inciſa, vel combuſta erit adhibenda, vel etiam puluis oſſium ſepiarum in delicatioribus, & tenellis, aut aluminis uſti, aut hellebori nigri, aut æris vſti loti, aut corallorum, aut præcipitati optimè præparati, & cum lacte diluti, & ſimilium caro ſuperabundans erit eximenda, ad validiora non eſt, ut accedamus niſi neceſsitate coacti, uerum nullum auxilium eſt magis præſentaneum, quam carnem ipſam luxuriantem, & quaſi inſenſibilem omni cum diligentia circuncidere, diximus autem quaſi inſenſibilem, quoniam non ſumus eius ſententiæ, ut caro hæc omni prorſus ſenſu carear, quemadmodum omnes ferè anatomici exiſtimarunt hac una ducti ratione, quod nerui per ipſam non ſint diſtributi, quæ ratio quamuis prima facie uideatur demonſtrare, nihilominus cum experientiæ repugnet dicendum eſt una cum Gal. uerum qui dem eſſe, neque carnem, neque vllam corporis partem ſentire, quæ non ſit particeps neruorum. Sed hoc modo propoſitionem hanc eſſe intelligendam, vt pars illa nõ ſentiat, quæ neruos a ſeipſa diſtãtes habeat, neq; nata ſit aut neruos, aut neruorũ virtutem ſuſcipere, quoniã non eſt credibile, nec vlla ratione fieri poteſt, vt particula nulla detur aut carnis, aut cutis, aut alterius partis ſenſitiuæ, quantumuis minima, quæ neruorum non ſit particeps, quoniam ſi ſic eſſet caro muſculorum ab eorundum fibris arte nulla ſeparari poſſet, ſeparatur tamen, non eſt itaq; dicendum reperiri non poſſe carnis, quam minimam partem, quæ neruorum non ſit particeps; ſed potius cum Gal. ſtatuendum iudicamus, virtutem illam ſenſitiuam a neruis ad partes proximas tranſmitti ipſiſq; communicari: atq; de neruis idem prorſus eſt exiſtimandum ac de venis, qua in re anatomicos quoq; noſtri temporis aber-

rare

rare videmus, præſertim illos, qui volunt nullam eſſe partem carnis, nullam cutis quantumuis minimam, quæ venarum non ſit particeps, cum videant ex quauis minima, & in quauis partis perforatione ſanguinem rubrum effluere, non animaduertentes perpetuam eſſe naturæ operationem, & neceſſarium eſſe ad nutritionem celebrandam ſanguinem ex venis ad inania, ad poroſitates exire oportere, atque in iiſdem tantis per conſeruari, donec fiat appoſitio, agglutinatio, & tandem aſſimilatio, non enim ſumus eius ſententiæ, vt ad nutritionem quamlibet celebrandam neceſſe ſit, vt alimentum prius in vaporem muretur, deinde concreſcat, & hanc, vel illam formam ſuſcipiat, etenim ſicut hæc opinio eſt imaginaria, videtur quoq. multiplicare entia, ſine neceſſitate; ſed non eſt locus. Quod vero fieri non poſſit, vt quælibet pars carnis, vel cutis venarum, & neruorum ſit particeps ex hoc quoque comprobari poteſt: nam ſi verum eſſet hoc; ergo venæ, & nerui quamuis partes ſint ſeminales, regenerarentur, quam tamen regenerationem iſti non admittunt; quod autem hoc ſequeretur, experientia docet, quoniam videmus in redundantia carnis, & illius excreſcentia maximam ſanguinis copiam redundare, & ſenſum aliquem ineſſe, ſed maiorem, vel minorem pro diſtantia carnis, quæ luxuriat ab optima, & naturali carne, quæ ipſi ſubiicitur, quod ſi ſic eſt, ergo & maxima ibi adeſſet venarum copia, & nonnulli nerui, quæ corpora cum carne fuiſſent regenerata, at quis hoc decreet? Præterea ſi hoc eſſet verum, vt in qualibet particula carnis eſſent nerui, in eadem eſſent venæ, daretur penetrario corporum, neque caro, venæ, & nerui inter ſe re vera, ſed ſola ratione diſtinguerentur. Sed hæc obiter dicta ſint, quoniã de his latius commodiori loco.

De Calloſitate. *Cap.* XXXV.

SOlent præterea huiuſmodi vlcuſcula interdum fieri calloſa, vt propterea ex illis nihil effluat, vihil excernatur, quare ad calloſitatem, & duritiem hanc eximẽ dam, aut ſacrificationem adminiſtrabis, deinde cucurbitulam ſemel biſue admouebis, aut ſi patiens ſcarificationem admittere noluerit, loco ſcarificationis imponatur puluis, vel ſebinæ, vel chalcanti vſti loti, vel helleboris nigri, vel ſimus columbinus ſilueſtris aceto acerrimo diſſolutus, quibus ſi non cedet ad miſi, ad arſenicũ optime præparatum, & ad alia huiuſmodi leuiora cauſtica eſt accedendum, de quibus copioſe ſuperius locuti fuimus, quo tempore, vel facta ſcarificatione, vel pulueribus adminiſtratis partes circuniacentes emolliantur, quare ſi durities, aut exigua, aut in molli ac tenello corpore fuerit impreſſa emolligntia primi ordinis erunt accommodata, ſin corpora fuerint robuſtiora, & fortiores affectus ſecundi, quemadmodum, & quarti pro illorum ratione.

Emollientia primi ordinis præſcribantur hoc modo.

Recipe butiri uetuſti
Colophoniæ } an. vnc. 1.
ceræ candidæ non veruſtæ

miſce & liquantur ad ignem in duplici vaſe, vel alio modo.

Recipe adipis ſuilli recentis curati ſiue purgati vnc. 2.
Ceruſæ
argenti ſpumæ } an. drac. 2.

ceræ

eræ drac.6.

quæ liquanda ſunt liquentur, ſiccis ſuperfundantur, & fiat liquidum ceratum παράυδρον, à græcis vocatum, quod ſi ceræ drac. 2. cum vnc. 1. butiri liquefacies, vel oui vitellum addas medicamentum quoque eiuſdem ordinis habebis, nec non ſi ceram cum oleo commiſceas. His vero paulo valentiora habebis pharmaca, ſi parentur ex æſipo, reſina, & cera pari pondere liquefactis, cuius generis ſunt etiã, quæ fiunt ex adipe gallinaceo vel anſerino.

Secundo vero ordinis emollientia ita parantur.

Recipe ol. veteris
adipis ſuilli } an. on. 2.
argenti ſpumæ
miſce & fiat ceratum liquidum.

At ſi volueris emollientia tertij ordinis, fiat ex ſtyrace, ammoniaco, bdelio, propoli, chalbano, ſeuo taurino, hircino, medullis, & huiuſmodi aliis vt.

Recipe guttæ ammoniaci in aceto acerrimo diſſoluti drac. 10.
terebinth.
chalbani } an. drac. 1.
thuris
myrhæ vino madefactæ } an. onc. 1.
ol. laurini | drac. 6.
ceræ | onc. 1.
miſce, & contundenda contundantur piſtillo laurino iniuncto quouſque perfectè diſſoluantur vna cum cera.

At extremi emollientium ordinis ceratum habebis, vt quo nullum indurata magis emollire comperies, ſi hoc modo fiat.

Recipe ſtercoris caprini lib. 1.
aceti acerrimi q. 5. miſce, & fiat malagma, vel.

Recipe opoponacis ſeu panacis liquoris onc. 1.
myrrhæ
chalbani } an. vnc. 5.
ceræ
mannæ thuris
ammoniaci in aceto diſſoluti } an. vnc. 1.
reſinæ fractæ
aceti vnc. 4.

miſ. & fiat Emplaſtrum ſecundum artem, quemadmodum docuit Gal. 7. per genera. 6. Hęc tanquam exempla propoſita ſunt, ex quibus diuerſimoda compoſitis infinitæ propemodum differentiæ oriri poſſunt, quare & vetuſtas, & ſimpliciũ mutua ſymetria eſt conſideranda, etenim ſi capiamus medicamentum illud, quod conſtat ex oleo, adipe & argenti ſpuma, ex eo quod recens, aut vetus oleum adepſq; fuerit inquit Gal. 7. per genera. 5. quatuor differentiæ prodibunt, quandoquidem uel ambo recentia ſunt, vel vtraque uetuſta, vel alterum vetus; alterum recens: At ſi eorundem ſimplicium ſymmetriam contemplemur aliæ plures differentiæ pullulabant, ſiquidem vel pari pondere, & menſura hæc tria miſcentur, vel duobus quidem paribus, tertio non pari, vel tribus miſtis imparibus; hæc itaq; ſint

veluti

veluti exemplar eorum,quæ in cæteris obſeruari poſſunt. his enim inſtructus non magno negotio,& valentiore virtute prędita, & imbecilliore dignoſces, dummodo ſimplicia pharmaca prius didiceris maioris ac minoris ratione in ipſis definita, quod ſi partes circumiacentes eſſent ita calloſæ, vt nulla ratione vitium hoc corrigi poſſet,tunc vlcuſculum alibi eſt efficiendum.

De ſiccitate Cauteriorum. Cap. XXXVI.

INterdum etiam contingit,vt vlcuſcula fiant aridiora,& ſicciora, quam par ſit, vt nihil omnino ex iis effluat nihil excernatur eo quia vel natura aliam ſibi euacuationem comparauit,uel quia præceſſerit aliqua inſignis excrementorum euacuatio,vel quia ſubiit quædam eiuſdem loci intemperies, & ſic facultas veluti otioſa exiſtat, quare tunc quomodocunque, & quauis cauſa vlcuſculum fuerit exſiccatū, nihil præſtantius eſſe arbitramur,quam partem ipſam humidiorem reddere, & facultatem veluti otioſam,&quodammodo ſopitam excitare,id quod fieri poteſt iis, quę vim habent emolliendi,& morſum quendam leuem obtinent,quare pars affecta bis in die aqua dulci tepida large perfundatur, in qua ſi maluæ quoq; fuerint incoctæ,non erit præter rationem. poſt balneum laudamus, vt cauitas vlceris inſpergatur,vel puluere hellebori nigri, vel ſabini, vel ſimi columbini, vel alterius materię ex genere earum, quas ſupra diximus ad exterrendos callos eſſe accommodatas.Extrinſecus vero pharmacum aliquod emolliens ex iis, quæ proxime dicta ſunt applicabimus,iis enim ſperandum eſt fieri poſſe,vt tandem materia ad locum conſuetum aduocetur.

De mutatione ſitus Cauteriorum. Cap. XXXVII.

QVod ſi quandoque loco dimoueantur,& partibus neruoſis adhæreant, atque proinde dolores excitentur,tunc enitendum eſt,ut puluinis, & ligaturis in priſtinam ſedem reuocentur, quòd ſi nullo modo conſequi licebit, in loco commodiori alterum vlcuſculum erit affigendum, antequam alterum occludas,& ad cicatricem deducas.

De uitanda praui odoris ingratitudine, & eleganti faſciatione adhibenda. Cap. XXXVIII.

VErum quia nedum cito,&tutò verum etiam iucunde mederi debemus,ob id duo ſunt nobis præſtanda,quorum alterum ad prauum odorem euitandum pertinet: alterum ad elegantem faſciationem ſpectat,ut itaq; odor ingratus,qui ex ipſis ulcuſculis intetdū exhalare ſolet,aufferatur,danda erit opera, ne quod ex vlcuſculis effluit partibus adiacentibus hæreat,quare ſingula quoque hebdomada laudamus,vt ſpongia vino albo odorato expreſſa,partes ipſæ circumiacentes abluātur, quod ſi loco uini utatur aqua roſacea, vel alio aliquo liquore odorato, non improbamus præter ablutionem ſuademus, ut bis in die folia ſeu ſorbilla,vel linteola immutentur, immo tempore æſtatis pro copia materiæ ſiuenris ter quoque mutare

non

non erit inutile linteola vero ſint munda,& odorata,ſi vel cum muſco, vel ambra, vel roſis, vel ſpica, vel alia aliqua materia odorata in ciſtella, vel capſula incluſa fuerint.

Elegantem autem,& commodam faſciationem adhibebimus ſi faſciæ fuerint leues, tenues, molles, mundæ, latæ, ſine futuris, ſine eminentiis ita ualentes ne extenſæ rumpantur; & ſint præter hæc odoratæ, leues quidem ne onere infeſtent, tenues ne ambitus in tumore nimium aſſurgant: molles ne ob duritiẽ vrgeant; mundæ ne indecoræ exiſtant,& malum odorem edant, latæ ne ſecere videantur; ſine futuris inæqualibus,ne fiat compreſſio; ſine eminentiis,ne vinculum reddant inequale, odoratæ tandem,ne odoris vlcuſculi ingratitudine,& ſibi, & aliis moleſtus eſſe poſſit. Quæ faſciæ ſi ex inciſo linteo fiant, non incidatur linteum tranſuerſum,ſic in longitudinem ſicut intextum eſt ſectione ad ſtamen directa, ſic enim facile ſcindnntur,& quod vinctum eſt,firmius continent: multorum autem generum fieri poſſunt,etenim vel ſcinduntur in quattuor partes, ita tamen vt medium, qua vlſcuſculum complectitur,integrum relinquatur;vel nulla in parte ſcindũtur, ſed ab vtroque capite duę ſunt chordulæ,vt inter ſe apte vinciri poſſint:alterũm tamen caput faſciarum altero latius eſſe debet,vt vinculum commodius ſuccedat, & elegantius. Sed hæc ſunt facilia, & vnuſquiſque in ſimplici ligatura pro neceſſitate, & commoditate vinculum ſibi parabit. Hoc vnum tamen in faſciationibus admonere licet, vt faſciæ in cruribus ſuram verſus ducantur in brachiis vero verſus alam niſi adſit aliquid, quod impediat: ſæpe namque fit, vt propter ineptam faſciandi rationem dolor, & ſatis inſignis excitetur. Et hæc de Cauteriis dicta ſint.

FINIS.

MICHAELIS GAVASSETII

DE PRAELVDIIS ANATOMICIS.

OCCASIO SCRIBENDI.

CAPVT PRIMVM.

CVM hactenus viderim anatomicæ ſpeculationis profeſſores omiſſis veris totius artis fundamentis, ſolam partium humani corporis ſtructuram attigiſſe, decreui vt ſtudioſam iuuenturem ad altiora ſtudia promouerem, præludia quædam anatomica, quaſi totius artis medicæ neceſſaria principia è tenebris in lucem euocare; quibus perſpectis, & planè cognitis neminem futurum arbitror, qui non fateatur nulla ratione fieri poſſe, vt quiſpiam ſine huiuſmodi ſpeculationis cognitione finem artis medicæ aſſequi valeat. Verum ne ſolo verborum apparatu aures veſtras demulcere videar rem ipſam aggrediar,

Propoſitio. *Cap. II.*

SErmo itaque noſter in eo verſabitur, vt intelligamus quot modis dicatur Anatome, quæ ſit illius natura, quod officium & munus, quod ſubiectum, qui finis, quot eius partes, quo ordine ſint diſponendæ, & quam utilis futura ſit ne dum chirurgo, verum etiam cuicunque medico; immo ſpero cognita eius natura neminem fore, qui non aſſerat præter vtilitatem ac neceſſitatem nullam eſſe artis medicæ partem, quæ cum hac parte ſit dignitate comparanda.

De multiplici genere Anatomes. *Cap. III.*

SEd antequam ad naturam illius explicandam accedamus, illud eſt prius animaduertendum nos de quocunque genere anatomes verba non eſſe facturos, quandoquidem anatome vt docuit Gal. 3. per genera 2. ſub finem & 2. de anato. adm. 3. duorũ eſt generum, altera quidem (vt ipſe appellat) artificioſa, quæ potius voluntaria eſt dicenda; fortuita altera, quam græci κατὰ περίπτωσιν ἔκτομὴν, vel πραγματικὴν βίαν appellant hoc eſt fortuitam anatomen, vel vulneriam ſpeculationem: prætermiſſa anatome fortuita, quippe quæ ad barbitonſores pertinet: de voluntaria, vt quæ conſulto adminiſtratur eſt nobis dicendum. Hæc autem duplex eſt, altera, quæ guſtus gratia in brutis tantum exercetur; altera ſalutis in corporibus humanis: quæ guſtus gratia ſuſcipitur, ad macellarios, ad coquos, ad ſtructores pertinet; quæ uero cauſa ſalutis humani corporis ſuſcipitur, eſt illa, quæ ſpectat ad medicos, quæ adhuc dupliciter conſiderari poteſt, vno modo protectione ipſa, ſeu actu ſecandi; alio modo pro præceptis anatomicis, ſeu doctrina anatomica reiecto primo modo conſiderandi, nos altero modo conſideramus anatomen, & propterea vt & chirurgis, & medicis inſeruit, in qua ſignificatione accepta hoc modo definiri poteſt.

De Natura Anatomes. *Cap. IIII.*

ANatome eſt phyſiologia humani corporis à medico inuenta, vt natura partium cognita ab omni labe vendicetur) hanc definitionem optimam & perfectam eſſe iudicamus, cum omnes definitionis leges & conditiones complectatur, declarat enim definiri naturam, ſoluit omnia dubia, quæ in ea contingant, & omnium accidentium cauſam adducit, quemadmodum perfectæ definitiones facere conſueuerunt, vt ſcribit Ariſto. 4. phy. 31. & primo de anima 11. quo fit etiam vt diſtinguat definitum à cæteris omnibus, quæ ſub eodem genere continentur, cum definito conet &, per omnia genera cauſarum traddita ſit ſiquidem cauſam formalem, & finalem internam exprimit phyſiologia; non enim eſt inconueniens formam & finem internum quandoque coincidere; materialem in qua corpus humanum; efficientem principalem medicus, inſtrumentalis parebit in explicatione partium, quę definitionem complent: finalem externam tutella partium, & morborum depulſio, ſeu remediorum inuentio.

De cauſa formali, & finali interna. *Cap. V.*

ANatomem diximus eſſe phyſiologiam, vt hæc pars medicæ facultatis contraheretur ad Theoricam, atque diſtingueretur à pathologica, & ſimiotice, & per phyſiologiam intelligimus contemplationem, ſeu artem, & habitum quendã cognoſcendi, & proprietatem eſſentiæ, ſiue naturæ alicuius ſubiecti, vt nobis tradidit Gal. 1. de lo. aff. 1. & phyſiologiam potius, quam artem ſecandi vſurpauimus, vt haberemus genus, quod apte dici poſſet de qualiber parte anatomicæ facultatis, cum nulla ſit pars, quæ huic generi non ſubijciatur, ſiue ad oſſa, ſiue ad carnem, ſiue ad ſectionem, ſiue ad actionem, ſiue ad facultatem, ſiue ad vſum partium pertineat, quoniam doctrina de oſſibus appellari poteſt phyſiologia, nec non doctrina de anatomicæ adminiſtratione, de ſectione muſculorum, venarum, arteriarum, & aliarum partium, item doctrina de Pla. Hipp. de facultatibus naturalibus, atque de vſu partium, quod tamen de arte ſecandi dici non poteſt, quis enim diceret Oſteologiam eſſe artem ſecandi? quis doctrinam de Pla. de facultatibus naturalibus, de vſu partium? certe ſanæ mentis huiuſmodi genus ſatis commode vſurpare poſſet, niſi forſaſſe diceret per artem ſecandi ſe intelligere phyſiologiam hanc, quam nos vſurpauimus, quæ improprietas dicendi quam apte definitionibus conueniat, vos iudicabitis; & multo minus conuenit nomen peritiæ; nullum itaque genus erat magis accommodatum, quam phyſiologia, quemadmodũ ſignificauit nobis. Gal. 2. meth. 5. vbi dicebat venas, nerues, & arterias eſſe elementa eius phyſiologiæ, quę eſt de homine. Eandem formam, & finem nobis propoſuit Gal. 1. de lo. aff. 1. 3. per genera 2. ſub finem, & potiſſimum 2. ad Gla. 1. nec non 6. meth. 4. quibus in locis aperte docet Anatomen traddere nobis cognitionem naturæ membrorum, quæ natura in quo nam poſita ſit, non omnes norunt.

Hoc autem vt cognoſcamus, illud imprimis eſt ſtatuendum nobis, ſermonem eſſe de naturã partium corporis humani, quarum aliæ ſimilares; aliæ diſſimilares dicuntur; & partes ſimilares illas eſſe dicimus, quarum fragmenta ſimilem integris

ſubſtan-

ſubſtantiam obtinet: contra vero diſſimilares, de quibus paulo inferius diſputabitur.

Atque vt de natura ſimilarium primo loquamur hoc vnum fateri debemus, ſingularium partium naturam illam eſſe, cuius cauſa functiones proxime ſubſequuntur, ſed functiones partium ſimilarium à forma, & illarum conſtitutione proximi prodeunt ex Gal. 1. meth. 7. forma itaque, & partium ſimilarium conſtitutio illarum naturam nobis oſtendunt.

At cum forma rerum nedum medicis, verum etiam philoſophis lateat, hinc fit, vt loco formæ eſſentialis ad propria accidentia, quæ proximè emanant ab ipſa confugiamus, nempe ad actiones, & vſus, quo factum eſt vt Gal. 1. de pla. 13. & 2. eiuſdem vltimo dixerit ex mente Ariſtot. ad operationem, & vſum cuiuſcũque inſtrumenti non ad fabricam eſſe reſpiciendum ei, qui, quæ nam ſit eius eſſentia conſiderare cupit; actionem itaque, & vſum partium ſimilarium, vt cognoſcamus, eſt neceſſe; necnon illarum conſtitutio, ut diximus eſt contemplanda, quæ in optima tẽperatura, & partium unitate poſita eſſe videtur.

At dicet ſtatim quiſpiam, ſi temperatura ſenſibus ipſis non eſt ſubiecta, quomodo ars anatomica ad ipſam cognoſcendam conferre poterit, cum ea potiſſimum doceat, quæ ſenſibus percipiuntur? & tanquam inſtrumentum accommodatum ſectionem adhibeat.

Hanc difficultatem cum uidiſſet Gal. pleriſque in locis, ſed præcipue 1. de lo. aff. 19. de anato. adm. 1. 5. meth. 5. & 6. de pla. 8. duplicem partium proprietatem propoſuit, alteram partium ſimilarium; alteram diſſimilarium, & utranque obiectum eſſe viſus, & tactus facile digneſcitur, quarum altera temperaturam plerunque, altera compoſitionem præſcribit, vt ſi ſermo ſit de partibus ſimilaribus exempli gratia de carne polmonum, proprietas ſubſtantiæ eſt, vt ſit rara, leuis, & ſubalbida, quam proprietatem nos docet anatomica ſpeculatio: hæc autem cum partis tẽperaturam conſequantur, ſiue fiant ab alteratrice, ſiue à formatrice, hinc fit, ut per hanc proprietatem temperaturam ipſam aliquo modo cognoſcamus, quare cum diſſectiones vtiles ſint ad hanc proprietatem cognoſcendam, ſequitur etiam vt ſint vtiles ad temperaturam ipſam indagandam, nec non ad partium actiones, & vtilitates cognoſcendas.

Quod autem vnitas ad illarum conſtitutionem deſideretur, ita manifeſtum eſt, vt non ſit opus in hac re declaranda tempus conterrere, quando ex diſſolutione partium ita lædatur conſtitutio, vt actionem perturbari ſit neceſſe, quam vnitatẽ ſingulis partibus ineſſe ſenſus ipſe declarat.

Ex his itaque ſatis conſtat naturam partium ſimilarium nobis demõſtrare actionem ſubſtantiæ partium proprietatem, & vnitatem, quę omnia per anatomen hoc eſt per ſectionem ipſam facile inueniuntur.

At ſi ſermo ſit de partibus diſſimilaribus, in quibus anatomici potiſſimum verſari debent, illarum natura tota poſita eſt in illarum forma, & conſtitutione, quẽad modum de ſimilaribus dictum eſt, & propterea in actionibus, & vſibus, quæ formam circunſcribunt, & à qua proxime emanant, nec non in proprietate ſubſtantię, quæ conſtitutionem partium diſſimilarium deſcribit, quę nihil aliud eſt, quam illarum compoſitio, atque optima partium membrum illud conſtituentium unio, ad quæ omnia inuenienda utilis eſt anatome etenim per diſſectiones animalium

viuentium multas actiones,& vſus inuenimus,ut ſupra dictum eſt,præterea ex diſſectionibus cognoſcimus proprietatem compoſitionis,& ſubſtantiæ cuiuslibet inſtrumenti,quæ compoſitionem deſignat quemadmodum docuit Gal. 5.meth. 5.& 6. de pla. 8. ut exempli gratia anatome docet inuenire proprietatem compoſitionis,& ſubſtantiæ pulmonum,cerebri,cordis,hepatis,& aliorum id genus, quorum inſtrumentorum proprietas eius generis eſt, vt quæ in uno reperitur,in altero reperire non liceat,etenim cum uidemus cordis figuram magnitudinẽ, numerũ partium,& ſitum,adde proprietatem carnis, proculdubio fatemur eam eſſe huius cõpoſitionis proprietatem,quæ in nullo alio viſcere reperire liceat.

At quod unitas in his partibus quoque deſideretur facile conſtat ex dictis, quoniam ſi proprietas ſubſtantiæ debet in ipſis inſtrumentis obſeruari neceſſe eſt, vt partes ita ſint unitæ, ut ex omnibus illis accidentibus vnum quoddam exurgat, quod proprium illius inſtrumenti dicatur.

Hic proportionem ſubſtantiarum elementorum,vi cuius pars ad formam mixti ſuſcipiendam apta redditur, non conſideramus, quoniam non exiſtimamus proportionem illam eſſe cauſam, à qua proxime fluant actiones, nec principalem, ut eſt facultas,nec inſtrumentalem,ut conſtitutio,& propterea non conferre ad inuenienda remedia per indicationem.

Conſtat itaque artem hanc eſſe phyſiologiam,atque inuentam fuiſſe, vt naturã partium humani corporis cognoſceremus, qui finis communis cum ſit anatomicæ ſpeculationis,ut & philoſopho,& medico inſeruit, quando uterque artem hãc ſpeculetur,ut naturam partium perfectè cognoſcat, ob id alterum finem externũ propoſuimus, merito cuius ars hæc anatomica medicæ facultati coarctatur; de quo fine ſuo loco dicetur.

Verum quia diximus nomen peritiæ multo minus conuenire huic ſpeculationi, ob id aliquis ſtudioſus nobis obiicere poſſet authoritatem illam Gal. 2. ad Gla.c. 1. ſub finem, & alteram, quæ habetur 3. per genera 2. ſub finem,quibus in locis Gal. Anatomicam diſciplinam peritię nomine vocat,non contemplationis,aut artis,aut habitus cognoſcendi,ſeu ſpeculandi.

Quibus authoritatibus ſic ſatisfieri poſſe arbitramur, ſi dicamus anatomicam diſciplinam duas habere partes,quarum altera in eo verſatur, ut ex inciſione ſtructuram ſingularum partium tantummodo cognoſcat, præterea nihil: altera uero non in eo tantum ſe exercet,ut partium ſtructuram cognoſcat,uerum etiam, ut cuiuslibet actionem,& uſum, nec non artificium naturæ in qualibet particula conſequatur: quare ſi priorem partem, ſeu primum genus ſpectemus,anatomica ſpeculatio proprie peritia nominari debet,& illius ſtudioſi periti, cum ſola exercitatione,ac obſeruatione comparetur. Quòd ſi alterum genus expendamus impropriè peritia;ars uero & ſcientia propriè nominabitur,& illius profeſſores artifices, & ſcientificiſcientia quidem ſi finem internum,ars vero ſi finem externum ſpectemus, quoniam etſi actiones interdum ex conſectione viuorum, & mortuorum appareant, plerunque tamen ad illarum inuentionem ratiocinationes adhibentur, quemadmodnm docuit Gal. 2. de anat. adm. 1. quod ſi etiam totam anatomicã ſpeculationem nomine peritiæ cum Gal. appellare nobis placeret,non eſſet graue peccatum; Nam idem contingeret huic arti,& doctrinæ, quod vniuerſæ arti medicæ contigit, quæ tota ab una parte fuit nominata, ut admonet Gal. in lib. an ars tuẽd.

valet.

valet.pertineat ad artem med.cap.ult.& ab ea parte fuit appellata, quæ primo fuit inuenta , & quæ maxime vtilis erat , ſic etiam de diſciplina anatomica dici poteſt, quòd ſcilicet peritia fuerit appellata ab ea parte,ſeu genere, quod primo fuit inuentum,& quod maxime eſſet ex vſu.poſtmodum vero cũ pueri domi apud parentes non amplius exercerentur,quemadmodum à principio exerceri ſolebant opus fuit commentarijs,quæ ſpeculationem ipſius integram conſeruarent,in quibus quidem conſcribendis cum præceptorum cauſam,& rationem adducerent, nõ immerito artẽ vocare cæperũt,quare,& peritia,& ars,& ſciẽtia ſine grani dedecore vocari poteſt,quando Gal.& veram theologiam appellare veritus non ſit.Nos itaque non exercitium,non obſeruationẽ tantum ſpectantes,ſed ad præcepta reſpicientes phyſiologiam ſeu artem habitumue potius,quã peritiam appellare maluimus, ita tamen vt per phyſiologiam non intelligamus ſola præcepta , quæ ad anatomicam adminiſtrationẽ ſpectant,verum magis præcepta quæ ad actionis,& vſus cuiuſlibet partis inuentionem pertinent, non quæ manuariæ operationi tantum inſeruiũt; ſed quę ad affectuũ dignotiones, ad preſagia, ad curationem plurimum conferre poſſunt,vt docuit Gal.2.de anat.adm.1.& 2.

De ſubiecto Anatomes. *Cap.* *VI.*

SECVNDO loco dictum fuit eſſe phyſiologiam (corporis humani) vt hæc ſpeculatio diſtingueretur a phyſiologia elementorum,humorum,ciborum,ſimplicium medicamentorum,& id genus aliorum,quæ neque corpora humana,neq; partes illorum dicuntur, præterea vt materiam ſubiectam exprimeremus : diximus quoque (humana corpora) ut aliorum animalium corpora excluderemus, in quibus quamuis naturę artificium ſpeculari liceat , illorumque contemplatio plurimum conferat ad humana corpora cognoſcenda , nihilominus ſpeculatio, hæc gratia humani corporis ſuſcipitur , hæc autem corpora intelligimus tam viua , quàm mortua , vt ſpeculationem utranque complectamur, quamuis mortua in gratiam uiuorum contemplentur . rurſus (per corpora) intelligere licet, & totum corpus, & corporis partes , quoniam exiſtimamus corpus humanum ſubiectum eſſe anatomicæ ſpeculationis,ut eſt inſtrumentũ quoddam,& ea ratione huius diſciplinæ ſubiectum nominari, qua mouetur non motu quidem metaphorico,quemadmodum eſt intelligere,memorari, imaginari, ſentire, ac nutriri,ſed motu locali uoluntario,& rationali, ſeu artificioſo, ueluti eſt natigare,digladiari, texere, & alij huiuſmodi motus uoluntarij,rationales, & artificioſi , quæ formalis ratio , vt perſuaderi poſſit,primo probandum eſt dari unum quoddam corpus , quod ſit vnum inſtrumentum , & propterea illius vnam eſſe operationem , quam deinde demonſtrabimus uni corpori humano conuenire præterea nulli.

Quod itaque detur vnum corpus, quod ſit unum inſtrumentum , atque illius vna ope ratio,ſic perſuaderi poteſt , nam ſi dantur prima,ſecunda, tertia, & quarta inſtrumenta,atque ita ſint conſtituta ,vt ſecunda ex primis , tertia ex ſecundis , & quarta ex tertiis componantur, non ne fieri poteſt , vt ex omnibus inſtrumentis maxime compoſitis compago una, una corporatura, quam ὁλομερῆ, uocauit Hippoc, unum quoddam inſtrumentum maxime compoſitum oboriatur, nempe totum

tum corpus, cuius una sit operatio? quemadmodum persuadere uidetur Gal. 1. de usu p. 8. ex mente Hipp. ubi habet hęc uerba τὰ μόρια τοῦ σώματος, πάντα ἀλλήλοις ἐστὶ συμπαθῆ, τοῦ τέστιμ εἰ σύπηρεσίαν ἑνὸς ἔργου πάνθ' ὁμολογεῖ, hoc est particulas omnes cōspirare, ac si datur una operatio, cui omnes corporis partes subseruiunt, ergo datur unum instrumentum, hæc enim inter se comeant.

Nec est quod quispiam nobis obiiciat Gal. authoritatem, quæ ex loco iam citato desumi potest, ubi ait τὰ μὲν δὴ μεγάλα, καὶ τοῦ παντὸς ζώου μόρια, καθάπερ χεῖρες, καὶ πόδες, καὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ γλῶττα τῶν ὅλων τοῦ ζώου χώραν ἐνεργειῶν ἐγένοντο, καὶ πρὸς παύτας ἅπανθ' ὁμολογεῖ. hoc est magnæ quidem, atque totius animalis partes vti manus, pedes, oculi, lingua gratia totius animalis actionum factæ sunt, in hacque omnes conspirant: quoniam etsi dicat Galen. magnas partes factas esse totius animalis actionum gratia, non debemus tamen ob id inferre, ergo vna totius corporis non est operatio, si quidem verum est plures esse totius animalis actiones; nec tamen absurdum est dicere, vnā esse totius corporis actionem, plures particulares, vnam communem: etenim manus, pedes, oculi, lingua, & aliæ huiusmodi partes, dum simul agunt, plures totius animalis actiones complent, veluti est texere, nauigare, digladiari, consuere, & alię quamplurimæ huiusmodi actiones particulares, quæ totius aīalis actiones dicūtur; sed q̄to ego qua rōne hæ oēs actiones totius aīalis actiones dicuntur; velint, nolint, qui aliter sentiuntur, coguntur vnam cōem afferre rationem, merito cuius omnes illę actiones totius animalis actiones dicantur, quam cum primum nacti fuerimus, tunc operationem totius animalis, vel potius totius humani corporis (de hoc enim animali sermo est) inuenisse putabimus, quare videndum est, in quo nam operationes magnarum partium conueniant. Ego certe dum rem ipsam diligenter considero, quid commune habeant eiusmodi actiones inter se præter motum localem voluntarium non inuenio. Ergo motus hic voluntarius eritne statuenda operatio humani corporis, & sic ratio formalis subiecti anatomicæ facultatis? Hoc nequaquam mihi videtur simpliciter, & absolute asserendum, cum ratio formalis cuiuslibet subiecti, ita subiecto illi propria, & peculiaris esse debeat, vt alteri nulli conuenire possit: sed motus localis voluntarius communis est nobis cum brutis, non est itaque oratio formalis statuenda: Necesse est itaque, vt addamus quidpiam huic motui, quo distinguatur à motu cæterorum animalium, sed quid aliud addere possumus, quam quod motus hic voluntarius ratione, vel arte aliqua celebretur, vt motus voluntarius rationalis, seu artificiosus sit actio propria humani corporis, vt est instrumentum quoddam, & subiectum anatomicæ facultatis.

Hoc autem, vt adhuc faciliùs persuaderi possit, hoc vnum statuendum est, naturam in humani corporis fabrica construenda, non solum vitam spectasse, vt in plātis, quę tantummodo nutriuntur, augentur, & naturali quoddam motu sentiunt, & motu mouentur; nec meliorem simpliciter vitam, vt in Zoophitis, & imperfectis quibusdam animalibus, quę nedum nutriuntur, augentur, & naturali, verum etiam animali sensu sentiunt, & motu mouentur; nec meliorem vitam, qua perfecta animalia fruuntur, vtpote quæ nedum animali motu, verum etiam voluntario mouētur: sed vitam perfectissimam, excellentissimam, ac veluti diuinam, vt docuit Gale. 1. de vsu p. 2. & ob eam causam ei tribuisse has omnes perfectissimas operationes

tiones: nam etſi concedamus hominem has omnes operationes cum plantis,& cęteris brutis animantibus communes habere, ſpecie tamen eas a ſeinuicem diſtingui obiectorum diuerſitas ſignificare videtur,cum in genere alimentorum,alia homini,alia boui,alia plantis conueniant,pari ratione mouemur,ſentimus, perturbamur, vt bruta, at non more brutorum,perfectior enim animæ gradus ipſa nimirū natura inferiores potētias,ita temperat,coercet,ac moderatur, vt eas quoque quātumuis communes alioqui nobis cum ſtirpibus, atque brutis exiſtant,excellentie res tamen reddat; natura itaque in hac ſtructura, ſeu corporatura, non uitam tantum,vt diximus,non meliorem vitam, ſed ex omni genere optimam ſelegit, non nutritionem, auctionem, ſenſationem naturalem, & generationem ſolum ſpectauit,non ſenſum,& motum animalem tantum, non motum tantum voluntarium, ſed præter hæc motum artificioſum, cuius cauſa homo, non vt ſubiectum philoſophiæ moralis, ſed vt eſt ſubiectum anatomicum a quibuſcunque aliis animantibus differt.

Præter has rationes habemus quoque Galen.authoritates, quæ ſententiam noſtram maxime comprobare videntur,etenim 1. de vſu p.3. dicebat Gale.ex mente Anaxagoræ hominem,ideo manus habuiſſe,quia ſapientiſſimus erat futurus, quibus verbis, quid aliud ſignificare voluit,quam operationem, quæ ſit beneficio manuum ſapientia, & ratione gubernari, vt homo ſolus omnium animaiium cum ratione tanquam artem ante artes habeat in anima, iure optimo eidem natura manum,tanquam organum ante organa tribuerit,ut ipſemet Galē. ſcriptum reliquit eodem libr. cap. 4. Rurſus hoc idem confirmare videtur 3. de vſu p. 3. vbi inter omnia animalia hominem inquit ſtare, & ſedere, quia manuum actiones in opificiis duabus iis egent figuris: ſed manuum actiones ſunt motus voluntarii, ergo artificioſi,alioquin duabus propoſitis figuris non indigerent. Sed clarius 14. de vſu p.6. vbi dum animalium præſtantiam, & perfectionem ex partium, & animarum nobilitate, & excellentia quærit, hominem omnium perfectiſſimum ſtatuit non ob aliam ſane cauſam,niſi quia manum habet perfectā,& rationē,quæ tanquā ſuo,& peculiari organo vtitur manu: operatio itaq; manus cū ratione gubernetur, & operatio illa ſit motus voluntarius,& ratio dicatur ars ante artes,ſequitur,vt motus ille,& rationalis,& artificioſus perbelle nominari poſſit.

Nunc ſupereſt,vt,propoſita (quod arbitror) rei veritate,opiniones nonnullæ ſubmoueantur, quæ hactenus viros in arte medica Clariſſimos defatigarunt, quippe qui, cum viderent negari non poſſe,cum unum ſit corpus, unum quoddā inſtrumentum maxime compoſitum,illius quoque non eſſe vnam operationem, in hac tamen definienda plurimum elaborarunt, etenim alii operationem hanc tertiam eſſe coctionem ſunt arbitrati, alii uerò ratiocinationem eſſe ſtatuerunt: At qui motum rationalem, ſeu artificioſum propoſuerit,aut ſubodorarit, neminē hactenus vidi, aut audiui,præter Excellentiſs. Captiuacciam præceptorem meum, quem honoris gratia nomine.

Qui tertiam coctionem totius corporis operationem eſſe dicunt,hac una ratione mouentur, quod illius læſio ad morbum totius corporis ſequatur,nempe ad febrem,quę quidem opinio prima facie veriſſima eſſe videtur, quoniam dubium nō eſt,quin in qualibet febre ob intemperiem calidā,& ſiccā ſingularū partium tertia concoctio oblædatur,neq; negandum eſt,quin febris ſit morbus totius corporis,at

que

que inter omnes constat ui morbi functiones labefactari.

Qui vero ratiocinationem esse statuunt, in hanc opinionem non ob aliam causam, vt arbitror, venerunt, nisi quia viderunt nihil esse, quod humana corpora à corporibus brutorum magis distinguat, quam ratio.

Hæ opiniones quam lubricæ, & pueriles existant quamuis ex supradictis facile appareat, nihilominus præter supradicta, duo sunt potissimum, quę nos ab illorum opinionibus auocare possunt, quorum alterum sententiam euertit, alterum vtranque infirmat & diluit: prior opinio hac ratione conuellitur, quoniam illa dicitur propria & peculiaris operatio alicuius instrumenti, quę instrumentum illud à cęteris instrumentis seiungit: sed tertia concoctio non distinguit corpus humanum a corporibus cæterorum brutorum animalium, cum tamen instrumenta non per structuram, sed per operationem inter se distinguantur, vt docuit Gal. 1. de Pla. 8. & 2. eiusdem ulti. tertio itaque concoctio non erit propria humani corporis operatio. quare ad rationē illorum dicendum est, tertiam concoctionem esse operationem humani corporis, si partes similares ex quibus conflatur, spectemus; at si humanum corpus consideremus, ut est instrumētum quoddam ex pluribus partibus dissimilaribus compositum, illius operatio non erit tertia concoctio, sed motus ille, quem diximus, uolontarius rationalis, & artificiosus.

Altera ratio, quæ utranq; opinionem tollit eiusmodi esse potest. Ad morbū unius partis principalis instrumēti lęditur operatio totius instrumeēti, ut exēpli gratia ad læsionē humoris crystallini, uel tunicarū oculi læditur uisio, ad lęsionem carnis iocinoris, lęditur sanguificatio, & sic de reliquis; sed si manus, uel pes abtruncatur, si lingua abscindatur, si oculus eruatur, morbus erit in præcipuis partib. ex quibus tot corpus humanum construitur teste Gal. j. de usu p. 8. nihilominus neq; tertia concoctio totius corporis, neque ratiocinatio labem ullam, aut detrimentum sustinebunt, neutra itaque ex his operationibus erit propria humani corporis censenda: quare dicendum est tertiam concoctionem esse operationem humani corporis, si partes similares; ex quibus conflatur, spectemus. at si humanum consideramus, ut est instrumentum quoddam ex pluribus partibus, tum similaribus, tum dissimilaribus compositum, illius operatio non erit concoctio, sed motus ille uolūtarius, quem raaionalem & artificiosum appellari posse diximus.

Ad alterā rōnē de rōcinatione dicendū est, hoīem dupliciter à cęteris aīalibus separari posse, uno mō per solā intellectus operationē, altero modo per operationē instrumentorū, & pręsertim manus, ut per ratiocinationem separatur à brutis, cōsideratur à philosopho, ut uero per instrumēta ab ijsdem distinguitur consideratur ab anatomico, quod uidetur nobis significasse Gal. 6. de pla. ult. ubi ait ὀν κειότερον μὲν ἰατρῶ ἐπὶ τῆς σωματικοῖς ὀργάνοις, φελοσόφῳ δ' ἐπὶ ταῖς ψυχικαῖς δωάμεσι ποιεῖσθαι τὴν διδασκαλίαν. ἕπεται δ' ἐπιδειηχθέντι θατέρῳ θώτερον, καὶ τοίνυν φαίνονται γεγραφότις οὕτως ὑπεραὐτῶν ἱπποκράτης, καὶ πλάτων, ὁ μὲν ὑπὲρ τῶν σωματικῶν ὀργάνον τὸν πλείω λόγον ποιησαμένος, ὁ δ' ὑπὲρ τῶν ψυχικῶν δυνάμενων, quæ uerba nobis sonant conueniētius quidem est medico, ut de corporeis instrumentis, philosopho uero de facultatibus animalibus doctrinam instituat: sequitur autem ut altero demonstretur. uidentur igitur de ipsis hoc modo scripsisse Hippocrat. & Plat. ille quidem de corporis instrumentis, ille uero de animæ facultatibus plura disseruit, quibus uerbis facile confirmatur sententia nostra, immo ex iisdem uerbis, & ijs quæ corpus humanū

huic

huic vel illi doctrinæ ſubijcitur, quando naturali philoſophiæ ſubijci poſſe videtur ſecundum iuſtitiam phyſicam quæ conſurgit ex optima compoſitione, ſeu mixtione quatuor elementorum; morali vero ſecundum iuſtitiam virtutum, quæ pullulat ex optima harmonia trium virtutum rationalis, irascibilis, & concupiſcibilis, prout ex illarum commoderatione oritur virtus illa quæ iuſtitia nominari poteſt, anatomicæ tandem ſpeculationi ſubijcitur ſecundum iuſtitiam anatomicam quæ conſurgit ex optima partium ſimilarium, nec non diſſimilarium conſtructione, quæ & equalitas & ſymmetria, & proprietas, & pulchritudo nominari poteſt, anatomica itaque ſpeculatio cum ſit pars medicæ facultatis, humani corporis inſtrumenta potius conſideret, quam animæ facultates, quare & à cæteris animalibus per eadem & eorundem operationes corpus humanum ſeiungere debet, cuius rei, ſi ratio quæratur hæc vna aſſignari poteſt, quoniam in arte medica præter materiam medicam ea quæruntur à quibus indicationes hauriri poſſunt; ſed indicationes ab inſtrumentis non à facultatibus hauriuntur, inſtrumenta itaque ab arte medica potiſſimum conſiderari debent, quare hinc obiter colligatis temperaturam eſſe quid diuerſum à facultate.

Conſtat itaque quid in hac difficultate dicendum ſit, in qua ſi rei veritatem nõ fuero aſſecutus; illud ſaltem ex dictis conſecuti videbimur vt literatiſſimorum virorum ingenia ad altiorem ſpeculationem excitentur.

Verum quia diximus per corpora nos non ſolum intelligere totum corpus vt eſt inſtrumentum quoddam maximè compoſitum, verũ etiam corporis partes, ob id ſciendum eſt ex partibus corporis alias propriè, alias improprie ad anatomen pertinere: quæ improprie ab anatome comprehenduntur ſunt partes illæ, quæ abſque vlla inciſione oculis ipſis ſeſe offerunt, quas nedum proprio nomine appellare, verum etiam illorum ſitum, ordinem & vſum cognoſcere ad anatomicum pertinet; quæ vero proprie ſub anatome comprehenduntur ſunt illæ partes, quæ ſine inciſione ſenſibus non ſubijciuntur, & hæ adhuc decem ſunt generum, aliæ quidem internæ, aliæ vero externæ, per externas partes intelligimus cum Gal. 2. de anato. adm. 3. muſculos, neruos, arterias, venas non cordis aut alterius virtutis, quæ tenuiſſimæ & capillares exiſtunt, verum quæ in cruribus, manibuſque ac thoracis exteriori regione iuxta ſpinam, aut pectus, aut coſtas, aut ſcapulas, aut abdomen, aut collum, aut caput ſunt conſpicuæ. per internas vero viſcera ipſa latentia.

De Inepta diuiſione artis medicæ. Cap. VII.

EX qua conſideratione medici, qui in magna exiſtimatione habentur, occaſionem arripuerunt, vt artem medicam in duas partes diuiderent, quarum altera partes externas, internas altera conſideraret, & alteram tanquam vilem & abiectam negligerent, & chirurgis relinquerent; alteram tanquam dignioremtoto pectore amplecterentur. Quod quam ineptè ac inſultè factum ſit ex hoc facile vnuſquiſque iudicare poteſt, etenim ſi verum eſt, quod Gal. & omnes philoſophi fatentur, ac veritas ipſa docet artes omnes operatrices non ſubiecto tantum ſed fine potiſſimum inter ſe diſtingui. Cum vtraque ſpeculatio vnum & eundem ſibi finem proponat nempe rei mediorum inuentionem, vel tandem ſanitatem ipſam, qui fieri poteſt, vt ad diuerſos artifices pertineat?

Statuamus itaque ad optimum ac perfectum medicum vtranque ſpeculationẽ pertinere tam partium externarum quam internarum, non autem ad chirurgos, etenim herbarij vnguentarij, coqui, cataplaſmata adhibentes, clyſteria immittentes, ſtyllicidia adminiſtrantes, ſcarificantes, venam incidentes, & alias huiuſmodi manuarias operationes exercentes, qui communi vocabulo chirurgi appellari deberent quamuis improprie barbitonſores, & balneatores ſeu thermopylæ nominentur, neque res naturales neque præter naturam, neque non naturales contemplantur: ſed medico tanquam architecto ſuo ſubſeruiunt, quemadmodum milites tum iaculatores, tum funditores, tum peſtres, tum equeſtres Imperatori ſuo inſeruire debent, & ſicut Imperator quandoque iaculatur, pugnat & digladiatur, non vt Imperator, ſed per illas artes id facit, quæ arti Imperatoriæ ſubſeruiunt; ſic medicus ſi quandoque manuarias exercet operationes, non id facit vt medicus, ſed vt miniſter, & ſicut Imperatori non eſt vitio, ſed gloriæ ac laudi ad ſcribendum ſi pro ſalute ſui exercitus, pro tutella vrbis digladiatur, ſic medicus vrgente neceſſitate non erit damnandus, ſi ad manuarias operationes deſcender, quemadmodum Gal. & omnes vereres præclariſſima medicæ facultatis lumina factitarunt, quare imprudenter admodum factum eſt à iuris Clariſſimis, qui ſpeculationem hanc à medico negotio ſeiunxerint.

At dicet quiſpiam, ſi ſpeculatio hæc partium externarum ad chirurgos non pertineret, ergo anatomica ſpeculatio, quæ partium externarum cognitionem proſequitur non inſeruiret ijs, qui aculeos, ſpinas, telorumque cuſpides, & plumbeas glandes probe eximunt, nec ijs, qui aptè quippiam exciſuri ſunt, vel qui ſinus, fiſtulas, & abſceſſus manu curabunt, qui tamen chirurgi vocantur. At his inſetuit, vt docet Gal. 2. de anat. adm. 2. & j. de anat. adm. 3. ergo ſpeculatio hæc ad chyrurgiam pertinet.

Huic difficultati non erit difficile ſatisfacere, ſi dicamus chirurgiam cum Gal. 4. de anat. adm. j. dupliciter conſiderari poſſe, vno modo proprie pro qualibet manuaria operatione in qua ſignificatione quã ſæpiſſime vſurpatur à Gal. altero modo improprie pro parte illa medicæ facultatis, quæ partes corporis externas contemplatur quæque perſpecta illarum natura remedia opportuna perquirit, eorundemque rectam adminiſtrationem aggreditur, vt illarum ſanitas vel conſeruetur, vel deperdita reparetur, quæ tamen pars medicæ facultatis niſi ad operationem manuariam deſcenderet cũ chirurgia nullo mõ diceretur, verum, cũ ad operationẽ deſcendat ab ignobiliori parte chirurgiam appellare maluerunt, & hoc modo viri illi Excellentiſſimi ſe à calumnia vindicare poſſent, niſi exiſtimarent ſpeculationem illam ad ſolos chirurgos pertinere, ac ſi cognitio naturæ illarum partium, cognitio vulnerum, vlcerum, tumorum, fracturarum & luxationem, remediorum & illorum vſus nihil ad ſe pertineret; quo fit etiam, vt ſi quis committatur error vel in Emplaſtris præſcribendis, vel in ſecundis particulis, quæ ſecari non deberent, totam culpam in chirurgos reijciant, cum tamen omnibus operationibus tanquam architecti præeſſe velint, quare aut foras cum ſua ignorantia & perſuaſione ſunt explodendi, aut fateri debent ſpeculationem hanc ad medicos pertinere: & cum hoc fateri cogantur, quid eſt quod adeo negligenter in hac parte verſentur, vt ſi ab illis quæras in quo nam poſita ſit natura partium nedum externarum, verum etiã internarum, quarum ſpeculationem maxime profitentur, aut rident, aut ſubtilitates &

tes & logicas quæſtiones eſſe dicunt. Cum tamen dixerit Gal. 2. de facul. naturalibus. . nullo modo fieri poſſe vt inueniantur remedia ſine cognitione ſubſtantiæ corporum nec eſt, quod periti græcarum literarum dicant, quemadmodum in margine notarunt, mendum eſſe in codice græco & pro σωμάτων, legendum eſſe κοπράτων, quando ad inuentionem remediorum, ad affectus curandos æque ſit neceſſaria cognitio ſubſtantiæ ſeu naturę corporum, atque cognitio naturæ morborũ, quemadmodum docuit Gal. paſsim in methodo medendi & 2. de anat. adm. 2. & potiſsimum 17. de vſu p. 2. in calce & l. de venæ ſect. aduerſus Eraſiſt. 4.

Quare adhortor ſtudioſos omnes vna cum Gal. 2. de anat. adm. 2. & 3. vt prauæ horum virorum opinione neglecta prius naturam partium externarũ, mox latentium viſcerum functiones, deinde ſingulorum vſum calcant, quando ad affectuum dignotionem ad inuentionem auxiliorum, ad rectam materierum adminiſtrationem plurimum conducant.

De Cauſa efficiente. *Cap. VIII.*

TErtiò loco propoſita fuit cauſa efficiens nempe (medicus) & per medicum intelligimus cum Gal. medicum philoſophum, quandoquidem veteres non modo medici verum etiam philoſophi anatomes ſtudioſi fuerunt vt teſtarum reliquit Gal. 4. de anat. adm. 3. & 17. de vſu p. 3. medici quidem vt perſpecta membrorum natura finem ſuum facilius aſſequerentur, philoſophi vero vt hæc particulari & naturali philoſophia e docti animum ſuum excolerent, ac illuſtrarent, quare nõ immerito dixit Gal. 17. illo de vſu p. artem hanc non ſoli medico vtilem eſſe futuram; ſed multo certe magis medico philoſopho, qui totius naturam ſcientiam ſtudeat ſibi comparare, quare philoſophi redarguendi ſunt, qui hac particulari philoſophia neglecta in vniuerſalibus tantum modo verſantur.

De fine externo. *Cap. IX.*

DIctum itaque fuit à nobis naturam humani corporis eſſe cognoſcendam (vt hæc ab omni labe vindicari poſſet) quo fine ars anatomica, vt inſeruit medico diſtinguitur ab eadem vt inſeruit philoſopho, cum philoſophis duplici ratione inſeruiat vel ſolius ſpeculationis gratia, vel vt doceat artificium in qualibet particula probè expreſſum, quemadmodum docuit Gal. 2. de anat. adm. 2. ſub finẽ: medico vero vt per eam cognita natura partium, ſeu perſpecto illarum ſtatu naturali eundem cuſtodiemus, aut ſi labes aliqua fuerit contracta detergatur, ac eleuatur, vt primarius finis ſit cuſtodia virtutis, ſecundarius vero morborum depulſio, nam etſi conſeruator & curator vitam tanquam finem communem ſibi propenant, & ſanitatem tueri ac morbum depellere ſit vitam cuſtodire, vt docuit Gal. 9. meth. 10. nihilominus ſi vtriuſque artificis proximum finem ſpectemus, conſeruatoris finis proximus deficit cuſtodire virtutis ſeu actionis & ſic vitę, cũ vita nihil aliud ſit quam vires aut earum actiones ut inquit Gal. 9. met. 13. Curatoris ueo non erit cuſtodia virtutis; ſed morborum depulſio, quæ tamen ad vitam cuſtodiendam pertinet; quare non alia ratione cognoſcenda eſt partium natura, ſeu ſtatus naturalis humani corporis, niſi vt ſtatus ille primo cuſtodiatur; deinde ſiquis

contingat receſſus, vt ad priſtinum ſtatum reuocetur, id quod cum aſſequi non liceat, niſi auxilia idonea & accommodata inueniantur, hinc etiam quiſpiam non iniuria aſſere poſſet finem externum anatomicæ ſpeculationis eſſe inuentionem remediorum tum eorum, quæ vires & ſic vitam proximè reſpiciunt & ob eam cauſam cum Gal. 9. meth. 13. vitalia dici poſſunt; tum eorum, quæ proxime ad expugnandum morbum pertinent, quæ curatoria nominantur.

At video initiatos & in arte medica parum verſatos dubitare, quomodo cognitio ſtatus naturalis partium ducat nos in cognitionem remediorum vitalium; ſeu doceat viam & rationem, qua potiſſimum naturalis ſtatus cuſtodiatur, & præter naturam corrigatur, quibus vt res ipſa plana & perſpicua reddatur paulo altius exordiendum eſt, atque duo principia ſunt nobis ſtatuenda, quæ certe nemo ſanæ mentis negare poteſt: quorum alterum eſt, virtutem ſui cuſtodiam ſemper deſiderare, morbum vero ſui ablationem, dicimus autem virtutem ſui cuſtodiam deſiderare, non quod virtus ſecundum ſui ſubſtantiam labem aliquam ſeu detrimentum patiatur, quando impaſſibilis prorſus exiſtat; ſed ſui cuſtodiam deſiderare dicimus propter organa, quibus vtitur ad actiones ſuas obeundas, quæ ſui cuſtodiã deſiderãt, cuiuſmodi eſt temperies, compoſitio, vnitas, calor natiuus, & ſpiritus vterque, quæ quidem organa dum naturalem ſtatum obtinent, virtus quælibet optimam & perfectam operationem prodit: vbi vero à naturali ſtatu deturbantur, virtutem à proprio ſcopo aberrare contingit. Alterum vero principium eſt ſimilia ſimilibus conſeruari, & contraria contrarijs expugnari: quibus iactis principijs, quis eſt iſte, qui non videat ſtatum naturalem alicuius partis nequaquam cuſtodiri poſſe, aut præter naturam emendari, niſi prius ſtatus ille perſpectus, & plane cognitus fuerit: ſed ars anatomica eſt illa, vt iam dictum eſt, quæ ſtatum naturalem partium ob oculos proponit; ad remediorum itaque inuentionem plurimum confert, & per conſequens ad naturam partium ab omni labe tuendam.

Cæterum ex his, quæ dicta ſunt oritur difficultas, quoniam ſtatuimus nos virtutis ſubſtantiam impaſſibilem eſſe, quod tamen ſententiæ Gal. j. præſag. expul. 4. 3. de l. vm p. cauſis j. 11. meth. 3. 12. meth. 5. 2. ad Gla. 2. repugnare videtur, quibus in locis non quid impaſſibile, non conſtitutionem, non calidum innatum & ſpiritum vtrumque ſubſtantiam virtutis ſtatuere videtur; ſed quandoque ſolam temperiem, quandoque calidum innatum tantum, quandoque ſpiritum cum ſolidis, interdum etiam addit carnoſum genus, & propterea quid paſſibile, vt mirandum non ſit, ſi plerique authoritatibus addicti plerunque hallucinantur, ſeque ab infinitis propemodum difficultatibus explicare nequeant.

Nos itaque non authoritatibus & verbis tantum adſtricti, ſed ducem tanquam Deum ſecuti naturam exiſtimamus neque Galenum opinioni noſtri refragari; neq; ſibimet aduerſari, quippe qui cum ſubſtantiam facultatis ignoraret, vt ipſe teſtatus eſt 1. de cauſis pul. 2. ad inſtrumenta confugit, quæ ſenſu & ratione quadam comprehendi poſſe videbantur, cuiuſmodi ſunt commoda temperies; calor inſitus, ſpiritus & ſolida ſpiritus, ſolida & carnoſam genus; quare duo ſunt nobis perpendenda, quorum alterum eſt cur interdum ſolam temperiem proponat; interdum vero calidum innatum tantum; interdum ſpiritum cum ſolidis; interdum etiam addat carnoſam genus. Alterum vero nunquid ea, quæ à Gal. proponuntur diuerſa ſint ab his, quæ à nobis propoſita fuere, quibus explicatis neminem fore arbitror, qui

hac de

hac de re ampliùs dubitare poſſit.

Galenus itaque 1.de præſag.ex pulſ.4. & 3.de ſymp. cauſis j.ſtatuit ſubſtantiam facultatis eſſe temperiem hac de cauſa, quia temperies præcipuum eſt ac primarium inſtrumentum a quo ſumit exordium qnælibet operatio; quare vbi ſolam temperiem propoſuit,actionis principium & originem ſpectauit 2.vero ad Gla.2.& 3.in 6.de vulg.morb.18.calorem inſitum voluit eſſe ſubſtantiam facultatis, quia caloris inſiti neceſſitas tanta eſt, vt neque facultas cuſtodiri, neque temperies abſque huiuſmodi calore ad actionem celebrandam commodum inſtrumentum eſſe poſſit, vt ſuo loco dicetur.12. vero meth.5. ſubſtantiam facultatis dixit eſſe ſpiritum & ſolidum genus,quia ſi ſpiritus & ſolida ſecundum naturam ſe habeant,actiones perfectas fieri eſt neceſſe; ſin minus perturbari & impediri non eſt dubitandum, ſi tamen per ſpiritus omne genus ſpirituum intelligamus, & per ſolida nedum partes ſeminales verum etiam ſanguineas comprehendamus,quod clarius nobis ſignificauit idem Gal. 11. meth.3. vbi præter ſpiritum & ſolida genus quoque carnoſum adiunxit: quare Gal.quamuis non videatur ſibi conſtare,nihilominus conſtantiſſimus eſt,& pro diſcrimine rerum modo vnum, modo aliud inſtrumentum,modo plura,quandoque omnia proponit.

Supereſt itaque vt oſtendamus ſententiam hanc Gal. nulla in parte ſententiæ noſtræ refragari, quod vt vnicuique compertum ſit illud tanquam perſpicuum eſt ſupponendum non alia ratione Galenum dixiſſe ſubſtantiã facultatis poſitam eſſe in ſpiritibus,ſolidis & carnoſo genere, niſi quia ad actiones obeundas hæc omnia neceſſaria eſſe videantur. De neceſsitate ſpirituum ſuo loco dicetur; Quod vero ſolida & carnoſum genus ad actiones obeundas neceſſario deſiderentur ſic probari poteſt,ſi dicamus in qualibet actione præter principium vt quo & exteriora,neceſſario quoque principium vt quod deſiderari,quod ita notum eſt, vt probatione non egere videatur, quare præter facultatem & ſpiritus tanquam exteriora interna(dico autem interna ad differentiam eorum, quæ ſunt extra corpus)ſolida quoque nec non carnoſum genus deſiderantur quæ, vt operatio inculpata fiat, conſtitutionem naturalem obtinere,& conſeruare debent,quę cum poſita ſit in commodo temperamẽto,optima compoſitione,& vnitate,ſequitur,vt ſolida, & carnoſum genus per ſui naturalem cõſtitutionem ad actiones conferre dicantur, quare nihil intereſt ſiue dicamus ſubſtantiam facultatis poſitam eſſe in ſpiritibus ac optima cõſtitutione, ſiue in ſpiritibus ſolidis & carnoſo genere,quod ſi ſic eſt, ergo nullum erit diſcrimen inter ſententiam noſtram & Gal. opinionem.

Sed altera difficultas non contemnenda oboritur, quoniam dictum fuit ſuperius actionem & vſum tanquam accidentia propria proxime a facultate dimanantia eandem nobis facultatem definire, & ſic tanquam inſtrumenta & ſigna nos veluti manu ducere in cognitionem naturæ partis, vt ipſa cognita ab omni labe vindicetur,quod fit per inuentionem remediorum, quæ opportuna & accommodata iudicantur,quod ſi ſic eſt, ergo natura partis cognita indicabit nobis remedia opportuna: ſed iam probatum eſt nos cognoſcere naturam partis, cum facultatem cognoſcimus & illius inſtrumenta nempe conſtitutionem & ſpiritum, ergo facultas indicabit nobis opportuna remedia, ſed hoc falſum eſt; ergo & id ex quo ſequitur nempe cognitionem naturæ partis poſitam eſſe in cognitione facultatis.

Haic

Huic difficultati ſic reſponderi poſſe iudicamus ſi fateamur naturam partis poſitam eſſe in facultate tanquam in agente vt quo & in conſtitutione ac ſpiritibus tanquam in inſtrumentis,aut agente vt quod (loquendo præſertim de conſtitutione)& naturam partis cognoſcendam eſſe à medico non ſimpliciter & abſolute vt ab omni labe vindicetur,ſed ſecundum quid,hoc eſt ſecundum partem illam, quæ mutationem aliquam ſuſcipere poteſt, cuiuſmodi ſunt ſpiritus & conſtitutio, vbi animaduertendum eſt nos à ſpiritibus non ſeiungere calidum innatum; quare non ſequitur natura partis indicat opportuna remedia ergo à facultate ſumitur indicatio, quoniam cum facultas nullam mutationem ſuſcipiat niſi per ipſa inſtrumenta,ab inſtrumentis itaque ſolis ſumitur indicatio, medicus namque vt ſupra diximus inſtrumenta magis , philoſophus vero facultatem contemplatur. quare medicus vt medicus ſola inſtrumenta contemplatur , cætera vero in gratiam inſtrumentorum.

De partibus Anatomicæ facultatis quæ ex diffinitione conſurgunt. Cap. X.

EX diffinitione propoſita vnuſquiſque facile poteſt partes omnes propoſitæ ſpeculationis indagare:atque vt exordiantur a forma & fine interno, phyſiologia hæc duo nobis ſignificat & diſputationem ſeu cognitionem , & naturam , ſi ſpeculationem ſeu cognitionem ſpectemus hæc,vel ſenſu & experimento , vel ratione comparatur,ſi ſenſu & experimento, dicitur peritia,ſin ratione,ars vel ſcientia nominatur : quod ſi naturam contemplemur , cum natura hæc ſit humani corporis natura: merito humani corporis duas partes habemus , etenim ſicut corpus diuiditur in oſſa & carnem , ſic anatomica ſpeculatio diuiditur in oſteologiam & ſarcologiam . Oſteologiam docet Gal.in lib. de oſſibus, ſarcologiam in cæteris libris:at merito naturæ plures aliæ partes conſurgunt , quoniam cum natura poſita ſit,vt diximus,in facultate & inſtrumentis,quæ omnia nobis incognita ſunt, ob id neceſſaria fuerunt media quædam quæ nobis veluti ob oculos vtranque partem proponerent : ſectio itaque tanquam medium opportunum ad conſtitutionem deſignandam adhibita fuit ; actio vero & vſus ad facultatem deſcribendam, quare merito ſectionis doctrina de diſſectionibus oboritur,quam docet Gal. in libris de anat.adm. de diſſectionibus muſculorum, venarum, arteriarum , vocalium inſtrumentorum,& vuluæ . At merito actionis & vſus, nec non facultatis, quam deſcribunt tres aliæ anatomicæ ſpeculationis partes ſe oſtendunt, quarum vna de facultatibus;altera de actionibus,tertia de vſibus nominatur,doctrinam illam de facultatibus docet Gal. in lib. de facult.naturalibus ; illam vero de actionibus in libris de Pla.Hipp.& Plat. præpoſui libros de facultatibus naturalibus doctrinæ de placitis,quia Gal.in lib.de Pla. dixit oportere nos prius eſſe verſatos in lib.de facultatibus naturalibus antequam ad lib.de placitis accedamus; ratio quoque hoc idem dictare videtur , quoniam facultates ſunt actionum principia ; eandem quoque doctrinam docet in lib.de motu muſculorum , de motu thoracis & pulmonis ; de inſtrumento odoratus,an ſanguis in arterijs contineatur ; de fœtus formatione : an omnes animalis particulæ eius quod eſt in vtero fiant ſimul: nec non in libello de ſemine . At doctrinam de vtilitatibus docuit Gal. in libris de vſupar. de vtilitate reſpirationis,ac de vſu pulſuum,qui libri eo ſunt ordine diſponendi, quo propoſi-

ti ſunt:

ti ſunt: & præſertim illi, qui genericas huius ſpeculationis partes complectuntur, vt ſunt libri de oſſibus: de anatomica adminiſtratione: de facultatibus naturalibus: de placitis Hipp. nec non illi de vſu par. etenim alij, in quibus particulas artis docet Gal. ſi inter ſe comparentur, nullum neceſſarium ordinem ſeruant, quemadmodum docuit Gal. j. de anat. adm. 2. ſub finem, veluti ſunt libri de diſſectionibus venarum, arteriarum, neruorum & aliarum huiuſmodi partium, & quod dico de libris, in quibus particularium inſtrumentorum ſectiones conſiderantur, idem dicendum eſt de illis, in quibus particularium inſtrumentorũ actiones declarantur.

Quòd ſi quiſpiam huiuſce ordinis rationem quærat: illa quidem aſſignari poteſt, quoniam cum in animalibus oſſium ſubſtantia id præſtat, quod in ædibus parietes, & in tentorijs pali, quos κάμακας græci vocauit, cum ſint tanquam fundamenta ad vniuerſam corporis ſubſtantiam ſuſtentandam, atque in ijs etiam omnia adnaſcantur, & ſtabiliantur idcirco ὀστεολογία primum locum ſibi vendicauit, præſertim vero, ne cum muſculorum, ligamentorum, & aliarum quarundam partium ſectionem quis aggrederetur per tenebras progredi videretur, cum aut ex illis oriantur, aut in illa deſinant & inſerantur, poſtremo quoniam vt dicebat Gal. j. de anat. adm. 2. oſſium figuram ſequuntur quæcunque ſunt in animali.

Poſt oſſium doctrinam propoſita fuit doctrina de diſſectionibus, quoniam conducit vt diximus ad naturam humani corporis cognoſcendam, & ob id ad finem conſequendum, quando conſtitutionem deſcribat & ad actiones & vſus plurimũ conducat, vt videtur nobis ſignificaſſe Gal. j. de locis aff. j. & 2. de vſu p. 7. Perſpecta ratione ſecandi corpora ordinis ratio poſtulabat, vt ſequeretur doctrina de actionibus, vt monuit Gal. loco citato, & poſtremum locum ſibi vendicaret doctrina de vſibus, quoniam vt docebat Gal. j. de vſu p. 8. & 2. eiuſdem cap. 16. & 5. cap. 4. & 7. cap. 20. & 8. cap. 3. & 9. cap. 4. & 16. cap. 4. nec non alijs pleriſque in locis fieri non poteſt, vt alicuius particulæ vtilitatem rite aſſequamur, niſi prius totius inſtrumenti actionem inueniamus, vſus itaque actionis inuentionem præſupponit.

Hic itaque eſt ordo quo libri anatomici ſunt diſponendi, quem ordinem vtrum ſeruarint illi, qui in Gal. libris diſponendis plurimum laborarunt, vos iudicabitis.

Neque hoc loco illud eſt prætermittendum ex fine interno duas quoque alias diſciplinæ anatomicæ partes oboriri, quarum alteram ſimpliciter & abſolute vtilem appellat Gal. 2. de anat. adm. 2. & 3. & 4. de anat. adm. j. & eſt illa, quæ artem naturæ in ijs partibus perquirit, quarum cognitio rei medicæ per multum conducit, vt κατὰ τὸ πάρεργον hoc eſt ex addito obiter & per accidens naturæ ſapientiam acquirat: alteram vero vtilem quidem appellat non tñ ſimpliciter ſed ἐκ περιουσίας hoc eſt ſupra vſum, atque ita ſupra vtum vt etiam ſuperabundantem ac ſupervacaneam appellet Gal. locis nuperrimè citatis, immo cap. 3. illius 2. de anato. adm. inquit ex vſu non eſſe & parum commodi, idque raro medicinæ exhibere, atque illam eſſe quæ minutiſſimas quaſque particulas perſequitur, veluti ſiquis ſcire vellet quot ſint numero muſculi linguæ, & quales ſpecie, & propter quid natura tria in inſtrumento auditus oſsicula efformarit, & cur talem ſtructuram ſortita ſint, quem vſum habeant: & nunquid chartilaginoſum quippiam penes cerebri glandem, quæ κωνάριον appellatur, vel oſſeum inhæreat, pari modo etiam in quoli-

ber

ber corde chartilagineam ne, an oſſeam quandam particulam ſit inuenire, an in magnis duntaxat, & quot membranas ſingulis cor orificijs habeat, quot venæ ipſum nutriant, aut vnde, quomodoue procedant, aut quo pacto neruus ex partibus illis, quæ a cerebro deorſum feruntur, eidem inſeratur, & nunquid veſica fellis bile an ſanguine nutriatur, & larynx humanus ex oſsibus ne an chartiginibus fuerit compactus, & alia id genus propemodum infinita ſuperuacanea & ad finem conſequendum inutilia, quibus potius quam rebus vtilibus operam accommodare huiuſce tempeſtatis anatomici ſolent, quemadmodum etiam tempore Gal. facere conſueuerunt, vt ipſe teſtatum reliquit 4. de anat. adm. j. & 2. eiuſdem c. 2. & 3. quare quamplurimis ex iſtis difficultatibus obiter gratia ſophiſtarum penſitatis vtiliorem partem ex propoſito & induſtria pertractabitis, qualis eſt illa, quæ ad finem conſequendum plurimum conducit.

Quòd ſi quiſpiam hoc loco ut ab huiuſmodi calumnia ſe uindicaret Galeni authoritates chirurgis tantum accommodaret, ac ſi Galenus cum ſolis chirurgis ſermonem haberet, is legat uerba Hallocis iam citatis nec non 17. de uſu p. 1. & præſertim 2. de anato. adm. 2. & 3. vbi ſe excuſat cur utilem ac inutilem anatomæ partem attigerit, is certe non uidebit Galenum aſſerere id gratia medicorum, qui phyſici nominantur, feciſſe; ſed gratia ſophiſtarum fuiſſe coactum hæc talia curioſius inquirere cum iis non ſit ſatis naturæ artificium in utilibus tantum dedicaſſe, ſed paſsim proponant cuius rei cauſa particula hac uel illa facta ſit aut cur talis & tanta: immo Gal. loco citato admonet optimo medico ſatis eſſe ut j. in partibus exterioribus mox in latentium uiſcerum functionibus ſe exerceat, deinde uſus ſingulorum cognoſcat, qui ad affectuum dignotionem medicis conducunt. cum minuta illa & nimis accurata diligentia ad philoſophos potius ſeu ſophiſtas quam ad medicos pertineat; quid clarius Gal. itaque non loquitur ad chirurgos, ſed ad medicos, & medicos optimos, id quod etiam eiuſdem teſtimonio confirmari poteſt, etenim loco citato inquit Gal. anatomicas diſciplinas, ad effectus curandos, ad eoſdem noſcendos ad præſagia non eſſe commodas iis, qui aphorismorum ſophiſmatum contradictiones euitare cupiunt: ſed cur iis non ſunt commodæ? dicet quis; quoniam (inquit Gal.) ſophiſtæ neglecta ratione, quam medici afferre poſſent, ſi uellent ſe excuſare, cur in qualibet re minima & in quolibet theoremate non immorantur, ſtatim conuertuntur dicentes hac de cauſa talium theorematum inutilitatem reprehendere medicos, quòd ea ignorent; quare medici ne phyſicæ rationis ignari uideantur in quaque re minutiſsima & in quolibet theoremate diutius immorari coguntur, quo fit ut parte utiliſsima & ad curandos morbos, & ad eoſdē noſcendos & ad præſagia neglecta, altera partem aggrediantur, iure itaque optimo dicebat Gal. hiſce medices anatomicas diſciplinas ad finem artis medicæ conſequendum incommodas eſſe, quamuis eiſdem commodæ ſint ad artificium naturæ contemplandum. In hac re multus ſum diutius & libenter immoror, & eadem ſæpius inculco, quoniam tanta eſt nonnullorum curioſitas ne dicam ſtultitia, vt ſi quis in diſſecandis muſculis ex uno duos efficit, aut renem alterum altero elatiorem obſeruet, aut iecur pauciores, aut plures habere lobos; aut quaſdam uenas habere oſtiola, aut aliud quid huiuſmodi hunc tanquam deum uenerantur, mirantur, ſuſcipiunt, & tanquam ſtupidi obſeruationem illam intuentur; à quibus tamen ſi petas quot quiſque artus habeat muſculos, quod ſit illorum officium, qui ſitus,

ſitus, quæ magnitudo, quæ figura, qui ſitus neruorum, qui venarum, qui arteriarum, eum quibus conueniant, à quibus diſcrepent, quæ ſit cuiuſque viſceris actio, qui vſus, horum pleriq; obmuteſcunt, nec habent quid reſpondeant. phyſicas illas cuiuſlibet rei quam minimæ ſpeculationes cum Gal. non improbo, ſed ea ratione medico ſunt perſequēdæ, vt medicæ facultati (vt inquit Gal.) ſint ὡς πάρεργα hoc eſt obiter & ex addito.

At rurſus pars illa, quæ vtilis iudicatur bipartiri poteſt: quando huius pars altera præcipua ſit, vtiliſſima, & maxime neceſſaria; altera vero vtilis quidem, verum non ita præcipua, non ita neceſſaria. At illa, quæ ab omnibus vtiliſſima, & maxime neceſſaria iudicatur in eo potiſſimum verſatur, vt naturam muſculorum; neruorum, arteriarum & venarum, non cordis, aut alicuius viſceris, ſed earum, quæ in cruribus manibuſque ac thoracis exteriori regione iuxta ſpinam aut pectus, aut coſtas, aut ſcapulas, aut collum, aut abdomen, aut caput ſunt conſpicuæ, cognoſcat, quibus cognitis in rebus dubiis medicus non erit temerarius, & nimis audax quam par ſit, neque in ſecuris plus iuſto timidior, chirurgo namque imperabit hanc vel illam partem eſſe ſecandam. At illa pars, quæ vtilis quidem eſt, non tamē ita neceſſaria in eo magis elaborat, vt partium internarum naturam cognoſcat: quare nos tam in internis quàm in externis partibus ponderandis illud ſemper tanquam ſcopulum fugiendum arbitramur ne plus temporis in rebus inutilibus & ad finem artis parum facientibus quam in vtilibus & arti medicæ conferentibus inſumamus.

De ſectione. Cap. XI.

HActenus de forma, de vtroque fine, de ſubiecto & agente anatomicæ diſciplinæ locuti ſumus, & quoniam dictum fuit formam hoc eſt phyſiologiā poſitam eſſe in cognitione tum facultatis, tum inſtrumentorum, neque facultatem cognoſci poſſe niſi per actionem & vſum, inſtrumenta vero per ſectionem ordinis, ratio poſtulare videtur, vt de ſectione, actione, & vſu loquamur, & primo de ſectione, quando & ad actionem & ad vſum aſſequendum plurimum conferre poteſt, quemadmodum ſignificauit nobis Gal. 1. de lo. aff. 1. & 9. de anat. adm. 1. In qua ſectione explicanda non expectetis vt proponam librum anatomicum in quo concluſa ſint anatomica inſtrumenta, etenim quis eſt ille; qui neſciat in adminiſtrandis ſectionibus tum viuorum tum mortuorum opus eſſe tabula verſatili pluribus locis perforata vt animalis pedes & maxilla ſuperior vinciri poſſit, cui annuli quoque ſi ab vtroque tabulæ capite affigantur non erit præter rationem, quis ignorat diuerſa nouacularum genera, varios gladiolos, cultrum quoque retuſum vel ligneum deſiderari, nec non cultrum ferreum ſatis grandem; docet quoque neceſſitas opus eſſe pluribus hamulis, variis ſtylis vna cū ſyphone, pluribus acubus, & obliquis maioribus cum craſſiore filo ad venas arterias & alias partes deligandas; & rectis minoribus ad conſuendum aptis, ſerta, malleo ligneo, forſicula, arundine ad inflandos pulmones & inteſtina accommodata, ſpongiis pluribus, filo æneo ad oſſa nectenda accommodato variis ſubulis, ac duplici genere forſicis, quorum alterum aptum ſit ad filum intorquendum; alterum ad reliquias fili commiſſi præſcindendas, quorum omnium figuram ſi quis non intelliget, veſalium & alios

Anatomicos, qui figuris hæc omnia deſcripſerunt, adeat: neque eſt præterea expectandum vt doceamus quomodo, & qua ratione hoc vel illud inſtrumentum ſit ſecandum, quoniam inſtitutum noſtrum eſt non artem anatomicam, ſed præludia anatomica tradere, quare nobis ſat erit hoc vnum admonere cum Gal. 9. de anat. adm. 1. in anatome celebranda oportere mortui animantis confectionem eam præcedere, quæ in viuo adminiſtratur, & quam in parte a corpore ſeiuncta celebratur eam quæ toti corpori adiacet atque copulatur & primo artus ſecandos eſſe deinde ventres ne forte cadauerum inopia cogat nos ordinem immutare, quoniam tũc a ventre inferiori exordiendum eſt, vt voluit Gal. 1. de anato. adm. 1. & 5. de anat. adm. 6. ne inteſtina diutius aſſeruata computreſcant. Anatome vero celebrata alicuius inſtrumenti qua ratione, quoue ordine partes ſint expendendæ, & quid in vnaquaque conſiderandum ſit in poſtrema parte huiuſce doctrinæ tanquam arcanum quoddam, & omnium, quæ in arte anatomica perdiſcuntur vtiliſſimum explicabimus.

Hic tamen oritur difficultas ex his quæ ſcripta ſunt à Gal. 9. de anat. adm. j. & 1. ad Gla. 1. nec non 1. de Pla. 8. quoniam in lib. de anato. adm. & ad Gla. inquit Gal. anatomen celebratam cuiuſque particulæ ſitum, numerum, ſubſtantiæ proprietatem, magnitudinem, figuram, & compoſitionem & per conſequens inſtrumenti eſſentiam edocere: at 1. illo de pla. 8. admonet ad operationem & vſum non ad fabricam ei reſpiciendum eſſe, qui, quæ nam ſit eius eſſentia conſiderare cupit, quoniam inquit Gal. ſi de oculi eſſentia interrogemur quidnam ſit inſtrumentum viſuum reſpondebimus, non autem compoſitum quoddam ex tot, & talibus humoribus, tunicis, & membranis, & muſculis certo quodam modo compoſitis, quare Gal. inconſtantia videtur accuſandus.

Ab hac itaque apparenti contradictione & inconſtantia vt vendicari poſſit dicendum eſt partes corporis inſtrumentales dupliciter conſiderari poſſe vno modo philoſophice, altero modo medice ſi capiamus partes inſtrumentales, vt conſiderantur à philoſopho, illarum eſſentia tota poſita erit in facultate. & hoc modo conſiderauit Gal. 1. illo de pla. 8. cum ibi loquatur ex mente Ariſtotelis quod ſi eaſdem partes capiamus vt conſiderantur à medico partium inſtrumentalium eſſentia in fabrica potius & ſtructura quam in facultate poſita eſſe videtur, & hoc modo conſiderauit Gal. 2. Gla. 1. & 9. de anato. adm. 1. quare in dictis Gal. nulla eſt contradictio nulla controuerſia, quare vbique conſtans rectè intuenti videtur.

De actione. Cap. XII.

POſtquam de ſectioni loeuti ſumus, ſequitur vt de actione loquamur, quoniã ex Gal. 6. de vſu p. 12. & 7. de vſu p. 20. actionis cognitio vſus inuentionem præcedit actionis autem cognitio quam ſit neceſſaria docuit Gal. 6. de vſu p. loco iam citato & 17. de vſu p. 2. præterea ex hoc facile conſtare poteſt quando ex actionibus inculpatis ſanitas, ex vitiatis morbus dignoſcitur. vt vero doctrinam hanc faciliorem reddamus maxime neceſſarium eſſe videtur; vt nominis ambiguitas tollatur, quod vt fieri poſſit 1 diſtinguemus actionem ab affectione, quando frequenter operatio & affectio in vno eodemque ſubiecto conueniant, vt merito ſubiecti

ratione

UNIVERSITÄTS BIBLIOTHEK

ratione tantum inter ſe diſtinguantur, vt exempli gratia inciſio cum vnum & idē ſit interdum operatio interdum affectio nominabitur, operatio quidem ſi cauſam agentem, paſſio vero ſi materiam ſubiectam ſpectemus; eodem modo ira & operatio & paſſio nominatur, operatio ad facultatem iraſcibilem, paſſio ad cor aut etiā totum corpus dum violenter impellitur comparata. Rurſus operatio dicitur motus ſecundum naturam, affectio præter naturam, ſecūdum naturam fieri dicimus, quod prima ratione ſit à natura, & prima ratione à natura fieri dicimus, quæ quaſi fines ab ea coniectantur, non quæ ex conſecutione quadam aliis ſuccedere conſueuerunt, vt ex g. motus cordis qui fit in pulſibus operatio dicitur, qui in palpitationibus affectio, quia motus qui fit in pulſibus prima ratione intenditur à natura, vt calor inſitus cordis cuſtodiatur palpitatio vero etſi motus ſit cordis non prima tamen ratione fit a natura, neque natura motum hunc tanquam finem ſibi proponit, ſed ex conſecutione quadam conſequitur nempe ex repletione vel inanitione ventriculorum cordis: rurſus idem met pulſus cordis à natura factus interdum actio interdum paſſio appellabitur, actio quidem dum ita fit, vt à natura intenditur, paſſio vero ſi aut velocior, aut tardior, aut frequentior aut rarior aut quouis alio modo exturbatus contingat. Nos itaque operationem conſideramus non vt eſt affectio & quid præter naturam, ſed vt eſt motio quædam à natura primo meditata, quæ operatio adhuc dupliciter conſiderari poteſt vno quidem modo pro motu ipſo, altero modo pro effectu ſiue opere, quod ex illo motu prodit, quod ſignificauit nobis Gal. 1. de facultatibus 2. ſub finem vbi admonet operationem omnem opus appellari poſſe, non tamen contra licere opus actionem omnino vocare, etenim chilificatio, ſanguificatio, carnis generatio ſunt actiones, chilus vero, ſanguis & caro ſunt opera.

Actio itaque non pro affectione aut opere ſumpta, ſed pro vera operatione quæ eſt ſecundum naturam ſic definiri poteſt. (Actio eſt motus humani corporis propter geniti perfectionem) quam definitionem perfectam & abſolutam eſſe putamus cum traddita ſit per omnia genera cauſarum, & diſtinguat definitum ab omnibus aliis, quæ ſub eodem genere continentur, cum eodem comeet & in ea nihil deſit, nihil redundet. Quod autem traddita ſit per omnia genera cauſarum ex eo conſtare poteſt, quoniam (motus) gerit vicem formæ (humanum corpus) materiæ in qua, principii vt quo, & vt quod, hoc autem quod verum ſit ex eo intelligitur, quoniam corpus humanum eſt quid compoſitum ex materia & forma, quare vt eſt compoſitum quoddam dicitur agens vt quod, actiones enim non ſunt formæ ſed ſuppoſitorum quemadmodum dicebat philoſophus, non enim pupilla videt non cryſtallinus hoc eſt non facultas ſeu forma non materia, ſed ex vtriſque compoſitum, rurſus ſi conſideratur corpus humanum vt agit per facultatem tanquam per principium vt quo dicitur habere vim quoque cauſæ efficientis, poſtremo ſi conſideratur vt eſt ſubiectum in quo fiunt actiones humanæ, dicitur habere uim cauſæ materialis (propter geniti perfectionem) habet rationem finis. Diſtinguit autem definitum à quocunque alio à definito, quoniam per motum diſtinguitur operatio à quiete, per corpus humanum non ſolum ab operationibus cuiuſcunq; animalis irrationalis, uerum etiam à paſſione quandoquidem differentiæ rerum non à materia ſed à forma capiuntur, forma itaque humana humanæ operationes ab operationibus cæterorum animalium diſtinguuntur eadem forma ab actione

differt paſſio, etenim paſsio non formam ſed materiam proximè conſequitur & quamuis dicat Ariſt. ſentire eſt quoddam pati obiid non eſt concludendum paſſionem ab anima prodire; quoniam ad ſenſationem efficiendam non ſolum deſideratur receptio, verum etiam iudicium; quare vt obiectum recipitur, ſenſorium pati dicitur, vt vero iudicatur agere: quare actio formam, paſſio materiam conſequitur, quod confirmauit Ariſt. 7. Phy. t. c. 12. & 2. de anima t. c. 140. 143. & 143. & 149. nec non pleriſque alijs in locis. poſtremo dictum fuit propter geniti perfectionem vt per hanc particulam diſtingueretur ab operatione quæ fit præter naturam, nam etſi huiuſmodi operatio fiat ab anima, non fit tamen propter geniti perfectionem veluti pulſus vitioſus, vel chilificatio, aut ſanguificatio vitioſa.

Ex his itaque conſtat nullam eſſe operationem humani corporis ſecundum naturam, quæ non dicatur motus humani corporis propter perfectionem, & econuerſo, quare in hac definitione nihil deeſſe, nihil redundare putamus.

De motu tanquam de cauſa formali operationis. Cap. XIII.

DVctis itaque primis lineamentis nunc ad rem depingendam accedamus vt monuit Ariſto. 1. Eth. 7. nobis itaque producenda, ac diſtinctius explicanda ſunt ea, quæ definitionem propoſitam complent, inter quæ primo loco nobis occurrit motus, qui loco formæ propoſitus fuit, quoniam ſi natura eſt principium motus & quietis, cum operatio fiat à natura, tanquam à principio vt quo, & operatio non ſit quies, erit ergo motus, confirmauit hoc idem Gal. 6. de pla. 1. & 2. meth. 6. Cum itaque operatio ſit motus ergo in fieri tota illius natura poſita eſſe debet, quod ſignificauit nobis Gal. 2. meth 3. vbi dicebat actionem omnem & alterationem in quacunque re fuerint in ipſo fieri eſſentiam ſuam poſſidere. Cum itaque operatio ſit motus, & multipliciter motus conſiderari poſſit, operatio quoq; multipliciter conſiderabitur: conſideratur namque motus, vt terminatur vel ad ſubſtantiam, vel ad quantitatem, vel ad qualitatem, vel ad vbi, ſi ut ad ſubſtantiam terminatur vel pertinet ad ſpeciei, vel indiuidui conſeruationem, ſi ad ſpeciei conſeruationem dicitur generatio, ſi ad indiuidui tutellam dicitur nutritio, quòd ſi ad quantitatem terminatur, vel ſolam quãtitatem ſpectat & dicitur auctio, vel ſimul cum quantitate conformationem & formatio nominatur: ſin qualitate finitur, tũc motus hic vel materialis vel ſpiritalis eſſe poteſt, ſi materialis fuerit alterationem in primis vel ſecundis qualitatibus nominabimus: ſin ſpiritalis motum hunc dicimus fieri vel à facultate animali cognoſcente, vel naturali, quæ ad meliorem vitam pertinet; de quibus ſuo loco dicetur. Poſtremo ſi ad vbi terminatur hic motus vel eſt naturalis, vel animalis, ſi naturalis vel motus ſit in loco vel ad locum, ſi in loco retentio nominatur, ſin ad locum expulſio & attractio, quòd ſi motus fuerit animalis voluntarius appellabitur, qui pro varietate inſtrumentorum varias ſortitur appellationes.

Sed quiſpiam hoc loco dicet generationem non eſſe motum cum philoſopho 5. phy. 8. 6. phy. 32. & 8. phy. 7. & ratio eſt quoniam generatio eſt finis motus. quare operatio per motum definiri non debuit.

Huic reſpondere debemus, nos motum non eo modo conſiderare, quo à philoſopho naturali conſideratur, ſed eo modo, quo à logico & medico hoc eſt latius vt

complectitur etiam terminum ad quem, vt eſt videre apud Ariſt. in poſt prædicamentis & apud Gal. in 1. de facultatibus naturalibus cap. 2. quare non eſt vt hoc loco expectetis a nobis exactiorem doctrinam de motu, hoc enim eſſet medici limites pertranſire; ſat enim fuit de eo diſſeruiſſe quantum propoſito noſtro facere videtur.

De corpore humano tanquam de ſubiecto motus. Cap. XIIII.

PRopoſitum fuit ſecundo loco corpus humanum, quod dupliciter conſiderari poteſt vno modo pro vt vim habet cauſæ materialis; altero modo pro cauſa efficiente; ſi conſideramus ut vim habet materiæ, dicimus corpus humanum eſſe ſubiectum huius motus, quoniam omnis motus cum ſit accidens, ſubſtantia niti debet quamuis in ſubſtantiam non ſemper terminetur, & per corpus humanum non ſolum totum corpus viuens intelligimus, verum etiam illius partes, & per partes non humores non ſpiritus, & ſic non contenta, ſed cõtinentia intelligimus, nam contenta non mouent; ſed mouentur: illorum quidem non eſt operatio quãuis in ea operatio terminari poſſit, etenim generatio ſanguinis ſpirituoſi videtur quidem generatio ſpiritus, cum tamen ſit operatio ſolidorum, vtpote cordis, quæ ſolida in hæc opera terminantur vt docuit Gal. 3. ſimp. 18.

De partibus humani corporis & illarum diuiſionibus. Cap. XV.

CVM itaque partes corporis huic motui ſubiiciantur videndum eſt, quid ſit pars, vt cognita partium natura illarum differentiæ ſeſe nobis oſtendant.

Pars itaque humani corporis ſit nobis membrum quoddam viuens ex familiari materia vi generatricis facultatis propter humani corporis operationem productam diximus partem eſſe membrum cum Gal. in Timæum Platonis 2. vbi ſcribit omnia illa partes appellari, quæ totum complent: membra, ideſt μέλη animalium partes; hac particula humores & ſpiritus ab hoc definito ſecludunrur. Dictum deinde fuit (viuens) vt à partibus, quæ non viuunt diſtingueretur, cuiuſmodi ſunt pili cuticula & vnguens, quæ partes ab hoc definito non ſeiungerentur niſi adderetur particula illa viuens, quoniam & ipſæ ſunt membra ex familiari materia vi generatricis facultatis propter corporis perfectionem producta, etenim quamuis hæ partes nullam habeant operationem, operationis tamen gratia factæ ſunt, quãuis etiam ad ornatum; quare iure optimo additum fuit viuens. additum quoque fuit (ex familiari materia) cum Gal. 1. de natura humana 10. & 11. etenim ſi prolifica generatio expleri non poteſt niſi in iis quæ ſunt eiuſdem generis ergo neque corporis partes niſi ex familiari materia generari aut conſeruari poſſunt, diximus autem ex familiari materia potius quam ex humoribus, non quod materia hæc ſit quid diuerſum ab humoribus, ſed ut cauſam materialem communem & proximã omnium corporis partium ſignificaremus, cum humores ſeu maſſa ſanguinea non ſit materia proxima cuiuſlibet partis, præterea vt differentiæ partium à materia commodius educerentur. His cauſam efficientem adiunximus (virtutem generatricem) vt facultatem utranque complecteremur alteratricem ſcilicet & formatricem. Poſtremo loco dictum fuit membra hæc propter humani corporis operationem

nem fuiſſe producta vt cauſam finalem haberemus, quoniam ſicut elementa in corpore humano miſcentur propter humores, & humores alterationem ac mutationem patiuntur propter membra, ſic membra facta ſunt propter operationem, & operatio propter geniti perfectionem, & hoc eſt quod ſignificauit nobis Gal. 17. de uſup. 1. ubi dicebat nullam partem per ſe eſſe expetendam, quoniam ſi pars per ſe expeteretur nō autem propter operationem eſſet ſuperuacanea & abſcindenda potius quam optanda. Conſtat itaque ex his, quæ dicta ſunt, definitionem hanc traditam eſſe per omne genus cauſarum, idque ob eam rem factum fuiſſe, ut doctrina hæc facilior redderetur,

At in his particulis explicandis non multum laborabo, tum quia partim per ſe notæ ſunt; tum etiam inutilis repetitio contingat; ſat igitur erit in præſenti ex hac definitione partium differentias inueſtigaſſe, quæ ex quadruplici fonte hauriri poſſunt nempe à cauſa formali, materiali, efficiente, & finali,

Differentiæ partium à cauſa formali. Cap. XVI.

SI cauſam formalem ſpectemus aliæ primæ, ſimplices & ſimilares dicentur: aliæ ſecundæ compoſitæ ac diſſimilares, quæ & organicæ vocantur, primæ quidē ſimplices ac ſimilares ſunt oſſa, cartilagines, ligamenta, tendines, membranæ, glandulæ, pinguedo, fibræ, uenæ, arteriæ, nerui, caro & cutis; quę primæ & ſimplices dicuntur non quia omnino ſint primæ ac ſimplices, cum ex Gal. 10. meth. ult. nulla ſit pars ſimplex præſertim carnoſa, quæ non ſit compoſita ex carne propria, fibris, & membranis; ſed quia ex his aliæ componuntur, & quia ſenſibus primæ ac ſimplices eſſe uidentur, ſimilares uero ob eam cauſam dicuntur quia (ut ſupra diximus illarum fragmenta ſimilem cum integris ſubſtantiam obtinent: diſſimilares uero ſecundæ & compoſitæ ſiue organicæ ſunt ueluti muſculi, digiti, tota manus, cubitus totus, totum brachium & quæ his reſpondent in cruribus digiti, pedes, tibia, femur, quin etiam cerebrum, oculus, aures, naſus, lingua, cor pulmones, reliqua uiſcera, uentriculus, iecur uterus, teſtes & alia quamplurima huiuſmodi organa ex quibus poſtremo totum corpus componitur ut ſcribit Gal. 8. de pla. Hipp. 4. quæ partes diſſimilares dicuntur, quoniam illarum fragmenta ſubſtantiam cum integris diſſimilem habent: ſecundæ uero & compoſitæ quia ex primis & ſimplicibus componuntur, organicæ tandem & inſtrumentales quia non per ſe, ſed propter aliud tanquam propter finem expetuntur ut illarum natura in hoc uno tantum poſita ſit, ut ſublata utilitate ad aliud ipſæ per ſe non ſint expetendæ. Hoc autem inſtrumentorū ratio comprobare uidetur, nec non Gal. in lib. de uocal. inſt. diſſect. cap. 1. & 2. ratio quidem inſtrumentorum hoc perſuadet, quoniam communiter inſtrumenta dicuntur illa, quibus utimur ad aliquid agendum, ſic enim malleus, incus, ſera, dolabrum & alia id genus inſtrumenta uocantur. Gal. quoq; loco citato dicebat ad uocem efficiendam tria deſiderari nempe facultatem tanquam artificē, ſpiritum tanquam materiam & muſculi ac nerui tanquam inſtrumenta, quibus artifex utitur ad opus agendum.

At dicet quiſpiam ſi per inſtrumenta nihil aliud intelligimus quam id quod per aliud deſideratur, partes ſimplices æque ac compoſitæ organicæ dicuntur, cū ſimplices æque ac compoſitæ propter operationem expetantur, quippe quę attra-

hunt,

hunt, retinent, tranſmutant, & expellunt, quod vero & ipſæ organicæ vocentur, ſignificauit nobis Gal. loco citato cap. 1. & 2. primo namque dicebat inſtrumenta propriam & ſuam cuiuſque oſtendunt curationem, alio namque modo neruus, alio chartilago & alio carnoſum genus curatur. 2. vero c. dicebat neruum eſſe inſtrumentum vocis. quare ſi ſolum inſtrumentorum rationem ſpectemus & partes ſimplices inſtrumenti nomen ſibi vindicabunt, nō eſt itaque credendum Gal. & alios præclariſſimos medicos, cum partes compoſitas organa vocarunt, ſolam inſtrumentorum rationem ſpectaſſe, ſed quid intimius & magis artificioſum fuiſſe ſpeculatos quod faceret, vt partes compoſitæ digniores eſſent vt nomine inſtrumenti vocarentur quam ſimplices: atque vt arbitror nihil aliud adduxit hos viros ad hoc ſtatuendum niſi hoc vnum, quia videbant artem medicam nihil aliud ſibi proponere quam ſanitatem uel cuſtodiendam, uel reparandam, & cuſtodire ſanitatem uel eam reparare nihil aliud eſſe quam actionem totius corporis nempe morum cum ratione factum ſeu artificioſum conſeruare, ad quem conſeruandum neceſſario deſiderari ut actiones propriæ cuiuſlibet partis compoſitæ conſeruarentur: ad quas tuendas neceſſarium fore ut actiones quoque communes primarium partium cuſtodirentur, quare ſicut ſcopus primarius naturæ fuit inſtrumentum quoddam ex pluribus inſtrumentis maxime compoſitum fabricare ut perfectiſſima operatio celebrari poſſet, ſic propoſitum medici naturæ imitatoris eſt huiuſmodi compoſitum ab omni labe vendicare ut operatio illa perfectiſſima & inculpata ſubſequatur. Cum itaque medici inſtitutum ſit præcipuum & operationem totius compoſiti & partium compoſitarum, quæ totum complent operationes cuſtodire, atque ad hoc negotium abſoluendum natura duplex inſtrumentum deſiderari intelligat, quorum alterum ſit principium operationis; alterū eandem operationem perficiat, iure optimo iudicauit partem illam, quæ actionē perficit digniorem eſſe ut inſtrumenti nomine donaretur, quam pars illa, quæ operationem tantum inchoaſſet: ſed partes primæ, ſimplices, & ſimilares cum ſint principium tantum operationis partis compoſitæ, & pars compoſita per ſui compoſitionem illam perficiat, hinc factum eſt, ut partem hanc perfectum inſtrumentum uel potius inſtrumentum perfectionis; illam uero aut non eſſe organum dicendum, aut ſi organum appellare uelis, organum incipiens uel originis ſit dicendum, & hoc eſt, quod uoluit Gal. j. meth. 6. quo loco habetur doctrina quædam à paucis intellecta, dicebat namque Gal. inſtrumentum appello animalis partem, qua perfectam actionem edere poſſit, ueluti oculus uiſionem, lingua loquelam, & cruraitionem ſi ſic eſt ergo partes compoſitas uocauit Gal. organicas quia per ſuā compoſitionem perficiunt operationem ab alio inchoatam nempe à partibus ſimilaribus; partes itaque ſimilares in celebranda operatione partium compoſitarum ſi cum partibus ipſis compoſitis conferantur aut inſtrumentales non ſunt dicendæ, aut ſi appellare uolumus inſtrumenta licet quidē ſed erunt inſtrumēta originis utpote actionum principia, & ſic indigna ut nomine inſtrumenti proprie uocentur. partes itaque primę & ſimilares ſi conſiderantur merito communis operationis organa perfectionis: ſin propriæ & partis compoſitæ organa originis ſiue inchoantia nominari poſſunt, quemadmodum & partes compoſitæ ſi ad operationem partium primarum comparantur organa imperfecta, ſi ad propriam perfecta, ſeu perfectionis dicuntur, quare partes primæ ſecundis: ſimplices compoſitis, ſi-

milares

milares diſſimilaribus, organicę incipientes ſiue originis organicis perficientibus ſiue perfectionis opponuntur,& hoc modo difficultas omnis, quæ oboriri poſſet diluitur. Hinc concluſiones quædam, quæ paradoxa videntur educi poſſunt: hoc eſt omnes morbos inſtrumentales nominari poſſe, nullum morbum eſſe inſtrumentalem, & quoſdam inſtrumentales,quoſdam vero non eſſe inſtrumentales. Omnes quidem inſtrumentales dici poſſunt,ſi conſtitutionis noxam ſpectemus, & cauſam continentem, nullum vero inſtrumẽtalem ſi facultatis læſionem,quoſdam inſtrumentales quoſdam non; ſi primarium naturæ ſcopum contemplemur vt ſupra diximus. & hæ ſunt differentiæ quæ à forma capiuntur etenim particula illa viuens nullam partium diuiſionem ſubminiſtrat,quando à præſenti ſpeculatione partes non viuentes ſecluſimus, cum morbi ſubiectum eſſe nequeunt.

Differentiæ partium a cauſa materiali. Cap. XVII.

QVare cauſa materiali aliæ nobis ſe ſe oſtendunt differentiæ, cum partes omnes non ex eadem materia generentur & ob eam cauſam neque nutriãtur.ſi quidem aliæ fiunt ex materia ſeminali,aliæ ex materia ſanguinea, quo fit ut hæ ſanguineæ illæ ſeminales ſeu ſpermaticæ dicantur.ſanguinę quidẽ ſunt caro & pinguedo, reliquæ ſeminales.ſeminalium rurſus duo ſtatuebat genera uir Clariſſimus præceptor meus, alterum quidem partium ſimpliciter ſeminalium:alterum verò partium ſeminalium ſecundum quid, partes autem ſimpliciter ſeminales uocabat illas,quę nedum fibras & membranas, verum etiam partem carnoſam ſeminalem habent,ueluti ſunt oſſa, nerui & chartilagines;ſecundum quid uero ſeminales, quæ ſolas fibras & membranas ſeminales habent partem uero carnoſam ſanguineam, atque ab hoc ſtatuendum mouebatur duplici authoritate quarum altera legitur apud Gal. 2.de temp.3. & 10.meth.vlt. vbi dum decura acticarum loqueretur dicebat febrem hanc primum propriam partium humiditatem depaſcere, deinde ad carnoſum genus tranſire, quod circa tum fibroſas tum menbranoſas partes ſolidorum corporum hæret. poſtremo ſolidas ipſas populari,& rationem hanc aſſignabat quoniam in ſingulis ac ſimplicibus corporis partibus,quas primas vocant τὸ μὲν οἷον ὑμῶδες ἐςὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν. τὸ δὲ ὑμε. ὠδες. τὸ δὲ σαρκῶδες hoc eſt alia quidem portio eſt ueluti fibroſa; alia membranoſa,alia carnoſa, veluti cum vena vnam tunicam habeat & eam tenuem licet fibras in ea inuenire multas,quæ ſint araneoſis quibuſdam interſitis contextæ,quibus utriſque ἡ ὑμὼδης τῆς φλεβὸς οὐσία περιτέφυκεν hoc eſt propria venæ ſubſtantia adnaſcitur, quæ vtique vt in ſinuoſis vlceribus videre licet & perire & regigni poteſt, quod de fibris non eſt dicendum,quoniã ſi hę a febribus malignis eliquarentur vt carnes animal prius quam hæ fuiſſent exſiccatam interiret. & ſubdit malignas febres à maraſmodibus febribus differre,quoniam portio carnis,quæ in maraſmodibus colliquatur,ea ſemper vice vaporis digeritur quoniã propria partium particula cum redundat.eſt: in malignis vero quod liquatur de fluit in ventrem, cum propria partium humiditas in his liquetur.Altera eſt Hipp. auth.6. aph.19. vbi habet cum os diſciſſum fuerit chartilago vel neruus neque augetur, neque coaleſcit,authoritatem propono eo modo quo proponitur a viro Clariſſimo his propoſitis authoritatibus ſic argumentatur,ſi os, chartilago, & neruus vbi diſciſſa

fuerint

fuerint non augentur neque coaleſcunt, ergo nedum illarum fibram & membranam, verum etiam carnoſum, genus ex ſemine, generatur. ſed reliquarum partium ſeminalium caro cum ex Gal. loco citato & perire & regigni poſſit, non erit ſeminalis, ſed ſanguinea, quod argumentum totum ac vulgari ac communi propoſitione quæ tanquam axioma circunfertur, niſi videtur. nullam ſcilicet partem ſeminalem, ſi perit, regenerari poſſe.

Ego certe, vt ingenue dicam quod ſentio, diu multumque laboraui, vt huiuſce rei veritatem aſſequerer, quoniam videbam partes carnoſas membranarum ligamentorum venarum, glandularum & aliarum huiuſmodi partium aliqua ex parte perire & regenerari poſſe, quod mihi perſuadebat nedum authoritas illa Gal. 19. meth. vlt. verum etiam multo magis experientia ipſa, quoniam dum ego curarem Nobilem quendam Patauinum, qui ſinuoſo & ingenti quodam vlcere ſub axilla ſiniſtra laborabat, obſeruaui, poſtquam conualuit brachium aliqua ex parte fuiſſe contractum, neque motus omnes habere liberos & præſertim motum elevationis: vnde exiſtimarunt nonnulli ob affluxum materiæ id contigiſſe cum tamen nullus appareret tumor. Cui quidem ſententiæ nunquam aſſentiri potui, vix enim fieri poſſe iudicabam contractionem illam & motus impedimentum in materiam affluxam eſſe referendum, cum nedum tumor, uerum macies potius illius articuli & humeri manifeſte conſpiceretur, quare non ob aliam cauſam id contigiſſe arbitratus ſum, niſi propter ſeminalium partium carnis eliquationem, vel potius conſumptionem, id quod ſecceſſus curationis confirmauit, abiectis numquã medicamentis omnibus cum cæpit nutriri & brachium exercere in dies melius cepit habere, quare negare non poſſumus, quin portio illa carnoſa partium ſeminalium & pereat, & regeneretur, quo loco notare debemus errorem illorum, qui in magna exiſtimatione habẽtur, etenim dum vident articulum aliquem immobilem, aut membrum aliquod decurtatum: quamuis tumor nullus appareat, ſed macies potius & præceſſerint ea, quæ liquare aut exſiccare potuerint, nihilominus totam culpam in affluxum materiæ aut gypſeæ aut petroſę reijciunt, vnde ad emollientia, ad exſiccantia, ad diætam, ad ligni ſalſæ, cynam decoctum, ad aquas, ad luta exſiccantia confugiunt cum ſummo quandoque patientis detrimento, quod utinam non eſſet verum, quare cautè admodum eſt progrediendum. ſed eo redeamus, vnde defluxit oratio, dicebamus, itaque partem carnoſam partium ſeminalium & perire & regenerari poſſe, fatemur etiam os, chartilaginem neruum ſi omnia hęc fuerint diſciſſa neque augeri, neque coaleſcere poſſe. Demus etiam veriſſimam eſſe propoſitionem illam & uniuerſalem quæ aſſerit nullam partem ſeminalem regenerari poſſe; ſequetur ne ob id partem carnoſam partium ſeminalium ex ſanguine generari? Ego certè huiuſce illationis neceſſitatem non video, atque vt res dilucidior reddatur, breuioribus terminis viri Clariſſimi ratiocinatio erigatur hoc modo. pars omnis ſeminalis ſi perit, regenerari non poteſt: ſed portio carnoſa partis ſeminalis ſi perit regenerari poteſt, portio itaque carnoſa non eſt pars, ſeminalis ſi non ſeminalis ergo ſanguinea. argumentum hoc prima fronte videtur concludere, nihilominus ſi cuius que tetmini pondera dialectica trutina examinabimus, argumentum in materia peccare uidebimus, cum ex quattuor terminis conſtet, quod vt vnuſquiſque facile intelligere poſſit, medij termini æquiuocatio eſt aperienda: etenim pars ſeminalis dupliciter conſiderari poteſt, uno mo-

do pro tota parte ſimplici, quæ tamen ex fibris membranis & propria carne compoſita ſit, quēadmodum conſiderauit Gal. 10.met.vlt.& 2.de temp.3.altero modo pro qualibet portione hoc eſt vel pro fibra, vel membrana, vel carne illa propria, quemadmodum conſiderauit idem met. Gal. 10.illo meth.loco citato. Cum itaque pars ſeminalis his duobus modis conſiderari poſſit, dubium non eſt in maiori propoſitione primo modo vſurpari, in minori vero altero modo, quod autem hoc verum ſit ex eo facile demonſtrari poteſt, quoniam ſi pars ſeminalis in maiori propoſitione acciperetur pro qualibet portione ſeminali, proculdubio propoſitio eſſet falſa, cum hoc & ſenſui, & ratione & ipſimet Gal. repugnare videatur ſenſui quidem qm̃ ſenſus iudicat partes ſeminales nutriri cum aialia creſcant, & decreſcāt in maiorem molem attollantur; rationi vero, quoniam ratio vnum hoc poſtulare videtur, vt vnumquodque ex ſubſtantia nutriatur, quæ primum genitum eſt, cum nutritio nihil aliud ſit, quam continuo effluentis ſubſtantiæ redintegratio Gal. præterea, quoniam hæc fuit Gal. ſententia 1.de ſem. 16. qnòd ſi ſic eſt, quis eſt ille, qui non videat portionem aliquam ſeminalem & perire & regenerari poſſe, alioquin nutritio non eſſet neceſſaria, ex quo multa ſenſui repugnantia ſequerentur.

Sed hoc loco dicet quiſpiam, ſi portio aliqua ſeminalis regenerari poteſt, & aliqua non poteſt, quæ nam erit illa, quæ ſi perit, regeneratur, & quæ ſi perit, regenerari non poteſt & quam ob rem id fieri non poteſt? præterea cur partes ſemiales vulneratæ interdum caleſcunt, & agglutinantur, interdum coaleſcere, aut agglutinari nō poſſunt, & quam ob cauſam? quibus omnibus explicatis nihil erit præterea quod in hac re deſiderari poſſit.

Vt vero hæc omnia quæ propoſita ſunt rectè intelligantur, uidendum eſt, quæ nam ſunt illa, quibus generatio & regeneratio proprie conuenit, quod non erit difficile iudicare, ſi hoc modo argumentemur. Quod abſcinditur & re vera regenerari aut regenerari non poteſt, pars integra, completa & perfecta eſſe debet: ſed caro partis ſeminalis aut fibra, aut membrana non eſt pars integra & perfecta. ergo hiſce portionibus ſolis neque abſciſionem neque regenerationem proprie conuenire dicendum eſt: maior probatur quoniam regeneratio ſicut & generatio eſt opus facultatis generatricis & propterea tum alteratricis tum formatricis: ſed formatio nō habet locum niſi in partibus integris & perfectis, cum virtus formatrix non magnitudinem tantum, ſed numerum quoque, ſitum, conformationem & continuitatem exhibeat; partes itaque integræ & perfectæ ſolæ abſcindi & regenerari aut regenerari non poſſe dicuntur, reliquæ uero aut reparantur, aut nulla ratione reparari poſſunt. Rationem hāc nobis quodammodo ſignificaſſe videtur Gal. 10.illo meth. vlt. vbi ait, ſi caro partis ſeminalis perit, vice vaporis digeritur, ſi digeritur, ergo non proprie renaſci aut regigni, ſed potius reparari dicendum eſt. quare ſi Gal. in reparatione carnis vocabulo regenerationis quandoque utitur, impropriè loqui ſtatuendum eſt. Conſtat itaque ex his, quæ dicta ſunt, ſolam partem ſeminalem, quæ compoſita eſt ex fibris, membranis & carne eſſe illam, ad quam generatio & regeneratio nec non abſciſſio proprie pertinet, quod innuiſſe vnius eſt Hipp. 6. aph. 19. ubi habet hæc verba, ſi os, aut chartilago, aut neruus, aut genæ particula tenuis, aut præputium abſcindatur, neque renaſci neque regenerari poteſt: non enim dubitādum eſt, quin loquatur Hipp. de parte integra & perfecta. His propoſitis ſuper eſt ut videamus nunquid pars hæc ſi perit, regenerari poſſit, nec ne. Cui quæſito ubi ſatisfeceri-

mus,

mus,omnib.quæſitis ſatisfeciſſe videbimur,quod ut fieri poſſit,ſtatuẽdum eſt cum Gal.1.de ſem.12..13.& 16.venas & arterias uirtute illa,quam ſuſcipiunt a teſtibus ſemen efficere, ſed in exigua admodum quantitate & longo temporis interuallo;at que ſemen hoc primaria ratione in his partibus generari,ut partes ſeminales ex eo nutriantur,& quod in dies abſumitur reparetur,quod ſi ſic eſt, ergo partes omnes ſeminales ſi materiam tantum ſpectemus, reparari ac regenerari poſſe uidentur, quamuis longo temporis interuallo,etenim vbi adeſt uis alteratrix & formatrix & materia,dummodo vitium non ſit in inſtrumentis, actionem fieri eſt neceſſe, culpa itaque impotentiæ regenerandæ partis ſeminalis in materiæ defectum non eſt trã ferenda, quandoquidem ſi nihil aliud obſtaret, quod octo vel decem diebus ob materię paucitatem compleri nõ poſſet, menſe vel anno & longiori etiam tempore natura tandem præſtaret, quare non ſunt audiẽdi iſti qui dicunt cauſam proximam & immediatam huiuſmodi impotentiæ eſſe materię defectum & inopiam,& quod ſit verum audiant Galenum 1.de ſem. 11.12.13.& 16.ubi admonet partes ſeminales non regenerari, ubi fuerint abſciſſæ, quia tanta ſeminis quantitas ſimul collecta inueniri non põt, quanta ad vniuſcuiuſque quod interijt regenerationem ſufficiat,& ſubdit,ſed quod mora temporis paulatim erat colligendum, carne iam increſcente ſupprimitur:quare Gal. vitium hoc non materiæ defectui tanquam cauſæ proximæ,ſed morbo in mala compoſitione hoc eſt in numero adſcribit, cuius quidem morbi cauſa per accidens eſt defectus materiæ ſeminalis,quæ non tam cito generatur,& in tanta copia, vt præoccupare poſſit locum,in quo caro ita ſuccre ſcit,vt regenerationi partis ſeminalis impedimento eſſe poſſit; accedit & alia cauſa non minoris momenti, quoniam calor inſitus vi cuius facultas cum alteratrix tum formatrix viuida & ad agendum robuſta redditur,non eſt adeo validus,vt in prima fœtus formatione vbi robuſtiſſimus exiſtit tum propter vterum, tum propter materiam ſeminalem copioſam ibi collecta in quibus vtriſque reperitur, vt non iniuria dixerit Gal.j.de ſem.11.12.13.& 16.quandoque fieri poſſe,etſi perraro id accidat, vt venę portio aliqua ſi perit, regeneretur in his in quibus materia ſeminalis copioſa generatur,& facultas formatrix robuſtiſſima redditur à calore inſito robuſto. regeneratio itaque partis ſeminalis abolitur tum fruſtrata tum impedita facultate formatrice,fruſtrata quidem ob externum errorem, hoc eſt propter calidum inſitum debile, impedita vero ob morbum in numero.

At ſi de regeneratione carnis partium ſeminalium loquamur,neque fruſtrari;ne que impediri facultatem videbimus;non quidem fruſtrari, quoniam calor inſitus non eſt adeo debilis, quin ad reparationem carnis ſufficiat;hinc enim non requiritur calor adeo robuſtus, quemadmodum in regeneratione, ac reformatione totius partis,non impediri vero, quoniam nihil eſt,quod illius carnis regenerationem impedire poſſit quamuis tarda & longa futura ſit illius regeneratio, quemadmodum in febribus hecticis ſecundi gradus contingere ſolet, imo adeo tarda eſt illius carnis deperditæ reparatio vt Gale.10.meth.10.dixerit ſolidarum partium ſiccitatẽ nulla ratione conſumatè ſanari poſſe,quo loco locutus eſt de ſiccitate, quæ ſit per conſumptionem partis carnoſæ partium ſeminalium,quo tempore vix fieri poteſt, quin humiditas fibrarum & membranarum incipiat exſiccari; etenim ſi loqueretur de ſibrarum & membranarum ſiccitate, cum humiditas illa fibrarum & membranarum ſit radicalis ex ſemine genita, beneficio cuius anima corpori copulatur,

cum ex illius interitu calor inſitus penitus deleatur, non eo modo loqueretur Gal. cum homines mori ſit neceſſe, non autem vllo modo ſanari. quare dicebat Gal. 10. meth. vlt. partium ſeminalium fibras nequaquam liquari poſſe ſicut carnes, quoniam animal ipſum priuſquam hæ prorſus fuerit exſiccate vt pereat, eſt neceſſe.

Hactenus habemus cur partes integræ ſeminales ſi pereant, non regenerentur: cur caro illarum partium reparari poſſit, & qua ratione fibræ & membranæ nullo modo reparentur.

Supereſt, vt videamus cur diuiſæ coaleſcant, diſciſſæ vero nullo modo coaleſcere valeant, quod vt intelligamus confugiamus ad Gal. 6. aph. 19. vbi diſtinguit diuiſionem à diſciſſione; & per diuiſionem intelligit, quoties pars aliqua non eſt ex toto ſeparata, vt exempli gratia, ſi vulnus fuerit in ventriculo, quod vſque ad partem interiorem non penetret, tunc diuiſio nominabitur, quod ſi vulnus ad partem interiorem penetraret diſciſſio appellabitur: horum vocabulorum etymologia propoſita non eſt difficile cauſam reddere cur natura diuiſa corpora non autē diſciſſa copulare & coniungere poteſt, & ratio eſt: quoniam impotentia hæc agglutinandi non eſt materiæ defectui, neque caloris inſciti debilitati, neque intemperieri adſcribenda, cum & materia ſufficiēs & calor ſatis robuſtus adeſſe poſſit, & nullā ſubeſſe intemperiem partis, neque tamen fiet agglutinatio, quare tota culpa in prauam cōpoſitionem eſt referenda, & propterea vel in morbum in ſitu, vel in ſitu & numero ſimul (dantur enim morbi huiuſce generis partium ſimilarium per accidens) inſitu quidem ſolum quando labra partis diſciſſæ ita inter ſe diſtant, vt actio, quæ fit per contractum, nulla ſequatur; etenim partes ſunt adeo internæ, vt medicus arte nulla eas inter ſe diſtantes vnire poſſit, in ſitu vero & numero, quando vena, vel arteria, vel neruus per tranſuerſum fuerit feſtus, quoniam tunc præterquam quod partes, ſeu capita inter ſe diſtāt, ſuccreſcens caro ita intercedit, vt illorum commiſſionem & agglutinationem impediat.

His itaque explicatis concludendum eſt, partes ſeminales, ſi pereunt, poſſe & non poſſe regenerari, & quando non regenerantur, hoc vitio materiæ non eſſe adſcribendum tanquam cauſæ proximæ & immediatæ; ſed vel inſito calori, vel prauæ compoſitioni attribuendum, & propterea diſcrimen illud partium ſeminalium nō videtur habere locum, quod etiam confitmauit Gal. 6. de pla. 8. vbi dicebat venas non rubrum humorem, ſed candidum & viſcoſum procreare, ex quo nimirum & ipſæ procreatæ ſunt & augentur, & aluntur, caro itaque partium ſeminalium non generatur ex ſanguine tanquam ex materia proxima, ſed ex eadem materia, qua fibræ & membranæ.

Ex hoc etiam diſcurſu illud obiter animaduertendum, quod ad finem artis plurimum conducit, & in quo plerique medici etiam magni nominis peccare ſolent, ne in affectibus ventriculi, vbi ſuſpicio eſt, ne ſiccitas cum intemperie frigida coniūcta ſit, calefacientibus, & exſiccantibus curatio tota inſtituatur, propterea quod etſi merito caliditatis, quæ vehementius agit, quam ſiccitas vtilitatem & ſolamen aliquod ægrotantes percipere videantur, nihilominus tantum eſt detrimentum, qđ ex ſiccitate imprimitur, vt intemperies illa, cum pars carnoſa fuerit abſumpta, & fibroſa ac membranoſa incipiat exſiccari, inſanabilis prorſus euadat, ac breui mortem inducat, quare in huiuſmodi affectibus non medicamentis ſolis ſed alimentis medicatis eſt progrediendum.

Differentiæ partium humani corporis à cauſa efficiente ac finali deſumptæ. Cap. 18.

TErtio loco diximus partium differentias capiendas eſſe à cauſa efficiente, quã ſtatuimus eſſe vim generatricem, quæ ad agendum duplici vtitur facultate, alteratrice nempe, ac formatrice, quarum altera temperaturam, & quæ temperaturam cõſequuntur, compoſitionem altera, & quæ compoſitioni neceſſario accidunt tribuit: quare & à facultate, & ab his quæ ab ipſa prodeunt partium differentiæ tam quam à cauſa efficiente ſunt capiẽdæ, cuius effectus cum ſit operatio, ob id eædem quoque erunt partium differentiæ, quæ à fine capiuntur. & quoniam operationes ſunt nobis notiores quam facultates, ob eam cauſam partium differentiæ ſunt nobis proponendæ. Dicamus itaque partes quaſdam operationes habere communes, quaſdam determinatas: communes habent quæ à facultatibus communibus gubernantur, cuiuſmodi ſunt omnes partes ſimplices, determinatas vero dicantur habere partes inſtrumentales: quarum aliæ proprium: aliæ publicum opus habent: quæ proprium opus habent adhuc duum ſunt generum: etenim aliæ opus proprium tantum habent: aliæ proprium & publicum, quæ proprium munus tantum habere dicuntur, ſunt illæ, quæ vim & opus ſuum cæteris partibus non communicant, cuiuſmodi ſunt omnes partes inſtrumentales præter cerebrum, cor, hepar, & teſtes: quæ vero munus publicum habent adhuc duum ſunt generum; aliæ quidem munus publicum tantum habent, & ſunt illæ, quarum virtus cæteris partibus communicatur cuiuſmodi iecur & teſtes: aliæ proprium & publicum vt ſupra diximus veluti ſunt cor, & cerebrum. Etenim quod iecur publicum tãtum officium habeat patet ex hoc, quoniam iecur vim ſuam cæteris partibus impartitur, & efficit ſanguinem, qui vtilis eſt ad vniuerſum corpus nutriendum. præterea principium eſt fruitionis rerum iucundarum, & vim hanc ventriculo ac teſtibus impartitur, vt propterea cũ quis in appetitu ciborum & rei venereæ vehementius mouetur quã par ſit is incontinens & intemperans nominatur: nec inconueniens eſt iecur duplicem habere operationem; quarum altera ad vitam, ad meliorem vitam altera pertineat. Quod vero & teſtes virtutem ſuã cæteris partibus ſuggerant teſtis eſt Gal. j. de ſem. 12. 13. & 16. immo ratio hoc idem perſuadere videtur; nam teſtibus exectis oblectatio rei venereę aboletur, cũ hac maſculus & virilis animus extinguitur, totaque viriditas & flos roboris cum teſtibus excinditur, quinetiam eorum natura infrigidiorem conuertitur, neque ſanguis bonus, neque calor ſuauis, aut formæ dignitas apparet, neque ſolum temperatura mutatur, verum etiam propriæ ſubſtantiæ natura inuertitur, quod facile intelligitur ex ſapore & odore carnium tum exectorum, tum eorum animalium, quibus teſtes nondum execti ſunt, quare ſi teſticulis exectis totius corporis robur & temperamentum propriaque ſubſtantia immutatur, dicendum eſt cum Gal. 2. ad Gla. 2. teſtes natiuam ſuam virtutem cæteris corporis partibus impartiri. At cor & cerebrum & proprium & publicum munus habere dicuntur quod alterum per ſe vocauit Gal. 7. de Pla. 3. alterum per aliud: cor munus per ſe aut proprium habere dicitur, ſi conſideratur vt eſt ſubiectum, ſeu principium tenoris animæ quem τόνον dicunt, & in ijs quæ ratio iuſſerit inuictæ conſtantiæ: & in perturbationibus quaſi ſeruoris cuiuſdam inſiti caloris, cum anima uindictam ſumere de eo cupit, qui videtur offendiſſe: quæ ira appellatur:

latur: per aliud uero ſeu publicum munus habere dicitur ſi conſideratur, ut membris ſigillatim omibus calorem, arterijſque illam pulſuſque agitationem ſuppeditat. Idem dicendum eſt de cerebro, ſiquidem cerebrum habet munus per ſe quidem & proprium vt imaginationem, memoriam intellectionem cogitationemque cauſet: per aliud vero ſeu publicum vt generat ſpiritum animalem vi cuius ſentientibus animalis membris ſenſus, iiſque quæ per appetitionem mouentur motus originem præſtat. vt partes illæ, quæ communes habent operationes, communes paſſim nominentur: quę vero determinatas, proprię & particulares. Inter quas illæ præcipuæ, principales ac præſtantiores dicuntur quæ publicum officium habent, nec non quæ priuatum: ita tamen vt abſque vita & ſpeciei conſeruatio tueri non poſſit, cuiuſmodi eſt cerebrum, cor hepar, vterus & teſtes: inter quas ſi vitam ſpectemur cor, iecur, & ventriculus primum locum obtinent; ſin meliorem vitam, cerebrum; ſi tandem ſpeciei conſeruationem, teſtes, & vterus. Ex qua diſtinctione multa quæ in lib. Gal. inter ſe pugnare videntur facile conciliare licet.

Quo vero ad temperaturas, nos dicimus partes alias eſſe calidas, alias frigidas; calidas quidem vel humidas vel ſiccas, ſic & frigidas. At calidæ partes, de quibus nos in præſentia loquimur, ſunt cor, caro ſimplex iecur, lien, renes & cutis, & ſicut cor eſt pars omnium calidiſſima, ita cutis omnium temperatiſſima: quæ vero interiectæ ſunt prout magis vel minus ſecundum huius ordinis diſpoſitionem à cor deſecedunt magis & minus calidæ dicuntur. Inter frigidas autem partes numeratur cerebrũ, ſpinæ medulla, nerui molles, duriores, vena, arteria, membrana, tendo, vinculum ſeu ligamentum & cartilago, prætermittimus autem oſſa, pilos, pituitã & alia huiuſmodi, quoniam de partibus, vt diximus, viuentibus ſermonem habemus inter partes autem frigidas omnium frigidiſſima eſt cartilago, omnium vero minus frigida cerebrum, reliquæ magis & minus frigidæ prout magis & minus ſecundum ordinem propoſitum à cerebro recedunt. Partium autem ſiccarum ordo eiuſmodi exiſtimari debet, vt cartilago ſit omnium ſicciſſima, cartilagine ſyndesmos ſiue ligamentum, poſt quod tendo, huic ſubſequitur membrana, arteria, vena, neruus motui deſtinatus, abhinc ſuccedit cutis temperata. Hinc in humidum iam abit neruus ſenſui deſignatus, cor hoc ipſo iam eſt humidius, deinde ſunt renes, iecur, lien, caro ſimplex, his ſuccedit pulmo, poſt hunc eſt ſpinæ medulla, dein cerebrum omnium humidiſſimum, & hæ ſunt ſimplices temperaturæ, quibus cognitis non eſt difficile cognoſcere compoſitas: nam cerebrum diximus inter frigidas partes minime omnium frigidum eſſe: maxime autem omnium humidum, Cor autem omnium partium calidiſſimum, non tamen omnium partium ſicciſſimũ aut humidiſſimum, humidius tamen neruis ſenſibus deſignatis, minus tamen humidũ quam renes, iecur, lien, & reliquæ propoſitæ partes, vt in his repetendis non ſit tẽpus conterrendum. Neque eſt vt omnium corporis partium temperaturam proponamus, quoniam ex dictis vnuſquiſque ſuopte ingenio illarum temperaturam inueſtigare poterit: nam cui dubium eſt, aures, narium pinas, cutem & id genus alia eſſe ficcioris tẽperaturæ quã partes carnoſæ, cũ ex partibus iã ſicciorib. propoſitis conflatæ ſint, vt in his, quę vnuſquiſque per ſe põt inueſtigare non ſit immorandũ.

At ſi compoſitionem ſpectemus à numero & differentiæ non ſunt deſumendæ propterea quod curationem non immutant; quare neque ab vnitate: verum ſi conformationem contemplemur, dicimus partes quaſdam habere ſpatia, quaſdam

omni

omni ſpatio carere,& ex his quæ habent ſpatia quaſdam ab vtraque parte habere ſparia tam intra ſe quàm extra ſe;quaſdam ab vna parte tantum,& quę ab parte tantum habent alias intra ſe, alias extra ſe ſpatia obtinuiſſe,in neutra parte cauæ ſunt vt nerui & præſertim in artibus, ex vtraque parte cauæ omnia ferè viſcera,tã enim intra ſe quam extra ſe lata ſpatia obtinent:intra ſe vero cauæ ſunt veluti venæ & arteriæ in artubus: poſtremo extra ſe cauæ ſunt veluti nerui in peritonæo, huiuſmodi namque partes pro diuerſa conformatiue modo magis modo minus ſiccantia tã quam ſigna modo maioris modo minoris humiditatis deſiderant; vt ſcriptum reliquit Gal.2. adGlau.2.

Quod ſi poſitionem ſpectemus, partes uel erunt dextræ, vel leuæ,vel ſuperiores vel inferiores,vel ante vel retro, vel in ſuperficie poſitæ,vel in alto corpore demerſæ, huiuſmodi enim differentiæ plurimum conducunt ad rectam materierum adminiſtrationem,& hæ ſunt partium differentiæ quæ ab efficiente tum principali cum inſtrumentali ac fine capiuntur.

De corpore humano tanquam de cauſa motum efficiente. Cap. XIX.

DICTVM fuit corpus humanum in definitione operationis conſiderari poſſe ut uim habet cauſæ materialis in qua, principij ut quo,& ut quod. hactenus locuti ſumus de corpore humano ut uim habet cauſæ materialis:quare ſupereſt,ut de eodẽ loquamur, cauſæ efficientis ut quo & ut quod, de corpore humano ut uim habet agentis ut quod non eſt, ut multa dicamus, quoniam ſi cognouerimus facultatem non agere abſque inſtrumentis accommodatis conſtabit quoque quod agit eſſe quid compoſitũ quod agens ut quod ex forma ipſa loquendi nominat ut quoniam compoſitum ut diximus eſt quod agit. Reliquum eſt itaque ut de eodem corpore loquamur ut uim habet agẽtis, ut quo quod nihil aliud eſt quam agere de forma quæ & ipſa ex forma loquendi dicitur principium ut quo,quia forma eſt illa, qua compoſitum agit, & per formam intelligimus animam, ſeu naturam & ſubſtantiam quandam ſimplicem communem & ſuapte natura impaſſibilem & diuinam,etenim uis & ſubſtantia illa,quæ corpus noſtrum finxit ut ſcribit Gal.in lib. de utilitate reſpirationis ult.& loco de formatione fœtus ult.adhuc in cõformatis particulis manet, ijſque ad proprias functiones obeundas utitur, at quænam ſit huius ſubſtantia,quæ virtus, vtrum ſeparetur an inſeparabilis exiſtat,non eſt in præſenti diſcutiendum,quando negotium hoc ad philoſophos potius quam ad medicos pertineat:ſat eſt igitur nobis vt intelligamus ſubſtantiam & formam ſuperaddi tam & diſtinctam a formis elementarjs,quę ex permixtione quatuor elementorum ſeu qualitatum oboritur, alioquin non eſſet mixtio niſi ad ſenſum vt voluit Ariſto. j.de gen.in fine,& Aue.7.meth.com.60.& in 3.cœli com.67. & j.de anima 77. hoc admonere volui, quoniam ſunt nonnulli,qui præter temperaturam aliam formam non agnoſcunt,cum tamen dicere debuiſſent formam non agere abſque temperatura tanquam organo neceſſario,quando forma quæcunque ſit abſque proprijs organis agere nequeat quemadmodum docet Gal.j.de cauſis pul.cap.4.neque ſi dicas intellectum, neque enim imaginari, neque memorari, neque ratiocinari quilibet re ctè poteſt, quotieſcunque inſtrumenta labem aliquam fuerint perpeſſa, immo ex illorum læſione animam finem ſuum fruſtrari eſt neceſſe, & quod ſit verum, facile ex

hoc

hoc conſtare poteſt,quando videmus,vt admonet Gal.in lib.de ſymp.diff.3.ratiocinationem lædi illæſa exiſtente imaginatione quemadmodum phrenitico contigiſſe docuit Gal.quo in loco narrat etiam fieri poſſe vt memoria lædatur alijs functionibus illæſis; & ſic de imaginatione.Sed cum operatio ſemper lædatur, dum facultas proprio fine deſtituitur, deſtituitur aũt vel ob errorem externum,vel vitio conſtitutionis,hinc fit,vt quelibet facultas ad hoc vt rectè operari poſſit,peculiarem & propriam conſtitutionem deſideret,qua ſecundum naturam ſe habente rectè operetur, dummodo nullus error externus contingat : eadem vero a naturali ſtatu recedente animam proprio fine diſtitui,fit neceſſe. quare ad medicum pertinet cognoſcere in quibus nam poſita ſit huiuſmodi conſtitutio, & quæ nam ſint illa, quæ conſtitutionem hanc plurimum adiuuare poſſent; id quod vt perfecte intelligatur,prius videndum eſt, cum unica ſit forma quot facultates habeat,& quomodo inter ſe diſtinguantur. quibus cognitis patebit quoque quotuplex ſit operatio, quando hæc duo ſub eandem rationem cadant.Duplicem itaque unius animæ cõmunis ſtatuunt facultatem medici, cuius ſubiectum & radix eſt cor,quarum alteram animalem appellant;alteram naturalem:illam quidem animalem appellant: quoniam eſt principium operationum illarum, quæ ſolis animalibus conueniunt: hanc vero naturalem, quod propria ſit corporum viuentium, etiam ſi animalia non ſint, veluti ſunt plantæ.

Rurſus facultas animalis, cuius domicilium & ſedes eſt cerebrum duplex eſt. altera quidem communis;altera definita. Communem facultatem animalem appellamus, quę principiũ eſt operationis animalis in genere neruoſo primo,per ſe & nõ per accidens;hæc enim apta nata eſt ad quamlibet operationem animalem ſine vllo diſcrimine celebrandam;definitam vero eam eſſe putamus,quę principium eſt operationis animalis determinatæ a proprietate cuiuſlibet partis circũſcriptum aç prę finitum, cuiuſmodi eſt facultas ratiocinatrix,imaginatrix,memoratrix,viſiua appre henſiua,& quæ his cognatæ ſunt, quæ facultates definitæ, appropriatæ & particulares dicuntur,nec non illarum partium,in quibus principia exiſtunt proprietates,vt exempli gratia viſio dicitur fieri à facultate definita,& ſic a proprietate quoniam facultas communis ad hoc vt viſionem efficiat hanc definitam temperaturam, hanc determinatam compoſitionem,& unitatem, hunc definitum calorem innatum per participationem ſpiritus animalis ſeu viſiui vt vocat Gal.7.de pla.ſub finem 7. c.lucidum factum,& hanc diaphaneitatem per quæ omnia redditur appropriata & particularis,& ob id etiam proprietas quodammodo oculi nominari poteſt. Ommitto proportionem quæ oritur ex compoſitione ſimplicium corporum,ui cuius compoſitum accommodatum redditur ad hanc formam potius quam ad illam ſuſcipiendam:quoniam & ſi hæc proportio neceſſario ad formam introducendam deſideretur, non tamen ad operationem celebrandam tanquam inſtrumentum conducit, & ratio hæc eſt,quoniam ſi eſſet inſtrumentalis operationis cauſa mutationem aliquam pateret, ſed ſtante uita mutari non poteſt: non erit itaque inſtrumentalis operationis cauſa, quod ſi hoc uerum eſt, neque dabitur morbus à tota ſubſtantia, ſed hac de re commodiori loco. Conſtat itaque dari duplicem facultatem, quarum altera communis; altera determinata nominatur. rurſus facultates determinatæ uel ad cognitionem,uel ad motum pertinent,quare motrices hæ,illę cognoſcentes appellantur:rurſus cognoſcentes vel internæ,vel externæ dicuntur, internæ quidẽ

ſunt

ſunt ratiocinatrix, imaginatrix & memoratrix: externæ vero ſunt omnes facultates ſenſitiuæ at motrices tot eſſe dicuntur, quot ſunt inſtrumenta, quæ uoluntario motu mouentur.

Facultas vero naturalis uel pertinet ad uitam vel ad meliorem uitam, ſi ad meliorem uitam, communi nomine concupiſcibilis nominatur vt ſcribit Gal. ex mente Plat. in lib. quod animi mores. cap. 2. quemadmodum etiam ratiocinatrix: hæc autem concupiſcit vel victoriam vel voluptatem, ſi victoriam iraſcibilis, ſin voluptatem communi nomine κατ' ἐξωχήν cõcupiſcibis nominatur, quoniam hæc pars animæ plures habet facultates & magis varias quam aliæ; hæc autem vtraque quamuis naturalis exiſtat: nulla tamen eſt ex illis quattuor, quæ proponuntur a Gal. in lib. de facultatibus naturalibus, cum illæ non victoriam, ſed corporis nutritionem concupiſcant, neque imperio imaginationis, ſed ſola ductæ naturæ neceſſitate mouentur, neque ſedem aliquam determinatã habeant, ſed per omnia membra diffundantur per carnem & neruos per ligamenta & oſſa, per arterias & venas & per quamlibet aliam corporis partem vt docuit Gal. 4. de præſag. ex pulſ. 12. at facultas iraſcibilis ſedem habet in corde, concupiſcibilis in iocinore, quæ ſit ratione gubernantur hæc quidem temperantiam; illa fortitudinem parit: quod ſi a mediocritate recedãt vel ad exceſſum, vel defectum uergant, ſi exceſſu quoddam mouentur, illa quidem iram generat; hæc vero cupiditatem & libidinem promouet: quod ſi ex defectu illa futuri mali timorem, hęc odium mulierum & cibi ac uini offenſionem & ſtuporem inducit, quo qui teneatur ſuauitatem cibi non ſentiunt.

Quod ſi facultas illa conſideratur, vt ad vitam pertinet, adhuc duum eſt generũ, quoniam altera ad complendam individui naturam pertinet, altera primum naturæ inſtrumentum ſubminiſtrat, quarum hæc vitalis, illa per excellentiam communi nomine naturalis nominatur: has tres facultates animalem inquam vitalem & naturalem & ſpecies & partes appellauit Plato; ſpecies quidem propter diuerſas operationes, quæ prodeunt ab illis: partes uero ea ratione qua facultas communis ex his tribus completur & integratur. ſed ad rem. Vitalis rurſus duplex eſt uel primũ & præcipuum inſtrumentum eiuſque pabulum generat nempe calidum cordis innatum una cum ſpiritu uitali & ſanguine arterioſo, vel calidum illud conſeruat ac tuetur, ſi calorem illum, ſpiritum & ſanguinem generat, per eccellẽtiam uitalis nominatur, ſin conſeruat, pulſifica, utraque ſedem habet in corde quamuis pulſifica etiam per arterias diffundatur. Rurſus naturalis vel individuum generat, uel illud conſeruat & abſoluit, ſi generat dicitur procreatrix, cuius ſubiectum eſt ſemen, hæc autem pro determinata partium conſtitutione uarias ſortitur. appellationes, ut in carne dicatur carnifica in oſſe oſſifica, & ſic de ſingulis. utitur autem ſicuſtas hæc duplici facultate nempe alteratrice & formatrice, per alteratricem habet id quod generatur & temperiem, & quæ temperiem conſequuntur: per formatricem uero ea quæ neceſſario accidunt nempe unitatem & compoſitionem, vtraque ſedem habet ut diximus in ſemine dum compoſitum generatur: in ſingulis vero corporis partibus poſtquã genitũ eſt. Quòd ſi compoſitũ conſeruat, conſideratur illud vel ut eſt in vtero, uel vt eſt extra vterũ, ſi ut eſt in vtero primas partes ſuſtinẽt uis alteratrix & formatrix, quibus inſeruiunt auctrix. & nutrix, & ſi conſideratur ut eſt extra vterum, conſideratur ab ortu vſque ad ætatis vigorem, vel a vigore vſque ad interitum, ſi conſideratur

ſideratur ab ortu ad vigorem vſque auctrix uirtus dominatur, ſubſeruiunt vel auxiliantur alteratrix & nutrix, quòd ſi conſideratur ab ætatis vigore vſque ad interitum ſola alteratrix & nutrix dominatur; at facultas hæc alteratrix nõ eſt eadem cum illa, quæ in generatione; quoniam illarum opera sũt diuerſa, etenim in generatione, quod os non erat per alterationem poſtea factum eſt os, in nutritione vero ei quod iam factum eſt, id quod affluit efficitur ſimile, quare in generatione alteratricem illam appellamus generatricem, in nutritione uero aſſimilatricem, cui famulantur tres facultates attractrix nempe retentrix, & expultrix, quarum opera ſunt appoſitio, agglutinatio ſiue adhærentia & adſimilatio, etenim ut fiat adſimilatio eius quod nutrit agglutinatio ſiue adhærentia præcedat oportet; ſicut etiam ut illa fiat, appoſitio: ſuccus enim particulam aliquam nutriturus vbi è vaſis excidit in totam eam partem primum diſpergitur, mox adiungitur, deinde adglutinatur, demum aſſimilatur; quod uero appoſitum vel agglutinatum eſt quaſi & veluti nutrimentum dicitur, reliquũ omne ſiue in venis, ſiue in ventriculo contineatur futurũ alimentũ appellari poteſt. Vt de animæ facultatibus illud dicendũ ſit, quod ſæpe docuit Gal. & ratio ipſa dictare videtur tot ſcilicet eſſe facultates animę, quot operationes, eaſque tum animam exercere, quando neceſſitas poſtulare uidetur, illarũque inſtrumenta tunc generari, quando hoc idem vſus ipſe deſiderat, ut vnica ſit anima, & tota in toto, & tota in qualibet parte, cũ totũ corpus ipſa virtute ſui colluſtret ad qualibet exteriora progreſſa quẽadmodũ aer dũ ſole illuminatur, etenim ſicut aer per lumẽ ſolis efficit, vt res omnes primo uideantur & cognoſcantur, ſic anima per ſpiritualẽ & diuinam corporis harmoniam facit ut partes tũ ſimilares, tũ diſſimilares operentur, & ſicut lux ſolis quæ incorporea eſt ſuum complens effectum nullam patitur diuiſionem, ſic & anima, & ſicut lumen ſolis quod eſt incorporeũ, ſeparatur ab aere, & ab omni oculorum intelligentia ſine ſui corruptione, ſic anima, quæ incorporea eſt, ſeparatur à corpore ſine corruptione, & ſi qua facultas uideretur interire aliis illæſis exiſtentibus, id non alia ratione contingit, niſi quia læſo inſtrumento quo vtitur ad ſuam operationẽ exercendã, ipſa munere ſuo deſtituitur, quare ſi facultatẽ impediri, vel munere ſuo deſtitui, licet interitum appellare non erit difficile viros grauiſſimos eoſdemque doctiſſimos inter ſe conciliare.

De Proprietate. *Cap.* XX.

VErum quia ſuperius dictum fuit facultatẽ determinatã proprietatẽ quoque appellari poſſe, cumque proprietatibus nomen non vno & eodem modo ſemper vſurpetur, ob id ne quis nominis æquiuocatione quandoque decipiatur, videndum eſt quot modis proprietatis vocabulum vſurpari conſueuit; propoſitis namque horũ vocis ſignificationibus, omnes, quę contingere poſſunt difficultates corruent.

Proprietas, itaque apud Gal. duobus modis dici videtur, vno quidem modo pro facultate determinata & appropriata accipitur, vt ſupra diximus, veluti cum dicimus ventriculum habere proprietatem chilificandi, hepar ſanguificandi, & ſic de ſingulis partib. qđ videtur nos ſignificaſſe Gal. 4. ſimp. 15. altero vero mõ pro ac-

cidente

cidente quoddam proprio quod eſt obiectum viſus & quandoque tactus quemadmodum vſurpauit Gal. 5. de lo. aff. 4. vbi dicebat in regio morbo excrementorum proprietatem eſſe conſiderandam & 6. de lo. aff. 4. vbi docebat proprietatem ſubſtantiæ excrementorum eſſe proprium affectæ partis indicium cum partes a veſica nullas lamis, à renibus earunculis ſimiles exiſtant & 7. de pla. 8. vbi aſſerit vnumquodque inſtrumentum in ſubitaria proprium quoddam habere ita vt nihil aliud in vniuerſo animalis corpore reperiatur, nec non 5. meth. 5. vbi cum eandem nobis proprietatem ſignificare vellet dicebat nos inſtrumentis aliquando vti pro partis ipſius proprietate, alijs ad vterum alijs ad veſicã, alijs ad omnia inteſtina craſſa. multa quoque alia ſunt loca, quibus proprietatem ex mente Gal. confiemare poſſum, quæ dedita opera prætermittimus. Cum itaque proprietas hæc capiatur pro accidente quoddam proprio, quod per anatomen conſequimur, videndum eſt quo modo proprietas hæc ad operationem celebrandam conducat, qua in re dicendum eſt non alia ratione conferre poſſe, niſi vt eſt ſignum quoddam eorum quæ per ſe ad operationem conducunt, & ſic per accidens, quemadmodum manifeſte conſtat ex locis nupperrime citatis. Cum itaque proprietas hæc vim ſigni habeat, & ſignum ſit eorum quæ ad aliud referuntur, quot erunt illa quorum proprietas hæc ſignũ eſſe poteſt, tot modis proprietas hęc dicetur: at duo ſunt potiſſimum, quibus competit huiuſmodi proprietas pars nempe principalis organi ac totius organi compoſitio, proprietas itaque duplex erit dicenda, altera quidem partis præcipuæ ac ſimilaris: altera compoſitionis: quare proprietas præcipuæ partis inſtrumenti erit ſignum cuiuſdam determinatę formæ, peculiaris, & organo illi appropriatæ, quæ ſenſu nullo percipitur: nec non certæ cuiuſdam ac determinatæ temperaturæ, quæ præter mixtionem corporum ſimplicium & illorum proportionem in generatione animalis præparat materiam ad hanc potius, quam ad illam formam ſuſcipiendam, vt monuit Aui. lib. 1. fen. 2. doct. 2. cap. 15. & lib. 2. tract. 1. cap. 1. & in lib. de viribus cordis tract. 1. cap. 10. quare & hæc forma determinata illius partis proprietas nominari poteſt: nec non determinata illa temperies, quam temperiem dixit Gal. 3. de ſimp. ca. 1. eſſe illam quæ facit proprietatem corporis inſtrumenti ſeu partis principalis inſtrumenti, quam ſententiam dupliciter interpretari poſſumus; etenim ſi per proprietatem intelligimus formam determinatam, nos dicimus temperiem hanc formam efficere, quia præparat & diſponit materiam ad hanc formã ſuſcipiendam: quod ſi per proprietatem intelligimus accidens quoddam propriũ partis principalis, dicimus temperaturam proprietatem hanc efficere, quoniam eſt quodammodo cauſa illorum accidentium, quæ ita illi parti ſunt appropriata, vt alteri parti conuenire non poſſint, ſunt enim accidentia ex genere illorum, quæ temperaturam conſequuntur: quoniam vero forma illa determinata dicitur agens principale, & certa illa temperies inſtrumentale, hinc fit vt ſi proprietatem conſideremus vt formam deſcribit, dicitur ad operationem conferre vt agens principale ſed per accidens: at ſi conſideratur vt temperiem deſignat dicitur conferre vt agens inſtrumentale per accidens: rurſus hæc forma dicitur cauſa efficiens principalis cuiuſcunque operationis, quemadmodum temperatura cauſa efficiens inſtrumentalis; hæc denique forma eſt cauſa vt vnumquodque hoc ipſum quod eſt, eſſe dicatur, quæ omnia præter rationem non fuiſſe prolata exiſtimandum eſt, quando non parum ſint collatura ad ea quæ paulo inferius dicentur.

Sed *quiſpiam* hoc loco dubitabit ſi forma & temperies ſunt cauſæ efficientes cuiuſcunque operationis: quomodo dixit Aui.lib.illo 3.operationes alias qualitatibus, alias materiæ, alias toti formæ ſeu ſubſtantiæ eſſe attribuendas, & Gal.13. meth.6.& primo ſimp.3.& 8.per loca 8.quædam vel qualitatibus vel tota ſubſtantia eſſe contraria.

Huic dubitationi quæ non leuis eſt ſic ſatisfieri poſſe arbitramur, ſi dicamus in compoſitis proportionem corporum ſimplicium & illorum qualitatum temperaturam interdum ita præparare materiam ad formam ſuſcipiendam, vt forma illa ſit inſignis admodum actiuitatis; interdum vero admodū remiſſæ, quo fit vt vis qualitatis ſeu temperaturæ interdum ſeſe magis oſtendat quam actio formæ, interdū vero contra, quare etſi forma ſemper ſit cauſa efficiens principalis & temperatura inſtrumentalis, nihilominus qualitatibus operationem adſcribimus ſi vis qualitatum ſeu temperaturæ inſignis ita vt actionem formæ quæ debilis eſt obtenebret, vt exempli gratia forma piperis dum agit prodit ſuam operationem, quæ cum ab inſigni caliditate obruatur, ob id in pipere nullam aliam operationem agnoſcimus præter caliditatis motum, in theriaca vero cum ex proportione mixtionis ſimplicium corporum, & ex præparatione complexionis tum primæ tum ſecundæ vis formæ ſit admodum inſignis qualitatis vero debilis, hinc fit vt operatio formæ ſeſe oſtentet; quare nedum motus caliditatis obſeruatur, verum etiam actio formæ in ſubſtantia cordis roboranda ita vt cum veneno pugnare poſſit, quare ſicut actio illa qualitatibus attribuitur, hæc altera toti ſubſtantiæ ſeu formæ adſcribi poſſe videtur, & huiuſmodi actio formæ à tota ſubſtantia dicitur, quia forma eſt illa qua vnumquodque eſt ipſum quod eſt. idem quoque de magnete dicēdum eſt: etenim cum ex proportione elementorum & complexione qualitatum mixtum hoc eam ſuſceperit formam, quæ maximam cum forma ferri ſimilitudinem habeat, fit vt per ſua ſimulacra & ſpecies magnes ferrum, & ferrum magnetem attrahat prout huius vel illius vis maior fuerit, in maiori enim quanto maior virtus, & quoniam operatio formæ magnetis inſignis eſt, illius vero temperaturæ debilis, hinc fit vt operatio formæ magnetis obſeruetur in attractione ferri, non autem operationem qualitatis, quamuis magnes etiam ſuis qualitatibus agere poſſit, immo ad quamlibet operationem celebrandam vt diximus eſt neceſſe vt forma tanquam inſtrumento principali utatur temperatura, cuius uis cum debilis ſit interdum non obſeruatur. A materiæ uero dicebat Aui. fieri actionem cum pars aliqua obiectum in ſui ſubſtantiam conuertit, ueluti cum caro commutat ſanguinem in ſuiipſius ſubſtantiam, quare prout operatio qualitatis, uel materiæ, uel formæ ſeſe magis oſtendit, nos dicimus operationem hanc fieri uel à temperatura uel à materia uel à tota forma ſeu ſubſtantia, ſeu proprietate ſubſtantiæ quare proprietas illa, quę nobis formam illam determinatam deſignat, ad operationem conferre dicitur ſed per accidens. Alio modo diximus proprietatem conſiderari pro accidente ſcilicet proprio compoſitionis quæ proprietas ſignum eſt determinatę compoſitionis huius uel illius partis, & ſicut compoſitio partis determinata per ſe conferre dicitur ad operationem huius uel illius partis, ſic proprietas, quæ huiuſmodi compoſitionē deſcribit, per accidens conferre dicitur, atque in anatome huiuſmodi proprietas conſideratur quando per ſectionem eiuſmodi proprietas obſeruari poteſt, cum ſit illa, quæ nos ueluti manu ducit in cognitionem determinatæ cōpoſitionis; proprie

tatem

tatem hanc significauit: nobis Gal. 5. illo meth. 5. non autem 6. de Pla. 8. quemadmodum forte quispiam existimare posset, cum ibi per proprietatem substantię, corporis, & carnis instrumenti idem intelligat & quamuis ibi Gal. nonnulla verba proponat quibus videtur distinguere carnem instrumenti ab illorum substantia & corpore cum ait & illorum quoque caro peculiarem quandam habet proprietatem ac si dixisset præter substãtiam & corpus ventriculi, lienis, hepatis, cerebri & aliorum id genus, illorum quoque caro peculiarem quandã habet proprietatem; nihilominus si verba Galeni recte expendamus, quæ paulo inferius in eodem cap. scribit videbimus eundemmet Gal fateri carnem hepatis nõ propriũ hepatis corpus. quare si licet dicere quod sentio, sic Galenum tueri posse arbitramur, si dicamur per substantiam seu corpus partis instrumentalis Galenum intelligere præcipuam partem instrumenti, quæ composita est ex carne & veluti fibris ac membranis, quemadmodum alia quælibet pars simplex vt patet ex Gal. 10. illo meth. vlt. per carnem vero interdum eandem substantiam intelligere quemadmodum cum dixit iocinoris carnem esse proprium hepatis corpus: interdum vero per carnem portionem illam à fibris & membranis seiunctam, & hoc modo consideratam fuisse à Gale. quando dixit & horum singulorum peculiarem quandam habet proprietatem, quare ex hoc loco hactnus solummodo proprietaem præcipuæ partis alicuius instrumenti.

Cum itaque ratio & authoritas Galeni proprietatem compositionis comprobent, videndum est ex his, quæ primario, quæ secundario, quæ perfectè, quæ imperfectè ad operationem celebrandam conducunt, quod non erit difficile iudicare si operationum duo genera statuamus, alterum quidem partium similarium, alterum dissimilarium, etenim si operationem partium similarium spectemus & sermo sit de causis efficientibus instrumentalibus quarum cõsideratio ad medicos pertinet, cuiusmodi sunt temperies & compositio, quæ partium constitutionem complent, si tamen sub compositione vnitatem comprehendamus, nulli dubium est temperiem primo, per se & perfecte ad actionem illam absoluendam conferre, quare & proprietas illa quæ temperiem hanc describit, eodem modo conferre dicendum est: per accidens tamen & veluti signum; compositionem vero secundario & imperfectè, & eodem modo proprietas compositionis.

At si sermo sit de operatione partis instrumentalis, sicut determinata illa compositio primo per se & perfectè ad operationem instrumentalem perficiendam cõducit, sic & proprietas compositionis; sed illa quidem principaliter hæc vero vt signum; temperies vero & proprietas quæ temperiem designat & ipsæ quidem conducunt primò & per se: quia sunt principia operationis; sed imperfectè, quoniam operationem, quam incipit temperies, absoluit compositio, quemadmodum quod incipit alteratrix, perfecit facultas.

Ex quibus etiam patet solutio ad quæstionem illam in qua quæritur cui nam actio apud medicos primo per se & perfectè sit adscribenda facultati ne determinatæ, an potius temperaturę & compositioni: quoniam manifestum est temperaturæ potius & compositioni, quam facultati actionem hanc esse attribuendam, quoniam sat est medico cognoscere ad bonam vel malam temperiem, ad bonam vel malam compositionem sequi bonam uel malam operationem quamnis si proprie loqui velimus, actio facultati determinatæ tanquam agenti principali sit tribuenda vt

da vt morbus dici poſſit & læſio facultatis & temperaturæ, diuerſa tamen ratione & commodiori loco declarabitur.

Dubitatio de actione muſculorum nunquid communis an determinata ſit iudicanda. Cap. XXI.

AT video hoc loco ſuboriri quãdam dubitationem non inutilem & ſcitu dignam: quę viros alioquin doctiſſimos diu multumque defatigauit, ſiquidẽ nos diximus actionem communem eſſe illam, quæ omnibus partibus ſimilaribus, conuenit veluti eſt, nutritio. At dicet quiſpiam ſi ſic eſt ergo actio muſculorum nõ erit communis, quoniam muſculi ſpecie non differunt, ſed numero tantum.

Vt hanc difficultatem diluamus, hoc modo reſpõdere poſſumus, ſi dicamus motum muſculorum & ſic illorum actionem dupliciter conſiderari poſſe, vnoquidẽ modo, vt eſt motus naturalis muſculorum, altero modo vt eſt motus voluntarius, nec alicui mirum eſſe videatur nos muſculis motum naturalem attribuiſſe, quando Gale. 3. de naturalibus facult. 8. dixit motum naturalem omnibus inſtrumentis conuenire, & exemplum propoſuit de ventriculo, hepate, liene, renibus, muſculis, vtraque veſica, inteſtinis & id genus alijs, omnibus namque inſtrumentis competit vt per ſuas fibras attrahant retineant, commutent, & expellant, verum id præſtant non vt inſtrumenta ſunt, ſed vt ex partibus ſimilaribus componuntur, nec valet id, præſtant per fibras, ergo vt ſunt partes diſſimilares, nam fibræ, quæ motui naturali inſeruiunt partem ad ſenſum diſſimilarem non faciunt, quemadmodum fibræ, quæ motui voluntario deſtinatæ ſunt: quare ſi motum hunc, qui naturalis eſt, ſpectemus; proculdubio motus hic erit actio uere communis; quòd ſi motum muſculorum conſideremus: qui voluntarius eſt, poteſt dici communis, poteſt etiam appellari determinatus: cõmunis quidem per indifferẽtiam erit, quẽadmodum & actio oculorum, renum, teſtium aurium, manuum & pedum, quæ actiones dicuntur communes, quia non vni indiuiduo, ſed duobus conueniunt; ſic actio muſculorum communis appellabitur, quia pluribus numero muſculis conuenit; at reuera determinata erit dicenda, quoniam uni determinato inſtrumento ſpecifico conuenit, & ſemper eodem modo ſe habet: ſemper enim adducũt partem, in quam inſerti ſunt, ad proprium principium, nam extenſio non eſt actio, ſed muſculorum affectus, cum fiat ab oppoſitis muſculis in contrarium trahentibus, ut docuit Gal. in lib. de diſſect. vocalium. 7. motus itaque muſculorum voluntarius erit operatio determinata, quemadmodum operatio aurium, oculorum, renum, & ſimilium, præterea ſi inſtrumẽta ſunt eiuſdem ſpeciei, ergo & illorum actiones, ſed muſculi, aures, oculi, & alia id genus inſtrumenta non variant ſpẽciem, ergo neque illarum actiones, ſed inſtrumentis illis ita dicaræ ſunt, vt alijs non conueniant, etenim commeat hæc propoſitio ſi inſtrumenta ſunt determinata, illorum quoque actiones determinatæ ſunt & è contra vt voluit Gale. 2. de Pla. vlti. actio itaque muſculorum dici poteſt abſolutè communis, communis per indifferentiam, & determinata: hoc obiter admonere volui, quoniã ad conuulſionis naturam explicandam hæc conſideratio plurimum confert, immo propter huiuſce veritatis ignorantiam medici quidã clari nominis non potuerunt ſe à pluribus difficultatibus explicare, neque Galenum intellexerunt, neque videre potuerũt quomodo cõuulſio ſit motus naturę.

De

De cauſa finali operationis. Cap. XXII.

SED eò redeamus vnde defluxit oratio, dicebamus itaque operationem eſſe motum humani corporis propter geniti perfectionem, etenim cum à principio natura vt docuit Gal. in lib. de marcore 4. in fabricatione ſeu generatione animalis nihil aliud ſibi propoſuerit, quam perfectum reddere quod generaretur, atque illud perfectum ſit, cui nulla propria operatio deſit, proculdubio operatio gratia perfectionis à natura fuit comparata. Cum autem perfectionem dicimus eſſe finem actionis, non excludimus vtilitatem, quæ ex ipſa operatione prodit, aut pulchritudinem illam, quæ non ἐκτὸς vtilitatis vt inquit Gal. 11. de vſu p. 13. ſed vera pulchritudo appellatur ad vtilitatis ſucceſſum & bonitatem relata, quoniam ex optimis operationibus genitorum vtilitates, veræ pulchritudines, & perfectiones ſubſequuntur: hæc enim inter ſe ratione tantum; non autem re vera diſtinguuntur, etenim vbi actio bona, ibi vtilitatem, ibi veram pulchritudinem, vbi geniti perfectionem ad eſſe putare debemus, atq; pro actionis dignitate, vtilitas pulchritudo, & perfectio præſtantior & dignior eſt dicenda, ſicut in philoſophia morali hominis perfectio nihil aliud eſt, quam beatitudo ſiue operatio ſecundum virtutem, ſic in arte anatomica hominis perfectio erit motus artificioſus quandoquidem nulla operatio in arte anatomica conſideratur, quæ in gratiam huius motus non fuerit conſiderata, nullam enim operationem in humano corpore excogitauit natura, quæ in hūc motum non ſit referenda.

De calido innato. Cap. XXIII.

VERVM quia diximus ad operationem hanc celebrandam præter temperaturam & compoſitionem, quam cōſtitutionem appellauit Gal. in lib. de differentijs morb. j. alia quoque inſtrumenta deſiderari nempe calidum inſitum & vtrunque ſpiritum vna cum ſpiritu naturali ob id cum de huiuſmodi inſtrumentis ſermo nobis futurus ſit, de inſtrumento illo prius loquemur, quod etiam primo loco generatur hoc eſt de calore inſito, qui ex Gal. j. aph. 14. & 4. aph. 37. & in lib. de trem. 6. & aduerſus Iycum 7. nec non 5. ſimp. 9. & ingenitus, & primo genitus & calidum innatum, & connatum corpus, & primigenitum & natiuus, & naturalis calor, & natura & natiuus ſpiritus appellari ſolet. Cuius definitio eiuſmodi eſſe poteſt.

Calor inſitus eſt corpus humidum ſeminale vaporoſum à natura primogenitum vt ſubſtantia incorporea corporibus copuletur.) In hac definitione cauſam efficientem & finalem propoſuimus, vt doctrina hæc dilucida magis & perſpicua redderetur, quod autem definitio hæc totam caloris innati naturam abſoluat, ex eo conſtare poteſt, quod definitum à quibuſcunque alijs quæ ſub eodem genere continentur, diſtinguit, cum definito comeat. & omnes dubitationes dirimit: hæc autē præſtat per ſuum genus ac differentias: genus autem quod in hac definitione proponitur, eſt (corpus) differentiæ vero ſunt (humidū ſeminale vaporoſum) qđ vt clarius intelligatur, particulæ in definitione propoſitæ ſunt nobis explicādæ, primo

itaque

itaque diximus cum Gal.j.aph.14.& 5.in 6.de vulg.morb. 5.& lib.aduerſus Ly cũ 7.calorem hunc innatum eſſe(corpus)ne quis exiſtimaret nos puram & ſimplicem qualitatem definire a ſuo ſubiecto ſeiunctam, ex quo etiam conſtat calorem innatum eſſe quid diuerſum a temperatura:hoc genere conuenit calor hic cum omnibus ſpiritibus,cum & hic corpora exiſtant,& per corpora intelligimus mixta,quoniam nemo eſt tam rudis, qui non videat corpora hæc non eſſe ſimplicia non elementa, ſed ex elementis permixta. Secundo loco diximus corpus hoc (humidum eſſe) cum Gal.2.de natura humana 13.& iure optimo humidum, quoniam ob efficaciſſimam,quæ in eo eſt qualitatem,à qua etiam calidum innatum fuit denominatum vt voluit Gal.aduerſus Lycum,ſi cum eo fuiſſet coniuncta ſiccitas nos impendio aduceret,non erit autem,immo ipſius ope animalia gubernantur, & augentur, omneſque functiones celebrantur, humoris itaque temperatione corpus hoc perfundi neceſſe fuit,promptius enim corpora, quæ beneficio caloris quoquo verſus à natura producuntur per humiditatem compaginantur, vt docuit Gal.2.de natura humana 13.& 3. de cauſis pulſuum 10. Tertio loco diximus corpus hoc eſſe (ſeminale) vt diſtingueret a quocunque alio humorum genere ſeu a quocunque alio contento & impetum faciente:non enim debuit eſſe humorum præter naturam, cum hoc genus humoris non ſaluberrimum,ſed pernicioſum exiſtat,non quodcunque naturale,quoniam ex humoribus alij ſunt innati, alij ſunt aduentitij, & inter aduentitios alij ſunt pura excrementa,alij alimenta,& hæc primi vel ſecundi ordinis, non pura quidem excrementa, nec alimenta, quoniam horum alterum genus ſiue vtile ſiue inutile exiſtat,à natura tandem extra corpus extruditur; alterum vero præterquam quod aduentitium eſt,in ſubſtantiam partis commutatur,quare humidũ hoc inter humores alimẽtales nõ eſt recenſendũ, qđ ẽt vnicuique parere põt primordia gñationis noſtræ contẽplanti, etenim in ipſa fœtus formatione nõ ne ſenſus ipſe docet & Gal.aduerſus Lycũ 7.antequã in vtero venæ,arteriæ, nerui, chartilagines appareãt neceſſario ibi adeſſe corpus hoc calidũ,qđ vi facultatis generatricis primum ſolidarũ rudimenta ſeu lineamenta partium ſolidarum & ſic fœtus ſimulacrũ ſeu effigiationem ſuſcipit, mox vero adumbrationem quandam partium ſimilariũ lineamentis ſuis ſubſequi, quæ quaſi fibræ ſint,& ſtamina filis quibuſdã tenuiſſimas araneorum ſimilibus contexta,ad quam adumbrationem deinde ſenſim influens ac illabens ſanguis maternus villos ſtamina vndique veſtiens illic cõcreſcit ſitque ſubſtantia carnoſa ex ſanguine in qua corpus hoc humidum de quo nos loquimur non exiſtit alioquin non eſſet primogenitum. Hoc idem comprobari poſſe videtur ex Gal.j. de ſemine 7.& 9.vbi ſcribit ſemen virile cum primũ in cauitatem vuluæ receptum fuerit ex ſeminæ fœmineo nutriri quo tempore geniturã vocauit Hipp. quod ſi ſic eſt,ergo calor inſitus qui huic genituræ congenitus eſt ex ſolo ſemine conſtabit,hic enim purus, tenuiſſimus, integer exiſtit, & ab omni craſſitie & impuritate ſeiunctus:ſcio tamen alterum dari calidum innatum quod impurum eſt,& propterea non eius generis quod a prima origine ſemen nobis indidit,& quod ſolidæ,partes à ſemine contraxerunt; ſed quod cum partibus carnoſis ſimul ex halitu ſanguinis generatur,qui calor, quia cum his partibus generatur,congenitus dici poteſt,hac notione ſanguinea ſubſtantia ſimulque aerea calor naturalis appellari poteſt,quare ſi quando videbimus Galenum aſſerentem calidum innatum in ſanguine & venis conſiſtere, vel nihil aliud eſſe quam ſangui-

nem

ſanguineam ſimulque aereamſubſtantiam eſſe, uel ſeminalem vna cum ſpiritu, quemadmodum legitur 8.de pla.7.& 4 in 6.de vulg.morb.24.& in lib.ad ſalub. dieta 7. aduerſus Lycum 7. nec non 5. ſimp.9.non eſt, vt dicamus, quemadmodum quiſpiã fortaſſe dicere poſſet,materiam calidi innati quouis modo conſiderati ſimul eſſe ſanguinam,& ſeminalem,atque ſine vllo diſcrimine ex ſanguine & ſemine nutriri, vel potius inſtaurari poſſe, quando id de calido innato genituræ nulla ratione verificari poſſit: quare dicendum eſt calidum innatum eſſe ſanguinem,uel ſanguineam ſimulque aeream ſubſtantiam & in uenis arterijſque conſiſtere,ſi loquamur de calido innato, quod cum partibus ſanguineis generatur, eſſe uero tñ, & ex ſemine reparari, ſi loquamur de calido innato genituræ: quod ſi ſermo ſit de calido innato partium, non erit forte præter rationem,ſi dicamus calorem hunc, & ex ſemine & halitu ſanguinis refici poſſe, ſicut inconueniens non eſt ſpiritum animalem & ex ſpiritu vitali,& habitu benigniori ſanguinis,& ex aere præparato recreari; quare tueri poſſumus ex mente Gal.calidum innatum eſſe primogenitũ & non eſſe primogenitum, fieri quoque,& ſic nutriri ex parte ſeminali;& non fieri, & propterea etiam non nutriri ex corpore ſeminali, ſed ſanguineo;quandoque etiam ab vtroque reparari poſſe.

Additum quoque fuit (uaporoſum) ex Gal.j.aph.14.cum illius ſubſtantia ſit aerea & aquea,hoc eſt corpus calidum & humidum,atque hoc in definitione additum fuit,vt diſtingueretur à terreno illo craſſamento & humore tenaci aqueo, quod in ſemine reperitur, & cuius interuentu craſſamentum illud conſtans & firmum redditur neceſſe autem fuit vt corpus hoc eſſet uaporoſum, quoniam futura erat ſubſtantia per ſe mobilis, vt etiam iure optimo Plato & alij philoſophi ignis flammę aſſimilarent,quare ſicut aer perenni quodam motu conſeruatur,alio quin marceſceret, quemadmodum de aere concluſo manifeſtum eſt,ſic calor innatus ſi debet conſeruari perpetuo motu,vt moueatur, eſt neceſſe: aereus itaque tenuiſſimus eſſe debuit,& ob id quid diuerſum à temperatura cum temperatura nõ ſit corpus neque moueatur hoc idem videtur nobis ſignificaſſe Gal.j. de ſemine 15. vbi ex mente Ariſto. dixit cauſam firmitatis ac roboris membrorum eſſe uel inſitum calorem, vel ſpiritum innatum,vel bonam temperaturam:diſtinguit itaque temperiem à calido innato.

Cauſam efficientem diximus eſſe naturam ſeu facultatem naturalem, non autem animalem,vel vitalem, etenim cum ſermo ſit de calido innato quod fit ante fœtus generationem, nulli dubium eſt calidum hoc fieri à facultate naturali alteratrice vteri, quoniam cum primum ſemen virile prolificum in vuluam receptum fuerit, & cum ſemine muliebri commixtum, tunc facultas vteri alteratrix in ſemen ipſum agit virtuteſque illiuſſopitas excitat atque de potentia ad actũ deducit,q uę actio nihil aliud eſt,quam conceptio,eodem quoque tempore ſemẽ alterando proprijs inſtrumentis adiuta calidum innatum generat laturum inſtrumentum opportunum facultatis generatricis ipſius ſeminis hoc eſt alteratricis & formatricis, vi cuius poſtea fœtus perfectionem ſuſcipit,& calor cuiuſlibet partis generatur & reparatur.

Poſtremo loco cauſam finalem ſtatuimus eſſe(coniũctionem animæ cũ corpore)quod ex Gal.7.de pala.Hipp.7. ſub finem elici poſſe videtur,vbi habet animam vel eſſe fulgidum quodam, & quaſi ęthereũ corpus;uel ipſam incorpoream

quidem esse substantia, uti tamen hoc corpore tanquam principali vehiculo: quā vtique medio aliorum postea corporum commercium habet ibi nāque Gal. officium, seu finem spiritus animalis proposuit, & propterea illius necessitatem, ex quo loco nos quoque & spiritus vitalis & naturalis, & caloris insit, necessitatem colligere possumus, etenim sicut spiritus animalis officium est animam seu facultatem animalis corpori copulare, sic vitalis vitalem, & naturalis naturalem, qui spiritus non proprie vehiculū dici debent, cū facultates & virtutes ipsæ sint substantiæ incorporeæ, & propterea non egeant vehiculo, & per substantiā instrumentorū penetrent, per q̄ spirittus penetrare nō possunt: alioquin daretnr penetratio corporum, quare uehiculum ea ratione dicuntur, qua sui tenuitate, puritate & lumine facultates cum cæteris corporis partibus commercium habere atque in illis uim suam exercere possunt, etenim cum facultates essent incorporeæ, & necessarium esset vt maxime impuris corporibus copularentur in ijsque vim suā ostenderent, nullaque proportio esset inter incorporeum & corpus impurum, necessarij fuerunt spiritus, qui sui lumine, ac puritate tanquam medium quoddam animæ instrumentum efficerentur: etenim lumine ac puritate cum anima conueniunt, sui vero corpore cum alijs corporibus magis impuris; verum quia inter naturam spiritus & sanguinis maximum erat discrimen neque vlla ratione inter se conuenire posse videbantur, ob id summus rerum omnium opifex alterum corpus interposuit tenue quidem & simplex, sed impurius & minus luminosum ac splendidum spiritu quod calidum innatum appellamus, qui & insitus spiritus dici potest, cum sit quid aereum, tot itaque corpora necessaria fuerunt, vt substantia illa incorporea humano corpori copulari posset: quare calor insitus dupliciter considerari potest, vno modo, vt illius ope substantia incorporea corpori copulatur: altero modo vt conducit ad operationem facultatis: quare si calorem insitū spectemus vt finem, habet custodiam facultatis seu illius cōiunctionem cum corpore quemadmodum consideratur a nobis erit organum primarium, constitutio vera secundarium: at si eundum spectemus vt ad operationem conducit, constitutio erit organum primarium, secundarium vero calidum innatum. Verum cum calidum hoc ac operationes conducat, & operationes sint vel animales, vel vitales, vel naturales, si quis querat quibusnam primo conducat calidum hoc innatū? is legat Gale. 5. in 6. de vulg. morb. 5. vbi ex mente Hipp. inquit calidum innatum videri animæ substantiam, quod naturalium operum multis in locis auctorem esse testatur Hipp. & paulo inferius subdit, calidum innatum, cui maxime corporea opera tribuit igneum factum non solum munera hoc est ante dicta græcis τὰς ὑμπροσθενὲν ἐργάας obire nō potest; sed neque corpus nostrum alere, quod ipsius erat primarium officium; quibus verbis manifestè constat calidum innatum à natura progenitum fuisse primo propter operationes naturales, quæ ad indiuidualem uitam pertinent: mox propter speciei conseruationem, tertio loco propter meliorem vitam, idque dicendum est, si illius necessitatem spectemus sin dignitatem primo propter operationes, quæ ad meliorem uitam, deinde propter eas, quæ ad vitam pertinent. Verum non uno atque eodem modo ad has operationes obeundas calidum innatum conferre existimandum est; etenim si naturales operationes spectemus, & propterea corporeas, seu materiales ea ratione conferre dicitur si cum calido innato, hoc est substantia ignea spiritus naturalis hoc est substantia

aerea

aerea commiſcetur : ita tamen ut ſit totius in toto non autem vt ex ſpiritu & calido fiat reticulum inſtar naſſæ vt uoluit Plato teſte Gal. 8. de Pla. 7. qui calor in omnibus animantis partibus continetur non eſt tamen vndequaque ſui ſimilis, veluti nec ſanguis in ſpatijs namque inanibus non pauca eſt illius ſubſtantia immo potius ueluti materia, quę leuiuſculam adhuc mutationem requirit ad innati ſpiritus ſeu calidi innati qualitatibus ſui abſoluti generationem, qui quidem etſi rudis aliquantis per & imperfectus exiſtat; ad naturalia tamen opera plurimum conducit, vt voluit Gal. 5. ſimp. 9. quod ſi actiones ſpiritales contemplemur, & primo quæ a corde prodeunt, non erit graue peccatum ſi dicamus calorē innatum ad has obeundas conferre, ut commiſcetur cum ſpiritu uitali : Poſtremo ſi ſermo ſit de actionibus animalibus ita manifeſtum eſt calori natiuo aliud quid iniungendum eſſe vt probatione non egeat : quandoquidem ſi de operationibus præſtantioribus loquamur, non eſt dubitandum calidum innatum conferre de ratione qua ſpiritui animali commiſcetur. ſic de viſione dicebat Gal. 7. de pla. 7. in fine ſpiritum oculorum ſpiritu animali participem fieri, ut lucidus efficiatur, quibus verbis quid aliud voluit ſignificare Galenus, quam calidum innatum oculorum ad viſionem celebrandam conferre, ſi cum ſpiritu animali commiſceatur. At ſi de auditu ſermo habeatur, nulli dubium eſt præter calidum innatum deſiderari quoque medium aliquod inter aerem extremum, & neruum expanſum quoniam principale ſenſorium non ſuſcipit ſenſibile niſi per aliquod ſibi familiare & cognatum, quod ſibi continuo inhæreat reſideat & ipſum peruadat, quale nihil aliud eſſe poteſt, quam aer purus, tenuiſſimus & impermixtus, ipſi ſenſorio congenitus & cum calido natiuo commixtus, qui tamē ſecundum partem aliquam corrumpi, ac diſſipari poteſt, & iterum ab aere externo reparari, & ſi mouetur hic aer quemadmodum ex illius & calidi innati ſubſtantia coniectari licet, tranquillo ac placido motu & in loco in quo eſt moueri iudicandum eſt, & hoc eſt quod dixit Ariſto. 2. de anima aerem hunc moueri & non moueri : eandem opinionem idem Ariſt. confirmare videtur 5 de generatione animalium 2. ſed alias de his fuſius. Cæterum quod de auditu dictum eſt, idem prorſus de olfactu dicendum eſt, in quo celebrando calidum innatum cum vapore debet eſſe commixtum ; in guſtu cum ſaliua, in tactu cum parte quadam terreſtri. Ad motum vero animalem conducit hic calor ea rōne qua partē ipſam aptā reddit ad facultatē animalē ſuſcipiendam ; ad naturalē vero operationem obeundam & cōmiſceturcū ſpiritu naturali.

Iure itaque optimo calidum hoc adeo fuit celebratum ab omnibus philoſophis. & præſertim ab Hip. & Gal. ſtoici namque calorem hunc animæ ſubſtātiam eſſe uoluerunt. his aſſentiri videtur Hip. in libro de carnibus in principio vbi appellat calorem hunc immortalem, cuius ſententiæ videtur etiam fuiſſe Gal. 2. ad Gla. 2. cum dicat calorem hunc fortaſſis ſubſtantiam virtutum exiſtere, aut eſſe illius primum & maxime neceſſarium inſtrumentum, quod verius eſt & nobis magis probatur; neque eſt quod quiſpiam nobis obijciat Galenum quandoque aſſerere calorem hunc eſſentiam potentiæ vitalis appellari poſſe vt ſcriptum nobis reliquit 3. in 6. de vulg. mor. 18. cui etiam tantum attribuit. vt in lib. de marcore 3. dicat calorem hunc animalia gubernare & augere, & facultates non ſolum eas obtinere quibus fingit, verum etiam plerasque illas, quæ ad nutritionem pertinent : nam & ſi Gal. his in locis non videatur alias facultates agnoſcere quam calo-

rem naturalem, nihilominus 14 de vſup. 6. & 8. de pla. 7. nec non 2. de natura humana 13. vbi proprie de huiuſmodi calore loquitur appellat primũ naturæ inſtrumentum, vt ex his manifeſtum ſit, Galenum quandoque habitum philoſophi induere, atque tunc facultatem ab inſtrumentis diſtinguere quandoque vero limites medici non tranſcendere quemadmodum etiam Hipp. in lib. de carnibus & quæ ſunt propria uirtutis inſtrumentis condonare, vt etiam mirũ non ſit, ſi temperaturæ quandoque tantum tribuit, ut ipſam facultatis eſſentiam appellet, hoc ſepius inculco, vt intelligant medici Galenum raro propria verba uſurpaſſe, & propterea occaſionem multis dubitandi dediſſe qui dum illius uerba non rei naturã expendere conantur, in ſalebras incidũt, & operoſis nexibus implicantur.

Sed ad rem. Conſtat itaque calorem hunc eſſe neceſſarium inſtrumentum ad omnes functiones celebrandas, virtutes namque illa, viuificat & ad operationes obeundas promptiores reddit: nam quis eſt ille, qui nõ videat quodcunque viuit ſalutari hoc calore perfuſum contineri, & quicquid corrumpitur calore hoc deſtitutum marceſcere, quis non videt in ſenibus vbi minimum eſt huius caloris operationes quæcunque ſint maxime imminui ac debilitari, immo nonnullas penitus aboleri, quare in re adeo manifeſta non eſt ut diutius immoremur, ſat eſt nobis ſemina quædam veritatis conſeruiſſe.

Illud potius eſt obſeruandum hoc in omnibus corporis partibus non eſſe eiuſdem virtutis, maiorem namque uim habet in corde, quam in cæteris corporis partibus, quam differentiam propoſuit nobis Gal. 5. in 6. de vulga. morb. 5. cum diceret duplicem dari caliditatem, alteram quidem naturalem per quam ſanguis creatur, & in iocinore continetur, alteram maiorem in corde ad iram excitandam, quo factum eſt, vt quę in iocinore & cęteris corporis partibus cõtinetur, difflatione in digeat; quę uero in corde exiſtit reſpiratione quare dicebat Gal. in lib. de pul. 2. caLorem, qui in corde naturalis eſt, non eſſe ſimilem ei, qui in cæteris partibus continetur cum cor feruere ſemper ſit neceſſe cæteris vero partibus ſatis ſit, ſi non ſint frigidæ.

Aliam quoque obſeruauit Gal. differentiam loco nuperrime citato nempe calorem cordis ſola reſpiratione tueri, calorem vero reliquarum partium duplicem habere cuſtodiam, alteram quidem a pulſu, qui veluti quædam reſpiratio exiſtit; alteram à corde ac teſtibus, à quibus cæteris partibus perpetuo ſubminiſtratur calor vt ſcribit Gal. 1. de ſem. 15. quare vnaquæque particula duplici commoditate cor ſuperat, quominus ex inopia caloris incommodum & noxam celeriter ſentiat, primum quidem quoniam cordi plurimo calore, cæteris partibus exiguo, deinde quia cordi à nullo alio ſubminiſtratur calor, ſed alijs ab illo, quare cor celerius à naturali ſtatu recedit, quam aliæ partes.

Ex quibus etiam non aliam differentiam inter calorem cordis & aliarum partium notare poſſumus, quoniam calor cęterarum partium vnica motus differentia donatus eſt; cordis uero calor duplicem habet motum: ille namque non deſerit locũ, ſed in eodem loco ſurſum deorſumque monetur: alter enim alterius motum ſemper excipit ad ſuperiora exterioraque fertur & a ſuo principio (vt ita dicam) explicatur ſui caliditate, intro autem fertur & deorſum, hoc eſt ad proprium principium redit ob exteriorem frigiditatem, & ſic ex calido & frigido fit temperatus: calor uero cordis præter hunc motum ad exteriora, alium quoque habet,

quo

quo per arterias & venas ſui qualitate in vniuerſum corpus diffluit atque illabitur ad cæterarum corporis partium calorem ut diximus tuendum;ſed maximum eſt diſcrimen inter caloré, qui per arterias deducitur,& qui per venas tranſmittitur id quod non merito ſubiecti contingit,quamuis enim tenuior & lóge ſuccior ſit ſanguis & propterea illius habitus qui per arterias illabitur,quam qui per uenas, non ſequitur tamen ob id vt ſit calidior,calidiſſimus enim eſſet ſpiritus animalis, cum tamen omnium temperatiſſimus exiſtat oportet, ut ſuo loco dicetur: dicendum itaque calorem hunc eſſe omnium feruentiſſimum, quia cor uitæ principium erat futurum, & per hunc calorem cæterarum partium calor erat conſeruandus.

Occurit & altera difficultas non leuis,quoniam Gal.loco de vtilitate reſp.cap. vlt. dicebat tria eſſe prima inſtrumenta, quibus anima in opus deſcendit nempe ſpiritus animalis, calor inſitus & temperatura,nos vero quartum addere poſſumus nempe cuiuſque partis compoſitionem; ex quibus obiter colligere licet diſcrimen inter calidum innatum & temperiem: at dicet quis, vnius operationis vnum eſt primum inſtrumentum, ergo non tria non quattuor prima.

Præterea dicebat Gal.8.de pla.7.& 5.in 6.de vul. morb.5.& 14.de vſu p.6.calidum ingenitum eſſe primum animæ inſtrumentum,& omnium actionum naturalium opifex & auctor, ſi ſic eſt, ergo ſpiritus. & temperatura non erunt prima inſtrumenta, multo minus partium ſtructura & compoſitio.

Pro quarum dubitationum & contradictionum apparentium ſolutione illud vnum eſt nobis animaduertendum,ad quamlibet operationem celebrandam,duo genera inſtrumentorum maxime deſiderari, quorum alterum primum: alterum ſecundum nominari poteſt, etenim ſi loquamur de actionibus partium ſimilarium,ad has obeundas conducit ſpiritus,calor temperatura & partium compoſitio,& hæc omnia conducunt & inſtrumẽta, quibus facultas appropriata vtitur ad actiones illarum partium abſoluendas,ſed horum inſtrumentorum alia prima, alia ſecunda nominari poſſunt, prima quidem ſunt ſpiritus, calor,& temperatura, & ſunt prima non modo origine; verum etiam perfectione,ſi ſermo ſit de actionibus partium ſimilarium;quoniam temperatuta partiũ ab inſtrumentis prædictis adiutapartium ſimilarium actiones perficit & hoc eſt quod docuit Gal.3.de ſimp. cauſis 1.vbi dicebat temperaturam quæ proprietatem corporis ventriculi facit eſſe cauſam mutationis ciborum coadiuuante plurimum calido elemento.at ſecundum inſtrumentum eſt partium compoſitio, quæ & ipſa ad actiones partium ſimilarium obeundas plurimum conſert,at ſecundaria quadam ratione & per accidens:ac imperfectè:quod ſi ſermo ſit de actionibus partium inſtrumẽtalium,tria illa inſtrumenta prædicta prima quidem èrunt merito generationis & originis:cõpoſitio uero ſecundarium quidem at merito perfectionis ſub qua & vnitatẽ complector primum erit inſtrumentum illa vero tria ſecundaria erunt dicenda:merito itaque Gal.dixit tria eſſe prima inſtrumenta, calorem naturalem ſpiritum, & temperaturam, quoniam originem ſpectauit,quare plura inſtrumenta poſſunt eſſe prima,ſi ad ſecunda comparantur:quod ſi illa prima inſtrumenta inter ſe comparentur.quamuis inter ſe ita ſint commixta, & eam inter ſe affinitatem habeant, vt vnum abſque altero conſiſtere nequeat: nihilominus ratio ipſa dictare uidetur primum locum obtinere temperaturam, ſecundum calidum innatum tertium ſpi

ritum

ritum ſi horum omnium originem ſpectemus & neceſſitatem in dignitatem oppoſitum erit exiſtimandum.

At Clariſſi. Capiuacius præceptor meus dum publicè methodum anatomicam legeret alio mō dubitationē mouebat, atque aliter ſoluebat dicebat nāque Gal. loco citato tria proponere organa prima in cerebro ſpiritum nempe animalem; calidum innatum & cōſtitutionem, & per conſtitutionem Galennm intelligere temperiem, quibus poſitis ſic argumentabatur vnius partis inſtrumentalis, ſeu vnius facultatis determinatæ eſt vnum organum reliqua ſecundaria, at Gal. tria proponit videtur itaque aberrare. Cui difficultati ſic ſatisfieri poſſe affirmabat, ſi dicamus ſpiritum animalem organum primum appellari & ratione, qua cuſtodit facultatem animalem; calorem vero innatum qua naturalem; temperaturam qua operationem ſpectat. ſi rem ipſam diligenter expendamus vtraque opinio tueri poteſt.

Quod vero Gal. locis ſuperius cæteris vocarit calorem primum animæ inſtrumentum, atque huic & Gale. & Hipp. omnes animæ operationes attribuerint non autem temperaturæ. Dicendum eſt Gale. & Hipp. non conſidèraſſe calorem natiuum, vt quid cōtradiſtinctum à temperatura, immo vt eſt potiſſima cauſa, ex qua temperatura fit, conſeruatur, & ad operationem conducit, quare quod erat proprium temperaturæ id calori natiuo tribuerunt quod vt planius intelligatur paulo altius exordiendum eſt, & cum Gal. 9. meth. 3. ſtatuendum eſt in animantis corpore nihil prius nihil præſtantius vita, quādo nec ſanè vita carere poſſunt: at cum viuere quempiam dicamus cum operationes promit: & operationes ex virium conſtantia prodeant ad ipſamque tanquam effectus ſubſequantur, & virium eſſentia commodo temperamento æſtimetur, quod ea ratione proprium & perfectum iudicari debet, qua ex prima elementorum confuſione & ex feruido calentique ſpiritu integratur, hinc factum eſt. vt Gal. & Hipp. dixerint calorem natiuū eſſe primum animę inſtrumentum ipſique omnes animę functiones attribuerint, cum ſpiritus ille calidus; ſeu calidum innatum vna cum ſpiritu temperamenti veluti anima exiſtat, vt mirum non ſit ſi Gal. quandoque dicat virium ſubſtantiam eſſe calorem innatum, quandoque temperaturam, & ſic indifferēter primum animæ inſtrumentum.

Conſtat itaque ex his quæ dicta ſunt, quid ſit calidum innatum, quotuplex ſit: quæ fuerit illius neceſſitas, & qua ratione dicatur primum animæ inſtrumentum.

De ſpiritu naturali. Cap. XXIIII.

SPiritum naturalem dari plerique concedunt; ſed nullum ſtatuunt diſcrimen inter ſpiritum naturalem & calidum innatum ducti auctoritate Gal. 5. ſimp. 9. vbi habet hæc verba οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ τὸν αἱματικὸν οὐσίαν καὶ ἀτρώδη θερμὸν ἔμφυτον ἀκτύειν ἅμα πνεύματι hoc eſt nihil phibet & ſanguineā ſubſtātiā & aereā vna cū ſpiritu calidum audire innatū. quibus verbis ego certe non video quomodo concludant hanc eſſe Gale. ſententiam vt velit calidum innatum & ſpiritum naturalem inter ſe nulla ratione differre, atque vnum pro altero indifferenter vſurpari poſſe, immò videtur potius oppoſitum ex illius verbis inferendum, quoniam

tria

tria proponit substãtiarum genera nempe sanguineam, aeream & spirituosam, & asserit nihil omnino prohibere quominus per has tres substantias calidum adiuuamus innatum, ac si diceret quamuis calidum innatum sit substantia sanguinea & aerea. vt superius probatum est, cum de calidi innati substantia loqueremur; at tamen nihil prohibet, quo minus sub calido innato complectamur quoque spiritum naturalem, quod vero Galenus per calidum innatum intelligat quid magis materiale quam sit spiritus declarat hoc 4. de dignot. pul. 2. vbi proponit opinionem Agathini de pleno pulsu & vacuo, etenim inquit Agathini sententiam fuisse tensum & contentum perpetuo spiritum in plenis apparere pulsibus infirmũ vero & fractũ, nec quicquã renitentẽ in vacuis & subdit εἴτε δὲ τὸ σύμφυτον πνεῦμα κεὶ ζωτικον, τὸ διὰ τῶν σωμάτων, ὡς αὐτοὶ βούλονται τεταμένον, εἴτε τὸ ἀερῶδες τε κὶ ὑλικον, τὸ ἐν ταῖς εὐρυχωρίαις οὐ πάνυ μὲν ἡ λέξις ἀποσαφεῖ. hoc est. At cõnatus ne spiritus atq; vitalis sit, qui per corpora, vt illi cõtendũt tensus est, an aereus & materialis, qui cõtinetur in spatijs parũ verba declarãt, quib. verbis quis est ille, qui nõ videat Gal. duo genera spirituũ proponere, alterũ quidẽ cõnatum & vitalem, alterũ aereum & materialem, & per aereum & materialem intelligere calidum innatum vnde obiter colligitur Galenũ velle spiritum vitalem connatum quoque appellari posse, ex his itaque videtur Gale. alterum spiritum præter calidum innatum agnoscere. At dicet quispiam quomodo verum hoc est si 12. meth. 5. dubitat nunquid detur spiritus naturalis cum dixerit πνεῦμα φύσικον si est in hepate ac venis reperitur. Immo dicendum est, quia de hoc dubitauit Gale. ideo videri spiritum hunc agnouisse, etenim si voluisset Galenus spiritum hunc à calido innato nihil omnino differre, de eo non de eo non dubitasset, quoniam de calido innato nunquam dubitauit: quare nostrum esse videtur quod sub dubio reliquit Galenus rationibus saltem probabilibus confirmare: ratio itaque quæ nobis persuadere potest huiusce spiritus necessitatem à simili deduci posse uidetur hoc modo, si spiritus animalis fuit necessarius vt facultas animalis corpori neruoso copularetur; & ab eius virtute custodiretur, si spiritus vitalis vt facultas arterioso, ita quoque spiritus naturalis fuit necessarius naturalis venoso corpori copularetur, & ab eius virtute custodiretur; neque dicendum est ad hoc munus obeundum sufficere calidum innatum, quoniam calidum innatum nõ illabitur & fluit per venas quẽadmodum spiritus naturalis, sed ita implantatus vt loco non recedat; quare necessarius est hic spiritus naturalis, cuius sedes & fons est hepar, quemadmodum spiritus animalis cerebrum & vitalis cor, vt cum tres sint facultates vniuersum animal gubernantes triplici quoque indigeant instrumento, cum nulla sit pars in corpore nostro, quę calidum innatum, aut virtutes naturales diutius retinere possit principiorum viribus & auxilio destituta quemadmodum colligitur ex Gal. 7. meth. 13. 2. in primum prorrhet. 5. & 4. in 6. de vulg. morb. 25, & plerisque alijs in locis, quod cum ita sit, necesse fuit vt spititus hic naturalis per venas deduceretur.

Quod si quispiam dicat hanc esse communem & Galeni sententiam facultates naturales insitas esse & propterea non aliunde pendere dicendum est hoc nõ esse perpetuo uerum, quoniam si sic esset, neque calidum innatum cum singulis particulis insideat caloris indigeret, eget tamen non sequitur itaque facultates naturales sunt insitæ ergo non opus est, vt tueantur à virtute sui principij, quod qui

dem

dem eſt hepar diximus,& quam pluribus in locis teſtatus eſt Gal.& præſertim 7. meth.13.2.in primum prorrhet.5.& 4.in 6.de vulg. morb.25.quòd ſi facultas iocinoris,ab eo per venas diffunditur in vniuerſum corpus,conſentaneum quoque fuit vt ſpiritus naturalis veluti illius vehiculũ & cuſtodia diffunderetur quod nobis ſignificaſſe videtur Galen.4.in 6.vulg.morb.25.vbi dicebat in corde atque in iecore multus ab initio inſitus calor ineſt,qui per ſanguinem in carnes diffunditur,& per ſanguinem non intelligit Gal.materiam tantummodo craſſam,ſed aggregatum quoddam ex multiplici ſubſtantia,quarum altera craſſior & ſiccior eſt & propterea magis terreſtris,altera eſt minus craſſa,minus ſicca & ob id magis aquoſa,tertia tenuior eſt ac veluti oleaginoſa,quarta aerea & vaporoſa,vltima ſpirituoſa; per partem namque craſſiorem & magis concretã ſolidæ ſubſtantiæ craſſamentum nutritur, per partẽ minus craſſam,quod reliquum eſt generis carnoſi, & à genere carnoſo non excludo partes ſeminales, per tenuiorẽ & oleaginosã humidum illud primigenium quod & humidum radicale appellant:per vaporoſam vaporem ex humido illo primigenio ſublatũ,quem ſpiritum ſeu calidum ingenitũ appellamus per ſpirituoſam ſpiritum naturalem;quare non videtur præter rationem ſi dicamus ſpiritum quoque naturalem ab hepate per venas in exteriora corporis deriuari.

Quod autẽ vnicuique parti facultates inſitæ ſunt, nihil aliud facit quam vt fauore facultatis principij deſtitutæ non ita cito contabeſcant,& proprio munere deſtituantur.

Quare ſpiritus naturalis definitio ſic erit inſtituenda,vt ſit corpus aereũ ex puriori & magis aerea ſanguinis portione virtute alteratricis propriæ genitũ vt facultas naturalis corpori copuletur.vt corpus eſt aereum conuenit cũ calido innato,ſpiritu vitali,& animali,vt genitum eſt ex puriori, & magis aerea ſeu tenuiori ſanguinis portione differt à calido innato, per cauſam vero efficientem ac finalẽ differt à quocunque alio ſpiritu, à ſpiritu quidem inſito: quoniam hic organum eſt magis commune,ſpiritus vero naturalis magis proprium facultatis naturalis, ſic de vitali & animali eſt dicendum, etenim vnuſquiſque magis cuſtodit ac tuetur facultatem ſuam.Cætera ita nota ſunt ex his quæ dicta ſunt vt in his repetendis non ſit amplius immorandum.

De ſpiritu vitali. Cap. XXV.

ALterum inſtrumentum quod propoſuit Galenus conſiderandum eſt ſpiritus vitalis,quod vt diximus eſt magis proprium facultatis vitalis,& quoniã hic ſpiritus generatur ex ſpiritu naturali,vt mox dicemus,ob id de hoc vno priuſquam de ſpiritu animali ſermo nobis erit habendus,qui ſpiritus quemadmodum & alij,ſic dictus eſt à ſpirando eo quia veluti aura tenuis huc atque illuc ſpirat & mouetur, & nunquam quieſcit. quare & repente generatur atque ab omni contrarietate maxime diſtare debet, & ob id temperatiſſimus eſſe oportet, ac purus vt maximam cum facultate vitali ſimilitudinem habeat, cuius futurum erat inſtrumentum.

Vt ſpiritus vitalis ſit corpus aereum ex ſpiritu naturali potiſſimum vi facultatis propriæ alteratricis genitũ, vt facultas vitalis, cõmerciũ habeat cum corpore.

Primo

Primo loco diximus ſpiritum hũc eſſe corpus,quia vt corpus eſt cõuenit cũ ſpiritu inſito,naturali,& aſali,nec nõ cum cæteris partibus corporis,ſiue ſint cõtenta, ſiue cõtinentia,aereũ diximus, vt diſtingueretur nedũ à cæteris contentis craſſiori bus, verum etiam à ſpiritu innato, qui potius vaporoſus eſt quam aereus, nec non animali qui non aerees,ſed æthereus potius eſt. Diximus autem fieri potiſſimum ex ſpiritu naturali, vt conſtaret ex qua materia fieri ſolet, à iecore namque per venam cauam ſpiritus naturalis vna cum ſanguine in cor inuehitur,vbi vi caloris cordis magis elaboratus in aeris veluti ſpeciem commutatur atque ex dextro ſinu cordis per anguſtiſſima illa foramina in ſiniſtrum permeat,vbi hauſto per pulmones aere temperato fit materia quædam, quæ beneficio facultatis alteratricis cordis & caloris euadit ſpiritus vitalis;quo loco illud notare debemus,cor & iecur mutuam ſibi operam præſtare,iecur namque cordi materiam ſubminiſtrat ex qua profert ſpiritum vitalem,cor vero hepati calorem quo ſpiritus innatus tuetur atque diutius cõſeruatur,adiunximus vero particulam illam(potiſſimum)quoniam ſpiritus vitalis non ex ſolo ſpiritu naturali generatur,verum etiam ex aere inſpirato,vt docuit Gale. 12.meth. 5.7.de pla.3.& 9.de vſu. 4.neque exiſtimandum eſt ſpiritum hunc ita in corde generari vt in arterijs generari non poſſit quando genus oppoſitum teſtari videtur Gal.7.de Pla.3.& in 12.meth.5. Dictum præterea fuit ſpiritum vitalem(à facultate propria(fieri,vt à cæteris ſpiritibus diſtingueretur: poſtremo dictum fuit ſpiritus vitalis finem eſſe (vt facultas vitalis commercium habeat cum corpore) quo fine diſtinguitur ab omnibus alijs ſpiritibus.

At dicet quiſpiam,ſi calor inſitus factus fuit, vt facultates omnes corpori coptulatentur, non fuerunt itaque neceſſarij ſpiritus: quare neque uitalis.

Ex ſupra dictis patet reſponſio, quoniam diximus calidum innatum perſe non eſſe ſufficiens vt anima corpori copuletur, quando propter ſui craſſitiem & ſubſtantiam nimis materialem cum facultatibus nullam habet familiaritatem,neque loco dimouetur,quare neceſſe fuit vt interdum ſpiritum naturalem,interdum vitalem interdum animalem ſibi aſſociaret & veluti comitem adiungeret, atque interdum ſpiritus ipſos ad cuſtodiendas facultates diuagari, ſpiritus itaque vitalis fuit neceſſarius vt virtus uitalis arterijs copularetur: ui cuius pulſus efficeretur, cuius duplex futura erat utilitas,quarum altera & maior erat caloris innati cuſtodia,altera & minor animali ſpiritui copioſi alimenti præparatio, vt docuit Gal.j. de vſu pul.2.ex quibus vnuſquiſque facile intelligere poteſt facultate vitali orante,cæteras quoque facultates otiari fore neceſſe & ab opere ceſſare, quemadmodum ex arteriarum interceptione declaratur, per hanc enim aſpirationem cordis cohibitam repente tanquam attonitum corruit animal, atque tandiu in ſyncope detinetur,quandiu vitale robur corporis partes non illuſtrat:ſed cum primum hęc reuixerit, aliæ quoque facultates quaſi recreatæ recurrunt.

Quod ſi quiſpiam diceret,plures ſunt ſpiritus vitalis vſus & fines non itaque vnus quemadmodum nos poſuimus: quod autem plures ſint vſus, patet ex hoc quoniam eſt organum facultatis alteratricis cordis nec non iraſcibilis ea ratione qua in corde miſcetur cum calido innato, dicebat namque Galenus 6. de Pla.S. quemadmodum cor eſt principium ſanguinis ſpirituoſi ita ſedes eſt facultatis iraſcibilis,facultas itaque iraſcibilis ſpiritu vitali egere videtur, quare vt eſt in corde

permixtus cum calido innato eſt organū operationum quæ fiunt in corde nedum propter uitam;verum etiam propter meliorem vitam: vt vero extra cor reperitur vtilis ad calorem influentem per vniuerſum corpus diſtribuendum non per partem poſt partē ne tarda fiat diſtributio, ſed per venas & arterias vt quam citiſſime calor diffundatur. Præterea vtilis eſt ad ſeminis eiaculationem dum ad teſtes tranſmittitur, hanc quoque vtilitatem habet vt ſit materia ſpiritus animalis, quemadmodum voluit Gal. 7. de Pla 3. plures itaque habet vtilitates, & ſic plures fines nō itaque vnum.

Huic dubitationi non eſt difficile reſpondere, ſi dicamus non eſſe inconueniens ſpiritum vitalem plures habere vtilitates, & ſic plures fines, vnum tamen maxime omnium propriū eſſe, qui competit omni ſoli, & ſemper, & nihil alius eſt, quam cuſtodia facultatis vitalis, reliquæ vero vtilitates & ſi competant omni, non tamen ſolis ſpiritibus vitalibus conueniunt, quod ita manifeſtum eſt, vt in hac reprobanda non ſit tempus conterrendum.

Sed quod maiorem difficultatem facit, eſt illud quod propoſuit Gal. 7. de pla. 7. vbi dicebat ſpiritum hunc eſſe facultatis vitalis vehiculum, quoniam eadem eſt ratio de vitali quæ de animali. Sed quomodo ſpiritus hic poteſt eſſe facultatis vitalis vehiculum, cum hæc facultas per corpus arteriarum peruadat, & qualitatis diffuſione tranſmittatur, vt docuit Gal. 1. de ſem. 16. non autem cum ſpiritu per illarum cauitatem deferatur vt monuit Gal. de cauſis pul. 4.

Neminem vt ingenue fatear hactenus vidi, aut audiui, qui de hac re quidquam probabiliter fuerit locutus; immo neminem vidi, qui difficultatem hanc attigerit; quare aut ego omnium ineptiſſimus, aut alij rei difficultatem non agnouerūt; quæ tamen multo maior eſſe videtur, quoniam cum Gal. 7. de pla. 7. diximus ſpiritus à natura fuiſſe excogitatos, vt facultates horum beneficio aliorum poſtea corporum commercium haberent: at ſi facultates per medios ſpiritus craſſioribus corporibus copulari debent, neceſſe eſt, vt in quibus partibus sūt facultates, in ijſdem ſint & ſpiritus ſed facultas vitalis copulatur corpori arteriarum animalis neruis, naturalis corporibus venarum ergo in ſubſtantia arteriarum, neruorum & venarum ſpiritus iſti exiſtant eſt neceſſe: quę tamen opinio Galeni ſententię aduerſatur 7. de pla. 4. vbi diſputat nunquid per omnes neruos permeent ſpiritus animales, quē admodum per opticos, & tandem concludit non omnibus neruis meatus eſſe concedendos, & ob id nec ſpiritus per ipſos confluere, quod ſi ſic eſt, ergo falſum eſt, quod ab eodem Galeno proponitur 7. de pla. 7. nempe facultatem animalem vti ſpiritu animali tanquam uehiculo vt cæteris corporis partibus copulari poſſit, quare dicendum videtur, aut facultatem in cauitatibus vna cum ſpiritibus reſidere quod eſt abſurdum, ſpirituū ſubſtantiam in corporibus ipſorum ductuum exiſtere id quod plerique negant, & cum ratione pugnare videtur, quoniam daretur penetratio corporum.

Quamobrem in re tam difficili & ardua nobis ſat erit ingenia veſtra excitaſſe, ſi veritatem non vndequaque fuerimus aſſecuti. Pro hac itaque difficultate tollenda mihi dicendum videtur non in ſubſtantia neruorum, aut arteriarum ſpiritus animales aut vitales ineſſe, ſed qualitatem quandam, quæ ab illorum ſplendore profecta per vniuerſam ipſorum ductuum ſubſtantiam diffunditur, quemadmodum à ſolis ſplendore dicebat Gal. 7. de pla. 4. qualitas quędam per vniuerſum ae

rem

rem diffunditur ſubſtantia ſolis immota manente: per ipſam itaque qualitatem & ſpirituum proprietatem ſtatuendum eſt facultatem tum vitalem tum animalem corporibus ipſis copulari, hoc etiam illuſtrari poteſt exemplo venenorum letalium quorum vbi minima particula in animalis corpus ingreſſa fuerit, ut ſcribit Gal. primo, de ſem. 16. totum id momento temporis immutat, ſibique ſimili affectione alterat, non ſanè quod ſubſtantia ipſorum per totum penetret corpus: neque enim poteſt tam paucus ſuccus tam breui temporis ſpatio corporis interdum maximam molem replere: ſed qualitatis diffuſione vniuerſum corpus momento temporis commutat, idem præſtant venenorum remedia, quæ antidota & elexipharmarca nominãtur. quare non erit forraſſe ab re ſi dicamus & ductũ ſubſtantiam à virtute ſpirituum momento temporis alterari; & hac ratione facultatem vehicula nominari poſſe.

Sunt tamen quidam, quibus placet dari ſpiritus tum vitales, tum animales inſitos; quemadmodum fuit Fernelius & ante ipſum illi, quorum ſententia proponitur à Gal. loco nuperrime citato, atque tacite reprobatur, vtpote, qui aliam tanquã probabiliorem fuerit ſecutus, quæ nulla in parte à noſtra diſſidere videtur.

Verum ne gratis alios redarguere videamur, ab hac ſententia nos illud dehortari videtur, quoniam ſi ſpiritus tum vitales tum animales eſſent inſiti, cum per illorum motum facile diſſipentur, inſtauratione aſſidua indigerent, at non habet vnde inſtaurentur, & præſertim ſpiritus animales, ergo non ſunt inſiti, quod non habeant vnde inſtaurentur, patet ex hoc, quoniam ſpiritus animalis in cerebro generatur, neque ab eo recedit, inſitos itaque inſtaurare nõ poteſt; quod ſi animales nõ ſunt inſiti, nulla neceſſitas cogit nos vt vitales inſitos eſſe dicamus; ſed vos cogitabitis, præſertim cũ ad finẽ artis contẽplatio hæc parũ, aut nihil facere videatur.

De ſpiritu animali. *Cap.* XXVI.

PRopoſita ſpiritus vitalis natura, ſupereſt vt de ſpiritu animali verba faciamus, quando ex vitali ſpiritu animalem ſpiritum fieri diximus. cuius definitio eiuſmodi eſſe poteſt.

Spiritus animalis eſt corpus ætherеum ex ſpiritu præcipue, ac proprie genitũ à virtute propria, vt facultas animalis neruoſo corpori copuletur) cauſam formalem propoſuit Gal. j. de ſymp. cau. 2. & iure optimo ſtatuit corpus æthereum, vt illius tenuitatem, motum, lumen, & calorem complectitur, & quam ſimilimum corpori cœleſti conſtitueret idoneum facultatis animalis futurum inſtrumentum & vehiculum ſeu domicilium vt voluit idem Gal. 7. de pla. 3. hac enim ratione differt à ſpiritu vitali & naturali, vt in hac definitione nihil aliud deſiderari videatur; nihilominus vi rei natura magis ob oculos præponatur, atque dilucidior euadat, non ab re fore iudicauimus, ſi & cauſa materialis ex qua & efficiens, & finalis exprimeretur: Cauſam itaque materialem ex qua propoſuit Gal. lib. de vſu p. 3. & 3. de pla. vlt. 7. de vſu par. 8. & 9. eiuſdem 4. portio namque ſpiritus vitalis per cerebri arterias ad cerebri baſim ſurſum repit, atque in ijs, tum maxime, quæ in plexu retiformi, conficitur, mox in cerebri ventriculos ingreditur, per alios plexus, quia ſecundarum ſimilitudine choroides dicuntur, atque in ipſis ventriculis animalis primum exacte efficitur, quemadmodum docuit Gal. 7. de vſu p. 8. non ta-

men in omnibus, sed in medio & posteriore, anteriores namque præparant potius materiam quam ipsam conficiant & penitus absoluant, quemadmodum docuit Gal. 8.de vsu p.10. at in medio ventriculo, ita elaboratur, vt nomen spiritus animalis nerui queat, cum absolutissimam & vltimam perfectionem in posteriori consequatur, quare 8.de vsu p.12.iure optimo dixit Gal.ventriculum posteriorem cæteris omnibus minorem esse: cum substantias minus materiales recipiat; quæ tamen maiorum sint virium & facultatis. Ex quibus constat spiritum vitalē, vt fiat animalis plures concoctiones desiderare, & plures præparationes, præparatur nanque in ipsis atterijs ascendentibus, concoquitur in plexu retiformi, elaboratur in choroide, vltimam concoctionem absoluit in uentriculis cerebri, ex longa itaq; & diuturna huiusce spiritus cōcoctione proprietatē quandā qualitatis vi facultatis altetatricis acquirit, vt instr̄m animæ, seu vehiculū idoneū reddatur.

At nos adiunximus particulam illam propriè & præcipue fieri ex spiritu vitali) quoniam Gal.3.de pla.vlt.& 6.de vsu p.17. videtur asserere aliqua ex parte fieri posse ex quadam sanguinis benigni exhalatione existentis in iis uenis, quæ ad ventriculos ipsos pertinent. Accedit etiam quod Galen. 5. de vtilitate resp. 5. probat ex inspiratione per nares potissimam alimenti partem accedere, quod confirmat etiam auth.Hipp.vbi ait ptincipium alimenti spiritus esse os nares, guttur, pulmones, & aliam respirationem nempe difflationem: aer namque per nares inspiratus anteriores cerebri ventriculos petit, qui à natura fabricati sunt ad inspirationem, & expirationem efflationemque cerebri atque ibi aer inspiratus conficitur ac præparatur, & per meatum maximum in medium ventriculum, atque tandem in posteriorem transumitur docuit hoc Gal.8.de vsu p.10. & 11. Ex quibus satis constat spiritum animalē proprie ac præcipue fieri ex spiritu vitali, maiori vero ex parte ex aere inspirato & fortasse aliqua ex parte ex benigni tenuissimi sanguinis exhalatione, qui in uenis iuxta cerebri uentriculos existit, in quibus ventriculis per concoctionem qualitatis proprietatē acquirit, qua idoneū animæ instrumentum efficitur, & propterea aptum ad operationes animales obeundas. Copiosus itaque purus, æthereus ac luminosus esse debuit, & ab omni cōtrarietate longe remotus, quare temperatissimus vt corpori cęlesti esset quam similims & perpetuo; ac regulari motu conseruaretur.

Tertio loco (a virtute ꝓpria) fieri diximus hoc est ab alteratrice facultate determinata uentriculorū cerebri & præcipue posterioris, & per vētriculos cerebri nō intelligo spatiū & cauitatē ipsorū, sed illorū parietes & p̄sertim arterias, quę plexum retiformē constituunt, cum materiā propriam spiritus animalis spiritum vitalem cum Galeno esse statuerimus, & hoc est quod idem Galenus scribebat 4.de differentijs puls.2.ubi dicebat spiritus animalis, vt procreetur plurimum conferre substantiam, quam spiritualem habent arteriæ.

Postremo loco diximus officium seu finem proprium ac præcipuum vsum spiritus animalis esse, ut (facultas animalis corpori neruoso copuletur) & a neruoso corpore non excludo cerebrum & spinalem medulam, cum hæc sint principia neruorum, hanc vtilitatem significauit nobis Gal.7.de pla.7.in calce nec non 5.in 6. de vulg.morb. 5.septimo namque de pla.dicebat spiritum hunc esse necessarium, vt anima commercium haberet cum corpore, 5.vero in 6.de vulg.morb. dicebat quo ad ipsius cerebri ac spiritus in eius sinibus contenti naturalis temperies in

uiolata

violata ſeruatur, viuere poſſe animal, at ſi contentus in vẽtriculis ſpiritus aut prorſum corruptus ſit, aut à naturali temperatura vna cum ea quę in cerebro eſt longiſſime diſceſſerit, mortem neceſſario ſequi, ſic enim vertunt tranſlatores. quibus verbis, quis eſt ille, qui non videat ſpiritum animalem neceſſario deſiderari. vt anima commercium habeat cum corpore, ipſi alligetur, & ab eo cuſtodiatur, quando ex illius corruptione vinculum animæ diſrumpitur & ipſa recedit à corpore. unde mors neceſſario ſubſequitur.

Sed hoc loco ſuboritur difficultas non contemnenda quoniam Gal. loco nuperrime citato dicebat mortem neceſſario ſequi, vbi ſpiritus animalis contentus vel prorſus corrumpitur, vel a naturali temperamẽto longe diſceſſerit. 7. vero de pla. 3. dicebat ſi contingit vt ex colliſione ventriculorum cerebri ſpiritus inaniantur animal minime vita priuari, ſed ſtupidum ſenſu motuque erepto fieri quo ad rurſus collectus ſpiritus reſtituatur, quare quiſpiam dicere poſſet Galenum ſibi met. aduerſari, quando corruptio ſpiritus animalis & illius inanitio ſpiritus diſſipationem prorſus ſignificent, etenim dicet quis cur ex corruptione ſpiritus animalis mors ſubſequitur? non alia ſane ratione niſi quia deficit organum illud per quod anima corpori copulatur; at per inanitionem eiuſdem ſpiritus non ne hoc idem ſequitur? ergo nihil refert ſiue dicamus ad ſpiritus corruptionem, ſiue ad inanitionem mortem ſubſequi: nihilominus Gal. 7. de pla. 3. dicebat ad ſpiritus animalis inanitionem animal non interire 5. vero in 6. 5. ad eiuſdem corruptionem interire quare videtur ſibimet contrarius.

Contradictionem hanc ſatis apparentem vt ſoluerent nõnnulli Clariſſimi viri dixerunt ſpiritum animalem dupliciter cõſiderari poſſe vno quidem modo vt in ventriculis cerebri continetur; altero modo vt in poris & in illius meatibus ſimul cum calido innato permiſcetur qua diſtinctione propoſita omnem cõtradictionẽ ſubmouebant, etenim dicebant ſi ſpiritum animalem conſideramus vt in ventriculis cerebri continetur, ad illius corruptionem ſeu inanitionem animal vt vita priuetur, non eſſe neceſſe, atque de hoc ſpiritu locutum eſſe Galenum 7. illo de pla 3. quod ſi conſideratur ut in poris cerebri cum calido innato permiſcetur neceſſario fieri vt ad illius corruptionem ſeu innanitionem mors ſubſequatur.

Solutio hęc vera quidem eſt non tamen verbis Galeni admodum conſentanea, quoniam Galen. 5. illo in 6. 5 nõ loquitur de ſpiritu animali, qui in poris cerebri cum calido innato permiſcetur, ſed de ſpiritu in ventriculis contento quemadmodum vnicuique manifeſte conſtare poteſt verba Galeni tum græca tum Latina intuenti. habet enim Gal. hæc verba 5. illo in 6. de vulg. morb. 5. ὁ δὲ ἐν τοῖς τὸ κατὰ τὰς κοιλίας πνεῦμα διαφθαρῆ παντάπασιν, ἢ τῆς κατὰ φύσιν κράσεως ἐπὶ πλεῖστον ἐκτραπῆ μετὰ τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀκολουθήσει. Ex quibus verbis ſatis conſtat Galenum ſermonem habere de ſpiritu in ventriculis cerebri exiſtente, non autem de ſpiritu, qui in potis & meatibus cerebri cum calido innato permiſcetur, ſed quod occaſionem dubitandi dederit fuit non Galeni inconſtantia, ſed tranſlatorum nimia ſapientia, qui dum verba Galeni neglexerunt conſequentia pro antecedentibus protulerunt. Quare ut omnis dubitatio ſubmoueatur, verba Galeni hoc modo ſunt trãsferenda. At ſi ſpiritus in uẽtriculis cõtentus prorſus fuerit corruptus, vel a naturali tẽperatura longiſſime diſceſſerit, id ſubſequi, ſubauditu, neceſſe eſt, cum temperatura cerebri, ac ſi diceret Galenus, ſi animalis ſpiritus in ventriculis

contentus

contentus prorſus corrumpatur, vel à naturali temperatura longe recedat, neceſſe eſt quoque vt temperatura cerebri maxime patiatur & a naturali ſtatu longe diſcedat, ex quo quidem ſequitur vt mors conrinuo ſuccedat, cum ſpiritus, animalis neque corrigi neque reparari poſſit, corruptis namque inſtrumentis & prorſus diſſipatis qui fieri poteſt vt facultas munus ſuum obire poſſit?

Sed quid dicendum eſt ad Galeni authoritatē 7. de Pla. 3. vbi aſſerit ex inanitione ſpirituum in uentriculis exiſtentiumanimal non interire, ſed ſenſu motuque tantummodo priuari.

Mihi certe in hac re nihil aliud dicendum videtur, quam illud quod docuit Gal. 5. illo in 6. de vulg. morb. 5. neceſſario fieri, vt vel prorſus corruptis ventriculorum ſpiritibus, vel à naturali temperatura longiſsime diſtractis cerebrum quoque à naturali temperatura longe recedat, & mors ſubſequatur, quod tamen non eſt dicendum de inanitione ſpirituum ventriculorum per colluſionem, quoniam dum ventriculi cerebri colliduntur, ſpiritus non prorſus diſſipantur, ſed ad poros & meatus cerebri vi quadam truduntur & compelluntur, qui poſtmodum recurrunt & collecti reſtituuntur, quare aliud eſt ſpiritum animalem prorſus corrumpi, ſeu diſsipari, aliud ventriculos ex colliſione inaniri: etenim dum ſpiritus contenti prorſus corrumpuntur, neceſſe eſt quoque, vt qui in meatibus & poris cerebri exiſtunt, corrumpantur ac diſſipentur, prorſus autem corrumpuntur ſpiritus animales contenti, vt voluit Gal. 5. met. 12. vbi prorſus reſoluuntur, hoc aūt contingit ex defectu pabuli ſeu nutrimenti, tum proprii, tum alieni, proprii quidem, vbi deficit ſpiritus vitalis, quemadmodum euenire ſolet in extremis inedijs, & in morbis vehementiſsimis, tum animi, tum corporis, vt in ſubito & vehementi timore, in maxima voluptate, in triſtitijs, anxietatibus, ira, curis & ſolicitudinibus, quib. vigiliæ ſubſequuntur: nec non vbi labores corporis vehementius aucti fuerint; alieni vero vbi cohibita fuerit reſpiratio, quo tempore ſpiritus animales contenti maxima parte pabuli deſtituuntur, quoniam præterquam quod aere non recreantur, ſpiritus quoque vitales vi caliditatis attenuati reſoluuntur, quo fit vt ſpiritum animalem nutrire nequeant, non eſt itaque mirum ſi Gal. quā doque dixerit ex inanitione ſpirituum, quæ fit per colliſionem non interire animal, quandoque vero ex omnino da ſpirituum contentorum corruptione interire.

De temperatura. *Cap. XXVII.*

PRopoſitis & explicatis inſtrumentis exterioribus ſeu extra cōſtitutionem poſitis, ſupereſt vt loquamur de interioribus, quæ conſtitutionem abſoluunt, cuiuſmodi eſt temperatura & compoſitio: nam ſi actiones ſecundum naturam à conſtitutione naturali potiſsimum prodeunt, vt voluit Gal. 8. meth. 9. atque illud manifeſtum ſit corporis optimam conſtitutionem conſtare ex commodo tēperamento, & congrua partium compoſitione ex Gal. in 5. de optima corporis cō ſtitutione, cui dubium eſt temperaturam & compoſitionem vel eſſe organa facultatum, vel ipſæ met facultates; at non eſſe facultates, ſed organa docuit Gal. 2. de temp. vltimo vbi videtur redarguere antiquos, qui de formatrice facultate parū aut nihil dixerunt, & totam cauſam partium formandarum ſolis qualitatibus a t

tribue-

tribuerunt, Cum tamen inquit Gal. rationi magis consentaneum sit hæc organa esse; formatorem alium; nec per organa intellexit vnam vel alteram qualitatem per formatorem vero temperaturam, quemadmodum quidam inepte crediderũt: nam Gal. ibidem ita distinxit formatorem à temperatura, vt turpe sit de hac re dubitare: cum enim paulo inferius dubitasset Gal. nunquid partim figuræ temperamentis potius, quam formatrici facultati essent tribuendę, atque statuisset hæc potius esse opera formatricis virtutis quam temperaturæ, quis est adeo demens qui non fateatur ex mente Gal. temperaturam à facultatibus esse distinguendam, & si quispiam diceret hoc verum esse de formatrice facultate, non autem de cæteris facultatibus corpus nostrum gubernantibus, is audiat Galenum in lib. de formatione fœtus vlt. ibi namque Gal. admonet vim & substantiam illam, quæ corpus nostrum finxit, adhuc in conformatis particulis manere, iisque ad proprias functiones celebrandas vti, atque tandem concludit, si Deus aut certe diuina vis est illa, quæ corpus nostrum conformauit, diuina etiam est illa, quę nos regit, & quæ functiones moderatur, vt ex his nullus amplius relictus sit locus, quo se tandem recipiant: Quod si quandoque videbimus Galenum temperaturæ opera illa adscribere, quæ facultatis sunt propria, dicendum est, vt alias admonuimus Galenũ, tunc medicè potius quam philosophicè fuisse locutum, cum ad medicum pertineat de instrumentis disputare, de facultatibus ad philosophum, quod discrimẽ docuerunt Plato & Hipp. cum alter de animæ facultatibus, alter de corporis instrumenris plura differuerit, quemadmodum testatum nobis reliquit Gale. 6. de pla. vltimo non est itaque dubitandum, quin temperatura sit organum, de quo nobis sermo prius est habendus, quoniam est organum principale, vnde actienes omnes originem trahunt, vt superius quoque demonstrauimus. Cuius definitio eiusmodi esse potest.

Temperatura est proprietas quædam mixti pullulans ex mutua actione & passione quattuor contrariarum qualitatum elementorum, ut quælibet facultas munus suum obire possit.) hanc veram esse temperaturæ descriptionem arbitramur, etenim causa formalis est proprietas & propterea quinta quædam qualitas & virtus non alterius tamen naturæ ab his, à quibus exoritur; Causa materialis est mixtum; Cã efficiẽs est actio & passio mutua quattuor qualitatũ inter se pugnãtium, finalis est vt facultas munus suum exercere possit; quę omnes particulę ad exactã temperamenti naturam cognoscendum sunt explicandæ. Diximus itaque primo loco temperaturam esse (proprietatem seu virtutem) & propterea quintam quãdam qualitatem simplicem virtute tamen compositam, quæ vna superstes reliquis in congressu secundum suum robur pereuntibus omnium vires potestate cõplet eiusque quasi sinu suo complexuque recipit quemadmodum docuit Aui. j. primi doct. 3. c. 1. & quemadmodum insinuare videtur Gal. 7. de pla. j. vbi docet ex optima harmonia & commoderatione trium virtutum nempe rationalis, irascibilis, & concupiscibilis oriri quartã quandã virtutem. quæ iustitia noĩari põt, seu equalitas, seu symetria, quæ & pulchritudo perbelle dici potest, quæ virtus est simplex, virtute tamen composita, & hæc vna superstes, reliquis in congressu secundum omnem sui uim pereuntibus omnium vires potestate complectitur, quare quod Gal. de virtutibus docuit, illud idẽ qualitatibus accommodare non ineptum fore iudicauimus, quare Fernelius immerito quidem Carpit Auicẽnam, quo

niam

niam nunquam fuit opinio Auicẽnæ, vt primæ qualitates in mixto penitus interirent,imò vt omnes sciunt,eius fuit sententiæ Auicẽna, vt formæ elementorum in mixto remanerẽt in esse perfecto,quare si vult formas remanere,debemus ne credere diuinum hunc philosophum adeo stupidum fuisse, vt vellet formas sine accidentibus proprijs & in separabilibus remanere?hæc doctrina non est digna tanto uiro.

Diximus autem proprietatem potius seu qualitatem quam habitum, aut potentiam naturalem,aut passibilem qualitatem,aut formam,quoniam proprietas hæc nullum est ex his simpliciter ad hæc tamen quodammodo referri potest:ad habitum quidem refertur ea ratione qua permanens est:ad potẽtiam uero naturalem, quoniam omne corpus optimo temperamento constitutum potentiam habet naturalem ad resistendum quemadmodum docuit Gale.in arte med.Ad passibilem autem qualitarem , quoniam ex passibilibus qualitatibus constat: Ad formam tandem,eo quia formam subsantialem circunscribit;quare nullum aliud genus,nulla forma temperaturæ magis erat accommodata, quam uel proprietas , uel qualitas. Diximus præterea qualitatem hanc esse simplicem , in ea tamen quandoque uim duarum qualitatum uigere posse, etenim si uis omnium qualitatum æqualis fuerit ad pondus , tũc unica & simplex qualitas erit statuenda;neque in ea uis duarum qualitatum uigebit,quod si uis omnium qualitatum æqualis erit secundum iustitiam,tũc vel vnius qualitatis vis tantũmodo uigebit,vel duarum,quare quocũque modo considereturtemperatura semper vnica erit qualitas & simplex,quãdoque tamen virtute duplex erit,non tamen diuersum quid à qualitatibus elementorum vt quidam somniarunt.

Causam materialem in qua significat nobis particula illa(compositi seu mixti) quoniam materia subiecta temperaturæ non est elementum, sed ex elementis mixtum.

Diximus preterea pullulare(ex mutua actione & passione quattuor qualitatum elementorum inter se pugnantium)vt causam efficiẽtem haberemus, atque statuimus ex mutua potius actione & passione quam ex mixtione fieri , quoniam mixtio non est qualitatum si proprie loquamur,sed corporum vt docuit philosophus j.degeneratione tex.83.non enim quodcunque cum quocunque misceri potest , sed oportet vtrunque vt sit separabile , quod nulli accidenti competit . desiderari autem mutuam actionem & passionem inde patet, quoniam cum qualitates summæ sint in mixto, & contrariæ,vis vnius vi alterius reprimitur & quasi victæ inhibentur, ne suas summas vires exerceant:hinc virium acumina, exuperantiasque retudisse dixit Aristo.& cum eo Aue.sub finem primi de generatione,quare remissio & refractio illa philosophorum & Auicennæ nihil aliud significare videtur quam inhibitionem hanc, quæ non potentiam , sed actum tollit, quare contraria non erunt in eodem subiecto quando qualitates ipse, vt diximus in mixto summas vires non exhibeant .

Quòd si quispiam quærat,qua ratione elementa in mixto temperamenti speciẽ proferant; dicendum est elementa ipsa non suæ molis pondere,neque qualitatum ordine siue gradu , quippe qui omnibus summus ineſt,sed vitium comparatione proferre:quæ vires non qualitates ordinem seorsum,aut molem in subsantia cõsequuntur,sed ex vtrisque spectantur,& consistunt,qui enim in pusillo igne inest

calor

calor eodem eſt ordine atque qui in ampliori conſiſtit, minus tamẽ calefacit, quia non parem molem obtinet. Contra ferrum candens & ignitum tametſi depreſſiore quam flamma ſit calore, vehementius tamen exurit, quoniam denſa eſt multaque illius ſubſtancia.

At ex dictis oritur difficultas, quoniam ſunt nonnulli, qui exiſtimant æqualitatem hanc ad pondus haberi non poſſe, eo quia ſi quandoque ſubſiſteret, nulla fieret actio, eo propterea mixtum cum æqualitatem hanc nactus eſſet, nunquam diſſolueretur, neque interiret, diſſoluitur tamen, ergo nunquam æqualitas hæc ſubſiſtit.

Hæc ratio concluderet quidem ſi temperatura illa æqualis per ſe ſubſiſteret, neque adminiculo caloris innati conſeruaretur. Verum cum ad illius tutellam plurimum conferat calor hic natiuus, atque hic in eodem ſtatu non permaneat, hinc fit, vt temperatura hæc æqualis momentanea ſit, & labilis.

Quod autem nulla fieret actio ſic probant, quoniam in quacunque actione deſideratur proportio maioris, & minoris inter agens & paſſum, ſed in his qualitatibus non eſt huiuſmodi proportio, cum omnes vim habeant in ſummo, in his inque actio nulla eſſe poteſt.

Facile reſpondere licet, ſi dicamus proportionem inter agens, & paſſum maioris & minoris deſiderari iã his, ex quorum actione, & paſſione futura eſt alterius abolitio, quę proportio non deſideratur, quando ex illa pugna non diſſolutio, ſed temperamentum eſt futurum: immo æqualis pugnantium proportio deſideratur, in rerum itaque natura ſubſiſtit temperamentum hoc æquale ad pondus, quo d. Gal. ſimpliciter abſolutum appellat, ſed ita ſubſiſtit vt cogitatione potius, quam ſenſu deprehendi poſſit, quando momento temporis perduret, atq; ob id fortaſſe dixit Auicena, æqualitatem hanc non haberi, præſertim in corpore humano, & illius, membris, & propterea neque à medico conſiderari, niſi ea ratione, qua lex eſt & regula cæterarum, quare non per ſe, nec primo, ſed per aliud à medico cõſideratur.

At illam per ſe, & primo conſiderare à medico fatentur omnes, quam æqualem ad iuſtitiam vocant: hanc autem vt vnuſquiſq; facile intelligat, ſtatuamus in toto, vel corporum, vel viuentium vel animalium genere duo extrema, extra, quę nihil poſſit huiuſmodi conſiſtere, atque inter hæc medium quoddam mente concipiamus, quod quia ex æquo ab illis extremis diſtat εὐκρατον ideſt bene temperatum, & σύμμετρον, ideſt conſentaneum, atque moderatum appellabimus non ſimpliciter & abſolute, ſed in ſuo genere, vel ſpecie, hoc medium & moderatum temperaturã æqualẽ ad iuſtitiam vocant, quoniã quaſi ritu iuſtitiæ illud omnino temperatum eſt, quod generis ſui decoram illam & conſentaneam æqualitatem adeptum eſt, qua munijs omnibus, ad quæ natura ducitur, integre & incorrupte fungitur, quẽ admodum inquit Gale. ficum temperatum dicimus, qui plurimus fructus producit, item canis temperatus dicitur, qui ad venenum robuſtiſſimus, & inter domeſticos mitiſſimus eſt, & ſic de alijs rerum generibus dicendum eſt.

Hæc autem temperatura in ſuo genere, vel in ſua ſpecie in humano corpore vel de proxima eſt tẽperaturę, quę dicitur æqualis ad pondus, quoniã homo inter animalia perfectiſſimus exiſtit, eiq; donatus fuit tactus, vt omnes differentias cognoſceret, quare neceſſe fuit, vt temperaturam admodum æqualem haberet, & ſi non ad pondus, illi tamen admodum proximam.

Hæc autem temperatura non vnicam habet differentiam, ſed varia eſt prout variè conparatur. ſiquidem cõparari poteſt vel cum his, quæ ſunt diuerſi generis, vel cum his, quæ ſunt eiuſdem generis; ſi cum his quæ ſunt diuerſi, generis oritur primus ordo, & hac ratione ſolemus dicere, hominem inter omnia generabilia, & corruptibilia eſſe perfectiſſimæ temperaturæ.

At ſi comparatio fiat cum ijs, quæ ſunt eiuſdem generis, vel ſpeciei, tunc fit cõparatio vnius indiuidui, vel cum pluribus indiuiduis, vel cum vno tantum, ſi cum pluribus, vel cũ omnibus, vel nõ cum omnibus, ſi cum omnibus, tunc licet dicere, hic hõ cęterorum hoïem eſt pũctantiſſimus, & perfectisſimus, quod ſi cõparatur nõ cum omnibus, ſed cum pluribus, tunc vel comparatur cum pluribus diuerſorum climatum, vel eiuſdem climatis, ſi diuerſorum climatum, nos cõſueuimus dicere, hunc hominem eſſe magis perfectum, quam Galli, vel Germani, quod ſi eiuſdem climatis, tunc habet locum, cum dicimus inter Iralos hic eſt temperatisſimus. Q& ſi comparatio fiat vnius ad vnum, tunc fit vel ad alterum; vel ad ſeipſum, ſi ad alterum, tunc licet dicere, hic eſt melioris temperaturę, quam ille; ſi ad ſeipſum, vel ſecundu m totum, vel ſecundum partem, ſi ſecundum ſe totum, nos dicimus hunc hominem hoc tempore magis eſſe temperatum quam alias: ſi ſecundum partem fiat comparatio, vel fit comparatio vnius membri ad aliud mẽbrum, vel eiuſdem membri ad ſeipſum: ſi vnius membri ad aliud nos dicimus hepar exempli gratia eſſe magis temperatum quam cerebrum, ſi eiuſdem membri ad ſeipſum, nos dicimus hoc membrum hoc tempore magis temperatum eſſe, quam antea, & hi ſunt omnes modi, quibus temperatura hæc in humano corpore conſiderari poteſt.

Poſtremo loco dictum fuit, vt (quęlibet facultas munus ſuũ obire poſſit) quoniã fines & vſus præcipuus temperaturæ non eſt vt facultas cõmercium habeat cum corpore, quamuis ad hoc etiam non parum conducat: ſed vt facultas; & actus primus deſcendat in actum ſecundum, & actu operetur, quam vtilitatem propoſuit Gal. 2. de naturalib. fac. vlt. in lib. de vtilitate reſp. vlt. 3. de ſymp. cauſis 1. 7. meth. 3. & aliis pluribus in locis. 2. namque de fac. natur. vlt. dicebat quamlibet particulam agere ob certam quandam tem periem, in libro de vtilitate reſp. vlt. tria proponebat organa prima ad operationem ſumme neceſſaria, ſpiritum nempe animalem, calidum innatum, & cõſtitutionem, per quam intellexit temperaturam, vt eſt ibi videre, ex quo loco obiter notare debemus ex mente Gale. calidum innatum eſſe quid diuerſum a tẽperatura: quomodo vero tria poſſint eſſe organa prima, ſuperius fuit declaratum. 3. de ſymp cau. j. dicebat certam quandam quattuor elemẽtorum temperiem, quæ proprietatem corporis ventriculi facit murationis ciborum eſſe cauſam. adiuuãte plurimum calido elemento 7. meth. 3. admonebat actionem quamlibet ab aliarum actionibus differre tantum, quantum ipſa particula aliis, quæ illas edunt, eſt diuerſa, diuerſam vero eſſe eo quod temperiem habet diuerſam, vt exempli gratia, actio cordis differt ab actione iocinoris, quia temperatura cordis differt à temperatura iocinoris, quam vtilitatem quoque dum ſpectaret Gal. 5. de lo. aff. vl. dicebat actionis cauſam eſſe facultatẽ vt eius eſſentia poſita eſt in determinata temperatura partis, ex quo loco quidam inepte crediderunt, temperaturam eſſe eandem met facultatem, nõ animaduertentes Galenum eo modo fuiſſe locutum, vt ſignificaret temperaturam eſſe præcipuum facultatis organum ea ratione, qua deſcendit in opus & in actum ſecundum; in hac enim operatio

ne facul-

ne facultas ita pendet à temperatura, vt eſſentia facultatis apud medicos quoda mmodo ſtatui poſſit, quare non immerito dicebat Gal. j. de præſag. ex pul. 4. facultatis eſſentiam poſitam eſſe in commodo temperamento vbi ſubdit Gal. vt ſi facultas ſit temperatiſſima, ſtrenue fungatur munere ſuo. Sed quomodo facultas (ſi proprie loqui velimus) dici poteſt temperatiſſima, cum facultates non ſit mixtum quoddam, quod habeat temperiem, quare per facultatem intellexit ſubiectum, ſeu domicilium facultatis, quod poteſt, ac debet eſſe temperatiſſimum, ſi pars ſtrenue debet munus ſuum exercere. Gal. itaque non ſemper immo raro proprie loquitur. Ex his itaque concludendum eſt, vſum temperaturæ præcipuum. ac proprium eſſe, vt facultas quælibet operetur, quare merito ſtatuitur primum ac primarium organum in qualibet operatione, dummodo operationis originem ſpectemus, neque fieri poteſt, ut facultas quæcunque ſit, munus ſuum perfecte [illegible] poſſit, quotieſcunque pars ipſa, quæ operari debet, à naturali temperamẽto receſſerit, & hæc de temperatura, quantum propoſito noſtro facere videtur.

De vnitate. Cap. XXVIII.

PRęter ſpiritus, ac temperaturam inter organa facultatis nos quoque enumeraᷙuimus compoſitionem, à qua tamen non excluſimus vnitatem, quare videndum eſt quid ſit in humano corpore vnitas, quid compoſitio, & qua ratione ad operationem conferat.

Vnitatem itaque dicimus eſſe diuerſorum corporum ad vnam formam cohærentiam virtute formatoris ad operationem ſecundaria quadã ratione conferrentem:) quo in loco illud eſt animaduertendum nos per vnitatẽ nõ ſolum intelligere vnitatem partium ſimilarium; verum etiam diſſimilarium, quam continuitatẽ & contactum, & compoſitionem licet appellare: diximus itaque vnitatem hanc eſſe cohęrentiam diuerſorum corporum ad vnam formam; quoniam nõ omnis cohærentia diuerſorum corporum vnitatem facit, ſed neceſſe eſt, ut ex illa cohęrentia & coniunctione vnica forma ſuboriatur, hanc autem cohærentiam fieri virtute formatoris docuit Gal. lib. j. de elementis & in lib. de facultatibus naturalibus. Quod autem unitas hæc gratia operationis à natura comparata, ſit ex hoc facile conſtat, quoniam cum anima, atque illius facultates gratia operationis exiſtant, & corpus ſit animæ gratia, ergo & quæ corpus conſtituunt, erunt gratia operationis. Ex quo etiam facile intelligitur, qua ratione vnitas ſit organum facultatis cum eius organum corpus exiſtat, ut docet Gal. 1. de vſu par. 2.

Hęc autem vnitas duum eſt generum, altera quidẽ propria eſt partium ſimilarium; alia diſſimilarium, quæ propria eſt ſimilarium ſit per comiſtionem quattuor elementorum, quemadmodum docuit Gal. 1. de differentijs morb. cap. 3. nõ quod partes ſimilares noſtri corporis proxime fiant ex quattuor elementis, quoniam nihil ſimplici elemento nutriri, ſicut neque naſci poteſt: ſed longa quadam rerum ſerie & commutatione ex ipſis elementis defluęre dicimus. ex ſemine nãque originem ducunt, & materni ſanguinis beneficio adoleſcunt, ſemen uero fit ex ſanguine, quemadmodum ab eo omnem partium ſubſtantiam, aut proxime, aut tandem prodire videmus, quam eſculenta, & potulenta ingeſta nobis innouare ſolent: hec autem eſculenta, ſiue ſint carnes, ſiue piſces, ſiue terræ fruge, ſiue ſtirpium fructus

neceſſe eſt, vt ex quattuor elementis tãdem alimentũ trahant, quare ex commiſtione quattuor elementorum partes ſimilarres in vnum coire docuit Gal. præſertim cum ex eorundem commiſtione ſuę compoſitionis differentias obtineant; nam pro diuerſa calidi, frigidi, & ſicci commiſtione fit, vt caro alia mollior, alia durior ſit; alia denſior, alia rarior & laxior; at vnitas, quæ propria eſt diſſimilium contactus, cohærentia, & coalitus proprie nominari poteſt, quemadmodum videre licet in oſſibus, quę per ſymphiſim copulantur, nec non in coniunctione cutis cum ſubiectis membranis & membranarum cum muſculis, ligamentis, neruis, venis arterijs & tendinibus, quæ partes ſimilares ſe inuicem auuelluntur in abſceſſibus, ſinibus, inflationibus, & tumoribus, atque huiuſmodi ſolutam vnitatem apoſpaſma Gal. in lib. de differentijs morb. 11. nuncupabat, partiumque organicarum tãmmodo ægritudinem propriam eſſe ſtatuebat; ſicut illam propriam & per ſe partium ſimilarium dicebat, per accidens pro inſtrumentalium, quæ diſſoluit quidem partem ſimilarem, ſed non ex toto. veluti eſt diuulſio imperfecta ligamentorum, neruorum, arteriarum, venarum & aliarum huiuſmodi partium, fractura oſſium & alia id genus vitia, quod ſi ex toto partes ſimilares frangerentur, diuelleretur, contunderentur, vlcere afficerentur, extenderentur, atque alia huiuſmodi vitia paterentur, quibus & vnio partium ſimilarium diſſolueretur, & contactus earundem diuelleretur, proculdubio morbus hic eſſet communis vtriſque partibus & proprie, ac per ſe vtriſque conueniret. quam doctrinam docuit Gal. non ſolum in lib. de differentijs morb. verum etiam 2. de offi. medici 25.

Non obſtat itaque quod Auerrhoes accurate defendat continuitatem ſolum ſpectari in partibus ſimilaribus: Argenterius uero in diſſimilaribus.

Nam ſi vera inſtrumenti ratio eſt conformatio, a qua etiam uenam, & arteriam inſtrumentum appellamus, cum partium vnitas rei figuram & conformationem perficiat, quid eſt, quod impediat nos, quominus continuitatem, ſiue vnitatem ad partes ſimilares pertinere dicamus?

Rurſus ſi partes diſſimilares ex ſimilaribus conſtant, atque ad illarum conformationem vnitas deſideratur, in partibus quoque diſſimilaribus deſiderari eſt neceſſe. At dicet quis, hoc non negat Argenterius, ſed illud arcte tenet, ac tuetur ad ſimilarium partium operationem vnitatem hãc nihil omnino conferre poſſe, proterea quod inquit ille, ex ſolutione continui partium ſimilarium actio non impeditur, cum in uulneribus eadem fiat attractio, eadem tetẽtio, alteratio, & expulſio, quæ fit etiam vbi pars non eſt vlnerata.

Sed hoc aſſumptum falſum eſt, quis enim eſt ille, obſecro, qui non videat ex vnitatis ſolutione partem ipſam imbecilliorem fieri, neque hoc Argenterius negare auſus eſt, at quomodo partem imbecilliorẽ fieri cognoſcimus? non ne ex imminuta operatione, uel nimis aucta, ſi ſic eſt, ergo vnitas ad operationem partium ſimilarium maxime confert.

Præterea ſi optima temperatura fieri debet, neceſſe eſt vt elementa inter ſe cõmiſceantur, atq; in vnum coeant, & illorum qualitates inter ſe pugnent, atque in vnam ſimplicem conſpirent, quare vnitas habebit locum cauſæ, ſine qua operatio commode fieri non poteſt.

Illud etiam opinionem hanc maxime cõfirmare videtur, quod in agglutinatione vulnerum in dies experiẽtia comprobatur, nempe vulnera multo facilius, & citius

tius agglutinari, ſi labra inter ſe adducantur, quam ſi diſiuncta maneant; unitatem itaque, ſeu continuitatem partium ſimilarium ad operationem celebrandam plurimum conferre & propterea locum inſtrumenti habere dicendum eſt.

Quod autem Gal. pleriſque in locis actiones partium ſimilarium temperaturę attribuat, ab hac ſententia deflectere non debet; cum ipſi tanquam primario inſtrumento adſcribere ſoleat.

Cum vero in lib. de conſtitutionibus dicat Gal. partem ſimilarem id eſſe, quod eſt ob certam ex elementis miſtionem, non ita includit temperaturam, ut excludat vnitatem: immo ipſam includit. cum mixtio abſque vnitate fieri non poſſit, quare ad conſtitutionē partis deſideratur vnitas, pars enim ſimilaris, ut agat, una eſſe debet, nō autem in partes diuiſa, ut docuit Gal. in lib. de diff. morb. 11.

Nec argumentum illud de pure, quod proponitur ab Argenterio ullius eſt momenti, immo contra ipſum retorqueri poteſt; nam ſi eadem eſt actio partis vnitæ & ſolutæ, ergo idem prodire debet effectus: ſed in parte vnita ex concoctione ſanguinis non prouenit pus, ergo nec prodire debet, dum eſt ſoluta, prodit autem, quia ob diuiſionem continui à venis capillaribus decidit sāguis in vacua, ui cuius nec oppoſitio, nec agglutinatio, nec tandem aſſimilatio ita commode fieri poſsūt, quemadmodum antea dum pars erit vnita, unde pus, ſeu ſanies, & ſordes ſubſequi ſolent. ergo aliqua ex parte vitiatam eſſe concoctionem dicendum eſt.

Nec ſequitur, ſi ex ſoluta partis ſimilaris vnitate læderetur, concoctio fieri, vt, quotieſcūque ſolueretur vnitas partis diſſimilaris, morbus eſſet perpetuo in parte ſimilari: nam in partibus inſtrumētalibus fieri poteſt, vt ligamenta ex toto ſoluantur, uel quod partes ſimilares prius cohærentes ab inuicem diuellantur, vt ſupra dictum eſt, illæſis tamen exiſtentibus partibus ſimilaribus quantum ad vnitatem attinet, vel ſi aliquam læſionem aliam patiantur, id per accidens contingat, quare non ſequitur vt ex diſſolutione partis diſſimilaris morbus ſit ſemper per ſe in parte ſimilari; quamuis plerunque adeſſe contingat.

Nec authoritas Gal. 2. de comp med. per locos cap. 1. nos mouere debet, vbi docet humectantia nullum inferre dolorem, quantū ad qualitatem attinet; ob multitudinem tamen partium inſtrumentalium morbos inducere, non autem partium ſimilarium: Cum in his affectiones ſolum iuxta intemperiem ſimplicem exiſtant: Hæc in quam authoritas huic ſententiæ non aduerſatur, quoniam Gal. ibi occurrit cuidam tacitę obiectioni, potuiſſet enim quis dicere, dolorem fieri ab humidis, cum videamus materiam humectam ſui multitudine dolorem inferre: at inquit Gal. hoc non eſt dicendum, quoniam ſi ſpectamus non qualitatem materiæ, ſed multitudinem, hęc parit morbus partium inſtrumentalium, non ſimilarium, non quia ſoluat continuum partis ſimilaris & dolorem inferat exrēdendo, cum neque dolor, neque ſolutio continui ſit morbus, ſed quia partes ſimilares, ſe inuicem diſiungit ut voluit Gal. 2. de offi. med. 25. vnde ſoluta vnitas, & partem ampliorē reddit, vnde morbus in magnitudine aucta, ſi contingat, vt actio lædatur: & cum ſubdit in partibus ſimilaribus ſolam intemperiem ſimplicem fieri, hoc dixit, vt ſignificaret intemperiem, ſi quando coniungitur cum materia, ob multitudinem materiæ non fieri in parte ſimilari: non quod vellet nullum aliūm morbum fieri in parte ſimilari præter intemperiem ſimplicem, cum in ea ſoluta vnitas fieri poſſit.

Nec au-

Nec auhtoritas illa Galeni 2. de fac. naatural. cap. 8. ipſi Gal. lib. de differentijs morb. & 3. de ſimp. cauſis j. repugnat, quemadmodum nonnulli crediderũt: nam etſi dicat ibi Gal. bubonem, aut vlcus concoctionem ventriculi labefactare non poſſe, niſi febris accedat; non loquitur tamen Galenus de bubone, aut de vlcere in uentriculo exiſtente; ſed in alia corporis parte à uentriculo longe remota, in qua ſi eiuſmodi morbi extiterint, proculdubio non lædunt actionem uentriculi, niſi febris accedat, quæ morbos eſt totius corporis.

Nec valet ſi vnitas ad actionem partium ſimilarium confert, ergo magnitudo & figura, quãdoquidem ſine vnitate partium ſimilarium actio abſolui non poteſt, quæ tamen complementum perfecti ſuſcipit, quamuis magnitudo, & figura mutationem aliquam ſuſcipiat; illa namque ad conſtitutionem partis deſideratur hęc autem ipſam iam abſolutam conſequuntur, quare accidentia externa, & ſeparabilia dicuntur, quæ ad partis conſtitutionem nihil conferunt, quare nec ad illius operationem.

His itaque conſtitutis patet vnitatem partium ſimilarium ad illarum actionem celebrandam non parum conferre poſſe.

Quod vero eadem partibus quoque diſſimilaribus conueniat, ex his, quæ ſuperius dicta ſunt, ſatis conſtare arbitror, etenim cum partes diſſimilares ex ſimilaribus conſtituantur, ſi formam aliquam & compoſitionem idoneam ad actionem ſuſcipere debeant, profecto neceſſe eſt, vt partes diſſimilares vniantur, atque inter ſe apte copulentur, ſine qua vnione & continuitate nulla ratione fieri poteſt, vt operatio abſoluta & perfecta ſubſequatur, vnitas itaque in partibus quoque diſſimilaribus tanquam organum, ſine quo non deſideratur.

Ex quibus omnibus ſtudioſus quiſpiam ex mente Galeni tueri poterit omnem morbũ in ſoluta vnitate, aut ad partes ſimilares, aut diſſimilares proprie pertinere, aut vtriſque communem eſſe; aut alteri per ſe, alteri per accidens. proprie conuenire: ad partes quidem ſimilares pertinere, ſi vnitatem in propria ſignificatione & pro continuitate vſurpabimus. quemadmodum accepiſſe videtur Aue. ad partes vero diſſimilares, ſi capiatur pro contactu, quemadmodum accepiſſe videtur Argenterius: vtriſque vero partibus communem eſſe, ſi vnitas in vtraque ſignificatione capiatur, quẽadmodum accepit Gal. in lib. de differ. morb. 11. & 2. de off. med. 2 5. poſtremo alteri parti per ſe; alteri per accidens, prout huius vel illius vnitas non ſoluitur abſque ſolutione alterius; ita tamen vt ad læſam alterius actionem, alterius quoque actio ſimul lædatur; vt ſupra exemplo res tota fuit illuſtrata.

De compoſitione. *Cap.* XXIX.

VLtimo loco erat compoſitio, quæ quantum neceſſaria ſit, in dies experiuntur illi, qui ſuo malo quoddam fato in organis ipſis labem aliquam ſuſcipiunt, quo fit vt alij, vel omnibus operationibus, quę ad vniuerſum corpus pertinent, omnino deſtituantur, alii ſi non omnibus ſaltem plurimis, ſunt qui & ipſas vel imminutas, vel deprauatas edant, quare de compoſitione non eſt dubitandum, quin organum ſit ad actiones partium obeundas maxime neceſſarium.

Quæ nihil aliud eſt, quam nexus plurium partium ſimilarium in vnam formã

virtute

uirtute formatoris gratia perfectæ operationis partium diſſimilarium.) quo loco illud eſt animaduertendum, partes diſsimilares & organicas non eſſe vnius generis: ſed alias eſſe primas; alias ſecundas, alias tertias, quartas, & quintas, vt exempli gratia in manu muſculus eſt pars prima, digitus ſecunda; manus tertia, brachium quarta, totum corpus quinta; omnes tamen quæcunque ſunt ex partibus ſimilaribus componuntur, ſed aliæ proxime & immediate: aliæ mediate & per ipſas primas, quare ſi partes inſtrumentales ex ſimilaribus componuntur, ergo cõpoſitio ipſa erit nexus partium ſimilarium, non ita tamen, quod nexus diſsimilarium, excludatur. Dictum præterea fuit (ad vnam formam) quoniam niſi omnes partes in vnam formam conſpirarent, non fieret unum inſtrumentum, non vna cõpoſitio, ſed plura inſtrumenta, plures compoſitiones, & ſic non una proprietas, ſed plures proprietates, ex quibus non una operatio, ſed plures operationes contingerent, quæ omnes particulæ nobis formam & materiam in qua deſcribunt. Additum deinde fuit (virtute formatoris) vt cauſam efficientem haberemus: poſtremo dictum fuit, gratia perfectæ operationis partium diſsimilarium, etenim quamuis compoſitio ad vtranque ipſarum partium operationem conducat, ad actionem tamen ſimilarium ſecundario, imperfectè & per accidens, diſſimilarium vero ſecundario quidem, ſed per ſe, & perfecte conducit.

Huiuſce compoſitionis neceſſitatem propoſuit Gale. 2. meth. 6. j. de men. 5. & lib. de differentijs morb. 6. etenim 2. meth. 6. probabat dari duplex morborum genus, alteram quidem partium ſimilarium, nempe intemperiem, alterum diſſimilarium nempe compoſitionem præter naturam, at ſi compoſitio præter naturam eſt cauſa prauæ operationis, ergo compoſitio ſecundum naturam eſt cauſa bonæ operationis, probabat autem dari duplex morborum genus inde ſumpto argumento, quod operationes omnes fiunt à partibus ſimilaribus, quib. reliquę ſingulorum inſtrumentorum particulæ vſum præbent, cuius illationis neceſſitatem non omnes cognouerunt. at nos concluſionem hanc ſic inferendam exiſtimamus: partes ſunt cauſæ cuiuſcunque operationis: ſed partes inſtrumentales habent ſuas partes ſimilaribus præcipuas, quibus reliquę ſubſeruiunt, ergo partes inſtrumentales & ipſæ ſuam habent operationem, quod ſi ſic eſt, ergo datur duplex operatio altera quidem partium ſimilarium, altera diſſimilarium; ſi duplex datur operatio, ergo duplex morbus.

At dicet quis ſi actiones partium inſtrumentalium fiunt à partibus ſimilaribus ergo compoſitio non erit organum neceſſarium ad operationes inſtrumentorum celebrandas.

Huic dicendum eſt argumentum, concludere hoc modo, operationes inſtrumentorum fieri quidem a partibus ſimilaribus, ſed non perfectè: quare dicendum eſt, partes ſimilares per ſui temperiem tanquam per cauſam inſtrumentalem inchoare quidem operationem totius organi, per ſui uero compoſitionem tanquam per cauſam inſtrumentalem eãdem operationem perfectam & abſolutã reddere, confirmabat Gale. eandem ſententiam 1. de tuen. ſanit. 6. vbi dicebat optimam illam eſſe corporis conſtitutionem, quæ optimo conſtat temperamento, & quæ figuram partium egregiè ad functionem habet comparatam, nec nõ quæ omnem tum humerum, tum magnitudinem, tum omnium earum inter ſe cõtextum ad actiones idoneum exhibet, & multo clarius cap. quinto, eiuſdem libri, vbi admonet

moner poſituram, formam, numerum & magnitudinem eſſe cauſam actionum inſtrumentalium.

Sed hoc loco quiſpiã dubitabit ductus auth. Gale. 6. de lo. aff. vlti. vbi dicebat actiones non ex poſitu, ſed ex propria partium eſſentia prouenire, poſitura itaque non videtur cauſa operationis, ergo neque compoſitio.

Cui dubitationi facile ſatisfacere licet, ſi dicamus Galenum non ſpectaſſe poſitionem, ex quo totius membri compoſitio conſtruitur; ſed ſitum totius membri, quemadmodum nobis ſignificare videtur ibidem Gale. cum illius propoſitionis cauſam reddit. Nam inquit Galen. ſi cor in aliqua parte ponetetur, nihilominus actionem ſuam obineret, quod idem de corde & liene dicendum eſt; at ſi poſitio partium, ex quibus cor, aut iecur, aut lien, aut quelibet alia pars conſtat, mutaretur, actionẽ illius partis vitiari eſſet neceſſarium; Compoſitio itaque organum eſt neceſſarium, & præcipuum perfectæ & abſolutæ operationis partium inſtrumentalium.

Hæc ſunt omnia inſtrumenta, quibus natura ad actiones obeundas, vtitur, quorum tamen quatuor vere inſtrumenta dicuntur, quoniam ad conſtitutionem partes pertinent; reliqua vero, nempe ſpiritus, inter quos calor natiuus enumeratur, impropriè inſtrumenta dicuntur, cum ad conſtitutionem partis pertineant; quare exteriora potius nominari debent, quoniam extra conſtitutionem partis exiſtunt, quemadmodum & alia omnia, quę ſint extra partium conſtitutionem, ad actionem tamẽ celebrandam plurimum conducunt, quæ ſi quandoque inter inſtrumenta, vel à Galeno, uel ab alijs enumerantur, non ob aliam ſanè cauſam fieri ſolet, niſi quia uel proprie inſtrumenta adiuuant, ut calor inſitus, & proportio, quæ ex quatuor elementorum commixtione conſurgit; uel facultatem cuſtodi una ut ſpiritus; uel ſine his actio celebrari non poteſt, quemadmodũ cibaria, ſine quibus concoctio fieri non poteſt.

De methodo Anatomica, qua partes inueſtigantur, quæ cuilibet organo famulantur. *Cap.* XXX.

PRopoſita itaque operationis natura, ijſque propoſitis inſtrumentis, quæ ad operationem plurimum conducunt, inter quæ duo principem locum obtinẽt, temperatura nempe, & compoſitio, a qua tamen non excluditur unitas, ſupereſt, ut anatomicus uniuſcuiuſque inſtrumenti operationem cognoſcat: ad quam celebrandam, cum multæ partes conducunt, atque non omnes vno & eodem modo conferre uideantur, inueniẽda erit methodus, qua unicuique facile liceat omnes partes organo famulantes inueſtigare, quę quidem methodus cum ſit capienda ab his, quæ partibus accidunt, hoc eſt uel ex temperatura, uel quæ temperaturam conſequuntur, uel quæ neceſſario accidunt non ſolum organis; uerum etiam partibus ſimilaribus, ob id uidendum eſt à quonam ex his methodus hæc ſit capienda.

Nõ à temperatura quidem partium methodus hęc efformari poteſt; neque ab his, quæ temperaturam conſequuntur: quando hæc & illa ſolis partibus ſimilaribus conueniant, quare neceſſario methodus hæc comparari debet ex his, quæ neceſſario accidunt non ſolum organis; uerum etiam partibus ipſis ſimilaribus, non

tamen

tamen vt ſimilares ſunt,ſed vt inſtrumentorum partes,hoc eſt vel ex magnitudine partium, vel numero, vel figura, vel poſitione,non ex magnitudine quidem deſumi poſſe,ſatis conſtat:quando quidem, ſi dicamus partes,alias magnas,alias paruas eſſe ; cum plures ſint magnæ, plures paruæ,illarum diſcrimen non erit facile adinuenire:neque ex numero,quoniam differentiæ numeri ſunt vnum, vel plura: neque ex figura,quoniam cum figurarum differẽtiæ ſint,vt vel rectæ, vel obliquæ dicantur,& harum aliæ triangulares,aliæ quadrangulares, vel alterius generis, cum plures poſſint eandem habere figuram, harum omnium diſcrimen, & numerus non manifeſtè conſtabit.

Supereſt itaque,vt cum Gal.in libello de diſſectione vulgus.& 2.prognoſt.j.methodum hanc capiamus ex illarum partium poſitione, etenim poſitio partium illarum omnium diſcrimen & numerum facile docebit.

Sed illud 1.cum Gal.pleriſque in locis, & præſertim j.de vſu p.8. & 9. ſtatuendum eſt in vnoquoque inſtrumento, duo partium genera reperiri, alterum quidẽ præcipuum,& principale,quod eſt cauſa operationis,alterum illarum partiũ,quæ principali famulantur; partem principalem dicebat Galenus locis nuperrime citatis,eſſe illam,cui nulla ſimilis in alio inſtrumento reperiri licet,cuiuſmodi eſt cryſtalinus in oculo,caro cordis, iocinoris, pulmonum in ſuo viſcere,hanc partem duplicem ſtatuit Clariſſimus præceptor meus quarum alteram paſſiuam,actiuam alteram nominauit,partem principalem paſſiuam dicebat eſſe veluti lingula in larynge quam græci γλωττίδα vocant,etenim Galenus 7. de vſu p.11.& 13. hanc dicebat eſſe partem,cuius ſubſtantiæ proprietas eiuſmodi eſt, vt nihil eorum, quæ in toto ſunt corpore, ſibi ſimile exiſtat. & ob id eſſe primum, & principaliſſimũ vocis inſtrumentum,quod cum ita ſit,& pars paſſiua ſtatuatur a viro Clariſſimo procul dubio duplex erit pars principalis inſtrumentorum actiua, nempe & paſſiua: verum ne Gelenus mancus,ac diminutus videretur, dicebat vir Clariſſimus Galenum hac præcipuam partem paſſiuam ex induſtria prætermiſiſſe, quia propoſitũ illius fuit partem actiuam principalem tantum proponere.

Eandem ſententiam nos quoque confirmare poſſumus ex authoritate Gal.in lib.de diſſect.inſtrumentorum vocalium c.2.vbi admonet Gale. quæcunque ſunt, vel fiunt in corpore humano, ab his tribus fieri, ab artifice,inſtrumentis, & materia, atque in voce efformanda artificem eſſe facultatem animalem, inſtrumẽta musculos, materiam aerem per cuſſum, quod ſi ſic eſt, ergo cauſa efficiens non erit ipſa glottis, ſeu lingula, & ſic non erit pars principalis actiua, ſed paſſiua.

Subtilis quidem & admodum exquiſita fuit Clariſſimi viri conſideratio, & Galeni authoritas difficilis admodum videtur:nihilominus, ſi licet dicere,quod ſentio, termini ac diſtinctiones mihi videntur multiplicari ſine neceſſitate, quandoquidem idem de voce,quod de ſono dicendum eſt:etenim cum Ariſt.in 2.de anima cauſam ſoni efficientem proponat, & cum eo Simplicius, inquit cauſam efficientem eſſe corpora ſolida, vel ſolidorum rationem habentia inter ſe vi quadam congredientia, paſſum vero aerem: etenim cum corpora illa inter ſe concurriuntur, ita vt aerem conglobare, & ita coarceuare, ac vnire poſſint, vt tandem vi quadam ab illorum compreſſione elidatur, tunç aer in ea eliſione, ac impulſu tanquam percuſſorum manus auffugiens veluti conqueritur, & communicando huiuſmodi querellas proximiori aeri totum aerem replet,

& afficit; at ſi corpora illa ſolida in ſono excitando vim cauſæ efficientis habere dicuntur, cum vox ſit ſonus, ſpiritus a thorace vi quadam effuſus vna cum lingula ſeu corpore rimulam efficiente vim habebunt cauſæ efficientis, ſpiritus vero inter lingulam & aerem impetuoſum interceptus erit materia vocis, qui dū per rimulam erumpit ſono, ac voce informatur, nec authoritas Galeni huic opinioni aduerſari videtur, quoniam etſi Galenus dicat facultatē animalem eſſe cauſam efficientem vocis, non negaret tamen vnius effectus plura quandoque agentia eſſe poſſe, inter quæ tamen vnum erit primum mouens, reliqua vero & mouētia & mota ſunt dicenda, ſi inter ſe comparentur, neq; inconueniens erit, ſi dicamus quæcunq; inter primū mouens, & effectū interiacent, & agentia, & inſtra nominari poſſe ad aliud & ad aliud relata, inter quæ vnum erit proximū & immediatū agens, reliqua vero mediata: quare mirū non eſt, ſi Galenus dixerit, facultatem animalem eſſe artificem, & propterea cauſam efficientem, muſculos vero inſtrumenta, per quæ, cum tamen facultas animalis & cauſa efficiens, & inſtrumentum dici poſſit, etenim ſi de facultate animali, quæ communis eſt, loquamur, hæc primum agens, & ſolum artifex nominari poteſt, quod ſi de facultate animali determinata, ſiue appropriata ſermo habeatur, hæc vim habebit inſtrumenti, ſi ea ratione conſideretur, vt per hanc facultas cōis ad opus deſcendit, quod vt deſideratur, & ipſa quidem agit per muſculos vim habebit cauſæ efficientis, muſculi vero inſtrumentum: rurſus ſi muſculi conſiderentur, vt mouent laryngem, & propterea glottida, ſeu rimulam illam vim habebunt agētis, rimula vero, ſiue corpus illud rimulam efficiens inſtrumenti: ſi denique conſideratur corpus illud, ſeu glottis, vt ab ea & aere vi a thorace effuſo vox informatur, vim habebit agentis, aer paſſi, vox tandem effectus, qui proxime ab huiuſmodi agente prodit, Galenus itaque in proponenda methodo anatomica non fuit mancus, neque diminutus, neque neceſſarium eſt introducere aliam particulam principalem alicuius inſtrumenti præterquam actiuam, neque Gal. li. illo de diſect. inſt. vocalium cap. 2. huic opinioni aduerſatur, quoniam ibi Gal. de primo agente loquitur, nos vero de proximo.

Poſtremo hæc duo inter ſe pugnare videntur, lingulam eſſe cauſam operationis & eſſe cauſam paſſiuam, vel eſſe primum & principaliſſimum inſtrumētum vocis, & eſſe inſtrumentum paſſiuum, cum apud Galenum, & Ariſtotelem ſola cauſa materialis rationem paſſi habere videatur: doctiſſimi tamen anatomici cogitabūt. ſat fuit nobis difficultatem propoſuiſſe.

Vt vero in vnoquoque inſtrumento partem hanc principalem inueniamus, ad proprietatem ſubſtantię partium, quæ inſtrumentum illud complent, confugiendum eſt, atque inter partes illas præcipuam illam, & cauſam operationis eſſe indicabimus, quę proprietatem ſubſtantię habebit diuerſam a quacunque alia cuiuſlibet partis proprietate, quam proprietatem nobis deſcribit concurſus, ſeu ſyndromen quædam accidentium, quæ quanis corporis parte non licet reperire, & hæc certam quandam eiuſdem partis temperiem nobis ſignificant, per quam particula illa ad actionem maxime confert.

Ad partes vero, quæ parti principali alicuius inſtrumenti famulantur, perquirēdas illarum poſitio plurimum confert, quare progrediendum eſt hoc modo, ut dicamus cum Gal. loco ſuperius citato, alias eſſe partes, quę principalem hanc, vel cō tangunt, vel non contangunt, ſed proxime ſunt: quæ contangunt, vel adiacent, uel

adne-

adnectuntur,rurſus partes,quę adnectuntur, duum ſunt generum,vel enim ita adnectuntur,vt non coaleſcant, quæ abſque inciſione, ſed ſola manuum, vel retuſi nouaculæ opera ſeparari poſſunt, vel ita vniuntur,& caleſcunt,vt abſque ſectione nullo modo ſeparari poſſint : rurſus inter partes maxime vnitas,& coniunctas ; aliæ ſunt, quę in ſola extremitate committuntur,aliæ vero,quæ inter intexuntur,& hæ ſunt omnes partes,quæ ad cuiuſcunque inſtrumẽti perfectam cõſtructionem deſiderari poſſunt.

Propoſita itaque totius inſtrumenti actione, inuenta parte principali,enumeratis omnibus ijs,quæ parti principali ſubſeruiunt,tunc debet Anatomicus oſtendere qua ratione pars quælibet vtilis eſt ad operationem illius inſtrumenti celebrandam,& a parte principali,primo eſt exordiendum,ſi de aliquo inſtrumento primi ordinis & minime omnium compoſiti ſermo futurus ſit:at ſi ſermo haberetur de inſtrumento quarti vel quinti,vel alterius ordinis,& ob id maxime compoſiti,cuiuſmodi eſt pes manus, abdomen thorax,caput,& uniuerſum corpus, tunc ſectioni oſtenſioni, ſeu αὐτοψίᾳ Anatomici oratio eſt accommodanda : hic enim non eſt ordo neceſſarius,ſed ex adminiſtrationis commoditate & faciliori doctrina totus pendere debet. At ſi ſermo habeatur de aliquo inſtrumento, vt diximus primi ordinis,& præcipua pars ſit contemplanda,in hac conſideranda erit temperatura, & quæ temperaturam conſequuntur, & quæ neceſſario accidunt:quid ſit temperatura iam dictum eſt: quæ vero temperaturam ſequuntur ſunt omnes qualitates tangibiles,nec non quæ ad guſtum, odoratum & viſum pertinent : quemadmodum ſcriptum nobis reliquit Gal. 1.de fac. naturalibus 6.Cæterum tangibiles qualitates ſunt veluti duities & mollities;lentitia & friabilitas:grauitas & leuitas: denſitas & raritas:aſperitas & lenitas; craſſitudo & tenuitas:guſtabiles vero auſteritas, acerbitas,nitroſitas,ſalſedo,amaritudo,acredo,ariditas,& dulcedo:at quæ ad odoratum pertinent,ſunt, quæ bonum & malum odorem redolent: viſibiles tandem ſunt omnes differentiæ coloris, a quibus non excluditur diaphaneitas, ſeu perſpicuitas. Poſtremo quæ neceſſario accidunt ſunt magnitudo,numerus, conformatio,& ſitus.

Sed hoc loco quiſpiam nõ immerito dubitare poſſet, cur factum ſit, vt Gal.inter ea quæ conſequuntur temperaturam enumerarit raritatem,ac denſitatem,aſperitatem & lenitatem,quæ ad conformationem pertinent,& ſic ad ea,quæ neceſſario accidunt,quod vero ad conformationem pertineant, patet ex hoc, quoniam conformatio complectitur ſuperficiem , figuram , cauitates,& meatus : ſed gratia meatuum pars dicitur uel denſa,vel rara,merito ſuperficiei aſpera, vel lenis merito figuræ craſſa vel tenuis, labra namque craſſa fiunt,& aures extenuatæ videntur his,qui elephantiaſim patiuntur raritas itaque & dẽſitas;aſperietas & lenitas craſſitudo & tenuitas ad coaformationem pertinent.

Huic dubitationi miro quodam artificio ſatisfecit Clariſſimus p̃ceptor meus dum publice anathomicam methodũ profiteretur : duo namque genera eorum, quæ temperaturam conſequuntur ſtatuit;aliud quidem eorum, quæ ſolum inter conſequentia numerantur,cuiuſmodi eſt durities,mollities colores, odores & ſapores;aliud uero eorum, quæ inter conſequetia,& quæ neceſſario accidunt,numerari poſſunt,cuiuſmodi eſt raritas & denſitas;aſperitas & lenitas, craſſitudo & tenuitas: Verũ ut cognoſcamus qua ratione inter conſequentia, & qua inter neceſſa-

rio contingentia numerantur, ſupponendum eſt, cum Gal. 1. illo. de fac naturalib. 6. uirtutem generatricem per duplicem facultatem agere, hoc eſt per alteratricem & formatricem; ſi per alteratricem agit, tunc ea ratione, qua tribuit ei, quod generatur, temperiem, eadem quoque tribuit, quæ temperiem tantum conſequuntur ueluti eſt duritiès, mollities, & quæ his cognata ſunt: at ſi per facultatem formatricem operatur, cum virtus formatrix tanquam inſtrumento utatur temperatura ad efficiendam partem raram denſam; aſperam lenem: craſſam & tenuem, dicendum eſt, accidentia hæc ad inſtrumentum relata inter conſequentia eſſe numerãda: quod ſi hæc eadem ad principale agens, hoc eſt ad facultatem formatricem referantur, tunc inter ea, quæ neceſſario accidunt, numerari debere; hæc ille; qua ut artificioſa ſunt; ita ſcrupulum iunioribus mouere poſſent: etenim ſi ob eam cauſam raritas, & denſitas, & alia id genus dicerentur conſequi temperiem, quia facultas formatrix in his operibus fabricandis temperatura tanquam inſtrumento uteretur, idem dicendum eſſet de magnitudine, numero, figura & poſitione, quando pars aliqua ut congruentem habeat magnitudinem, numerum ſitum & conformationem alteratio materię ut præcedat, oportet ut uoluit Gal. 1. de fac. naturalibus 5. quare ſi formatrix facultas ad hæc peragenda indiget alteratrice, & hæc tẽperatura tanquam inſtrumento, ergo magnitudo, numerus, ſitus & conformatio ea ratione, qua fiunt a formatrice uirtute alteratricis, inter conſequẽtia, & ipſa erunt enumerãda, ut uero a formatrice, inter ea, quæ neceſſario accidũt.

Quare pro ſolutione difficultatis prius uidẽdum eſt, cur dixerit Gal. j. de uſu p. 9. accidentia quædam conſequi, quædam accidere, his namque explicatis non erit difficile meo quidem iudicio propoſitæ difficultati ſatisfacere. Exiſtimamus itaque nos Galenum non ob aliam cauſam dixiſſe quædam accidentia tempraturam conſequi: niſi quia accidentia hæc ab ipſa temperatura fluunt & emanant ab ipſa, quemadmodum etiam ſolemus dicere accidentia inſequi formam, quæ proxime manant ab ipſa, unde dici ſolet, quantum agens dat de forma, tantum dat de conſequentibus formam, quod ſi dixiſſet Galenus eiuſmodi accidentia accidere temperaturæ, tunc accidens accidenti accideret, quod eſt abſurdum, quemadmodum etiam abſurdum eſſet, ſi diceremus accidentia formæ accidere, quoniam tunc accidens ſimplici ſubſtantiæ accideret, cum tamen accidentia determinata & abſoluta non aduenient niſi enti in actu; quod uero dixerit Gale. magnitudinem, numerum, conformationem & poſitionem neceſſario accidere totis organis, & eorum particulis, merito factum fuiſſe arbitror, quoniam accidentia ſubſtantiæ compoſitæ neceſſario accidunt; in partibus quidem ſimilaribus, ut ſubſtantiæ ſunt perfectæ & abſolutæ, & ex his diſſimilares componuntur neceſſario adeſt magnitudo conformatio, & poſitio, numerus namque deſideratur cum ſingulares & ſimplices exiſtant. at in organicis omnia neceſſario adſunt.

His propoſitis & declaratis dicendum eſt, accidentia, hæc nempe aſperitatem, lenitatem: raritatem, denſitatem, craſſitudinem, ac tenuitatem inter ea, quæ conſequuntur proprie numerari debere, ſi ſpectemus temperaturam, a qua proxime fluunt & emanant ut uoluit Ariſt. & cum eo Aue. 7. phy. com. 15. & 2. de partib. animal. j. at ſi eadem conſideremus, ut ſunt opera formatricis facultatis, proculdubio inter ea, quæ neceſſario accidunt, numerari poſſunt: at magnitudo, numerus ſitus, & conformatio, cum non ſint accidentia, quæ proxime fluant à temperatura, ſed

ta, ſed ſubſtantiæ iam perfectæ aduenient, nullo modo inter conſequentia temperaturam ſunt numeranda, ſed neceſſario accidentia ſunt dicenda.

At rurſus quiſpiam ſic inſtare poſſet, temperatura,& compoſitio omnium partium tum ſimilarium, tum diſſimilarium eſſentiam conſtituunt,ut teſtatum nobis reliquit Gale. in lib.art.med.cap. 8. At quæ alicuius ſubſtantiæ eſſentiam complent, illius accidentia eſſe non poſſunt temperatura itaque & compoſitio non erunt accidentia: quare neque magnitudo, neque figura, neque poſitio inter ea,quæ neceſſario accidunt,erunt numeranda,ut uoluit Gal.j.de uſu p.9.

Contradictionem hanc ſic ſoluendam cenſeo,quomodo uero ſoluant alij, uiri doctiſſimi iudicabunt: Cum inquit Gale.in lib.art.med.8.ſigna ſumenda eſſe ab ijs, quæ ſecundum eſſentię rationem inſunt,& ab operationibus, quæ ex neceſſitate conſequuntur, & ab accidentibus ipſis,& per eſſentiã intelligat in partibus ſimilaribus temperiem, in diſſimilaribus compoſitionem,ſic Galenum intelligendum arbitror,vt per temperiem nobis circunſcribat facultatem alteratricem determinatam, per compoſitionem formatricem, quæ facultates proprie partium eſſentiam conſtituunt, & ſic in arte medicinali improprie, ac medice fuiſſe locutũ, quandoquidem medici,& præſertim Gale.& Hipp.inſtrumenta pro facultatibus, quam ſæpiſſime vſurpare conſueuerunt,quod enim proprium eſt facultatum,inſtrumentis ipſis tribuere ſolent: in j.vero de vſu par.9.cum magnitudinem, numerum, figuram & poſitionem inter ea, quæ neceſſario accidunt,collocarit Gale. proprie locutum fuiſſe cenſeo, ſiquidem homines hi doctiſſimi quam ſæpiſſime nominibus abuſi fuerunt, & exquiſitam illam loquendi rationem neglexerunt.

Cum itaque in parte principali temperatura, quæ temperaturam conſequuntur,& quæ neceſſario accidunt,conſiderari poſſint,videndum eſt,qua ratione pars principalis ad operationem conducat, quandoquidem magna ex parte dicebat Gal. j. illo de vſu p. 9. inuenies partem principalem conferre per propriam ſubſtantiam,hoc eſt per ſui determinatam temperiem, aliquando etiam per aliquod ex conſequentibus, quemadmodum cryſtalinus ad viſionem conducit,nedũ per ſui temperiem, verum etiam per ſui diaphaneitatem, quam improprie colorem vocauit Galen.loco citato, quandoque etiam pars principalis per duritiem,& ſoliditatem conducit veluti glottis, ſeu lingula in larynge, quæ per huiuſmodi ſoliditatem utilis eſt ad uocem efformandam:quod ſi per ea,quæ neceſſario accidũt partes principales ad actionem conducunt, non ſimpliciter ad actionem, ſed ad meliorem actionem celebrandam conferunt,veluti cryſtalinus per ſui conformationem, & magnitudinem, & ſitum ad viſionem meliorem efficiendam vtilis eſt, idem quoque de lingula, & alijs omnibus præcipuis partibus cuiuſcunque inſtrumenti dicendum eſt.

His omnibus conſideratis, quæ ad partem principalem pertinent: tunc accedendum eſt ad partes huic principali ſubſeruientes, & primo de ſimilaribus ijs, quæ intertexuntur ſermo eſt habendus,mox de ijs, quæ in ſola extremitate committuntur; atque in his omnibus conſideranda erit temperatura, quę conſequũtur, quæ neceſſario accidunt, & operatio; omitto autem ſubſtantiam, quoniam ſermo eſt, cum Galeno de partibus viuentibus, & quæ ſubiectum morbi eſſe poſſunt, cuiuſmodi non eſt humor vitreus, qui etſi fimuletur cryſtalino

per ſui

per ſui ſubſtantiam,cum illius alimentum exiſtat, quia tamen non viuit à præſenti ſpeculatione excluditur; ſic enim proximum alimentum, ſic inſitus calor & alia id genus, quæ ad actionem conducunt partes inſtrumenti dicerentur. Quoniam vero diximus in his partibus, quæ famulentur conſiderandam eſſe temperaturam,vos admonitos eſſe velim in his partibus temperaturam non eo modo eſſe conſiderandam,quo in præcipuis partibus, quoniam partes præcipuæ per certam quandam temperiem, cuius gradus nobis ignotus eſt, ſunt cauſæ operationis; quæ vero partibus principalibus inſeruiunt,nõ certa quadam temperie famulantur, cuius gradus nobis ſi ignotus;ſed ea tempearatura,quæ ad tutellam præripuæ partis vtilis exiſtit, quemadmodum docuit Gal.1.de vſu p.13.ex mente Platonis, dicebat namque Plato carnem eſſe veluti propugnaculum, ac tegmen aduerſus æſtum, aduerſum frigora calidam namque humiditatem in ſeipſam habet, vt æſtate quidem reſudãs & humectans extrinſecus refrigerium toti corpori proprium, familiareque effundat,hyeme vero contra ipſius calore extrinſecus illatam, & circundantem nos frigiditatem moderate arceat, quam Platonis ſententiam balnei exemplo illuſtrauit:etenim balneum cum natura humidum ſit, & moderatè calidum humiditate quidem natam ex caliditate ſiccitatem irrigat; caliditate vero ortam ex gelu frigiditatem perſanat: quare partes hæ ſeruiles ad tuendam partẽ principalem conducunt per quandam ſui temperiem moderatam,quæ non eſt peculiaris partibus ipſis, ſed in alijs quoque reperiri poteſt. Quo vero ad conſequẽtia in his durities, mollities,raritas, denſitas : leuitas,grauitas : aſperitas, lenitas: craſſitudo,tenuiras:& colores locum habere videntur:nam odores,& ſapores nulla ratione conferre videntur. De his vero, quæ neceſſario accidunt non eſt dubitandum,quoniam cum ſint partes, quæ totum inſtrumentum complent, neceſſe eſt,ut in his,& magnitudo,& numerus,conformatio,& ſitus ſpectentur:per hæ enim huiuſmodi partes maximã parti principali vtilitatẽ præſtare ſolent, his adde operationem, quoniam partes ſimilares per ſui attractionem,retentionem, alterationem,& expulſionem parti principali plurimum prodeſſe poſſunt,partes namque ventriculi ſimilares,quæ parti principali famulantur,nonne ſuis actionibus parti principali ad chilificationem celebrandam maxime conducunt? eodem modo motus arteriarum cordis nonne in generatione calidi innati cordis maximam vtilitatem parti principali præſtare poteſt, & hoc eſt,quod docuit Gale.j.de vſu p.9.vbi propoſita vtilitate partis principallis per temperiẽ,& per ea quæ conſequũtur,ſubdebat deinde aliarum particularum,quæ ſubſeruiunt,vtilitas eſt perquirenda,an ſcilicet propter actionem ſint vtiles,an propter aliud eorum,quæ conſequũtur,vt os propter duritiem.

Quo vero ad partes inſtrumentales, quæ alteri præcipuo inſtrumento,& ſic parti principali illius inſtrumenti ſubſeruiunt;in his compoſitio,& operatio, ſiue vſus,ſi operationem non habent, ſunt conſideranda,quæ omnes partes tum ſimilares,tum diſſimilares non vno & eodem modo conferre uidentur, ſiquidem aliæ à natura progenitæ ſunt:quoniam pars principalis ſine his nequaquam agere potuiſſet:aliæ uero,ut operatio melius ſuccederet:alię ad horum omnium conſeruationem,cuius numeri neceſſitas fuit hæc,quoniam partes omnes à natura factæ ſunt propter operationem; at operatio una ab una parte primo, & per ſe prodire manifeſtum eſt, hæc itaque pars, à qua prima prodit operatio fuit neceſſaria, &

principalis

principalis nominatur: Verum quia pars hæc principalis cum ſit ſimilaris, operationem inſtrumentalem inchoare quidem per ſe; at ex toto perficere abſque aliarum adminiculo nequaquam poteſt, quare neceſſariæ fuerũt aliæ partes, quę huic principali maxime inſeruirent. & quia quęcunque alicui famulantur, vel ita famulantur, ut abſque illorum opera nihil fieri poſſit: vel quia ad actionem illius perfectionis aliquid conferunt: ob id, ſi quæ famulantur eius ſunt generis, vt ſine illorũ auxilio pars principalis agere nequeat dicuntur partes ſine quibus non: At ſi perfactionis aliquid conferunt, perfectio illa vel actionem præſtantiorem reddit, vel eam cuſtodit, ac tuetur, patet itaque neceſſitas harum omnium partium, quæ nec plures, nec pauciores eſſe potuerunt, nec debuerunt, quo loco animaduertendum eſt & plures poſſe eandem habere vtilitatem, & vnam poſſe plures habere vtilitates. & hæc de præludijs anatomicis dicta ſint.

FINIS.

REGISTRVM.

† †† A B C D E F G H I K L M N O P.

Omnes ſunt duernionem.

UNIVERSIDAD CENTRAL DE LA FACULTAD DE MEDICINA BIBLIOTECA

EXERCITATIO METHODI ANATOMICAE A MEDICO CONSIDERATAE.

NEMINI mirum esse debet, si postquam scribendi finem fecimus, exercitatio quædam methodi anatomicæ iniuncta fuerit, quoniam præterquàm quod ad methodum hanc illustrandam plurimum conferre posse putabamus; accesit etiam desiderium colligendæ ab ijs beneuolentiæ, quorum authoritas apud me tanta est, vt nullis terminis aut legibus definiri velim: Ad id quoque me vocat occasio tum mei expurgãdi, tum scripta nostra ab iniusta & pernicioſa ſapientiſsimi viri ſententia vindicandi, qui cum in ſchola Patauinis artem medicam publicè profiteretur, & in ſubſellio tanquàm pro tribunali ſederet animi quodam impetu potius quàm ſapientia & ratione ductus ea vt videre videor indicta cauſa condemnauit: quo iure, quaue iniuria id factum ſit quæſo attendite.

Dolet vir Clariſsimus quòd in præludijs noſtris lubricam & puerilem opinionem illorum eſſe dixerim, qui exiſtimarunt ratiocinationem eſſe propriam totius humani corporis operationem ea ratione, qua eſt inſtrumentum quoddam maxime omnium compoſitum & anatomicæ diſciplinæ à medico conſideratæ ſubiectum: quoniam ſibi perſuadet id factum fuiſſe, vt authoritati ſuæ aliquid detraheretur; cum tamen opinionem hanc ferè communem ab eo ſuſtineri prorſus ignorarem, & in ſcribendis noſtris non huius vel illius opinionem euertendam mihi propoſuerim; ſed ea protuli non ob aliam ſane cauſam, niſi vt tantam opinionem tam penitus inſitam, tam vetuſtam ex animis medicorum eruerem excuteremque.

Sed his omiſsis, quæ nihil ad rem: videamus quæſo nunquid noſtra iuſte damnarit, & ſuam quam profitetur opinionem rectè tueatur & ſuſtineat.

Controuerſia eſt vt video de ratione formali ſubiecti anatomicæ facultatis ad artem medicam pertinentis, qua in re vir ſapientiſsimus cum noſtra curſim & ſaltibus percurreret oblitus admonitionis bibliopolæ, multaq; ſibi fortaſſe noua & contra communem opinionem ſcripta videret, in legendo minime patiens exiſtimauit nos tueri rationem formalem ſubiecti anatomicæ ſpeculationis eſſe motum localem, quod profecto nedum cogitauimus vnquàm, verum nec ſomniauimus certè; quemadmodum

UNIVERSIDAD CENTRAL DE LA FACULTAD DE MEDICINA BIBLIOTECA

dum vnuſquiſque in legendis præludijs nõſtris facile cognoſcere poteſt.

Aliud quoque nobis attribuit, quod manifeſte illius maximam in legendis noſtris negligentiam declarat. Credidit enim vir ille doctiſsimus nos velle omnes corporis actiones in vnum motum localem eſſe referendas; quod vtrum verum ſit nec ne voſmet iudicabitis, vt inhis, quę iam ſcripta ſunt repetendis, turpe ſit diutius immorari.

Subiungit quoque nos perperam Galeni mentem aſſecutos eſſe 3. de vſu p. vbi dum proponit duas hominis figuras, nempe ſtare & ſedere; inquit vir Clariſsimus eam non fuiſſe Galeni ſententiam, vt vtraque figura ijs inſeruiret artibus, quæ manibus tractantur, quemadmodum nos ſtatuiſſe videmur, ſed vt, quæ ſedendo fit, ad contemplationem pertineret, quoniam anima (vt ait ille) ſedendo fit prudens: qua in re non poſſum certe non valde mirari tantam doctiſsimi viri negligentiam in Galeni authoritatibus ponderandis: quare cum nemo ſit, dummodo primoribus labris latina deguſtarit, qui in legendis Galeni verbis, huiuſce rei veritatem non agnoſcat, non eſt, vt in illa authoritate declaranda tempus fruſtra conteramus.

Cum itaque nobis ea tribuerit vir ſapientiſsimus, quæ nunquàm ſomnia uimus, eaq; damnarit quæ non erant damnanda, ſatis conſtat quàm iniuſte ſcripta noſtra reprobarit.

Supereſt itaque vt videamus rectè an ſecus opinionem ſuam tueatur. Vtitur autem hoc initio & veluti firmiſsimo ſententiæ ſuæ fundamento omnes actiones humani corporis vt eſt ſubiectum anatomicum medico dedicatum in vnam rationem conſpirare, quatenus eſt ars ante artes, & ſic manuum, pedum, cordis, iecinoris & aliarum huiuſmodi partium actiones huic vni famulari & inſeruire, quibus poſitis concludit rationem eſſe propriam totius corporis actionem.

Ego certe, vt ingenue dicam, quod ſentio, nunquàm obſeruaui hoc argumentandi genus: primum quidem accepit quod probandum erat: deinde rationes noſtras, quibus hoc aſſumptum iam redarguimus neq; infringit aut infirmat.

Præterea facultatem cum operatione confundit: etenim Galenus per rationem intelligit facultatem, hic vero per rationem intelligit operationem.

Adde, ſi ratio eſſet propria totius corporis operatio, ſequeretur vt cerebrum eſſet illius primarium inſtrumentum, non autem manus, vt aſſerit ille authoritate tum Ariſtotelis, tum Galeni ductus.

Accedit & aliud in commodum, quoniam ſi ratio eſſet propria totius corporis operatio, cui cæterarum partium actiones inſeruirent, ſequeretur omnem morbum partium inſtrumentalium ad cerebrum pertinere, & ſic omnis morbus inſtrumentalis eſſet morbus cerebri; multa quoque alia in commoda ſequerentur, quare in hac opinione tutanda veluti dormire videtur: vel potius animo perturbato fulgurare, tonare & omnia ſimul miſcere ac perturbare.

Quod

Quòd ſi quieto & placato animo res noſtras maiori cum diligentia examinare voluerit, vt inde veritas magis eluceſcat, is velim intelligat nihil gratius, nihil optatius nobis contingere poſſe: immo ad communem omnium ſtudioſorum vtilitatem pollicemur, vt quod tempus & ſpatium ad ſcribendum ſibi lege perſcripſerit, eodem quoq; nos pro viribus ad ſingula reſponſuros.

Verum ad id redeamus, cuius cauſa, potiſsimum inſtituta fuit oratio; & cum plura ſint inſtrumenta, in quibus artificium hoc exerceri poſſe videtur, nullum tamen accommodatius eſſe iudicauimus quàm illud, quod omnium eſſet maximum, maximeq; compoſitum, cuiuſmodi eſt vniuerſum corpus hnmanum, cuius operationem propriam diximus eſſe motum voluntarium artificioſum, cuius cauſa omnia, quæcunq; ſunt in hoc microcoſmo inſtrumenta fuere procreata, inter quæ potiſsimum & præcipuum inſtrumentum eſt manus, vt voluit Galenus primo de vſu p. 4. quæ & ipſa cum ſit inſtrumentu m ex alijs inſtrumentis compoſitum, inter hæc muſculus primum locum obtinet: at inter partes ſimilares muſculum conſtituentes, ſiquis quærat, quænam ſit pars præcipua, per quam muſculus actionem ſuam edat, non erit difficile iudicare ſi verba Galeni ſpectemus primo de vſu p. 9. & primo de fract. 12. primo namq; de vſu p. 9. cũ doceret methodum, qua in diſquirendis partium vtilitatibus progrediendum eſt, dicebat in primis quærendum eſt, per quod inſtrumentum actionem nactum fuerit: quoniam magna ex parte per propriam ſubſtantiam inuenies; ſed propria ſubſtantia muſculi eſt caro, vt placuit Galeno primo de fract. 12. & lib. de multitud. 5. caro itaque pars erit præcipua, per quam muſculus mouetur.

Addebat Veſſalius lib. 2. cap. 2. carnem muſculi ex eo præcipuam eſſe illius partem confirmari poſſe, quò in cæteris omnibus inſtrumentis carnem eſſe præcipuam partem videmus, cui actio inſtrumenti debetur. Nos vero hoc idem confirmare poſſumus ex mente Galeni 2. de temp. 3. vbi redarguit Eraſiſtratum, qui carnem cuiuſcunque viſceris parenchyma nuncupabat, quaſi pro re parua & leui haberet. parum intelligens inquit Galenus cuiuſque uiſceris actionem huic carni acceptum referre debere. at ſi carni viſcerum quæ improprie caro nominatur actio illorum eſt attribuenda, ergo multo magis carni muſculorum, quæ proprie caro nominatur.

Alteram quoque rationem nec minus probabilem afferre poſſumus, quę a ſimili deducitur, etenim ſicut neruus non ſentit, ſed participatio nerui ex Gal. 7. de pla. 6. ita quoque neruus non mouet; ſed participatio nerui.

Confirmatur hæc ſimilitudo authoritate Gale. 7. de pla. 7. vbi admonet omnia membra ſenſum & motum comparare neruis ad ſenſuum inſtrumenta pertingentibus: alijs quidem ut ſenſibilia diſcernantur: alijs vero, vt quæ mouenda ſunt motum accipiant, ſi ſic eſt, ergo nerui non mouent, ſed neruorum participatio.

Adde neruos eſſe ſimiles calamis: membra vero ramis; & ſicut rami to-

ta virtute calamorum in ſe ſuſcepta producunt fructus, quales producuntur ab arbore, vnde calami excifi ſunt; ita caro muſculorum vi neruorum tota in ſe recepta fit habilis non ſolum ad ea quæ ipſam tangunt ſentienda, verum etiam ad motum voluntarium ciendum, docuit hoc Galenus loco nuperrime citato.

Præterea nulla eſt pars in corpore humano, quæ carni muſculorum ſimilis exiſtat, eſt itaque præcipua pars muſculorum.

Nec obſtat quod Gal. 1. de fract. 12. dicat proprium corpus muſculi eſſe genus fibroſum, quoniam per corpus inſtrumenti Gal. ibidem non intelligit propriam ſubſtantiam, alioquin ſibimet in eodem loco contradiceret; ſed per proprium corpus inſtrumenti id intelligit, quod totam inſtrumenti figuram corpoream repreſentat, cuiuſmodi eſt genus fibroſum in muſculis, & venoſum in iecinore; etenim ſi iecur & muſculos in aqua diu macerueris ita vt caro marceſcat, eaque illęſis & fibris muſculorum & venis iecinoris retuſo quodam cultello vel ex ferro vel ex ligno parato ab ipſis vtpote durioribus eximatur, quod tibi perbelle ſuccedet, obſeruabis corpus quoddam fibroſum & venoſum totam tum muſculi, tum hepatis corporis figuram repreſentans, quemadmodum in ſcholis Patauinis ob eximiam & accuratam Eccellentiſsimi viri præceptoris mei diligẽtiam quàm ſæpiſsime tanto totius ſpectaculi plauſu, tanta doctiſsimorum virorum approbatione perſpectum eſt, vt non ſit amplius dubitandum, quin partes omnes, etiam ſi dicas oſſa prius fibris, ſeu veluti fibris contexta fuerint; quibus deinde illa, quæ abſolute vel ſecundum quid caro dicitur tanquàm propria partis ſubſtantia fuerit adnata: quare mirum non eſt, ſi Galenus priorem texturam corpus; carnem vero propriam partis ſubſtantiam nominauerit, quàmuis non me lateat interdum quoque carnem ipſam inſtrumenti corpus nominaſſe.

Nec eſt quod quiſpiam obijciat Galenum primo de vſup. 18. ſeiungere apprehenſorium organum a carne: cum dicat abſurdum eſſe apprehenſorium organum inſenſibili tegi particula, & ob id naturam maximam neruorum portionem ad carnes deriuaſſe; quoniam Galenus per apprehenſorium organum non intelligit quid à carne diſtinctum, ſed totam manum, ac ſi dixiſſet abſurdum eſſe totam manum inſenſili tegi particula, cum manus præterquàm quod eſt organum apprehenſorium, tactus quoq; inſtrumentum erat futura; hæc itaque Galeni authoritas opinionem hanc non euertit.

Neque nos perturbare debet authoritas illa Gale. 12. de vſup. 3. vbi admonet tendonem eſſe primum motus inſtrumentum, quoniam Galenus per primum motus inſtrumentum noluit ſignificare præcipuam muſculi partem, cum ſubdat muſculum ad conſtituendum tendonem fuiſſe comparatum: ſed per primum inſtrumentum motus intellexit Gal. quod proxime trahit membrum, quod moueri debet, etenim caro ad mouendum duplici vtitur uecte ſeu chorda, in vehementibus quidem motibus, vtpote in quibus oſſa erant mouenda præter fibras tendonem adhibuit: in remiſſio-

ribus

ribus vero ſolis fibris contenta fuit, veluti ex motibus linguæ, labiorum, cutis, frontis, ſuperciliorum, æſophagi, ceruicis veſicæ, ſedis, & aliarum id genus partium.

At multo minus authoritates Gal. 1. de vſup. 13. & 12. de vſup. 3. ab hac ſententia nos auocare debent, vbi dum vtilitates carnis muſculorum proponit, ne verbum quidem facit de vtilitate, quam nos præcipuam eſſe ſtatuimus; & ratio eſt, quoniam Gal. cum cognoſceret carnem eſſe propriam muſculorum ſubſtantiam, & propterea prę cipuam partem vtilitatem hanc tanquàm manifeſtam ſubticuit, eaſque propoſuit, de quibus fortaſſe quiſpiam dubitare potuiſſet: quoniam non uidebatur conſentaneum, vt pars præcipua, cui reliquæ famulantur, & ipſa ſuam ſibi ſeruientibus operam præſtaret, & ſic munere dominæ & ancillæ fungeretur. quare Galenus, vt dubitationem hanc tolleret vna cum Platone alias propoſuit vtilitates: non eſt tamen credendum carnem muſculorum per idemmet inſeruire, per quod dominatur, & eſt præcipua cauſa motus: etenim caro ipſa per certam quandam temperiem ſibi ipſi peculiarem & proportionem, quę pullulat ex mixtione ſubſtantiarum elemẽtorum redditur apta ad virtutem motiuam ſuſcipiendam: per moderatam verò caliditatem & humiditatem, quæ ſibi communis eſt cum alijs ad æſtus & frigora propulſanda: per ſui verò ſubſtantiam molliorem ad fibras, venas, arterias, & omnes partes principes & nobiliores ab iniurijs vindicandas.

Ingenioſi tamen cogitabunt & præter alia conſiderabunt authoritatem Gal. 1. de motu muſ. 1. vbi luce clarius opinionẽ noſtrã confirmare videt.

Nec eſt quod quiſpiam quærat aliam partem præcipuam muſculorum manus, aliam muſculorum alterius, artus quoniam non eſt inconueniens, ſicut inſtrumenta ſunt eiuſdem generis habere quoque partes præcipuas ſimilares, quæ ſibi ſint ſimiles, quemadmodum de oculis, de auribus, de renibus ac teſtibus dicendum eſt, in quibus pars præcipua vnius inſtrumenti ſimilis eſt parti præcipuæ alterius cognati: in his enim, quæ fratrant, ſeu cognationem habent & ſpecie non differunt, diſſimilitudo illa, quam proponit Gal. locum habere non poteſt: vt propoſitio illa ſit hoc modo intelligenda. Inſtrumenta illa, quæ nedum numero, verum etiam ſpecie differunt, neceſſe eſt, vt partem præcipuam & ſingularem habeant, quæ ſit cauſa operationis, ita vt in vniuerſo corpore non liceat aliam ſimilem reperire. Caro itaque muſculorum ſit nobis præcipua cauſa operationis totius corporis, vt eſt inſtrumẽtum quoddam anatomicæ ſpeculationi ſubiectum: huic aliæ omnes corporis partes inſeruiant, ac famulentur, quarum quæ præcipuam partem non contangunt ſunt crura, & nomine crurum complector etiam pedes & coxas, ſicut per manum cubitum & humerum, huius quoq; generis eſt uenter ſuperior, inferior, oculi & organa omnia ad faciem attinentia una cum ijs, quę ad ſpinam pertinent, ijs accedunt genitalia. Thorax vero & ſcapulæ nedum contangunt, vt inquit Gal. 7. de uſup. primo, verum etiam ita adiacent, atque adhærent, vt arcte admodum adnectantur. Inſtrumenta vero communia veluti ſunt nerui, venæ & arte-

riæ,

riæ, & præter hæc oſſa non adnectuntur ſolum, verum etiam implicantur, intertexuntur, & partim ſubſternuntur; quarum omnium partium aliæ quidem præcipuæ parti famulantur tanquàm ancillæ, ſine quibus pars præcipua operari non poteſt; aliæ quidem operationem illius præſtantiorem reddunt; aliæ ſecuritatem præbent; atque vt ex ordiar ab ijs partibus, quarum cauſa operatio melior ac perfectior fieri poteſt, inter eas crura numeranda cenſeo, nec non inſtrumenta omnia illa, quæ motu voluntario mouentur, veluti eſt thorax, collum, oculi, lingua, bucca, larynx, atque id genus alia. etenim cum motus vniuerſi corporis artificioſus multiplex eſſe poſsit, & illius plures poſsint eſſe ſpecies, hæc omnia inſtrumenta per ſui operationem ad motum hunc meliorem efficiendum plurimum conferre poſſunt. adde inſtrumenta tum vitalia, tum naturalia: His proximæ ſunt partes illæ, ſine quibus hic motus celebrari non poteſt, cuiuſmodi ſunt illæ, quæ in ventre ſuperiori continentur. Etenim ſi ſtatuamus omnem motum fieri non abſq; facultate animali nedum determinata, verum etiam communi, cuius inſtrumentum eſt ſpiritus animalis, vt in ventriculis cerebri exiſtit, & omnem motum artificioſum tanquàm ab arte ante artes à ratione, memoria & imaginatione gubernari ac dirigi, facile conſtabit, quo pacto ventris ſuperioris partes per ſui operationem ad hunc motum artificioſum conducant. Si rurſus ſtatuamus cum Galeno ſpiritum animalem ex ſpiritu vitali & tenuiſsima ſanguinis parte tanquàm ex materia ex qua generari, & caloris innati cordis generationem eſſe illius præcipuam operationem, huicq; pulmones materiam præparare, & calorem temperare, conſpicuum quoq; futurum arbitror, quo pacto venter medius per hanc operationem conducat ad huiuſmodi motum conſeruandum, per operationem vero per ſe ad meliorem efficiendum. Præterea ſi cognouerimus ſpiritum vitalem fieri potiſsimum ex puriori parte ſanguinis, atque vniuerſum corpus ex ſanguine nutriri, qui in hepate generatur, cui operationi ſubſeruiunt os ſupernum, ſtomachus, inteſtina, meſenterium, renes, lien, vtraq; veſica, peritonæum, muſculi membrana carnoſa, pinguedo, cutis & cuticula, non erit difficile iudicare, qua ratione venter inferior, vt eſt inſtrumentum ſanguificationis huic motui ſeruitium præſtat; quare ſicut venter ſuperior habet rationem cauſæ ſine qua non, ita quoq; cor, & hepar per operationem per aliud hunc motum conſeruant. per operationem vero per ſe meliorem operationem reddunt, quid autem per operationem per ſe, quid per aliud audiendum ſit, docuit Gal. 7. de pla. Hip. 3. Inter has partes organa ſenſuum poſſunt quoque numerari, non enim eſt inconueniens, vt eadē pars pluribus modis inſeruire poſsit: at quod ſenſus habeant quoq; rationem cauſæ ſine qua non facile probari poteſt; etenim cum ratiocinari, imaginari & memorari ad hunc motum artificioſum maxime pertineant, & nihil ſit in intellectu, quod prius non in ſenſu, qua ratione ſine ſenſibus hæc operatio, hic motus fieri potuiſſet? Verum vt hic motus diutius & perpetuo conſeruaretur, quando in indiuiduo perpetuo conſeruari non poteſt, neceſſe fuit, vt natura partes inſtau-

rationi

rationi generis inſeruientes fabricaret, quare vterum, teſtes, & penem conſtruxit, vt per quandam ſequelam huic vni operationi per ſuam actionem famularentur, quare inter partes referri poſſunt, quæ ad tutelam, ſeu ad cõſeruationem pertinent. & hæc dicta ſint de his, quæ non contanguntur, nec non de his, quæ contangunt, & ita adhærent, vt in extrema parte humeri adnectantur. Nunc vero propius accedendum eſt, atq; de his ſermo habendus eſt, quæ nedum adnectuntur, verum etiam intertexuntur, qua in re illud in primis eſt animaduertendum nos per manum cum Galeno 2. de vſu p. 2. intelligere, vt ſupra diximus, inſtrumentum compoſitum ex humero ſeu brachio, cubito, & extrema manu, quæ in carpum, metacarpium, & digitos diuiditur, de quibus omnibus, vt ordine quodam differamus hoc vnum tanquàm manifeſtum ſtatuendum eſt, actionem manus eſſe apprenſionem, ad quam perfecte celebrandam conducit tota manus, ſi figuras, & omnes eas magnitudines, quas mouere homo poteſt apprehendere debet. Inter partes autem quæ brachium, cubitum, & extremam manum conſtituunt numerantur oſſa, chartilagines, ligamenta, membranæ, tendones, caro, muſculi, pinguendo, cutis, & vngues. & quoniam inter partes totam manum conſtituentes principem locum obtinet extrema manus, atq; inter illius partes digiti, quemadmodum nobis viſus eſt ſignificaſſe Gal. primo de vſu p. 5. ob id de oſsibus digitorum primo loco nobis dicendum eſt, mox de oſsibus metacarpij, carpi, cubiti & brachij. deinde de alijs ſingulis partibus ordine quo propoſitæ ſunt, diſputabimus, atq; in illarum vtilitate perquirenda ea tantummodo attingemus, quæ propoſito noſtro facere videbuntur, ijs prætermiſsis, quæ in genere de partibus ſimilaribus Anatomi co dicenda videntur, antequàm ad oſtenſionem ſeu partium inſpectionem deſcendat, & cum tota partium cognitio poſita ſit in illarum ſtructura & vtilitate, ordinis ratio poſtulare videtur, vt primo ſtructura, deinde vtilitas ſingularum partium proponatur: ita tamen, vt, quantum fieri poteſt, inutilis repetitio deuitetur. quare vt de oſsibus digitorum primo loquamur, in his temperiem, quæ temperiem conſequuntur, & quæ neceſſario accidunt ſunt conſideranda. Oſſa itaq; digitorum ſunt temperaturæ frigidæ & ſiccæ: hanc durities conſequitur, atq; huiuſmodi conditionem cum cæteris oſsibus communem habent: Numero vero plura virtute formatricis procreata ſunt, ſinguli namq; digiti ex tribus oſsibus compoſiti ſunt; nam etſi primum pollicis os à nonnullis poſtbrachiali adſcribatur, nihilominus quia ab vtraq; parte per diarthroſim connectitur, quod primis digitorum peſtbrachialis non accidit, ob id os illud inter oſſa digitorum potius quam poſtbrachialis ſeu metacarpij recenſere placuit. At ſi horum magnitudinem ſpectemus, os primum & prælocatum maius eſſe debet poſteriori & poſt locato. & ratio eſt, quoniam maius quod baiulat eo quod baiulatur eſſe oportet. ſed os prælocatum vehit poſtlocatum, ergo maius debet eſſe poſtlocato, vt recte monuit Gal. primo de vſu p. 14. in valde deinde paruum & rotundum caput deſiere digitorum ſummitates.

Quòd ſi formam accidentalem contemplemur, hæc conſiderari poteſt

vel

vel ſecundum partem externam, vel internam. ſi ſecundum externam vel illorum extremitates ſpectamus, vel quod inter extremitates interiacet; ſi extremitates conſiderantur, oſſa omnia digitorum duplici figura ſunt donata, quarum altera primis & ſecundis oſsibus communis eſt, altera vltimis: vltima vero cæteris oſsibus ſunt depreſsiora, quàmuis enim initio latiuſcula ſint. quo tamen magis progrediuntur, eo magis attenuantur, & in anguſtam, & acutiorem figuram deſinunt: at ſi, quod inter extremitates interiacet ſpeculemur, figuram habet extremitatibus ſtrictiorem, quæ illorum corporum magnitudinem imitatur; præterea rotunda ſunt, conuexa quidem extrinſecus, intus vero & in lateribus non exacte conuexa. At ſi partem internam ſpectemus denſa quidem ſunt, vtrum vero ſoli da, an ſinus euidentes medulla repletos habeãt, ſenſus ipſe docebit, ne defendendi Galeni gratia anatomicos poſteriores gratis accuſare uideamur. Poſtremo ſi nexum ſeu poſitionem & illorum articulationem contemplemur per anarthroſim oſſa poſtbrachialis cum primis digitorum oſsibus connectuntur, per ginglymon vero prima cum ſecundis, & ſecunda cum tertijs coniunguntur.

Propoſita oſsium digitorum ſtructura vtilitates ſunt nobis proponendæ: atque vt primo de illorum temperatura frigida & ſicca, atque duritie, quæ temperaturam hanc conſequitur, loquamur, vtilitatem hanc communem conſecuta ſunt, vt ſint ſtabilimentum ac ſedes alijs partibus digitorum. ſubiecta etenim digiti etſi abſque oſsibus mouerentur, quemadmodum polypodes, firmitatem tamen in actionibus nullam haberent, etenim ſine oſsibus neque ſcribere, neque incidere, neque dura & grauia corpora quiſpiam apprehendere, neque aliud quid huiuſmodi facere ſine tremore poſſet. quod enim trementibus contingit propter morbum, hoc ſemper nobis omnibus natura contingeret flexis & tanquàm concuſsis digitis præ mollitie, quare oſsium natura adhoc adiutrix à virtute alteratrice data eſt ſuſtentans & confirmans in vnaquaq; figura digitos, quare oſſa digitorum per ſui temperiem, & quæ temperiem conſequuntur, habent rationem cauſę melioris operationis.

Quod ſi ea quæ neceſſario accidunt ſpectemus, & primo numerum, ſinguli digiti ex tribus oſsibus compoſiti ſunt, vt multiformiter figurarentur, id poſſe fieri non potuiſſet. ſi ex vno ſolo eſſent creati, quare neque motus illi optime fieri potuiſſent, qui digitos flexos deſiderant, ſed illis actionibus ſolis recte inſeruirent, in quibus digitis extenſis egemus. vt itaque apprehenſio perfecta fieret, neceſſe fuit vt ex tribus oſsibus inuicem per ſingulos articulos connexis componerentur, vt & perfecta flexio fieri poſſet, & circularem figuram imitarentur, ac ſi oſsibus carerent, nec non perfecta extenſio, & propterea rectam figuram deſcriberent, ac ſi ex oſſe ſolo conſtarent, & alias ſex figurarum differentias medias inter rectas & circulares vniuerſales quidem exprimerent, plures vero ac propemodum infinitas particulares. vt igitur facilius multiformiter digiti mouerentur, ex tribus oſsibus compacti ſunt; vt vero patiendi promptitudinem effugerent, trium

oſsium

oſsium numerus abunde fuit, quo enim membra ex pluribus particulis compoſita ſunt, eò facilius quàm ea quæ ex paucioribus fatigantur & flexa collabuntur. Oſſa itaq; digitorum per ſui numerum vim habent cauſę tum melioris operationis tum ſecuritatis.

Magnitudinem deinde ſuperius propoſitam obtinuere vt corpora parua veluti ſpinas vel pilos comprehenderent; hoc autem fieri non potuiſſet niſi oſsium magnitudo paulatim imminueretur, quare ob id minus priori ſecundum ſemper eſſe debuit. oſſa itaq; digitorum per ſui magnitudinem ad meliorem & perfectiorem apprehenſionem celebrandam, & uenuſtiorem figuram conformandam conducunt.

At per figuram, quę magnitudinem conſequitur, eandem habent vtilitatem quam per magnitudinem adepta ſunt: rotunda vero extitere, quoniam inter omnes figuras hæc vna paſsionibus eſt minus obnoxia, vt pote quæ nullam habeat extantem eminentiam, quæ à foris occurſantibus frangi queat. Intus ſima vel potius non exacte conuexa ſunt, quoniam internis ſuis partibus digiti molliunt, terunt, & omnia accipiunt, quæ deterius fierent, ſi oſſa inibi conuexa fuiſſent. Præterea non æque commodam ſedem tendines craſsiores eò porrecti obtinuiſſent, ſed in hanc atq; in illam partem potius declinaſſent; ſecus autem in externa cõtigit, nam illuc membranæ ritu tendones ſubtiliſsimi producuntur, quales illorum motus imbecilles deſiderant, neque in lateribus curua ſeu conuexa eſſe oportuit, vt ſeinuicem cuſtodientes iniurijs minus eſſent obnoxij, atque inter ſe adducti nullum ſpatium vacuum relinquerent. Oſſa itaque digitorum per ſui figuram vim habent cauſæ tum melioris operationis, tum ſecuritatis.

Poſtremo ſi nexum & illorum articulationem expendamus, ea eſt articulationis ratio, vt & ad facilitatem & ſecuritatem motus digitorum ſit maxime opportuna, ut docuit Gale. 1. de vſup. 15. & hæc de oſsibus digitorum breuiter dicta ſint.

Subſequuntur oſſa metacarpij, quod palma vocatur, quorum oſsium ſi numerum ſpectemus, vt ea prætermittamus, quę cum reliquis oſsibus communia ſunt, quattuor numerantur a Gal. lib. de oſsibus c. 19. & 2. de fract. 8. ſin magnitudinem reliquis digitorũ oſsibus longiora ſunt, longiſsimum indici præponitur, atque ita ſenſim fiunt breuiora, vt omnium breuiſsimum ac tenuiſsimum paruo præponatur digito, ſupra infraque appendicibus muniuntur, quæ ſuis omnibus multo ſunt craſsiores, inferiori tamen capite hinc inde attenuata ſunt ad mediam uſque regionem, dein craſsiora fiunt. At ſi nexum ſpectemus appendices inferiores ſuis lateribus ſe contangunt, & ligamentis, quæ inde oriuntur valide coarctantur, & capite oblongo atque rotundo in ſinum primi oſsis digitorum inſeruntur. & hoc modo cum illis per enarthroſim articulantur: appendices vero ſuperiores lateribus quoque ſe mutuo contangunt, & cartilaginei ligamenti opera inter ſe alligantur, atque oſsibus metacarpij per ſynarthroſim copulantur. In medio itaque ductu & ſecundum palmæ longitudinem digno notatu interuallo inter ſe diſtant.

Quare ſi totam horum oſsium ſeriem contemplemur, figuram nobis craticulæ repræſentant, ſin figuram ſingulorum pendamus, intus ſima extra gibba, & interna regione ſecundum longitudinem angularem lineam conſtituunt, & ſuperiori parte exaſperantur, atq; omnia hæc gratia melioris apprehenſionis à virtute formatrice conſecuta ſunt. ſiquidem præter communem vtilitatem quam per temperiem, & quæ conſequuntur, obtinuere, ſui numero, magnitudine, figura & poſitione vnà cum oſsibus carpi & digitorum manum vel concauam vel rectam efficiunt, quod fieri nullo modo poſſet ſi metacarpium ex vno oſſe conſtitueretur: non modico vero interuallo inter ſe diſtincta ſunt, vt in illis muſculi collocarentur. & hęc de oſsibus metacarpij.

His adnectuntur oſſa carpi, ſeu brachialis ſeu prioris partis palmę, quorum numerum ſi quęramus, ne communia repetamus, octo numerantur: ſin magnitudinem comparata reliquis oſsibus extremæ manus parua quidem ſunt & cæteris minora. quod ſi mutuo comparentur, maxima omnium ſunt primum & ſeptimum; his minus eſt ſecundum, deinde ſequitur octauum, poſtea quintum, cui ſuccedunt ſextum ac tertium, quartum minimum eſt omnium. Horum figura eſt varia, nam partim gibba, partim ſima, partim recta, partim orbiculata in exteriori ſuperficie leniter gibba, ſinuata intrinſecus cernuntur, at quintum & octauum os proceſſus interna ſede producunt, qui referunt figuram ipſius C.

Quo vera ad nexum & poſitionem attinet cuncta neruеis chartilagineiſq; nexibus inter ſe per ſynarthroſim conſtricta ſunt, duaſq; acies conſtituunt, in quarum vtraq; quattuor ſunt collocata.

Eandem vero cum oſsibus metacarpij præſtant vtilitatem nedum numero, verum etiam magnitudine poſitione ac figura. etenim ſi vnum ſimplex os eſſet locatum, atque intrinſecus quidem fuiſſet excauatum, extrinſecus vero conuexum ab omni quidem duro facile frangeretur, & ſic totum præter naturam haberet: Cum vero oſſa plura extiterint vno affecto octaua pars conſtructionis tantum corrumpitur: non ſolum itaque per duritiem verum etiam per numerum hęc oſſa facta ſunt ad tutelam, ex quo rurſus numero tranſpoſitionem adepta tum concauam plurimum, tum rurſus efficiunt rectam manum. accedit etiam horum oſsium inter ſe dearticulatio, quæ nedum ad meliorem apprehenſionem faciendam conducit, verum etiam ad dyſpathiam hoc eſt patiendi difficultatem. etenim cedentia occurſantibus ad ſuas dearticulationes, ex ſoluunt ipſorum violentiam. Immo ſi dearticulationem horum oſsium cum vlna & radio ſpectabis, cum duplex exiſtat altera finium carpi ingredientium concauitatem inter epiphyſim cubiti & radij mediam; altera parua oſsis paruam apophyſim cubiti circumplectentis, hanc gratia verſionum manus ad pronum & ſupinum factam eſſe videbis. propter aliam vero magnam articulum carpi extenſionem & flexionem adeptum fuiſſe. Quin & multiformis figurarum varietas ad communis dyſpathiam incredibiliter conducit. Multiformiter enim cedit

dit his, quæ ex omnibus locis incidunt. ſi vero vniformis ipſorum compoſitio fuiſſet, læſionibus obnoxia foret: quoniam ne credere quidem omnino poſſet.

At video ingenioſum quempiam hoc loco dubitare cur factum ſit, vt Gal. li. de oſsibus c. 18. dixerit oſſa carpi inter ſe coarticulari, 2. verò de vſu par. 8. dearticulari, cum ait per ſuas dearticulationes Græcis diartroſis ad patiendum minus apta reddi.

Cui dubitationi non alia ratione crediderim ſatisfieri poſſe, quàm ſi dicamus Gal. in lib. de oſsibus ad motum obſcurum & latentem ſpecta ſſe: 2. vero de vſu p. ad nexum ſatis laxum; vt Falloppius exiſtimarit hæc oſſa per diarthroſium potius quam per ſynarthroſim eſſe inter ſe colligata. & hęc de oſsibus carpi dicta ſint. quæ ad apprehenſionem efficiendã conducunt tanquàm cauſa melioris operationis & ſecuritatis. Immo propter hæc extremæ manus oſſa omnia & multa ſunt & ita compoſita.

His ſuccedunt oſſa cubiti, cuius nomine intelligimus totam illam partem, quæ inter humerum & carpum poſita eſt: Hæc autem ſi ea ſpectemus quæ neceſſario accidunt, ſunt numero duo: magnitudine longa, humero tamen breuiora partes, quæ ſunt in medio tenuiores exiſtunt, quæ in gibbo cubiti & carpo propter epiphyſes craſsiores. Horum altera vlna; radius alterum nominatur: vlna tamen longior eſt radio: tota pars ſuperior vlnæ cartilaginea viſitur, dum oritur fœtus, quæ in poſteriorem & priorem proceſsũ diuiditur, quos vtroſq; communiter coronas, hoc eſt cornices quod rotundi ſint, vocant, quorum anterior minor; alter quidem grandior eſt. rurſus prior proceſſus vnà cum cauitate ſigmoide dicta citiſsime in os vertitur, & appendicis veſtigium ſtatim deletur: poſterior vero, quem Athenienſes olecranon nominant Hipp. ancona vſq; ad ſeptimum annum appendix eſt, & quaſi cartilagineum apparet: poſt ſeptimum autem decreſcere incipit, & oſſeum penitus factum oſsi reliquo adglutinatur.

At ſi vlnæ poſitionem ac nexum ſpectemus, hæc quidem recta eſt, articulatur vero cum imo parte humeri per Ginglymon, quoniam in ſinum, quem ſigmoidem appellant, humeri orbita, quæ trochleæ ſimilis inter duo eius tubercula ſita eſt, inſeritur, In parte vero inferiori vlna minimo digito reſpondet, a quo proceſſulus quidem tenuis & auctus ſtyloides vocatus producitur, & carpo dearticulatur; vtrum vero huic articulationi Gal. eum tribuerit vſum, quem Veſal. & Columbus ipſi adſcribunt, ſuo loco dicetur.

Quo vero ad figuram in exteriori parte teres eſt.

Vlnæ radius incumbet græcis cercis nuncupatus vlna breuior in capita craſsiora deſinit; ſuperius tamen minus eſt ac rotundius inferiore, cum inferius maius & latius exiſtat: poſitionem habet obliquam, ſupra infraque validis ligamentis cubito colligatur, vel potius dicendum eſt radium ſuperius vlnæ, & vlnam inferius radio alligari: media inter ſe omnino dehiſcunt: radius præterea ſuperius cum humero, inferius cum brachiali dearticulatur, ſinu namq; rotundo caput humeri rotundum excipit: at in infe-

riori parte in amplũ ac geminũ ſinũ excauatur, in quo per diarthroſim duo inſidẽt ſuprema brachialis oſſa, quibus quoniã reliqua brachialis oſſa, vt diximus, coarticulantur, merito dicẽdũ eſt totũ brachiale cũ ipſo radio copulari.

Ad hæc radius, ſi eius figuram ſpectemus, extra teres eſt, vt vlna, intus autem acuta acie, quæ longo ductu extenditur e regione alterius lineæ, quam eidem perſimilem in interna vlnæ parte obſeruatur, ambo hæc oſſa caua ſunt, ac medullosa.

Horum oſsium vtilitatem ſi quæramus, duo quidem facta ſunt, & alterum poſitionem rectam, alterum obliquam obtinuit, vt cubitus duabus motuum differentijs moueretur. quarum altera non ſolum ad extenſionem & flexionem totius manus, verum etiam articuli carpi, & illius obliquum motum pertinet, altera vt tota manus ad pronum & ſupinum moueatur, vlna ſi quidem extenſionibus & flexionibus & motibus ad pronum & ſupinum extremæ manus; radius vero conuerſionibus ad latera, hoc eſt ad totam manum pronam vel ſupinam flectendam ſubſeruit, quemadmodum docuit Gal. 2. de vſu p. 11. & 13. & ob eam cauſam vtriuſque oſsis dearticulatio ad humerum ſeu brachium diſsimilis fuit. Verum cum poſitio radij obliqua ſit, & in omnibus duplex ſit obliqua poſitio (vel enim cæpta intus foris deſinit; aut contra foris quidem incipit, intus autem finit) videndum eſt cur natura poſitionem hanc ſecundam potius quàm primam radio donauerit. Cui rei vt ſatisfaceret Gal. 2. de vſu p. 13. dixit non ob aliam cauſam radium poſitionem hanc potius quàm alteram obtinuiſſe, niſi quia poſitio hæc ad multo plures & magis neceſſarias actiones manus vtilior erat futura, quàm altera. quod facile probari poteſt, ſi dicamus. Motus ad pronum pluribus inſeruit actionibus, & magis neceſſarijs quàm motus ad ſupinum: Sed poſitio radij promptior eſt vt manus moueatur ad pronum quàm ad ſupinum: poſitio itaque huiuſmodi pluribus & magis neceſſarijs uctionibus vtilior erat futura. Maior patet vnicuique contemplanti tum multitudinem tum neceſsitatem actionum, quæ fiunt prona manu, & paucitatem earum, quæ fiunt ſupina. etenim ſcribimus, pinguimus, ſuimus, & alias huiuſmodi artes admodum neceſſarias prona manu, non autem ſupina exercemus. Minor probatur hoc modo. ſi dicamus poſitionem illam promptiorem eſſe vt manus moueatur ad pronum quàm ad ſupinum. quæ pronæ figuræ vicinior eſt: Sed poſitio radij eſt pronæ figuræ, promptior eſt itaque vt manus moueatur potius ad pronum quàm ad ſupinum. ad propinquum namq; locum promptior & facilior omnibus, quæ mouentur, latio eſt, ad longinqua difficilior. Radius vero incumbit vlnæ, quia vlna longior eſt, & plurimum ipſa dearticulatur brachio, & rationi conſonum fuit os breuiſsimum ſuper longiore vehi. At partes horum oſsium mediæ tenuiores extiterunt, quę vero in gibbo vlnæ, & carpo craſsiores, quia illas muſculis locum præbere oportebat, has vero epiphyſibus craſseſcere, quoniam oſsium magnorum ad validos motus futura erat dearticulatio. quare præter communem vtilitatem, quam oſſa omnia ex temperatura, & quæ temperaturam conſequuntur, vlna & radius ſui numero

nexu,

nexu, figura & poſitione ad apprehenſionem celebrandam vim habent cauſæ melioris operationis.

Sed hoc loco ſubticere non poſſum Veſſalium & Columbum vtrunq; lib. 1. cap. 25. falsò Gal. adſcribere, quod voluerit proceſſulum vlnę ob eam cauſam cum brachiali dearticulari, vt hæc articulatio conferret ad manum in obliquum agendam, & per motum obliquum dicunt Galenum intellexiſſe, cum manus in vtrunque latus ducitur pari nimirum motu, cum digitos inuicem adducimus & reducimus, cui motui tantum abeſt inquit Veſſal. ut articulatio hæc hunc præbeat vſum, vt potius impedimento ſit, ne manus eo modo moueri poſsit. hæc illi.

Nos verò exiſtimamus Veſſalium legiſſe quidem Gal. ſed curſim: Columbum verò Veſſalio nimium credidiſſe, quoniam Veſſalius dum legeret Gal. lib. de oſsibus 17. obſeruauit Galenum voluiſſe vlnam cum brachiali duplici nexu copulari, quorum alter à natura factus eſſet vt brachiale in obliquum duceret, alter verò vt in rectum moueret: at bonus vir in doctrina Galeni parum verſatus inquit ſe arbitrari Galenum per obliquum motum intelligere ubi manus in vtrunque latus ducitur, quemadmodum fit cum digitos inuicem adducimus & reducimus. & ſubdit Galenum per obliquum ſeu lateralem motum ferè ſemper intelligere motum illum, quem ipſe imaginatus eſt, id quod dum aſſerit manifeſtè oſtendit ſe non legiſſe Galenum 2. de vſup. 2. & 13. ut prętermittam eiuſdem authoritatem 1. de anath. adm. 10. in calce. quoniam cap. illo 2. duplicem hanc ulnæ cum carpo articulationem proponit, & ſubdit hæc formalia uerba.

Hæc quidem gratia verſionum manus ad pronum & ſupinum facta eſt: propter aliam magnam extèditur & flectitur carpi articulus; quid clarius? falſo itaque adſcribunt Galeno quòd voluerit coniunctionem illam ſtyloidis vlnæ cum carpo motibus manus ad utrunque latus inſeruire, immo Galenus nunquàm ſomniauit articulationem illam, quam ipſi attribuit Veſſalius. & quod peius eſt, non uidetur intelligere quid velit Gal. per motum ad latera, cum nihil aliud intelligat Galenus, quàm motum ad pronum & ſupinum, ut luce clarius conſtat unicuique legenti uerba Galeni 2. illo de uſup. 12. ubi habet hæc uerba. ſed motus quidem membri per extenſionem & flexionem fit ſecundum eius longitudinem; qui verò fit ad pronum & ſuqinum ad latera eſt. Hæc proponere uolui, ut intelligant ſtudioſi authores doctiſsimos non curſim & ſaltibus eſſe legendos; Sed in illorum doctrina intelligenda maximum ſtudium operam & diligentiam eſſe adhibendam; ne dum alios carpere ſtudemus, nos noſtra temeritate plectamur.

Poſtremum locum obtinet os humeri ſeu brachij, quod vnicum, eſt omnium maximum, femore tantum excepto ac tibia. Cuius pars ſuperior appendice donata in duo partitur capita, quoniam internum latus appendicis in amplum & rotundum caput deſinit; externum uero in aliud aſperum & inæquale caput inſtar collis protuberat; at inferior humeri pars duas habet epiphyſes, hoc eſt appendices, quarum altera foris, intus altera prominet. in quarum medio cauitas quædam leuis eſt & rotunda

ſimilis rotarum cauitatibus, circa quam ipſius cubiti coronæ mouatur. Vbi vero cauitas ipſa definit vtrinq; bathmides ſunt hoc eſt ſinus, termini, ſedes, & fundamenta extremæ extenſionis & flexionis cubiti, ad quas vbi peruenirent coronæ vlnæ prohibentur vltra procedere, quare ſinus inferior trochleæ figuram perbelle nobis referre videtur. Reliquæ humeri partes rotundæ, nec rectæ, neq; omnino ſimiles, gibbæ quidem anteriore atq; exteriore in parte, in poſteriore atq; interiore ſimæ ſunt, & intus cauæ.

Quo loco tibi notandum eſt Columbum perperam Galeno imponere, quod in parte inferiori humeri epiphyſes non agnouerit, cum tamen Gal. 2. de vſu p. 15. vbi deſcribit caput inferius humeri aperte dicat epiphyſim habere duplicem hanc foris, illam intus, & ſub finem eiuſdem capitis animaduertat in locis epiphyſeon oriri ligamenta, quæ totam dearticulationem conſtringunt. Hoc autem os ſuperiore parte cum ſcapula, inferiore vero cum vlna & radio dearticulatur.

Os autem vnum ad tutelam efformauit natura, maximum vero nedum ad tutelam, verum etiam ad corpora magna comprehendenda. Intus ſimum nedum propter vaſa & muſculos, verum etiam vt brachia eſſent aptiora ad apprehendenda corpora conuexa & gibboſa. Nexum uero cum ſcapula eius generis ſortitum eſt brachium ſeu humerus ut ad quemlibet motum promptiſsimum eſſet: cum radio uero & ulna ut cubitus flecteretur & extenderetur, & in orbem moueretur, ut ſupra dictum eſt. ubi de ulnæ & radij articulatione locuti ſuimus, quare os humeri præter utilitatem communem, per ea, quæ neceſſaria accidunt ad apprehenſionem, conducit tanquàm cauſa, & ſecuritatis & melioris operationis.

His accedunt oſsicula quædam, quæ ſeſamina græcis ſeſamoide nominantur. hæc multis manuum & pedum articulis natura ex abundanti uelut auctarium circumpoſuit ut articuli replerentur, firmarentur & arctius ligarentur, & propterea luxationibus minus obnoxij redderentur, quare ſecuritatis gratia & ad melius procreata ſunt, ut uoluit Gal. 2. de uſu p. 12. uerum ob illorum paruitatem non ita facile obſeruantur.

Oſsibus ſubſequuntur chartilagines, quæ oſſe quidem molliores ſunt, aliarum uero partium duriſsimæ, leues & politæ, quarum ſedes poſita eſt in extremitatibus oſsium, quæ ad motum deſtinata ſunt, quę ne dum in articulis digitorum & metacarpij locum habent, uerum etiam in commiſſuris carpi, cubiti & brachij reſident; quod manifeſtè docuit Gal. 2. de uſu p. 8. & lib. de inæquali intemperie. 2. quare per ea quæ temperiem conſequuntur nedum ad tutelam, uerum etiam ad melius fuere procreatæ, ut ſcribit Gal. 12. de uſu p. 15. & xi. de uſu p. 18. quoniam cum oſsium capita omnia denſa ac dura fuerint oſsibus laxis & raris adnata, ea inter ſe cum eſſet contraria natura quidem unire deſpexit, & propterea amicitiam ipſis inter ſe quandam & conſuetudinem innoxiam ex inſertionis modo eſt machinata; quare chartilagines inſtar glutinis cuiuſdam utriuſq; adlinens cauernulas quidem oſsis laxi, quæ ſunt in ſinibus refarciens, aſperitates uero leuigans adeo ualide ſui ipſarum interuētu ipſa inter ſe colligauit & coniunxit,

xit, ut niſi quis ea coxerit, aut exſiccauerit, compoſitionem deprehendere nequeat: at leues & politas finxit natura, ut oſsium extremitates ſubiungerentur. cui etiam rei plurimum contulit humor quidem unctuoſus, uiſcoſus, uelut oleum ſuperfuſus, per quem facile mobilis ſimul & attritu contumax, omnis oſsium dearticulatio facta eſt, ut monuit Gal. primo de uſup. 15. ac. 3. de fac. naturalibus, ultimo. quare ſicubi chartilagines ipſæ fuere neceſſariæ, huiuſmodi humore perfuſæ proculdubio in articulationibus totius manus, & præſertim digitorum & humeri cum ſcapula neceſſariiſsimæ fuere.

Præter chartilagines ad oſſa inter ſe componenda ligamenta quoq; fuere admodum neceſſaria, quæ à uirtute alteratrice conſecuta ſunt, ut & chartilaginibus molliora, neruis uero duriora exiſtant, inſenſibilia quidem, & ſuapte natura ad motum inepta. Craſsitudinem uero ſeu tenuitatem, numerum, conformationē & poſituram a uirtute formatrice obtinuerunt, & quoniam pro articulorum compoſitione formam & magnitudinem ſortita ſunt, hinc factum eſt, ut digitorum dearticulationes cum eſſent paruæ ac diligenter cauatæ, ſubtilibus uero labijs undiq; coronatæ chartilagine etiã tenui ſuperlitæ ligamentis quoq; membranoſis fuerint coanexæ, quemadmodum durioribus craſsioribus & latioribus non ſolum brachialis, uerum etiam poſtbrachialis articulationes colligatæ ſunt, craſsiſsimis uero ac duriſsimis membranoſis tamen carpi cum cubito & cubiti cum brachio: at humeri cum ſcapula dearticulationem ligamentis non chartilaginoſis non craſsis neque omnino duris, ſed admodum tenuibus & mitioribus, & quę minimo negotio quàm longiſsimè extendi poſſent natura creauit.

Horum utilitas duplex eſt, altera quidem communis, altera uero definitiua dici poteſt: communis quidem eſt, ut per ſui duritiem apta nata ſint oſſa inter ſe colligare, dearticulationem cuſtodire, & corpora ſubdita ab iniurijs uindicare, per ſui uero mollitiem, ne oſsibus a muſculis tractis diſrumpantur, ſed cedant & obſequantur; definita uero ea eſſe dicitur, quæ oritur non ſolum ab ijs quæ conſequuntur, uerum etiam ab ijs, quæ neceſſario accidunt, quare ligamenta, quæ articulos digitorum, metacarpij & carpi colligant duriſsima quidem & cartilaginea, ſed ſubtiliſsima, & membranea extiterunt, ut manus non ſolum commode extendi poſſet, verũ etiam vt motus vehementes abſq; diſruptionis aut luxationis periculo fieri poſſent. Craſsiora vero ac robuſtiora in articulationbus cubiti cum carpo & brachio extitere, quoniam horum articulorum neceſsitas ita poſtulabat, vt pote quorum motus futuri erant vehementiſsimi: at quæ humerum cum ſcapula connectunt, tenuia & mollia facta ſunt, quemadmodum motuum varietas deſiderabat. etenim ſi natura omnes articulationes tutas conſtruxiſſet, ſepe varietas motuum cum ſecuritate ſtructuræ pugnaſſet, quare in articulo carpi & gibbi cubiti dyſpathiam potius quàm motuum varietatem, in humerorum vero articulo varietatem potius quàm tutelam ſpectauit. Verum ſi horum poſitionem contemplamur, vt ab oſſe altero pro ducta in alterum inſeruntur, præterquàm quod oſſa hæc inter ſe colligant,

eam

eam quoque utilitatem præbent, ut muſculi oſsibus coaleſcant, & inde membranæ muſculos conueſtientes oriantur, ex quibus ſatis conſtat dearticulationem omnem ligamentum ac muſculum ad componendos inter ſeſe articulos aſſumpſiſſe, ut teſtatum reliquit Gal. 12. de uſu p. 2. Ex his itaque ſequitur, ut ligamenta nedum per ea quæ conſequuntur, uerũ etiam per ea quæ neceſſario accidunt ad apprehenſionem plurimũ conferre poſſint & uim habeant cauſę nedum melioris operationis, uerum etiam dyſpathiæ hoc eſt ſecuritatis.

Quoniam uero ex ligamentis fiunt membranę, quę muſculos operiunt, ut ſcribit Gal. 12. de uſu p. 2. ob id de membranis dicendum eſt, ſub quibus etiam membrana carnoſa & perioſtium comprehenditur. Harum ſubſtantia mollior eſt ligamento; ſuperficiem æqualem ad ſimilitudinem telæ aranææ contextam denſam quidem ac tenuem habent, & pro uario ſitu partium ſubiectarum uariam, & ipſæ ſortitę ſunt poſitionem. totque numero fuerunt, quot partes, quas circunueſtiunt, ſenſibiles uero ſunt, quia uim a neruis, qui per eas diſſeminantur, ſuſcipiunt: at membrana carnoſa præter cutim & pinguedinẽ reliquas omnes totius manus partes tanquàm indumentum obducit: partibus proximis per fibras raras, per uenas plures, pauciores arterias, & neruorum propagines adnectitur. Cum itaque eiuſmodi naturam ſortitæ ſint a uirtute, tum alteratrice tum formatrice partibus ſubiectis hanc præſtant utilitatem, ut illarum peripheriam, hoc eſt circumferentiam ita contegant, ut inſtar ſubuculæ ab iniurijs tueantur, quare nedum per opera facultatis alteratricis, uerum etiam formatricis ad apprehenſionem conducunt, ut uim habent cauſæ ſecuritatis.

Hic de uenis, neruis, & arterijs tanquàm de communibus inſtrumentis eſſet dicendum, ut unuſquiſque intelligeret qua ratione ad apprehenſionem conducunt, uerum quia ductus, quorum officiũ eſt, ut uim ſuorum principiorum cum operibus diſtribuant, ob id non eſt, ut in his deſcribendis multum temporis inſumamus, cum in manu nihil habeant proprium ac peculiare quod cæteris partibus non conueniat. Satis igitur officio noſtro feciſſe uidebimur, ſi dicamus neruos manus a ſeptima & octaua ceruicis uertebra, & inde a cerebro uim ſenſitiuam & motiuam una cum radijs ſpirituum animalium ſuſcipere, eaq; omnia partibus manuum ad hoc ſuſcipienda paratis impartiri, ijs quidem, ut ſenſibilia diſcernantur, illis uero, ut quæ mouenda ſunt moueantur: uenas uero uim naturalem unà cum ſanguine deferre, ut omnes partes nutriantur: arterias demum uim uitalem una cum ſpiritu & ſanguine arterioſo diſtribuere ut uiuant, ex quibus ſatis conſtat neruos ad operationem hanc plurimum conferre poſſe, & uim habere cauſæ ſine qua non; uenas uero & arterias ad cuſtodiam & tutelam pertinere.

Quod ſi hoc loco animaduertat Anatomicus quattuor eſſe uenas in manu, quæ a medicis ſecari ſolent, nempe cephalicam, baſilicam, communem & ſaluatelam, is non longe aberrabit a munere ſuo, præſertim ſi docebit cephalicam exteriorem quoq; & capitalem appellari poſſe, atque illius ſe-

dem

dem ſuperficiariam eſſe prope primum muſculum, qui cubitum flectit: baſilicam uero quandoque iecorariam, ſeu hepaticam & ab Hippoc. interiorem nominari, & prope cubiti flexuram in duos ramos diſpartiri, ut alter cum ramo cephalicæ unitus uenam illam conſtituat, quæ per participationem utriuſque rami communis appellatur; ſaluatellam tandem ab axillari inter minimum digitum & anularē deriuari, cuius ſectio potius quàm alterius quantū in affectibus lienis prodeſſe poſsit, iudicabunt illi, qui progreſſum uenarū obſeruarunt: reliqua uero, quæ de huiuſmodi partibus dici poſſent, in particularem ſermonem de uenis, neruis & arterijs ſunt reijcienda, quoniam, ut ſupradiximus, autopſia, ſeu anathomica oſtēſio hoc unum poſtulare uidetur, ut exacta, & exquiſita de partibus ſimilaribus diſputatio præmittatur.

Subſequuntur fibræ muſculorum, quæ diuerſæ ſunt a fibris reliquarum partium, etenim ſicut illæ tanquàm ex materia, ex qua ortum habent, ex ſemine, ſic fibrę muſculorum ex neruo & ligamento fiunt: Siquidem neruus & ligamentum in muſculi caput inſeruntur, & in prima inſertione in pauciores diſtribuuntur portiones: illis autē rurſus in alias ſciſsis, hiſq; interſectis in alias, eouſq; tandem ſciſſura tendit, ut in membranas & ſubtiliores relis araneis fibras terminetur; at illæ particulæ rurſus inter ſe coeunt, & portiones prioribus maiores, numero tamen pauciores generāt, quæ in fine muſculi tum numero, & magnitudine pares ijs, quæ initio primo locantur, euadant, in tendinē tandem deſinunt in ijs præſertim muſculis qui ad articulos pertinent, quēad modum nobis teſtatum reliquit Gal. 1. de motu muſ. 2. & primo de ſem. 10. fibræ itaque ſeparatura frigidiores, & ſicciores ſunt quàm nerui, & propterea etiam duriores, & alijs fibris craſſiores, atque unius tantum ſunt generis, aut enim ſunt rectæ, aut tranſuerſæ, aut obliquæ pro uaria muſculorū poſitura, nullus namq; muſculus duo habet fibrarū genera, aut plura, ut optime nobis ſignificauit Gal. 6. de uſu p. 8. & ratio ea eſt, quoniam ſinguli muſculi ſingulos habent, & ſimplices motus.

Harum utilitas non exigua quidem eſt, quando muſculi corpus conſtituunt, & uim utranque tum ſenſitiuam tum motiuam carni communicant, ui quarum caro ſentit, & mouenda mouet, atque motui muſculorū ueluti chordæ inſeruiunt, ut interdum muſculi ad motum ciendum ſolis fibris vtantur in his præſertim, in quibus articuli non ſunt mouendi: at vbi articuli moueri debent præter fibras natura tendonem quoque adhibuit, quare muſculi productu fibrarū ſemper mouenda mouent, ea nāque ad proprium principium ſemper adducunt: at propria vtilitas, quam cū cæteris fibris communem habent, & quæ fibris vt fibræ ſunt, cōpetit, eſt, vt carnem ſuſtineāt, atque ne diffluat ac dilabatur conſeruent, quare per opera virtutis alteratricis ad apprehenſionem celebrandam conducunt tanquàm cauſa ſine qua non, per opera vtriuſque facultatis nedum, vt cauſa ſine qua non, verum etiam, vt vim habent cauſæ tum dyſpathiæ tum melioris operationis.

Quoniam vero ex coalitu fibrarum tum neruorum tum ligamentorum diximus fieri tendones, ob id ſequitur, vt videamus qua ratione tendones ad apprehenſionem conducant: quod, vt cognoſcamus, illud ſupponendũ eſt tanquàm manifeſtum, tendones eſſe temperaturæ frigidæ & ſiccæ, cuiuſmodi ſunt fibræ, ex quibus componuntur, & propterea etiam ſubſtantię durioris quàm neruimollioris quàm ligamenta, craſsioris vtriſque: horũ quoſdam rotundos, quoſdam latos tenues & membranoſos formanit natura: omnes tamen denſos & numero plures, quoniam vnius muſculi quandoq; duo, quandoq; tres, interdum quattuor & plures obſeruantur tendones, vt in conſtructione muſculorum manus declarabitur. quòd ſi horum poſitionem ſpectamus, pleriq; ex fine muſculorum oriuntur, & in caput oſsis mouendi figuntur, excepto tendine lato, qui ad cutim manus interioris, & præſertim volæ terminatur, cum cuti intertexitur, & implicatur, quemadmodum experiuntur illi qui cutim ab huiuſmodi tendine per ſectionem ſeparare contendunt.

Horum vtilitas multiplex eſſe poteſt, ſed communis & propria eſt, vt membra motu vehementi moueantur, non autem, vt oſſa moueantur, quoniam oculorum muſculi tendones habent, nec tamen oſſa mouent. quo loco animadvertendum eſt motum vehementem nedum intenſiue, verum etiam extenſiue conſiderari poſſe. vtilitatem hanc tendines præſtant per ſui duritiem, & craſsitiem, atque per eadem opera vincula tuta muſculorum euadunt: alligant enim muſculos ſubiectis oſsibus, in quæ inſeruntur, quare vt ligant non differunt à ligamentis: vt vero ſentiunt & mouent à neruis. vſum enim vtriuſq; præſtant: At per ſui magnitudinem utiles ſunt quoq; ad oſſa mouenda, per longitudinem vero, quia leuem ſimul & tenuem eſſe extremam manum oportebat potius quàm turba carnium obrutam grauem ſimul & craſſam fieri, ſic enim multa deterius & tardius fierent eorum, quæ nunc prompte & perbelle geruntur. rotundi quoq; nonnulli facti ſunt vſq; ad articulos, vt difficilius paterentur: in articulationibus vero expanduntur, atq; latiores fiunt, vt articulorum aciem trahentes faciljus mouerent.

At ſi ſermo ſit de vtilitate tendinis lati, credendum eſt cum Galeno 2. de vſu p. 6. tendinem hunc factum eſſe a natura, eamq; temperiem, duritiem & compoſitionem obtinuiſſe, vt certiorem exactioremq; ſenſum traderet, vt cutim difficile circumuerſatilem, duram & depilem efficeret, quoniam manus cum organum apprehenſorium eſſet futura, oportuit eam cutim non modo difficile circunuerſatilem habere, vt præter alia commoda parua corpora tuto apprehendere poſſet: verum etiam, vt tota reliqua cuti ſenſibilior redderetur non enim oportebat aliud eſſe apprehenſorium, aliud tactorium organum; neq; aliud eſſe quod acciperet, aliud, quod de qualitatibus tangibilibus iudicaret. Si igitur propterea tactricem manum eſſe oportuit, quia fuit apprehenſoria, merito ijs partibus debuit tactrix, quibus apprehenſoria: depilis quoque eſſe debuit ac nuda, vt omnes partes ſibi appropinquantes tangeret: dura quoque, vt ad multas actiones eſ-

ſet

ſet accommodata: quare tendones per opera tum alteratricis, tum formatricis ad apprehenſionem conducunt, vt vim habent cauſæ nedum melioris operationis, verum etiam ſecuritatis.

Sequitur caro non muſculoſa; ſed quæ ad conſtitutionem digitorum pertinet, cuius proprietatem in toto corpore non eſt ſimilem reperire, ſiue duritiem, ſiue denſitatem, ſiue illius colorem ſpectamus; etenim cum hæc in genere carnoſo ſit temperatiſsima, non erit adeo mollis & humida; quemadmodum eſt caro muſculoſa, neq; adeo dura, ſicca & denſa; quemadmodum ligamenta, nerui & tendones: huius figura, numerus & magnitudo tunc conſtabit, cum primum illius poſitionem cognouerimus, quam vnuſquiſq; etiam abſq; ſectione facile & oculis ipſis obſeruare poteſt. ſi quidem videmus extremitates internas digitorum eſſe carnoſas: ſuper externas vero partes nullam generari carnem, perpaucam in articulis, plurimã in partibus inter articulos medijs, in lateribus vero digitorum tantã, quanta medium ibi ſpatium vacuum erat repletura; atq; tota hæc caro maxime omnium exactiſsimum & certiſsimum ſenſum eſt conſecuta, & præſertim caro quæ poſita eſt in extremitatibus internis digitorum, propter quam cauſam eiuſmodi temperiem, quam diximus, fuit ſortita, cuius cauſæ etiam fit, vt cum calidã intra ſe humiditatem habeat aduerſum æſtus ac frigora veluti propugnaculum ac tegmen quoddam exiſtat; & enim æſtate reſudans & humectans extrinſecus refrigerium affundit: hyeme vero contra ſuo ipſius calore frigiditatem externam propellit: ob duritiem vero ac moderatam denſitatem inſtar pileorum denſorum iniurijs corporum molliter leniterq; cedendo reſiſtit, quam vtranq; vtilitatem communem habet cum reliquo genere carnium. At carnoſas digitorum extremitates internas & moderate denſas manus habere debuit, vt corpora pauca & dura comprehenderet; externas vero oſsium partes natura ex carne produxit, vt ad motum eſſent promptiores: ſub omnibus vero internis partibus nutriuit, vt præter ſupradictam vtilitatem tereret & molliret, quæ mollibus inſtrumentis molliri & conteri poſſent, atq; vt oſsium rectitudinem tunc corrigeret, quando manus eſt aliquid circulo apprehenſura, quare in articulis perpaucam, in partibus inter articulos medijs plurimam generauit, alioquin impedimento motui extitiſſet; lateribus vero digitorum aliquid carnis affixit, vt inde manus non ſolum, vt organum diuiſum, verum etiam vt omnino indiuiſum agere poſſet, & hæ ſunt propriæ huiuſce carnis vtilitates, quo fit vt & meliorem & magis tutam operationem reddat.

Poſt carnem ſubſequuntur muſculi, qui præter vſum proprium & communem compoſitæ quoq; carnis præbent vtilitates; horum temperatura, quam ex mixtione partium ſimilarium, ſunt conſecuti, alia eſt à temperatura partium muſculum ipſum conſtituentium, de quo genere temperaturæ locutus eſt Aui. libro ſecundo tract. primo cap. primo: quare cum muſculi maiori ex parte fiant ex carne, propterea ad caliditatem potius & humiditatem vergunt, quàm ad frigiditatem & ſiccitatem. Horum figura, ſitus & magnitudo tunc plane perfecta nobis erit, cum de numero muſculorum

manum ipſam conſtituentium locuti fuerimus, vt his enim enumerandis & figuram, & magnitudinem & ſitum explicabimus, & quoniam cognitio muſculorũ brachij, & cubiti non parum conducit ad cognitionem muſculorum extremæ manus, ob id a muſculis humerum mouentibus exordiemur. Hic autem cum omni motus genere moueatur ſurſum deorſum; ante, retro: & circulari motu, neceſſe fuit, vt plures eſſent muſculi ſeptem itaq; natura his motibus dedicauit.

Primus quidem tres habet exortus, quorũ alter exurgit ex media ſterni ſiue oſsis pectoris latitudine; alter ex chartilagine ſeptimæ & octauæ coſtæ; tertius ex media clauiculæ ſede. Ex his principijs prodiens muſculus paulatim fit carnoſior, & in acutum tantiſper procedit, quouſque in tendinem latum ſed breuem deſinit, qui in interiore humeri parte ſub ipſius ceruice inſeritur: Huius muſculi variæ ſunt fibræ, quia varia principia vnde corriuant, quo fit etiam, vt ſeſe mutuo interſecent ob variam principiorum poſitionem & vnicum finem. Huius vſus eſt, vt brachium ad pectus adducat, & pro varia explantatione, ſeu fibrarum ductu interdum ad clauiculam, interdum ad ſeptimam & octauam coſtam, interdum ad pectus brachium adducit.

Secundus humeri muſculus, quem Epomida, ſiue ſuper humeralem, aut deltoidem à figura litteræ Græcæ vocauit Gal. 3. de anath. adm. 3. tria ſortitus eſt principia, oritur namque e media clauicula; ab acromio hoc eſt a coniunctione clauiculæ cũ ſcapula, ſic enim locum illum vocat Gal. lib. de oſsibus 14. & 1. de art. 2. & ex toto maiori ſcapulæ proceſſu, quare initium latum, ac tendinoſum eſt, mox carnoſus efficitur, & in anguſtum ſenſim deſinit, ſuper humeri caput fertur & valido tranſuerſoque tendine ſub humeri ceruice implantatur, & quia diuerſa ſunt principis, diuerſas fibras habet, pro quarum ductu brachium attollit interdũ ad anteriora colli faciem verſus; interdum recta & in neutram partem inclinans, interdum ad poſteriora ceruicem & occiput verſus.

Tertius vnicum habet principium, exoritur enim ab inferiori parte ſcapulæ carnoſus fibris rectis & obliquo ſitu ſupergibbam anterioremq; ſcapulæ partem progreditur: at in tendinem robuſtum & amplũ deſinit, qui in poſteriore humeri parte implantatur. Huius vſus eſt, vt brachium deorſum verſus poſteriora trahat.

Quartus muſculus magnus quidem, & admodum latus eſt. oritur ab apice ſpinæ ſextæ vertebræ thoracis, atque per apicem omnium vertebrarum perreptans deſcendit vſque ad oſsis ſacri dimidium, hoc principium adeo longum tenue, & continuum eſt ad ſimilitudinem amplæ membranæ, factus deinde carnoſus ad anteriora verſus coſtarum regionem procedit donec per tendinem latum robuſtum, ſed breuem humero inſeritur prope implantationem primi muſculi. fibras varias habet pro illius explantatione. Vſus eſt, vt deorſum brachium trahat non ſimplici quidem, ſed compoſito motu, nunc ad ſuperiora, nunc ad inferiora deducens.

Quintus muſculus a ſcapulæ baſi carnoſus enaſcitur totam ſcapulæ ca-

uitatem

uitatem occupat, quę inter ſuperiorem ſcapulæ coſtam, & eiuſdem ſpinam conſpicitur, oſſique ſemper adeo arctè alligatur, ac ſi totus ex ipſa enaſceretur: in validum definit tendonem, qui ſub validiſſimo ligamento ſcapula m humero alligante repit, & in caput humeri ſuperioris definit, oblongus eſt, & gibbus. fibras ſecundum ſui longitudinem habet, & ad brachium attollendum conducit.

Sextus muſculus & ipſe carnoſus eſt è ſcapulæ baſi exoritur, alteram interiorem ſeu infernam ſcapulæ cauitatem oppl'et, ipſique ita adhæret, vt connatus uideatur, ad ſcapulæ formam anguſtatur, in amplum & craſſum definit tendonem, & in caput humeri poſteriora uerſus implantatur. Huius officium eſt in poſteriorem partem brachium deducere.

Septimus, & poſtremus ſedem habet ſub ſcapula in illius interna cauitate, vbi coſtis inhæret naſcitur a tota poſteriore ſcapulæ parte, definit in tendinem ſatis latum, & in humerum interiorem inſeritur, cuius officium eſt brachium ad ſuum principium trahere, nempe dorſum verſus, quare dum hi muſculi, qui ad ſcapulā pertinent ſucceſsione mouent brachium in gyrum vertunt, ad quem motum non parum conducunt, & alij: Omnes itaque muſculi brachij per ſui temperiem & moderatam denſitatem funguntur munere carnis: per ea vero quæ accidunt, præter communē vſum, meliorem apprehenſionem reddunt.

Subſequuntur muſculi q ii cubitum mouent, ſunt autem numero quattuor, vt voluit Gal. lib. de diſſect. muſ. 20.

Primus & maior muſculus duo habet principia vtraque ligamentoſa. primum rotūdum eſt, & naſcitur a ſublimiori ceruic is ſcapulæ ſupercilio, & per rimulam capitis humeri labitur; alterum vero tenuius & exquiſite teres ab ancyroide proceſſu egreditur, & cum ipſo exoritur carniformis quædam ſubſtantia, quæ paruo muſculo aſſimilatur. hæc duo principia ſub capite humeri vniuntur, & muſculum craſſum efficiunt, hinc deſcendens per priores humeri partes ipſum uſque ad medium tangit; ac inde ſublimis in robuſtum craſſum & rotundum definit tendonem, qui iuxta finem dilatatur, radioq; adnectitur. fibras habet rectas, atq; huius vſus eſt cubitum flectere, aliquantiſper tamen introrſum.

Secundus muſculus priori ſuccumbit omnino carneus, & minor: iuxta humeri caput exoritur, & in os vlnæ inſeritur. fibras habet non admodum rectas, & huius officium eſt flectere cubitum extrorſum inclinando, quòd ſi vtriuſque motum ſpectemus, cubitum recte flectunt, quare Gal. recte intelligendus eſt.

Tertius ab humilis coſtæ ſcapularum dimidio, quod verſus humerum aſcendit, exoritur, per humeri poſteriora fertur, & ad olecranon tendit, ſic enim appellat Gal. 2. de fract. 66. & 2. de vſup. 2. acutiſsimam cubiti partem, ſeu cubiti gibbū, & vlnæ verticem; & inde in externum latus inſeritur. Huius fibræ ſunt rectę, & gibbi cubiti dearticulationem extendit, parumper tamen extrorſum inclinat.

Quartus ex poſterioribus partibus capitis humeri exoritur, qui cum

tertio

tertio coaleſcit & maximum tibi muſculum efficit, qui lato tendine in cubiti gibbum inferitur. Huius officiũ eſt dearticulationem gibbi cubiti introrſum aliquantiſper extendere, cum altero vero recta cubitũ extendere: quare & hi præter communes utilitates per ea quę neceſſario accidunt, ad melius conducunt.

His proximi ſunt muſculi radij peculiares, qui numero ſunt quattuor, duo ad primas radij partes; reliqua duo ad poſtremas iuxta brachiale pertinent: duo interiores, & duo exteriores.

Primus interior ex vlnea carneus enaſcitur, & in radiũ carneus implantatur: inter vlnam & radiũ collocatus eſt in extrema parte radij brachiale verſus, totumq; illud ſpatiũ, quod intercedit inter radiũ & vlnam opplet; omnium qui ſunt in cubito breuiſsimus, & adamuſsim quadratus eſt, & ve luti puluinar ſubſternitur tendonibus, qui ad digitos porrigantur. His muſculus partem radij iuxta brachiale introrſum trachias totam manum in pronum adigit.

Secundus muſculus exterior huic oppoſitus, ſi partem carnoſam ſpectemus, longiſsimus eſt omniũ, qui cubitũ perreptant: oritur ex tuberculo humeri exteriori, & toti radio ſuperſtratus deſinit in tendinem mẽbranoſum, qui in ſuperiorem appendicẽ radij inferitur, aliqua tamen ex parte in interiora productus. Hic muſculus inferiorem radij partem, quæ brachiali committitur in exteriora trahens, ſupina manus tota euadit.

Tertius internus ex humeri nodo, ſeu tuberculo, & ex interiori latere vlnæ, qua humero articulatur carnoſo & valido principio enaſcitur, hinc obliquè per internã radij ſedem porrigitur, & ante mediũ eiuſdem radij carnoſa inſertione implantatur, ab hac neruea implantatione, vſque ad mediũ longitudinis radij producitur, & hic ſuperiori parti radij validiſsime adnectitur. Huius officium eſt totam manum pronam conſtituere, partem ſuperiorem radij trahens.

Quartus tandẽ externus & oppoſito minor enaſcitur a ligamento membraneo exteriorẽ cubiti articulum circundante, nec non ab externo gibbi cubiti latere hinc ad radium in priora conſcendit, & in radio prope inſertionem interioris muſculi cõplantatur. Hic dum ſuperiorem radij partem extrorſum oblique mouet, manum ſupinã efficit, qui quidem muſculi vna cum ſuperioribus cubitum radiumq; in orbem ambiunt, & meliorem apprehenſionem reddunt.

Nunc ſupereſt, vt aggrediamur muſculos ad extremam manum pertinentes, atque primo de his, qui ad palmam pertinent nobis dicendum eſt; ſunt autem numero quattuor.

Primus vnicum habet principium, quod eſt caro neruoſa: oritur autem ex tuberculo humeri interiori: hinc per vlnæ longitudinem prope inferiorem partem muſculorum quattuor digitos flectentium ad brachiale tendit, vbi in validum, & quodamodo teretem tendonem deſinit, qui robuſtiſsima inſertione in primum os brachialis apud magnũ digitum implantatur. Huius officium & aliorum, omnibus deſcriptis declarabitur.

Secundus

Secundus muſculus ex eodem loco, quo & primus naſcitur, oblique repit iuxta radij longitudinem prope brachiale: in tendinem teretem & validum degenerat, qui oſsi poſtbrachialis alligatur, quod indici & medio præponitur.

Tertius muſculus ortum ducit ab exteriori parte tuberculi humeri, nec non ex poſteriori vlnæ proceſſu, inde humiliorem exterioremq; vlnæ regionem amplexatur, & prope brachiale in tenuem finit tendinē, atq; oſsi poſtbrachialis digitum minimum ſuſtinenti alligatur.

Quartus & poſtremus latiuſculo principio ſuper tuberculum humeri exterius enaſcitur, hinc carnoſus radio inſternitur: ad medium vero longitudinis in robuſtum degenerat tendinem, qui bipartitus ad radij appendicem iuxta brachiale tendit, quo cum peruenerit, duo illi tendines aliquantiſper inter ſe diſtinguuntur, & amplis inſertionibus in poſtbrachiale implantantur, vnus in radicem oſsis indicem ſuſtinentis, alter in os eiuſdem metacarpij, quod medio præponitur. Horum muſculorum officium eſt, vt duo primi interiores palmam flectant; reliqui vero duo exteriores extendant; quos laterales quoq; conuerſiones nobis concinnare putauit Gallib. de diſſect. muſ. 20 & 21. de vſu p. 4. quoniam per primum muſculum extrema manus in ſupinum per tertium in pronum vertitur, quibus etiam plurimum confert muſculus quarto loco deſcriptus. ex his itaq; meliorem fieri apprehenſionem nemo eſt qui dubitet.

Supereſt vt loquamur de muſculis qui mouent digitos, quorum alij maiores, alij minores dicuntur: rurſus maiores in internos & externos diuiduntur.

Maiores interni ſunt numero quattuor, exteriores quinque: quoniam inter hos numerare licet muſculum illum, qui quattuor digitos a pollice abducit.

Primus internus principium habet teres, grande, ex carne nerueaq; ſubſtantia mixtum; deinde carnoſus euadit & paruus, veramq; muſculi formam deſcribit; caput illi paruum eſt, venter latus, cauda longa vſq; ad brachiale; deſinit in tendinem teretem, & oblongum, qui inter ligamenta brachialis pertranſit, à quibus cum exierit tendo latus efficitur, qui per volam extenditur; montes tamen Veneris, & Martis (vt aiunt) non attingit, quem in quattuor tendines diuidi nonnulli obſeruarunt, & in quattuor digitos implantari, vt digiti flecterentur; vtrum autem res ita ſe habeat, vos obſeruabitis.

Secundus muſculus internus nerueum & acutum habet principium: ab interno humeri tuberculo naſcitur: deinde carnoſus per cubiti, & radij longitudinem producitur; atq; vbi medium cubitum præterierit, tenuior redditur, & in quattuor tendines teretes ac perforatos diuiditur, qui ſub ligamento brachialis delati in ſecundum digitorum articulum implantantur. Huius officium eſt ſecundum articulum quattuor digitorum minorum flectere; perforauit autem natura hos quattuor tendines, vt tendinibus tertij muſculi, qui ad tertium articulū eorundem quattuor digitorum

pene-

penetrandum erat, locum præberet, hac enim penetratione. hoc vnum conſequimur, vt articuli digitorum ordine quodam, & abſq; vllo impedimento moueantur.

Tertius muſculus robuſtior & maior eſt ſecundo; duo habet principia; naſcitur quidem ab interno humeri tuberculo iuxta ſecundum; ſed maiori ex parte à ſuperiore & interiore cubito, ſub ſecũdo occultatur: cubito adhæreſcit, & paulatim anguſtatur, donec ſub copula brachialis progreſſus in quattuor teretes nerueoſq; tendines degenerat, qui per foramina ſupradictorum quattuor tendinum ſecundum articulum mouentium in tertium articulum eorundem quattuor digitorum inſeruntur. Huius officiũ ex deſcriptione patet, cum tertium articulum quattuor digitorum minorum flectere debeat; hunc vero & ſuperiorem muſculum in quattuor tendines finiri putamus, vt in paruis corporibus, aut liquidis comprehendendis digiti exacte ſibi inuicem hæreant, & nullum ſpatium in medio vacuũ relinquatur, quod nequaq̃ contigiſſet, niſi tendones, qui flectunt digitos ex eodem principio prodirent, quod cum in medio locatum ſit, omnes ſimul & particulatim ſingulos trahens flecti & nutare eorum ſummitates ad ſeipſum cogit, quo fit etiam, vt ſiquis ſtudeat flectere per vim digitos a ſe inuicem diſtantes, nullo modo poſsit.

Quartus muſculus e radio explantatur, ligamentoq; adhæreſcit, quod muſculos exteriores ab interioribus dirimit: per radij longitudinem ad brachiale porrigitur, vbi in tendinem deſinit teretem & nerueum, qui ſub copula carpi cum ſupradictis pertranſit; deinde in vltimum pollicis articulum, quem flectit, inſeritur.

At ex muſculis exterioribus, qui primo occurrit principium habet carneum & neruoſum ab externo humeri tuberculo prodit, deinde magnus & carnoſus inter vlnam & radium porrigitur, donec ad extremum radij iuxta brachiale perueniat, vbi tenuis factus in quaſdam breues carnoſas portiones diuiſus, ſibi tamen communi membrana & fibris tenuibus cohærentes nunc in tres, nunc in quattuor tendines degenerat, qui per ſinum appendicis radij pertranſeunt, vbi in vnum colligati ligamentis illis, quæ ab ipſa appendice oriuntur poſtmodum lati euadunt, & brachiali adhærentes, ibiq; occultati, & inter ſe diducti ad vnumquemq; digitorum minorum tendunt vſq; ad illorum ſummitates, & ſub vnguibus terminantur, quo fit vt pars illa digitorum vnguibus ſubiecta adeo ſit exquiſiti ſenſus. Huius officium eſt, vt quattuor digitos extendat.

Secundus muſculus exterior ab eodem tuberculo enaſcitur prope principium alterius muſculi; huius principium acutum & nerueum eſt. iuxta primum muſculum defertur in parte poſteriori vſq; ad finem cubiti, vbi in duos tendines bipartitus ſinu & ligamento vtitur, quod eſt commune radio cũ vlna. vbi vero tendines carpũ ſuperarunt inter ſe diducũtur, & vnus ad paruum, alter ad anularem digitum contendit, & ſinguli in primum os ſui digiti implantantur. Huius muſculi officium eſt hos duos digitos a reliquis abducere, ſeu hos digitos exterius mouere.

Ter-

Tertius muſculus exterior principiũ ducit carnoſum ex media vlna, vel non longè a media, vbi linea quædam oblonga & aſpera conſpicitur à natura producta, vt inde tres muſculi explantarentur: oblique ad radij appendicem tendit, atq; in duos tendines plerumq; finitur, quorum alterum in indicem: alterum in medium digitum implantari videbis, interdum tamen altero tendine, qui ad medium pertinet, muſculum hunc tertium priuari vidimus, ſicut ſecundum eo tendine, qui ad anularem. Huius muſculi officium eſt hos digitos, in quos inſeritur extendere.

Quartus muſculus carneus & ipſe prope tertium exoritur, qui obliquus eſt; defertur ſupra radij appendicem, & in teretem, ac nerueũ definit tendinem, qui totius pollicis longitudini alligatur, ſed in tertium præſertim articulum implantatur. Huius officium eſt pollicem extendere, atq; ab alijs multum abducere.

Quintus muſculus exterior ortum habet ab eadem cubiti linea prope quartum longo carneoq; principio; obliquè incedit pollicem verſus. Varias habet inſcriptiones, & in varios tendines definit, vt ex hoc vno muſculo tres & quattuor muſculos efficere poſsis, vnicus tamen eſt muſculus, qui ſupra muſculum bicornem delatus definit in quattuor, & quandoq; in quinque tendines, quorum vnus in primum pollicis internodium, alter in ſecundum, tertius in tertium, quartus in os brachialis, quod pollici præponitur, implantatur: interdum etiam alij duo tendines hic reperiuntur, vt quidam aiunt. Huius officium eſt pollicem extendere. Omnes itaq; hi muſculi tam illi, qui digitos flectunt, quàm qui extendunt nedum gratia apprehenſionis, verum etiam melioris apprehẽſionis à natura producti ſunt; de illis qui flectunt non eſt dubitandum: at de illis qui extendunt, quiſpiam fortaſſe dubitare poſſet, qui ſolam extenſionem ſpectaret; verum ſi conſideremus extenſionem digitorum, non ob aliam cauſa fieri, niſi vt inter ſe plurimum diſtent ad maxima & grandia corpora comprehendenda, videbimus ad meliorem apprehenſionem deſiderari quoq; non ſolum muſculos extendentes, verũ etiam laterales motus, vt quantũ ſit opus digiti diſtare queant; immo non ſolum laterales motus, verum etiam vtraſque manus neceſſarias fuiſſe omnes intelligent, & hæc de muſculis maioribus, quorum cauſa motus concitati ac vehementiores fiunt.

At muſculi minores, qui ad motum digitorum pertinent interdum decem, & nouem, interdum vnus & viginti numerantur: Si vnus & viginti numerantur, ſeptem motui pollicis dicati ſunt, ſi decem & nouem quinque tantum: minimo digito quattuor deſeruiunt: reliquis vero, tres vnicuique debentur.

Primus muſculus paruus ſupra Veneris montem tranſuerſus reſidet, a membrana carnoſa oritur fibris carnoſis refertus, atq; in tendinem latum implantatur, vt ipſum dilatet.

Quattuor alij ſubſequuntur graciles, teretes, qui a tendinibus tertij muſculi interioris exoriuntur, ſedem habent in vola prope primum quattuor digitorum articulum, deſinunt in teretem & neruеum tendinem,

atque per digitorum longitudinem delati tendinibus primi muſculi exterioris adhæreſcunt, & in tertium articulum terminantur, quod an verum ſit, ſectio ipſa docebit. Horum officium eſt quattuor digitos vnà cum exteriori muſculo extendendi, ſedem vero interius ſortiti ſunt ob imminens periculum eorum qui exterius poſiti ſunt: quo fit etiam, vt ſi quando exteriores tendines incidantur, digitorum tamen extenſio non omnino aboleatur.

Sextus prodit a ligamento carpi, nec non ab eiuſdem oſſe quarto, montem Veneris nobis deſcribit, quali teres eſt, atq; in tendinem deſinit, qui in primum os auricularis, ſeu minimi digiti implantatur. Huius vſus eſt, vt hunc digitum ab alijs abducat.

Septimus oritur ex ligamento carpi, in ſuperiori parte ſitus eſt, atq; totus carnoſus in ſecundum os pollicis implantatur.

Duo alij ſubſequuntur, qui ex ligamento carpi prodeunt, quorum primus carnoſus eſt vti & ſeptimus, & iuxta ſeptimum enaſcitur; volam verſus poſitus eſt, atq; tendine admodum exiguo in idem ſecundum os pollicis implantatur.

Alter vero ex eodem carpi ligamento ſub ſeptimo exoritur, totus & ipſe carnoſus eſt, & in primum pollicis articulũ deſinit. Hi duo muſculi vna cum ſeptimo montem Martis nobis deſcribunt, ad ſuam originem pollicem adducunt, eundem extendunt, & procul ab alijs abducunt.

Tres alijs ſuccedunt, qui principium ſemicirculare obtinent, & ab oſsibus metacarpij exurgunt, quæ indici, medio, & anulari præfiguntur; ſitum obliquum vel tranſuerſum potius adepti ſunt ſub linea, quam vitalem appellant, & in ſecundum pollicis articulum implantantur, quod ſiquis hos tres muſculos vnicum eſſe voluerit, cuius latum ſit principium, finis acutus, & variæ ſint fibræ, non multum laborabo. Horum munus eſt, vt pollex volam verſus inflectatur.

Decimus tertius ab oſſe metacarpij, quod indici præponitur ortu m habet, inter pollicem & indicem poſitus eſt, & ſitum tranſuerſum obtinet. Huius partes ſunt, vt pollicẽ verſus indicem trahat, atq; indici ſuperponat.

Octo alij muſculi ſubſequuntur, qui ab oſsibus metacarpij originem ducunt. Ex his muſculis duo vnicuiq; digito donati ſunt excepto pollice, in quem nemo ex his octo inſeritur. Horum munus eſt, cum duo ſimul agũt, vt primum articulum digitorum in quem inſeruntur, recte flectant; ſed cum vnus duntaxat agit, flexio illius digiti obliqua ſubſequatur; & hæc de muſculis digitorum dicta ſufficiant.

Inter partes queq; digitos cõſtituentes pinguedinẽ numerauimus, quæ à facultate quidem alteratrice habet, vt ſit calida & humida, calida quidem, quoniam ex Gal. xi. de ſimp. med. cap. de pinguedine, calfacit, non tranſcendit tamen primum caliditatis gradum, quia dolorem ſedat & lenit; vt docuit Gal. 5. ſimp. 19. humidior tamen eſt quàm calidior, vnctuoſa leuis, tenuis, & alba: per facultatem vero formatricem conſecuta eſt, vt concreta, vnita, & continua exiſtat; magnitudinem quoque & conforma-

tionem

tionem adepta eſt, ipſi quoq; magnitudinem & conformationem dedit, eamq; iuxta membranas ligamenta, tendones, neruos, atq; vt vno verbo dicam iuxta omnia corpora ſanguine vacua collocauit, & particulis illis obduxit. Huius vſus proprius eſt, vt calorem innatum partium ſubiectarum ſecundum totam illius naturam cuſtodiat, ac tueatur, nempe ſecundū ſubſtantiam motuum & calidam qualitatem, quibus omnibus tota calidi innati natura conſeruatur, etenim pinguedo per ſui caliditatem & humiditatem tanquàm per ſui temperiem conducit ad caliditatem & humiditatem calidi innati conſeruandam, per ſuam unctuoſitatem tanquàm per id quod conſequitur, & denſitatem ueluti per id quod accidit ad illius ſubſtantiam conſeruandam confert, nec non ad cohibendum motum, quo fit, ut non ita facile exhalare ac diſsipari poſsit: præter hanc utilitatem alias quoq; communes habet, corpora namq; ſicca & tenuia ſuo pingui natiuo humectat, ne in diuturnis inedijs, ac uehementioribus exercitationibus, & caloribus immodicis exſiccentur, atq; indureſcant, ut uoluit Gal. 16. de uſup. 2. quare & ad facilitatem motuum conducit, & munere propugnaculi fungitur ſubiectaſq; partes a frigore & æſtiuo calore ueluti etiam caro tuetur: ad operationem itaq; manus conducit, ut eſt cauſa, tum ſecuritatis, tum melioris operationis.

Cutis quoq; natura non parum prodeſſe uidetur, quippe quæ per facultatem alteratricem habet, ut ſit temperata, & ex omnibus cutis partibus, quæ brachium operit, hac uero cutis manus extremæ, omnium temperatiſsima extrema cutis interna digitorum & præſertim indicis, quemadmodum docuit Auicen. lib. primo fen. prima doct. 3. capit. primo, & Gal. primo, de temp. 9. habet præterea ab eadem, ut neq; ſit admodum mollis, neque admodum dura, & omnium partium imbecillima. A formatrice uero, ut neq; ſit admodum rara, neq; admodum denſa, pororum tamen tota plena præterquàm in fœtibus nuper natis, quemadmodum docuit Gal. primo de ſanit. tuen. x. & xij. habet quoq; ab eadem, ut ſit continua præterq̄ in quibuſdam locis, cuiuſmodi etiam ſunt extremi digiti, ubi ungues affixi ſunt. Cum ſubiectis quoq; partibus ſitum illum & nexum habet, ut pars quædam a ſubiecta ſubſtantia ſeparari poſsit, quædam uero nullo modo poſsit, ueluti eſt cutis interna extremæ manus, quæ parti ſubiecte, ita coaleſcit, ut appenſa non adhæreat, quemadmodum eiuſdem manus cutis exterior.

Plures itaq; ut habeat utilitates eſt neceſſe, cuius tamen propria eſt, ut genita ſit ad tutelam partium proxime ſubiectarum; quod uero utilis ſit ad ea cognoſcenda, quæ dolorem inferre poſſunt, & ad excipienda totius corporis excrementa id habet commune cum alijs quibuſdam partibus, quare per ſui operationem quam habet uirtute facultatis ſenſitiuæ, nec non per ſui glabritiem utilis eſt ad differentias tangibilium cognoſcendas, & præſertim cutis interna manus, quæ ſi pilioſa & hirſuta extitiſſet, non ita commoda corpora ſibi appropinquantia tetigiſſet: ad exactam itaq; & certam tactilium qualitatum dignotionem utilis eſt per ſui tempe-

riem,nec non per ea,quæ temperiem cõſequuntur nempe duritiẽ mollitiẽ & leuitatem. Non expectetis hoc loco,ut uobis proponam quæſtionem illam de ſenſu tactus, in qua diſputatur quodnam ſit inſtrumentum ſuſcipiendi,quod iudicandi,quod medium opportunum, utrum fiat iudicium in parte,an in primo ſenſorio,nunquid Gal. ab Ariſtotele diſſentiat, quoniam in doctrina,de partibus ſimilaribus hæc omnia ſunt longa oratione diſcutienda. ſat eſt nobis in præſenti ueluti per concluſiones alibi demonſtratas ea tantum proponere quæ ad illuſtrandam hanc methodum pertinere videntur:vtilitatibus itaq; ijs propoſitis quæ à temperie & temperiem conſequentibus proficiſcuntur, ad eam accedamus,quam nobis ſubminiſtrant ea, quæ neceſſario accidunt, hoc eſt conformatio illa, quæ ad laxitatem ſeu poroſitatem pertinet, nec non ſitus, cum omnium corporis partium viuentium ſit extima, hæc enim faciunt, vt ſit vtilis ad excipienda totius corporis excrementa, quemadmodum docuit Gal. libro de cauſis morb.cap.6.Poſtremo quòd vtilis ſit ad partes proximè ſubiectas ad iniurias extrinſecus occurſantium vindicandas, id habuit ab vtraq; facultate, tum alteratrice,tum formatrice,hoc eſt per id quod temperaturam conſequitur,nempe duritiem:nec non per id quod neceſſario accidit,hoc eſt per ſui conformationem,quæ ad denſitatem pertinet,non enim ita laxa a natura fuit conſtituta,quin extrinſecus occurſantibus reſiſtere poſſet. quibus ſic propoſitis ſatis conſtat cutem manus ad apprehenſionem conferre, vt habet vim,tum melioris operationis,tum ſecuritatis.

Poſtremo inter partes digitorum numerauimus vngues, quorum temperaturam frigidam & ſiccam nobis tribuit facultas alteratrix, ex qua durities moderata quidem eſt ſubſecuta: facultas vero formatrix magnitudinem,poſitionem, numerum & figuram impartiuit, ea namq; fuit iuſta vngium magnitudo,quæ ſummitatibus digitorum æquaretur, atque extrinſecus potius quàm intrinſecus affixi ſunt; illorum vero numerus par numero digitorum eſſe oportuit, & figuram rotundam obtinuerunt. Quibus omnibus non exiguam apprehenſioni vtilitatem erant allaturi, ſiquidem mediocrem duritiem aſſecuti ſunt, vt corpora parua & dura facilius, ac melius apprehenderentur,atq; vt radere, aut ſcalpere,aut excoriare, aut diuellere digiti poſſent, ſi quando res ipſa poſtularet: non magis vero duri facti ſunt, quàm nunc ſe habent, ne facile rumperentur. natura itaque & vtilitati & ſecuritati eodem tempore conſuluit; magnitudinem vero ſummitatibus digitorũ æqualem ſortiti ſunt, vt corpora parua & dura nedum apprehenderentur, verum etiam, vt melius apprehenderentur, ſiquidem vngues ſi excederent & nimis longi eſſent, & propterea in ſe mutuo conſiderent,corpora parua veluti ſpinas,& pilos apprehendere digiti non poſſent, & paulo maiora non ita commode, quòd ſi breuiores eſſent, & ad ſummitates digitorum non peruenerint carniformis ſubſtantia firmitate priuata ad apprehenſionem impotens & inualida redderetur, quare vngues,ut inquit Hipp.neq; ſuperiores,neque inferiores eſſe digitorum ſummitatibus conuenit: rotundi vero facti ſunt gratia ſecuritatis, ſola enim

figurarum

figurarum rotunda eſt maxime omnium ad diſpathiam accomodata, vt quæ nullum expoſitum habeat angulum, qui frangi poſsit; continuo autem in longitudinem ſolum augeſcunt quemadmodum pili, vt quod aſsidue exteritur, alijs ſemper vnguibus nouis ſubnaſcentibus & antiquos propellentibus in locum illius ſit aliquid, quod ſuffulciatur, vngues itaque gratia eius, quod melius eſt, facti ſunt.

Ex his omnibus partibus, vt diximus, digiti conſtituti ſunt, quorum numerus quinarius fuit neceſſarius, nec non illorum inæqualitas. Numerus quidem quoniam ſi pauciores extitiſſent, multæ actiones læderentur; etenim ſi exempli gratia magnus digitus deperdatur, reliqui omnes poteſtate perire videntur, cum reliqui abſque magni auxilio rectè nihil agere valeant. Ordine & vtilitate ſecundi ſunt index & medius, horum namque vſus, & corpora pauca apprehendenda, & ad omnia ferè artium opera, & ſiquid cum violentia fieri oportet maxime neceſſarius eſt. Anularis vero & auricularis minimam omnium habent vtilitatem, quæ tamen in his conſpicua eſt, quæ circulo comprehendi debent, veluti humida & pauca, circa quæ digitos flecti vndique comprimentes opus eſt, qua in re minimus eſt vtiliſsimus, cum veluti aliorum operculum exiſtat. At ſi quod apprehendi debet magnum, ac durum fuerit, illorum quoq; numerus erit admodum vtilis, cum illud digitis quàm plurimum a ſeinuicem diſtantibus cõprehendere oporteat, & plures idem complectentes ex pluribus partibus melius comprehendant, ſiue apprehenſio fiat è tranſuerſo & per latera, ſiue circulari motu: etenim ſi fiat ad latera perbelle fieri poteſt, ſi magnus digitus intro, omnibus alijs extra circunducantur: ſin circulo & plures ſint digiti quàm quinq;, ſuperabundabunt: ſin pauciores, deficient: fruſtra nihil operatur natura; ſed ſolicita eſt æque, vt ne deficiat aliquid, quemadmodum, vt nihil ſuperuacaneum procreetur: quando exceſſus & defectus opera perturbant.

Inęqualitas quoq; digitorum fuit admodum vtilis ſiue corpus magnum, ſiue paruum, vel humidum apprehendere velit: ad maiores namque moles vel fortiter continendas, vel fortiter emittendas æqualis comprehenſio multum conducit; quæ quidem æqualitas non contingeret, niſi eſſent digiti inter ſe inæquales, hoc autem ſatis conſpicuum eſt, quando exquiſitæ ſphęricum corpus comprehendunt, ob id etiam in triremibus remorum extremitates ad vnam in remigando æqualitatem perueniunt, cum tamen ipſi omnes non ſint æquales, ſiquidem medij omnium longiſsimi exiſtunt: quòd ſi optimam horum, tum poſitionem, tum magnitudinem contemplari placet: fac, vt poſitionem & magnitudinem immutari concipias: tunc enim facile intelliges quantum nocumentum ex huiuſmodi mutatione actionibus ipſis ſuccedere poſsit: magna enim corpora & parua, & ſiquid humidum continere libebit, non recte tractabimus, magnitudine alicuius digitorum commutata; quare digiti numero, figura, magnitudine, ac poſitione nedũ ad apprehenſionẽ, verũ etiam ad meliorẽ apprehenſionẽ facti ſunt Cuius rei gratia natura quoque duas manus potius quàm vnam produxit,

vt cor-

vt corpora maxima tractari, & artes multæ exerceri possent, quæ vnica manu vel nullo modo, vel non ita commode exerceri potuissent, quibus omnibus operationibus ratio tanquàm opifex præfici debet, & hæc de operatione totius corporis tanquàm vnius organi maxime omnium compositi & anatomicæ facultatis subiecti, vt ab optimo & perfectissima medico consideratur, dicta sint; quæ ratio considerandi si cuilibet instrumento accommodabitur, nihil erit meo quidem iudicio, quod ad inuestigandam cuiuslibet partis naturam desiderari possit.

FINIS.

UNIVERSIDAD CENTRAL
BIBLIOTECA
DE LA FAC. DE MEDICINA
UNIVERSIDAD CENTRAL
BIBLIOTECA
DE LA FACULTAD DE MEDICINA

INDEX RERVM PRIMARVM, QVAE IN HOC OPVSCVLO CONTINENTVR.

Apologia in qua opinio de ſubiecto formali anatomicę facultatis vindicatur a calũnijs clariſsimi viri, illiusq; opinio reprobatur. f. 1.

Exercitatio methodi anatomicę in inſtrumento maxime omnium compoſito nempe corpore humano. fol. 3

Caro eſt præcipua pars per quam muſculi omnes ſuas actiones edunt. fo. 4

Partes, quæ carni muſculorum manus famulantur eam tamen non contangunt; quæ contangunt, quę adiacent, adnectuntur, intertexuntur, ſubſternuntur, quę uim habent cauſæ ſine qua non, quæ melioris operationis & quæ ad tutelam. fol. 5.

Partes totam manum conſtituentes, & ordo dicendorum. fol. 7.

De oſsibus digitorum. fol. 8.

De oſsibus metacarpij. fol. 9.

De oſsibus carpi. fol. 10.

De oſsibus cubiti. fol. 11.

Dubitatio de articulatione oſsium carpi. fol. 12.

Veſſalius & Columbus falsò Galenum accuſant. fol. 13.

De Humero. fol. 13.

Columbus gratis Galenum accuſat. fol. 14.

De ſeſaminibus. fol. 14.

De Chartilaginibus. fol. 14.

De ligamentis. fol. 15.

De membranis. fol. 16.

De venis, neruis, & arterijs. fol. 16.

De fibris muſculorum. fol. 17.

De Tendonibus. fol. 18.

De carniformi ſubſtantia digitorum. fol. 19.

De muſculis humerum mouentibus. fol. 19.

De muſculis cubitum mouentibus. fol. 21.

De muſculis radio peculiaribus. fol. 22.

De muſculis palmæ. fol. 22.

De muſculis maioribus internis digitorum. fol. 23.

De muſculis maioribus externis digitorum. fol. 24.

De muſculis minoribus. fol. 25.

De Pinguedine. fol. 26.

De cuti. fol. 27.

De Vnguibus. fol. 28.

De numero digitorum. fol. 29.

FINIS.